

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitized at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text. This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

GÖTEBORGS UNIVERSITETSBIBLIOTEK ✓

1001160494

Äroplan
Äroplan 1919

Pedagogiska biblioteket

Eab
Exl

VINDSVAGABIRKET

118

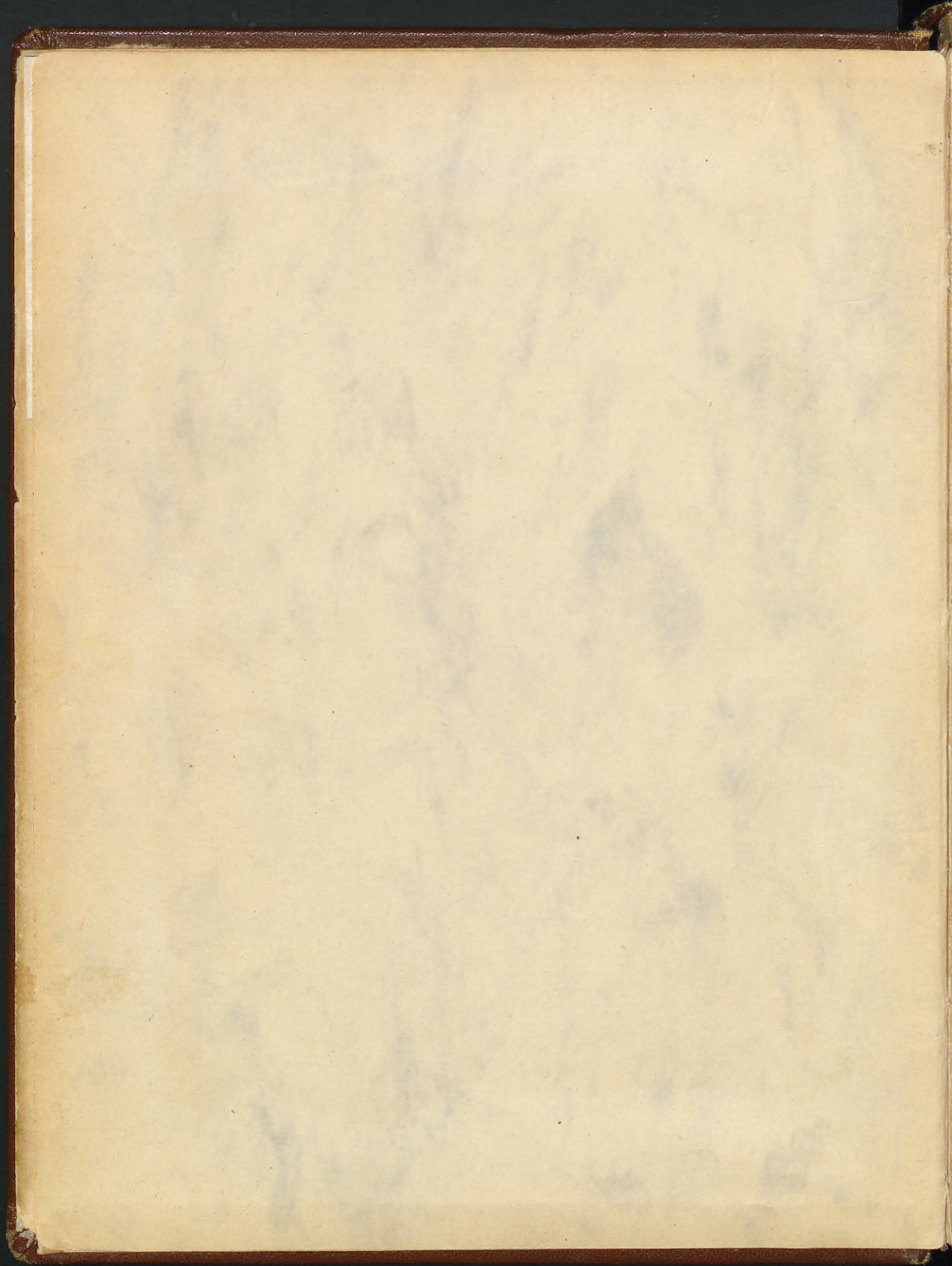
GOETTERGE UNIVERSITÄT BIELEFELD

14000

000215266

Undervisningsplan för
rikets folkskolor
den 31 oktober 1919.

KUNGL. MAJ:TS KUNGÖRELSE

angående undervisningsplan för rikets folkskolor den 31 oktober 1919.

Vi GUSTAF etc.: Sedan folkundervisningskommittén, jämlikt av Oss den 13 juli 1906 och den 12 januari 1909 meddelat uppdrag, den 1 augusti 1914 avgivit betänkande och förslag rörande folkskolan samt folkskolöverstyrelsen efter tagen kännedom om, bland annat, de yttranden, som av andra myndigheter på grund av remisser avgivits över sagda betänkande och förslag, för egen del med skrivelse den 30 december 1918 avgivit utlåtande i ämnet jämte förslag till undervisningsplan för rikets folkskolor, hava Vi funnit gott att, med upphävande av cirkulären till domkapitlen den 12 maj 1865 angående den kateketiska undervisningen och den 11 oktober 1878 angående antagande av ny katekes, i vad dessa cirkulär avse undervisningen i folkskolor och småskolor, samt cirkuläret till domkapitlen den 7 december 1900 angående ny normalplan för undervisningen i folkskolor och småskolor ävensom övriga häremot stridande bestämmelser, fastställa härvid fogade undervisningsplan för rikets folkskolor.

Tillika hava Vi funnit gott föreskriva följande:

1:o) De i timplanerna upptagna timtalen för de olika undervisningsämnena skola vid uppgörande och fastställelse av den läroplan, som enligt § 10 i folkskolestadgan skall tillhöra varje skoldistrikts reglemente, lända till efterrättelse. Dock må, där särskilda förhållanden sådant föranleda, mindre avvikelser härutinnan kunna göras, varvid emellertid skall iakttagas, att icke något av de i timplanen för ifrågakvarande skelstadium angivna ämnena förutom slöjd eller hushållsgöromål uteslutes eller sammanlagda antalet undervisningstimmar i veckan minskas med mera än två timmar.

2:o) Skulle i skoldistrikt på grund av brist på skollokaler eller annan därmed jämförlig omständighet synnerlig svårighet förefinnas att för någon eller några undervisningsavdelningar anordna undervisning hela det i timplanen angivna antalet undervisningstimmar, må skolråd eller folkskolestyrelse, där skolan är anordnad enligt någon av de i undervisningsplanen upptagna huvudformerna, efter vederbörande folkskolinspektörs medgivande, för sådan undervisningsavdelning besluta nedsättning i antalet undervisningstimmar med högst två timmar i veckan, dock att folkskolinspektörens medgivande ej behöver inhämtas, där den årliga undervisningstiden uppgår till minst $37 \frac{1}{2}$ veckor. Kräves i särskilt undantagsfall nedsättning i antalet undervisningstimmar utöver vad nu är sagt, ankomme det på skolöverstyrelsen att, efter framställning, för viss angiven tid därtill lämna medgivande. Beslutas nedsättning i antalet undervisningstimmar enligt stadgandena i detta stycke, skall i fråga om uteslutning av ämnen gälla vad härom under 1:o) föreskrivits.

3:o) De till timplanerna fogade förklarande anmärkningarna ävensom de i undervisningsplanen ingående kursplanerna med anvisningar skola tjäna till huvudsaklig ledning vid upprättande och fastställande av ovan nämnda läroplan för varje skoldistrikt samt vid undervisningsarbetets bedrivande.

Denna kungörelse skall äga tillämpning från och med början av det läsår, som infaller närmast efter utgången av juni månad år 1920; dock att en övergångstid av tre läsår må medgivas för vidtagande av de jämkningar i lärokurserna, som under denna tid kunna vara av behovet påkallade.

UNDERVISNINGSPLAN FÖR RIKETS FOLKSKOLOR

Översikt av skolformer, som upptagits i undervisningsplanen.

Huvudformer.

Skolor, i vilka barnen erhålla undervisning hela den stadgade årliga lärotiden och där undervisningen på folkskolestadiet i regel bestrides av lärare, som avlagt folkskolläraryxamen, *folkskolor med heltidsläsning*.

A. Skolor med sju eller sex årsklasser, varje klass utgörande minst en läraravdelning,¹ vilken på samma gång utgör en undervisningsavdelning.² Småskolestadiet omfattar första och andra klassen, folkskolestadiet de följande klasserna. Denna skolform benämnes *A-formen* och betecknas med *A*, småskolestadiet ensamt med *a*.

B. Skolor med sju eller sex årsklasser, där två eller flera klasser gemensamt bilda en läraravdelning, vilken också utgör en undervisningsavdelning. Småskolestadiet omfattar första och andra klassen och folkskolestadiet de följande klasserna. Dessa skolformer benämnes *B-former* och betecknas med *B*; småskolestadiet ensamt betecknas, om det utgör en enda läraravdelning, med *b*; om småskolestadiet utgöres av två läraravdelningar, betecknas det liksom vid *A*-formen med *a*.

Hithörande skolformer äro av följande huvudslag:

1. Skolor, i vilka småskolestadiet bildar en eller två läraravdelningar och folkskolestadiet två läraravdelningar, av vilka senare den ena omfattar tredje och fjärde klassen, den andra de följande klasserna. Denna skolform benämnes *första B-formen* och betecknas med *B1*.

2. Skolor, i vilka småskolestadiet och folkskolestadiet bilda var sin läraravdelning. Denna skolform benämnes *andra B-formen* och betecknas med *B2*.

3. Skolor, i vilka småskolestadiet och folkskolestadiet tillsammans bilda en läraravdelning, och där nybörjare intagas blott vartannat år, så att läraravdelningen kommer att omfatta ena året endast första, tredje och femte samt, där sådan förekommer, sjunde klassen och andra året endast andra, fjärde och sjätte klassen. Denna skolform benämnes *tredje B-formen* och betecknas med *B3*.

¹ I överensstämmelse med vad som säges i anvisningarna till kol. 4 av blankett 2 för undervisningsstatistiken avses med *läraravdelning* alla de barn, vilkas undervisning tager en lärare i anspråk, om denne har full tjänstgöring.

² I överensstämmelse med vad som säges i anvisningarna till kol. 3 av ovannämnda blankett avses med *undervisningsavdelning* en avdelning barn, som, oavsett om de tillhöra en eller flera årsklasser, på samma timmar hava sin huvudsakliga undervisning av samma lärare.

Undantagsformer.

Skolor, som få upprättas endast i undantagsfall, där vissa lokala förhållanden därtill föranleda. De äro dels *folkskolor med halvtidsläsning*, i vilka barnen i regel erhålla undervisning blott hälften av den stadgade årliga lärotiden och vilka få förekomma endast där heltidsläsning på grund av gles befolkning och långa skolvägar icke kan anordnas, dels *mindre folkskolor*, i vilka undervisningen på såväl småskole- som folkskolestadiet helt och hållet bestrides av lärare med småskolläraryxamen och vilka få förekomma, endast där skolområde har så avskilt läge och så litet barnantal, att för dithörande barn ej skäligen kan upprättas folkskola.

C. Folkskolor med halvtidsläsning. Skolor med sju eller sex årsklasser, vilka tillsammans bilda en eller två läraravdelningar, varje läraravdelning omfattande minst två undervisningsavdelningar, undervisade på skilda tider, antingen varannan dag under hela läsåret (*varannandagsläsning*) eller varje dag under en del av läsåret (*periodläsning*). Småskolestadiet omfattar första och andra klassen och folkskolestadiet de följande klasserna. Dessa skolformer benämnas *C-former* och betecknas med *C*, småskolestadiet ensamt, där detta bildar en särskild läraravdelning, med *c*.

Hithörande skolformer äro av följande huvudslag:

1. Skolor, i vilka småskolestadiet bildar en läraravdelning, fördelad på två undervisningsavdelningar, och folkskolestadiet likaledes en läraravdelning, fördelad på två undervisningsavdelningar. Denna skolform benämnes *första C-formen* och betecknas med *C1*. 132

2. Skolor, i vilka småskolestadiet och folkskolestadiet tillsammans bilda en läraravdelning, fördelad på två undervisningsavdelningar, den ena omfattande småskolestadiet och den andra folkskolestadiet. Denna skolform benämnes *andra C-formen* och betecknas med *C2*. 133

3. Skolor, i vilka småskolestadiet bildar en läraravdelning och folkskolestadiet en annan läraravdelning, varje läraravdelning fördelad på två undervisningsavdelningar, vilka undervisas på skilda stationer (*flyttande folkskolor*). Denna skolform benämnes *tredje C-formen* och betecknas med *C3*.

D. Mindre folkskolor. Skolor med sju eller sex årsklasser, vilka tillsammans bilda en läraravdelning, utgörande antingen en undervisningsavdelning med heltidsläsning eller ock två undervisningsavdelningar med halvtidsläsning (*varannandags- eller periodläsning*). Småskolestadiet omfattar antingen de två eller tre lägre klasserna och folkskolestadiet de följande klasserna. Dessa skolformer benämnas *D-former* och betecknas med *D*.

Hithörande skolformer äro av följande huvudslag:

1. Skolor med heltidsläsning, i vilka nybörjare intagas blott vartannat år, så att läraravdelningen kommer att omfatta ena året endast första, tredje och femte samt, där sådan förekommer, sjunde klassen och andra året endast andra, fjärde och sjätte klassen. Denna skolform benämnes *första D-formen* och betecknas med *D1*.

2. Skolor med halvtidsläsning och med två undervisningsavdelningar, den ena omfattande småskolestadiet och den andra folkskolestadiet. Denna skolform benämnes *andra D-formen* och betecknas med *D2*.

3. Skolor med halvtidsläsning och med två undervisningsavdelningar, vilka undervisas å skilda stationer (flyttande mindre folkskolor). Nybörjare intagas blott vartannat år, så att undervisningsavdelningen å vardera stationen omfattar ena året endast första, tredje och femte samt, där sådan förekommer, sjunde klassen och andra året endast andra, fjärde och sjätte klassen. Denna skolform benämnes *tredje D-formen* och betecknas med *D3*.

Anmärkningar.

1. Då det bör eftersträvas, att de skolformer, som komma att förefinnas, verkligen betingas av föreliggande förhållanden, hava i undervisningsplanen blott sådana skolformer upptagits, som, på samma gång de förekomma i något större antal, kunna betraktas såsom särskilt typiska. Jämväl för undervisningen i de från dessa mer eller mindre avvikande former, som befinnas vara nödvändiga att bibehålla, böra i undervisningsplanen upptagna timplaner och kursplaner tjäna till ledning.

2. För skolor av tredje B-formen samt av första och tredje D-formen har till undvikande av att sex eller sju klasser skulle komma att samtidigt undervisas av en och samma lärare som regel tänkts, att nybörjare skola intagas blott vart annat år.

3. Därest för befintliga varianter av de mera typiska skolformerna korta beteckningar behövas, användes lämpligen beteckningen för den i undervisningsplanen upptagna närmast beslätade skolformen med tillfogande av en liten bokstav, varvid i regel bokstaven *v* kan komma till användning. Skulle genom avvikelsen en skolform, som egentligen borde tillhöra huvudformerna, komma att bli halvtidsläsande, betecknas den lämpligen med *Cv*.

Om t. ex. i en skola av B-formerna, i vilken småskolestadiet och folkskolestadiet utgöra var sin läraravdelning (*B2*), till den läraravdelning, som omfattar småskolestadiets två årsklasser, har lagts även tredje årsklassen, d. v. s. lägsta klassen på folkskolestadiet, och folkskolestadiets läraravdelning således, allteftersom skolan är sju- eller sexklassig, kommit att utgöras av endast fyra eller tre årsklasser, betecknas hela skolformen med *B2v* och småskolestadiet ensamt med *bv*.

I det fall att i en skola, som består av tre läraravdelningar (*B1*), varje läraravdelning är delad i två undervisningsavdelningar, som undervisas på skilda tider, betecknas hela skolformen med *Cv* och småskolestadiet ensamt med *cv*.

Därest en skola är så anordnad, att halvtidsläsning äger rum på folkskolestadiet men heltidsläsning på småskolestadiet, bör detta angivas genom att till beteckningen för den halvtidsläsande skolformen fogas en bokstav, som betecknar småskolestadiet såsom heltidsläsande, t. ex. *C1b*. Om ett alldeles motsatt förhållande förekommer, så att skolan är heltidsläsande på folkskolestadiet men halvtidsläsande på småskolestadiet, kan detta tydligen angivas genom en sådan beteckning som *B2c*.

4. I fråga om undantagsformerna kan småskolestadiet, där särskilda förhållanden sådant påkalla, utsträckas att omfatta tre läsår, under vilka alltså blott den för småskolestadiet avsedda lärokursen genomgås. Denna anordning må dock förekomma endast för så vitt skolkursen i sin helhet är sjuårig, så att folkskolestadiet i varje fall kommer att omfatta minst fyra läsår.

A-FORMEN (A).

SEXKLASSIG SKOLA.

Ä m n e n.	Småskole- stadiet.		Folkskolestadiet.				Summa timmar.
	Lärar- och lärjungetimmar.						
	1:a klassen.	2:a klassen.	3:e klassen.	4:e klassen.	5:e klassen.	6:e klassen.	
Kristendomskunskap	2	2	2	2	2	2	12
Modersmålet:							
Tal- och läsövningar	7	7	6	5	5	4	34
Skrivning och språklära	4	5	5	5	5	5	29
Räkning och geometri	3	4	4	5	5	5	26
Hembygdsundervisning	3	3	4	—	—	—	10
Geografi	—	—	—	3	2	2	7
Naturkunnighet	—	—	—	2	3	3	8
Historia	—	—	—	2	2	3	7
	19	21	21	24	24	24	133
Arbetsövningar	3	2	2	—	—	—	7
Teckning	—	—	—	1 ^{1/2}	2	2	5 ^{1/2}
Sång	1	1	2	1 ^{1/2}	1	1	7 ^{1/2}
Gymnastik med lek och idrott	1	2	3	3	3	3	15
Trädgårdsskötsel	—	—	—	—	—	—	—
	5	5	7	6	6	6	35
	24	26	28	30	30	30	168
Slöjd	—	—	—	—	—	—	—
Hushållsgöromål	—	—	—	—	—	—	—

FÖRSTA B-FORMEN (B1).

SJUKLASSIG SKOLA.

Ämnen.	Småskolestadiet.				Folkskolestadiet.									Summa lärjungetimmar.						
	Lärjungetimmar.				Lärjungetimmar.				Lärjungetimmar.											
	Lärartimmar.	1:a klassen.	2:a klassen.	Lärartimmar.	3:e klassen.	4:e klassen.	Lärartimmar.	5:e klassen.	6:e klassen.	7:e klassen.	Lärartimmar.	Omedelbar underv.	7:sta övningar.	Omedelbar underv.	Hela antalet.					
		Omedelbar underv.	7:sta övningar.		Omedelbar underv.	7:sta övningar.		Omedelbar underv.	7:sta övningar.	Omedelbar underv.						7:sta övningar.	Omedelbar underv.			
Kristendomsundervisning	2	2	—	2	—	2	2	—	2	—	2	—	2	—	14	—	14			
Modersmålet :																				
Tal- och läsövningar	14	6	—	6	—	6	5	—	5	—	5	3	—	3	—	3	—	31	—	31
Skrivning och språklära		5½	—	5½	—	5	4	—	4	—	4	3	2	4	1	4	1	30	4	34
Räkning och geometri	4	3	—	3	—	4	4	—	4	—	5	5	—	5	—	5	—	29	—	29
Hembygdsundervisning	3	3	—	3	—	1	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	8	—	8
Geografi	—	—	—	—	—	2	2	—	2	—	2	2	—	2	—	2	—	10	—	10
Naturkunnighet	—	—	—	—	—	2	2	—	2	—	3	3	—	3	—	3	—	13	—	13
Historia	—	—	—	—	—	2	2	—	2	—	3	3	—	3	—	3	—	13	—	13
	23	19½	—	19½	—	24	22	—	22	—	24	21	2	22	1	22	1	148	4	152
Arbetsövningar	1	1	1½	1	1½	1	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	4	3	7
Teckning	—	—	—	—	—	1	1	—	1	—	1	1	1	1	1	1	1	5	3	8
Sång	1	1	—	1	—	1	1	—	1	—	2	2	—	2	—	2	—	10	—	10
Gymnastik med lek och idrott	1	1	—	1	—	3	3	—	3	—	3	3	—	3	—	3	—	17	—	17
Trädgårdsskötsel	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	3	3	1½	3	1½	6	6	—	6	—	6	6	1	6	1	6	1	36	6	42
	26	22½	1½	22½	1½	30	28	—	28	—	30	27	3	28	2	28	2	184	10	194
		24		24			28		28			30		30		30				
Slöjd	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Hushållsgöromål	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

FÖRKLARANDE ANMÄRKNINGAR TILL TIMPLANERNA.

1. Timplanernas tillämpning vid undervisningen framgår närmare av de exempel på arbetsordningar, vilka återfinnas längre fram såsom en särskild avdelning av undervisningsplanen och till vilka därför hänvisas. Av dessa exempel inhämtas bland annat, huru undervisningstiden i skolor, där kursväxling förekommer, tänkts fördelad mellan omedelbar undervisning och tysta övningar.

2. En undervisningstimme bör i regel omfatta 45 minuter. I de ämnen, där så finnes lämpligt, kan en sådan timme uppdelas på två olika sysselsättningar. Detta bör särskilt komma i fråga på småskolestadiet, och undervisningstimme i kristendoms-kunskap bör där alltid delas, så att undervisning i detta ämne kommer att äga rum dubbelt så många dagar i veckan som å timplanerna angivna timmar.

Mellan två undervisningstimmar i följd böra barnen på såväl småskolans som folkskolans stadium erhålla 10 till 15 minuters rast. Där barnen hava så korta skolvägar, att de i allmänhet kunna gå hem för intagande av måltid, bör för sådant ändamål anslås minst 1 timme. Då undervisningen lämpligen kan sammanföras till s. k. samlad skoldag, kan måltidsrasten förkortas men bör i varje fall icke göras kortare än 30 minuter.

Rasterna böra under alla omständigheter anordnas så, att själva skolarbetet under en undervisningstimme verkligen kommer att pågå under minst 45 minuter.

Där så lämpligen kan ske, bör vid gymnastikundervisningen omklädningen förläggas till rasterna.

Även för undervisningen i slöjd bör en undervisningstimme utgöra 45 minuter, och jämväl vid undervisning i detta ämne bör rast förläggas mellan två på varandra följande undervisningstimmar.

Undervisning i hushållsgöromål synes icke lämpligen kunna fördelas på särskilda undervisningstimmar utan bör varje gång upptaga en arbetsdag, vilken i regel bör omfatta fem timmar å 60 minuter, vari emellertid bör inräknas tid för nödiga raster.

3. För morgonandakt användes en tid av omkring 10 minuter före den första undervisningstimmen.

4. Undervisningstiden under de första veckorna av barnens första skolår bör på lämpligt sätt begränsas, på det att övergången från hemmet till skolan må för nybörjarna underlättas.

5. Å timplanen har särskild tid upptagits för arbetsövningar. Som dessa övningar böra ställas i omedelbart samband med hembygdsundervisningen, kan å arbetsordningen i vissa fall, om så anses lämpligt, upptagas gemensam tid för hembygdsundervisning med arbetsövningar.

6. Samtliga på timplanen upptagna timmar för ämnena geografi och naturkunnighet böra under vissa tider av läsåret användas uteslutande för undervisning i geografi, under andra uteslutande för undervisning i naturkunnighet. Mellan de nämnda ämnena och hembygdsundervisning bör också ett dylikt utbyte äga rum, då samtliga dessa tre ämnen förekomma under samma skolår, och bör då en sådan anordning

genomföras även i fråga om arbetsövningar och teckning. Jämväl i andra fall torde ett liknande utbyte med fördel kunna ske.

7. Efter skolstyrelsens bestämmande bör ett visst antal hela eller halva läsdagar under året användas för av lärare ledda lekar och idrottsövningar i det fria.

8. Undervisningen i trädgårdsskötsel förlägges till de tider av året, då sådan undervisning bäst lämpar sig. Särskild tid till ämnet har därför icke upptagits å timplanen, utan bör tid för undervisning i detsamma i nödig utsträckning tagas från andra ämnen.

9. Undervisningen i slöjd har å timplanen förlagts utanför skolans egentliga undervisningstid, och torde i allmänhet 4 veckotimmar böra avses härför i de klasser inom folkskolestadiet, för vilka sådan undervisning må komma att anordnas.

10. Undervisningen i hushållsgöromål bör helst utsträckas över läsåret med en dags skolköksarbete i veckan för varje avdelning. Skall någon del av den åtköksarbete anslagna dagen ägnas åt annan undervisning, bör sistnämnda undervisning föregå skolköksundervisningen och icke utsträckas till mer än högst 2 timmar, och bör i sådant fall arbetsdagen för undervisning i hushållsgöromål icke omfatta mera än 4 timmar.

11. Undervisningen på lärorummet bör under en timme eller två timmar i följd kunna utbytas mot undervisningsutflykt.

12. Hemuppgifter givas endast i sådant, som förut blivit i skolan förberett eller genomgånet. Till dag efter sön- eller helgdag böra hemuppgifter så vitt möjligt undvikas.

I första och andra klassen kunna barnen som hemuppgifter få utföra lämpliga övningar i läsning och skrivning ävensom vissa arbetsövningar, men läxor i vanlig mening böra där icke förekomma.

Tysta övningar.

1. De i timplaner och arbetsordningar för skolor med kursväxling angivna tysta övningarna avse övningar av detta slag, vilka pågå samtidigt med att läraren har omedelbar undervisning i annat ämne med en eller flera klasser.

2. De tysta övningarna böra anordnas så, att de giva barnen tillfälle såväl att inöva vad som under den omedelbara undervisningen meddelats som ock att mera självständigt tillägna sig kunskaper samt att, var och en på sitt särskilda sätt, bearbeta det lärostoff, som blivit behandlat.

3. Dessa övningar måste givetvis på lämpligt sätt förberedas och övervakas, varjämte de under dem utförda arbetena böra genomses och, där så erfordras, rättas.

Kone För att underlätta deras förberedande böra de så långt som möjligt förläggas till tider, som omedelbart eller nära förut föregåtts av undervisning i det ämne de avse. Då övervakandet av lärjungarnas arbete måste ske, medan läraren undervisar övriga klasser, bör detta, för att så litet som möjligt störa hans muntliga undervisning, inskränkas till det oundgängliga. I regel bör det vara nog, att han då och då uppmärksammar, att barnen utföra det arbete, som blivit dem förelagt; någon gång, då sådant är alldeles nödvändigt, meddelas en kort upplysning.

4. Där flera klasser samtidigt undervisas, har läraren behov av en viss frihet gentemot kursfördelning och arbetsordning, så att han kan anpassa sitt förfarande efter de förhållanden, som inträda under arbetets fortskridande. Ena gången kan det befinnas lämpligt att tidigare, än som angives i kursfördelningen, upptaga till behandling ett visst moment av ett ämne eller ock undanskjuta det till en senare tidpunkt för att såmedelst kunna anordna gemensam undervisning för flera klasser. En annan gång kan han finna sig böra sysselsätta en klass med tyst övning, fastän ingen sådan finnes å arbetsordningen upptagen, för att därigenom få tillfälle att just då mera ingående behandla ett visst moment med en annan klass. Likaledes kan det någon gång befinnas lämpligt, att en tyst övning inställes och lärjungarna få vara med om vad som förehas vid lärarens omedelbara undervisning. Läraren bör tydligt känna sig oförhindrad att vidtaga ändringar, som av det ändrade arbetsättet påkallas.

5. Då befintligheten av flera samtidigt undervisade klasser motsvaras av ett mindre antal barn i varje klass, låter det sig med fördel göra att dela en lärotimme mellan de skilda klasserna, så att vardera får en del av lärarens omedelbara undervisning, medan den eller de andra utföra sitt tysta arbete, och därigenom blir det möjligt att i vissa ämnen, såsom skrivning, räkning och teckning, hålla de olika klasserna i arbete och lämna dem behöflig undervisning, utan att tyst övning i egentlig mening kan behöva förekomma. Där en större omväxling i arbetet, såsom på småskolestadiet, är önskvärd, kan en sådan anordning av arbetet vara lämplig, även där till arten så skilda övningar förekomma som läsning och skrivning.

6. Det är synnerligen angeläget, att de tysta övningarna till innehåll och svårighetsgrad lämpas efter barnets ståndpunkt. Ofta kunna med fördel givas olika uppgifter för klasser, som eljest undervisas tillsammans, t. ex. tredje och fjärde eller femte, sjätte och sjunde klasserna i skolor av andra B-formen.

Uppgifterna för de tysta övningarna böra i allmänhet väljas så, att de ej kräva nämnvärd tid för särskild förberedelse, att de i det hela taget kunna utföras av barnen på egen hand utan någon mera ingående hjälp från läraren, och att de icke medföra för mycket arbete med rättande efteråt. Förberedelse till tysta övningar, som fordra en mera fullständig behandling, lämnas en föregående undervisningstimme. Sådant är särskilt nödigt vid utarbetande av uppsatser ävensom vid vissa språkbyggnadsövningar.

7. Tysta övningar hava i timplanerna upptagits för modersmålet, räkning och geometri, arbetsövningar och teckning. Dock kunna de även ställas i andra ämnens tjänst. Så kunna kartläsning och kartritning förekomma i anslutning till geografiundervisningen. Det kan också vara lämpligt, att barnen under de tysta övningarna få skriva bibliska, historiska och geografiska namn samt namn på djur och växter. Detta befördrar såväl namnens inlärande som deras riktiga stavning. Till tjänst för sångundervisningen kunna barnen få såsom tyst övning avskriva någon sång, som sedan skall sjungas.

8. Bland tysta övningar tillhörande modersmålsundervisningen märkes först tyst läsning. Denna bör i regel icke omfatta en hel undervisningstimme åt gången och bör därför lämpligen förekomma, då timmen är delad mellan omedelbar undervisning och tyst övning. I annat fall bör under en del av timmen annan övning anordnas. Resultatet av den tysta läsningen få barnen tillfälle att visa under en följande undervisningstimme antingen genom att läsa upp det tyst genomlästa stycket eller ock genom att återgiva dess innehåll.

9. Huvudparten av modersmålet tysta övningar kommer givetvis att utgöras av

skriftliga arbeten. Utom de förut nämnda, utarbetande av uppsatser samt språkbyggnadsövningar, lämpa sig för tysta övningar särskilt avskrivning efter föreskrivning eller ur bok, skrivning ur minnet, renskrivning av uppsatser samt välskrivning. Däremot böra läxreferat utan särskild mera ingående förberedelse förekomma sparsamt, enär de sällan kunna utan lärarens upprepade ingripande utföras av alla barnen i klassen och dessutom i regel kräva mycket arbete med rättande.

Beträffande tillvägagångssättet vid de olika arterna av skriftliga arbeten hänvisas i första hand till vad om dem säges i anvisningarna till kursplanen i modersmålet. Vid skrivning ur minnet kan det ibland vara lämpligt, att barnen under första delen av timmen få inpräglade en text och, allteftersom de bliva färdiga därmed, skriva ned den.

10. Vid granskningen av de skriftliga arbetena kan läraren i vissa fall med fördel taga lärjungarnas medverkan i anspråk. Uppsatser och även flertalet språkbyggnadsövningar måste dock granskas av läraren. I fråga om vad som åstadkommits vid avskrivning och skrivning ur minnet kunna däremot lärjungar i viss utsträckning hjälpa till. Så kunna efter en avskrivningsövning lärjungar, som utfört övningen, få byta skrivböcker med varandra och efter den å krittavlan eller i boken angivna texten utmärka begångna fel. Själva rättelserna böra sedan göras av dem, som utfört arbetet. I andra fall kunna lärjungarna i en högre klass övertaga granskningen och därvid få använda ordlista. Detta gäller både om sådant, som avskrivits, och om sådant, som skrivits ur minnet. Renskrivnings- och välskrivningsarbeten granskas av läraren.

11. Övningar på egen hand i räkning och geometri böra bestå i tillämpningar av sådant, som barnen inhämtat vid den omedelbara undervisningen, och avse dels räkning med sifferexempel för vinnande av säkerhet och färdighet, dels lösning av sakexempel. Då dessa övningar i regel förekomma under timmar, som äro anslagna för undervisning i ämnet — och sålunda icke äro att anse som tysta övningar i den trängre bemärkelse, vari denna benämning här använts — är det här lättare för läraren att, då så behöves, lämna erforderlig hjälp. Vid granskningen kunna lärjungar i en högre klass få biträda.

12. Såsom tysta övningar förekommande arbetsövningar och teckning böra utgöras av sådana arbeten, som barnen med ledning av vad de fått lära sig under den omedelbara undervisningen kunna utföra huvudsakligen på egen hand. Granskning företages av läraren under en följande, åt omedelbar undervisning i ämnet anslagen lärotimme.

KURSPLANER. KRISTENDOMSKUNSKAP. MÅL.

Kristendomsundervisningen i folkskolan har till uppgift att på ett sätt, som kan främja lärjungarnas religiösa och sedliga utveckling, giva dem en efter deras mottaglighet och behov avpassad kunskap om kristendomens uppkomst, innehåll och utveckling.

KURSFÖRDELNING.

A-FORMEN (A).

SJUKLASSIG SKOLA.

Första klassen.

Enkla, muntligt meddelade berättelser ur bibeln, företrädesvis ur evangelierna, ägnade att grundlägga barnens första religiösa och sedliga föreställningar.

I anslutning härtill: korta minnesord ur bibeln; några psalmverser; morgon-, afton- och bordsböner.

Andra klassen.

Enkla, muntligt meddelade berättelser ur evangelierna i något fylligare urval än under första skolåret samt några enkla likaledes muntligt meddelade berättelser ur gamla testamentet.

I anslutning härtill: korta minnesord ur bibeln; några psalmverser; »Fader vår» och »välsignelsen».

Tredje klassen.

Ett urval av för barnen lämpliga stycken ur gamla testamentet, huvudsakligen innehållande berättelser, i tidsföljd ur bibeltexten.

I anslutning härtill: korta minnesord ur bibeln; några psalmverser.

Fjärde klassen.

Ett urval av för barnen lämpliga stycken ur evangelierna, huvudsakligen innehållande berättelser, i tidsföljd ur bibeltexten.

I anslutning härtill: korta minnesord ur bibeln; några psalmverser.

Femte klassen.

Ett urval av för barnen lämpliga stycken ur apostlagärningarna, huvudsakligen innehållande berättelser, i tidsföljd ur bibeltexten.

Jesu tal och liknelser i fylligare urval.

I anslutning till kursens övriga delar: minnesord ur bibeln; några psalmverser.

Sjätte klassen.

Ett urval av för barnen lämpliga stycken ur gamla och nya testamentet med kärnfullt religiöst och sedligt innehåll.

Jesu bergspredikan och i anknytning därtill en efter barnaålderns mottaglighet och behov lämpad sammanfattning av den kristna tros- och livsåskådningen.

Enkla berättelser och bilder ur kyrkans historia, däribland berättelser och bilder ur reformationens historia. I anknytning till sistnämnda: läsning av Luthers lilla katekes såsom ett historiskt uttryck för Luthers uppfattning av kristendomens huvudstycken.

I anslutning till kursens övriga delar: minnesord ur bibeln; psalmverser.

Sjunde klassen.

Berättelser och skildringar avseende personer och händelser av betydelse i fråga om utvecklingen och gestaltningen av det religiösa och sedliga livet under olika tider. I samband därmed läsning ur bibeln samt av lämplig litteratur i övrigt såsom grundläggande och åskådliggörande moment i undervisningen.

Kort framställning om gudstjänsten inom den svenska kyrkan samt en översikt över kyrkoåret.

I anslutning till kursens övriga delar: minnesord ur bibeln; psalmverser.

SEXKLASSIG SKOLA.

Första—femte klassen.

Samma kursfördelning som i motsvarande klasser av sjukklassig skola.

Sjätte klassen.

Läsning ur bibeln av för barnen lämpliga stycken med kärnfullt religiöst och sedligt innehåll.

Jesu bergspredikan och i anknytning därtill en efter barnaålderns mottaglighet och behov lämpad sammanfattning av den kristna tros- och livsåskådningen.

Enkla berättelser och bilder ur kyrkans historia, däribland berättelser och bilder ur reformationens historia. I anknytning till sistnämnda: läsning av Luthers lilla katekes såsom ett historiskt uttryck för Luthers uppfattning av kristendomens huvudstycken.

Kort framställning om gudstjänsten inom den svenska kyrkan samt en översikt över kyrkoåret.

I anslutning till kursens övriga delar: minnesord ur bibeln; psalmverser.

FÖRSTA B-FORMEN (B1).

SJUKLASSIG SKOLA.

Första och andra klassen.

Om vardera klassen utgör en läraravdelning, tillämpas den kursfördelning, som är upptagen för motsvarande klasser av A-formen. Utgöra däremot de båda klasserna tillsammans en läraravdelning, gäller den kursfördelning, som angives för första och andra klassen av andra B-formen.

Tredje och fjärde klassen.

Ett urval av för barnen lämpliga stycken ur gamla testamentet och ur evangelierna, huvudsakligen innehållande berättelser, i tidsföljd ur bibeltexten.

I anslutning härtill: korta minnesord ur bibeln; några psalmverser.

Ena året. Ett mindre antal för båda årskurserna gemensamma stycken ur gamla testamentet och ur evangelierna, särskilt ägnade att fasthålla sammanhanget och belysa de olika skedena i tidsföljden, samt dessutom enbart för året ett antal andra stycken, som låta anknyta sig till de gemensamma och som icke ingå i den andra årskursen.

I anslutning till bibelstyckena: korta minnesord ur bibeln; några psalmverser.

Andra året. De för båda årskurserna gemensamma styckena ur gamla testamentet och ur evangelierna samt dessutom enbart för året ett antal andra stycken, som låta anknyta sig till de gemensamma och som icke ingå i den föregående årskursen.

I anslutning till bibelstyckena: korta minnesord ur bibeln; några psalmverser.

Femte, sjätte och sjunde klassen.

Ett urval av för barnen lämpliga stycken ur apostlagärningarna, huvudsakligen innehållande berättelser, i tidsföljd ur bibeltexten.

Enkla berättelser och bilder ur kyrkans historia, däribland berättelser och bilder ur reformationens historia. I anknytning till sistnämnda: läsning av Luthers lilla katekes såsom ett historiskt uttryck för Luthers uppfattning av kristendomens huvudstycken.

Jesu tal och liknelser i fylligare urval.

Ett urval av andra för barnen lämpliga stycken ur gamla och nya testamentet med kärnfullt religiöst och sedligt innehåll.

Kort framställning om gudstjänsten inom den svenska kyrkan samt en översikt över kyrkoåret.

Jesu bergspredikan och i anknytning därtill en efter barnålderns mottaglighet och behov lämpad sammanfattning av den kristna tros- och livsåskådningen.

I anslutning till kursens övriga delar: minnesord ur bibeln; psalmverser.

Ena året. Ett mindre antal för alla tre årskurserna gemensamma stycken ur apostlagärningarna samt berättelser och bilder ur kyrkans historia, samtliga ägnade att fasthålla sammanhanget och belysa de olika skedena i kyrkans uppkomst och utbredning, samt dessutom enbart för året ett antal andra bibelstycken, berättelser och bilder, vilka låta anknyta sig till de gemensamma och som icke ingå i de andra årskurserna.

Jesu tal och liknelser i fylligare urval.

Kort framställning om gudstjänsten inom den svenska kyrkan samt en översikt över kyrkoåret.

I anslutning till kursens övriga delar: minnesord ur bibeln; psalmverser.

Andra året. De för alla tre årskurserna gemensamma styckena ur apostlagärningarna, berättelserna och bilderna ur kyrkans historia samt dessutom enbart för året ett antal andra bibelstycken, berättelser och bilder, vilka låta anknyta sig till de gemensamma och som icke ingå i de andra årskurserna.

Jesu bergspredikan och i anknytning därtill en efter barnaålderns mottaglighet och behov lämpad sammanfattning av den kristna tros- och livsåskådningen.

I anslutning till kursens övriga delar: minnesord ur bibeln; psalmverser.

Tredje året. De för alla tre årskurserna gemensamma styckena ur apostlagärningarna, berättelserna och bilderna ur kyrkans historia samt dessutom enbart för året ett antal andra bibelstycken, berättelser och bilder, vilka låta anknyta sig till de gemensamma och som icke ingå i de andra årskurserna. Särskilt för detta år: berättelser och bilder ur reformationens historia med därtill anknuten läsning av Luthers lilla katekes såsom ett historiskt uttryck för Luthers uppfattning av kristendomens huvudstycken.

Ett urval av några andra för barnen lämpliga stycken ur gamla och nya testamentet med kärnfullt religiöst och sedligt innehåll.

I anslutning till kursens övriga delar: minnesord ur bibeln; psalmverser.

SEXKLASSIG SKOLA.

Första—fjärde klassen.

Samma kursfördelning som i motsvarande klasser av sjukklassig skola.

Femte och sjätte klassen.

Ett begränsat urval av för barnen lämpliga stycken ur apostlagärningarna, huvudsakligen innehållande berättelser, i tidsföljd ur bibeltexten.

Några enkla berättelser och bilder ur kyrkans historia, däribland berättelser och bilder ur reformationens historia. I anknytning till sistnämnda: läsning av Luthers lilla katekes såsom ett historiskt uttryck för Luthers uppfattning av kristendomens huvudstycken.

Jesu tal och liknelser i något fylligare urval.

Läsning ur bibeln av några andra för barnen lämpliga stycken med kärnfullt religiöst och sedligt innehåll.

Kort framställning om gudstjänsten inom den svenska kyrkan samt en översikt över kyrkoåret.

Jesu bergspredikan och i anknytning därtill en efter barnaålderns mottaglighet och behov lämpad sammanfattning av den kristna tros- och livsåskådningen.

I anslutning till kursens övriga delar: minnesord ur bibeln; psalmverser.

Ena året. Ett mindre antal för båda årskurserna gemensamma stycken ur apostlagärningarna samt berättelser och bilder ur kyrkans historia, samtliga ägnade att fasthålla sammanhanget och belysa de olika skedena i kyrkans uppkomst och utbredning, samt dessutom enbart för året ett antal andra bibelstycken, berättelser och bilder, vilka låta anknyta sig till de gemensamma och som icke ingå i den andra årskursen.

+ Udda år

Jesu tal och liknelser i något fylligare urval.

Jesu bergspredikan och i anknytning därtill en efter barnaålderns mottaglighet och behov lämpad sammanfattning av den kristna tros- och livsåskådningen.

I anslutning till kursens övriga delar: minnesord ur bibeln; psalmverser.

Andra året. De för båda årskurserna gemensamma styckena ur apostlagärningarna, berättelserna och bilderna ur kyrkans historia samt dessutom enbart för året ett antal andra bibelstycken, berättelser och bilder, vilka låta anknyta sig till de gemensamma och som icke ingå i den förra årskursen. Särskilt för detta år: berättelser och bilder ur reformationens historia med därtill anknuten läsning av Luthers lilla katekes såsom ett historiskt uttryck för Luthers uppfattning av kristendomens huvudstycken.

Läsning ur bibeln av några andra för barnen lämpliga stycken med kärnfullt religiöst och sedligt innehåll.

Kort framställning om gudstjänsten inom den svenska kyrkan samt en översikt över kyrkoåret.

I anslutning till kursens övriga delar: minnesord ur bibeln; psalmverser.

ANDRA B-FORMEN (B2).

SJUKLASSIG SKOLA.

Första och andra klassen.

Enkla, muntligt meddelade berättelser ur evangelierna, ägnade att grundlägga barnens första religiösa och sedliga föreställningar, samt några få likaledes muntligt meddelade enkla berättelser ur gamla testamentet.

I anslutning härtill: korta minnesord ur bibeln; några psalmverser; morgon-, af- ton- och bordsböner, »Fader vår» och »välsignelsen».

Anm. Under andra terminen genomgås ena året vissa delar av kursen och andra året de återstående.

Tredje och fjärde klassen.

Ett begränsat urval av för barnen lämpliga stycken ur gamla testamentet samt ur evangelierna och apostlagärningarna, huvudsakligen innehållande berättelser, i tids- följd ur bibeltexten.

I anslutning härtill: korta minnesord ur bibeln; psalmverser.

Ena året. Ett fåtal för båda årskurserna gemensamma stycken ur gamla och nya testamentet, särskilt ägnade att fasthålla sammanhanget och belysa de olika ske- dena i tidsföljden, och dessutom enbart för året ett antal andra stycken, som låta anknyta sig till de gemensamma och som icke ingå i den andra årskursen.

I anslutning till bibelstyckena: korta minnesord ur bibeln; några psalmverser.

Andra året. De för båda årskurserna gemensamma styckena ur gamla och nya testamentet och dessutom enbart för året ett antal andra stycken, som låta anknyta sig till de gemensamma och som icke ingå i den förra årskursen.

I anslutning till bibelstyckena: korta minnesord ur bibeln; några psalmverser.

Femte, sjätte och sjunde klassen.

Ett urval av för barnen lämpliga stycken ur gamla och nya testamentet med kärn- fullt religiöst och sedligt innehåll.

Jesu tal och liknelser i fylligare urval.

Några berättelser och bilder ur kyrkans historia, däribland berättelser och bilder ur reformationens historia. I anslutning till sistnämnda: läsning av Luthers lilla katekes såsom ett historiskt uttryck för Luthers uppfattning av kristendomens huvudstycken.

Kort framställning om gudstjänsten inom den svenska kyrkan samt en översikt över kyrkoåret.

Jesu bergspredikan och i anknytning därtill en efter barnålderns mottaglighet och behov lämpad sammanfattning av den kristna tros- och livsåskådningen.

I anslutning till kursens övriga delar: minnesord ur bibeln; psalmverser.

Jämte det föregående: deltagande i vad som genomgås med tredje och fjärde klassen.

Ena året. Ett mindre antal stycken ur gamla och nya testamentet samt berättelser och bilder ur kyrkans historia, vilka icke ingå i de andra årskurserna.

Jesu tal och liknelser i fylligare urval.

I anslutning till kursens övriga delar: minnesord ur bibeln; psalmverser.

Jämte det föregående: deltagande i vad som genomgås med tredje och fjärde klassen.

Andra året. Ett mindre antal stycken ur gamla och nya testamentet samt berättelser och bilder ur kyrkans historia, vilka icke ingå i de andra årskurserna.

Jesu bergspredikan och i anknytning därtill en efter barnålderns mottaglighet och behov lämpad sammanfattning av den kristna tros- och livsåskådningen.

I anslutning till kursens övriga delar: minnesord ur bibeln; psalmverser.

Jämte det föregående: deltagande i vad som genomgås med tredje och fjärde klassen.

Tredje året. Ett mindre antal stycken ur gamla och nya testamentet samt berättelser och bilder ur kyrkans historia, vilka icke ingå i de andra årskurserna. Särskilt för detta år: berättelser och bilder ur reformationens historia med därtill anknuten läsning av Luthers lilla katekes.

Läsning ur bibeln av ett antal för barnen lämpliga stycken med kärnfullt religiöst och sedligt innehåll.

Kort framställning om gudstjänsten och kyrkoåret inom den svenska kyrkan.

I anslutning till kursens övriga delar: minnesord ur bibeln; psalmverser.

Jämte det föregående: deltagande i vad som genomgås med tredje och fjärde klassen.

SEXKLASSIG SKOLA.

Första—fjärde klassen.

Samma kursfördelning som i motsvarande klasser av sjukklassig skola.

Femte och sjätte klassen.

Ett begränsat urval av för barnen lämpliga stycken ur gamla och nya testamentet med kärnfullt religiöst och sedligt innehåll, främst Jesu tal och liknelser.

Jesu bergspredikan och i anknytning därtill en efter barnålderns mottaglighet och behov lämpad sammanfattning av den kristna tros- och livsåskådningen.

Några få berättelser och bilder ur kyrkans historia, däribland berättelser och bilder ur reformationens historia. I anslutning till sistnämnda: läsning av Luthers lilla

katekes såsom ett historiskt uttryck för Luthers uppfattning av kristendomens huvudstycken.

Något om gudstjänsten och kyrkoåret inom den svenska kyrkan.

I anslutning till kursens övriga delar: minnesord ur bibeln; psalmverser.

Jämte det föregående: deltagande i vad som genomgås med tredje och fjärde klassen.

Ena året. Ett mindre antal stycken ur gamla och nya testamentet samt berättelser och bilder ur kyrkans historia, vilka icke ingå i den andra årskursen.

Jesu bergspredikan och i anknytning därtill en efter barnaålderns mottaglighet och behov lämpad sammanfattning av den kristna tros- och livsåskådningen.

I anslutning till kursens övriga delar: minnesord ur bibeln; psalmverser.

Jämte det föregående: deltagande i vad som genomgås med tredje och fjärde klassen.

Andra året. Ett mindre antal stycken ur gamla och nya testamentet samt berättelser och bilder ur kyrkans historia, vilka icke ingå i den andra årskursen. Särskilt för detta år: berättelser och bilder ur reformationens historia med därtill anknuten läsning av Luthers lilla katekes.

Läsning ur bibeln av ett och annat för barnen lämpligt stycke med kärnfullt religiöst och sedligt innehåll.

Något om gudstjänsten och kyrkoåret inom den svenska kyrkan.

I anslutning till kursens övriga delar: minnesord ur bibeln; psalmverser.

Jämte det föregående: deltagande i vad som genomgås med tredje och fjärde klassen.

TREDJE B-FORMEN (B3).

SJUKLASSIG ELLER SEXKLASSIG SKOLA.

Första klassen.

Enkla, muntligt meddelade berättelser ur evangelierna, ägnade att grundlägga barnens första religiösa och sedliga föreställningar.

I anslutning härtill: några psalmverser; morgon-, afton- och bordsböner.

Tredje klassen.

Ett begränsat urval av för barnen lämpliga stycken ur gamla testamentet, huvudsakligen innehållande berättelser, i tidsföljd ur bibeltexten.

I anslutning härtill: korta minnesord ur bibeln.

Jämte det föregående: åhörande av undervisningen för femte (och sjunde) klassen samt en och annan lämplig enkel uppgift i samband med denna.

Andra klassen.

Enkla, muntligt meddelade berättelser ur evangelierna i något fylligare urval samt några enkla likaledes muntligt meddelade berättelser ur gamla testamentet.

I anslutning härtill: ett och annat kort minnesord ur bibeln; några psalmverser; »Fader vår» och »välsignelsen».

Fjärde klassen.

Ett begränsat urval av för barnen lämpliga stycken ur evangelierna och apostlagärningarna, huvudsakligen innehållande berättelser, i tidsföljd ur bibeltexten.

I anslutning härtill: korta minnesord ur bibeln; några psalmverser.

Jämte det föregående: åhörande av undervisningen för sjätte klassen samt en och annan lämplig enkel uppgift i samband med denna.

Femte (och sjunde) klassen.

Några för barnen lämpliga stycken ur gamla och nya testamentet med kärnfullt religiöst och sedligt innehåll.

Jesu bergspredikan och i anknytning därtill en efter barnaålderns mottaglighet och behov lämpad sammanfattning av den kristna tros och livsåskådningen.

I anslutning till kursens övriga delar: minnesord ur bibeln; psalmverser.

Jämte det föregående: deltagande i vad som genomgås med tredje klassen.

Sjätte klassen.

Några för barnen lämpliga stycken ur nya testamentet med kärnfullt religiöst och sedligt innehåll, främst Jesu tal och liknelser.

Några få enkla berättelser och bilder ur kyrkans historia, däribland berättelser och bilder ur reformationens historia. I anslutning till sistnämnda: läsning av Luthers lilla katekes såsom ett historiskt uttryck för Luthers uppfattning av kristendomens huvudstycken.

Något om gudstjänsten och kyrkoåret inom den svenska kyrkan.

I anslutning till kursens övriga delar: minnesord ur bibeln; psalmverser.

Jämte det föregående: deltagande i vad som genomgås med fjärde klassen.

ANVISNINGAR.

1. Vid kristendomsundervisningen bör läraren städse erinra sig, att de olika hem, från vilka lärjungarna på grund av rådande skolplikt komma, i många fall företräda vitt skilda uppfattningar av de frågor, som vid kristendomsundervisningen kunna förekomma till behandling. Han bör därför vid sin undervisning sorgfälligt undvika allt, som kan verka såsom sårande angrepp på andras åskådning eller motverka uppkomsten hos lärjungarna av en vidhjärtad fördragsamhet mot olika tänkande. Det är av synnerlig vikt, att undervisningen i kristendom, utan att den därvid förlorar i allvar eller stadga, bedrivs så, att den icke kommer i strid med det nutida samhällets krav på tankefrihet för de enskilda individerna.

2. *Bibelns egen framställning* skall utgöra omedelbar grundval för kristendomsundervisningen. Barnen böra själva få göra den omedelbara bekantskap med bibeln, som härför erfordras.

3. *Valet av bibelstycken och av vad som i övrigt ingår i kristendomsundervisningen* skall ske så, att barnen på det åldersstadium, som är i fråga, kunna tillgodogöra sig det religiösa och sedliga innehållet däri.

4. Vid de *förklaringar och utredningar*, som äro nödvändiga vid undervisningen, bör enkelhet, åskådighet och livfullhet eftersträvas och, så ofta sådant på ett okonstlat sätt kan ske, anknytning sökas med barnens liv och med förhållanden, som ligga barnens egna erfarenhetsområden nära. Ett sönderdelande och mera begreppsmässigt lärosätt bör i allmänhet och särskilt på det lägre stadiet undvikas.

Uppgifter av mera självständig art, vartill även hör överläsning på egen hand, böra ej föreläggas barnen, förrän det genom den föregående undervisningen blivit sörit för att de för arbetet nödiga förutsättningarna i de särskilda fallen äro för handen.

Obs! En del av de nämnda uppgifterna sönderdelas & utredningsförklarar!

5. Till *ordagrant inlärande* får ej föreläggas barnen annat än ett begränsat antal viktigare, för barnen lättfattliga bibelspråk — i enstaka fall något kort sammanhängande stycke ur bibeln — samt valda psalmverser eller korta psalmer. Vid utläsningen bör läraren tillse, att tillräcklig tid erhålles för inlärandet och att icke samma krav ställes på alla barnen utan att all den varsamhet iakttages, som betingas av lärjungarnas individuella läggning.

6. För vinnande av en åskådligare och livfullare insikt böra belysande, väl utförda lämpliga *bilder* och på ett senare stadium goda *kartor* komma till användning. Särskilt på det tidigare stadiet äro konstnärliga, i färger väl reproducerade bibliska målningar, rätt använda, ägnade att underlätta tillägelsen av bibelns berättelser. Bilder av historiska händelser, av landskap, städer och föremål, som omtalats vid undervisningen, äro jämväl synnerligen behöfliga och böra på lämpligt sätt användas. Dylika hjälpmedel erfordras särskilt med hänsyn till de egenartade naturförhållanden och den från vår egen vitt skilda kultur, varmed framställningen ofta rör sig.

7. *Ämnets olika grenar böra vid undervisningen sammanhållas till en enhet*, så att barnen från kristendomsundervisningen i skolan må medföra en samlad och levande bild av Jesus, hans liv och verk.

Ämnets huvudmoment, bibelläsningen, bör erhålla största delen av den tid, som anslås åt ämnet i dess helhet. Åt övriga delar av ämnet ägnas, allt efter innehållets art och de olika momentens inbördes sammanhang, än en del av en undervisningstimme, som i övrigt användes för bibelläsningen, än en hel undervisningstimme, än en följd av undervisningstimmar.

8. Under de två första skolåren införas barnen genom lärarens *muntliga framställning* i *enkla berättelser*, hämtade ur bibeln. Från och med det tredje skolåret inträder vid sidan av lärarens muntliga framställning därjämte barnens egen *läsning av valda stycken ur bibeln*. Härvid läsas till en början företrädesvis stycken med berättande framställning. Något senare införas barnen även i ett eller annat stycke med mera direkt undervisande form. Så småningom gives åt stycken av sistnämnda slag större rum, och under de sista lästerminerna utgöra de bibelkursens huvudsakliga del.

9. Kursen för de två första skolåren utgöres till sin väsentliga del av sådana *enkla berättelser ur evangelierna*, vilka äro ägnade att grundlägga barnens första religiösa och sedliga föreställningar. Därjämte kunna medtagas några få berättelser ur gamla testamentet. Dessa böra vid undervisningen erhålla sådan plats — t. ex. efter stycket om Jesus vid tolv års ålder i templet såsom exempel på berättelser, som brukade framställas för judiska barn på Jesu tid — att de icke leda uppmärksamheten från evangeliets framställning utan fastmera bidraga till att belysa och förklara denna.

10. De uti tredje, fjärde och femte årskurserna ingående *bibelstyckena med berättande framställning* böra i allmänhet genomgås i tidsföljd. De böra väljas så, att de olika tidsskedena i någon mån bliva företrädda. Genom ett sådant tillvägagångssätt blir det möjligt att — så långt sådant med hänsyn till barnens utveckling över huvud kan ske — leda barnen till en levande och i någon mån sammanhängande uppfattning om det israelitiska folkets öden och religiösa liv såsom bakgrund för uppfattningen av Jesu person och verk samt hans apostlars liv och verksamhet.

11. Läsningen av *direkt undervisande stycken ur bibeln* bör i någon mån förekomma redan i sammanhang med behandlingen av de bibliska berättelserna under tredje och

fjärde skolåren, men har sin huvudsakliga plats under det femte och följande skolåren. Dessa stycken väljas under de senaste skolåren företrädesvis ur Jesu tal och liknelser samt dessutom ur profeternas skrifter och psaltaren samt ur de nytestamentliga breven.

12. I anknytning till den särskilda genomgången av Jesu bergspredikan återupplivas, sammanfattas och fördjupas de religiösa och sedliga intryck och lärdomar barnen erhållit under de föregående åren, så att de på detta sätt erhålla en mera samlad, efter deras mottaglighet och behov avpassad bild av den kristna tros- och livs-åskådningen. Denna del av undervisningen skall hållas fri från abstrakta, systematiserande utredningar och definitioner, samt så anordnas, att den ej påkallar användning av någon särskild lärobok.

13. För att befordra, att barnen vid *bibelläsningen* erhålla en säker överblick av sammanhanget mellan de lästa bibelstyckena och för att underlätta barnens hemarbete kan såsom hjälpmedel vid denna del av undervisningen vid sidan av bibeln användas en särskild bok, innehållande en samling valda bibelstycken, företrädesvis berättelser. Texten i nu ifrågakommande hjälpbok bör, så långt sådant är möjligt, troget återgiva bibelns egna ord. Då för åstadkommande av önskvärd begränsning, förenkling och avrundning en eller annan utslutning eller jämkning kan vara av nöden, bör dock tillses, att boken i möjligaste mån kommer att återgiva den bibliska textens språkliga och religiösa egenart.

Det är av vikt, att den bok, som sålunda användes till hjälp vid undervisningen, icke må komma att göra intrång på eller lägga hinder i vägen för barnens läsning av själva bibeln. Därför är det också önskligt, att stycken av bibeln, som återgivas i boken, vid undervisningen i skolan av barnen läsas även i själva bibeln.

14. De särskilda *bibelstyckenas behandling* vid undervisningen anpassas efter deras form och innehåll samt barnens utveckling. Förklaringar och tillämpningar böra aldrig erhålla den omfattning, att de försvaga intrycket av själva det lästa stycket eller skymma dess innehåll. I de fall, där det lämpligen kan ske, bör det huvudsakliga av det religiösa och sedliga innehållet i ett läst stycke sammanfattas och inskräpas genom något kort minnesord, hämtat ur det lästa eller från någon annan del av bibeln.

15. De berättelser och bilder av i religiöst och sedligt avseende betydelsefulla personer och händelser, som genomgås under de sista skolåren, böra hämtas företrädesvis ur den kristna kyrkans historia men även ur den allmänna religions- och kulturhistorien. De böra väljas så, att de kunna giva barnen någon föreställning om det religiösa och sedliga livets utveckling genom tiderna intill våra dagar, framför allt i vårt eget land, samt ställas i lämpligt samband med samtida händelser och personer, vilka behandlas vid historieundervisningen i övrigt. Särskild uppmärksamhet ägnas reformationen och dess betydelse. Till belysning av Luthers religiösa och sedliga uppfattning och hans sätt att sammanfattande framställa kristendomens huvudstycken läses i detta sammanhang Luthers lilla katekes. Sistnämnda kursmoment upptages — där en sådan ordning icke genom kursväxling omöjliggöres — till behandling först *efter* det den till Jesu bergspredikan anknutna sammanfattningen av den kristna tros- och livsåskådningen blivit genomgången, och bör icke göras till föremål för utanläsning eller läggas till grund för någon förnyad sammanfattning eller utförligare behandling av samma åskådning. Där kursväxling förekommer, ingår visserligen varje år bland de kyrkohistoriska berättelserna någon

bild ur reformationens historia, men ett av åren göres framställningen i denna del fylligare, och i detta sammanhang läses, på sätt nyss framhållits, Luthers lilla katekes.

Till belysning av missionen och annan kristlig verksamhet i vår tid böra några enkla berättelser och bilder meddelas, varvid särskilt beaktas de svenska missionernas verksamhet.

Det är av vikt, att den del av undervisningen, som avses i detta moment, icke sysselsätter sig med redogörelser för lärostrider, lärosystem eller andra utanför barnens mottaglighet och behov liggande kyrkohistoriska företeelser ävensom att den icke belastas med uppgifter å namn och data.

16. Om *de kyrkliga högtiderna, det kristna kyrkoåret och gudstjänsten* inom den svenska kyrkan bör, då tillfälle därtill är skilda anledningar kan erbjuda sig, lämnas upplysningar och förklaringar.

17. Vid urvalet av de psalmer och psalmverser ur *den svenska psalmboken*, som skola ingå i lärokursen, bör hänsyn tagas till barnens olika förmåga på olika åldersstadier att uppfatta det religiösa och poetiska innehållet. Urvalet bör även bestämmas med hänsyn till psalmernas melodier. Psalmläsningen sättes i enlighet med kursplanens anvisning i samband med övriga delar av kursen.

Ofta torde det vara lämpligt att inleda eller avsluta kristendomslektionen med läsandet av någon psalm eller psalmvers eller ännu hellre med gemensam psalmsång.

18. Den *dagliga morgonbönen* bör vara en andaktsstund och således icke få karaktären av lektion. Det är därför ofta lämpligt att inskränka den till psalmsång och bön. Om bibelläsning därvid förekommer, bör denna bestå i uppläsandet av en sammanhängande text, som till innehåll och form är ägnad att utan särskild förklaring verka uppbyggande, eller ock utgöras av ett bibelspråk eller en kortare text med några därtill anknutna ord av läraren avseende någon för barnen betydelsefull religiös eller sedlig lärdom.

MODERSMÅLET.

MÅL.

Modersmålsundervisningen i folkskolan har till uppgift att lära barnen med riktig uppfattning, tydligt uttal och god betoning läsa stycken, som till form och innehåll motsvara deras uppfattningsförmåga, samt muntligen och skriftligen uttrycka sig enkelt och klart om sådant, som tillhör deras erfarenhetsområde och intressekrets, ävensom att på ett efter deras ålder och utveckling avpassat sätt göra dem bekanta med svensk litteratur och modersmålets byggnad samt att såmedelst vårda och utveckla barnens språkkänsla och öppna deras sinne för modersmålets betydelse och värde.

KURSFÖRDELNING.

A-FORMEN (A).

SJUKLASSIG SKOLA.

Första klassen.

Första terminen.

Tal- och läsövningar.

Samtal med innehåll hämtat från skolan och hemmet.

I anslutning härtill: övningar att urskilja och uttala ljuden samt att läsa ljudtecken, ord, uttryck och korta meningar ävensom övningar för vinnande av ett tydligt och vårdat uttal.

Skrivövningar.

Lilla alfabetet samt ord, uttryck och korta meningar, hämtade från tal och läsövningarna, efter lärarens föreskrivning.

Andra terminen.

Talövningar.

Samtal med innehåll hämtat från skolan och hemmet. Återgivande av korta berättelser, i allmänhet ur barnens läsebok, berättade eller förelästa av läraren eller ock av barnen lästa under läsövningarna.

I lämplig anslutning till det föregående: övningar för vinnande av ett tydligt och vårdat uttal.

Läsning.

Omtagning av några grundläggande övningar. Läsning av stycken med klart och enkelt språk samt med innehåll, som ligger barnen nära, i allmänhet förut förelästa eller berättade av läraren och återgivna av barnen.

Inlärande och uppläsning av korta uttryck och ett fåtal enkla verser.

Skrivning.

Omtagning av viktigare övningar från föregående termin. Fortsatta övningar med de små bokstäverna, stor bokstav i egennamn och vid början av en mening. Skrivning av uttryck och korta meningar från tal- och läsövningarna, huvudsakligen efter lärarens föreskrivning. Skrivning ur minnet av ord och korta uttryck. Övningar att med urskiljande av ljuden angiva deras beteckning; uppdelning i stavelser.

Skiljetecken efter lärarens anvisning.

Välskrivning: i samband med alla skrivövningar inlärande av bokstävernas form och sammanbindning samt pennans och handens ställning.

Andra klassen.

Talövningar.

Samtal och redogörelser med innehåll hämtat från områden, som ligga barnen nära, företrädesvis hemmet och hembygden. Återgivande av korta berättelser, av läraren berättade eller förelästa ur läseboken eller ock av barnen lästa under läsövningarna.

I lämplig anslutning till det föregående: övningar för vinnande av ett tydligt och vårdat uttal.

Läsning.

Omläsning vid terminernas början av några grundläggande övningsstycken samt av några andra tidigare lästa stycken. Läsning av stycken med klart och enkelt språk samt med innehåll, som ligger barnen nära, antingen förelästa av läraren och återgivna av barnen eller på annat sätt lämpligt förberedda.

Inlärande och uppläsning av korta uttryck och enkla verser valda ur det förut lästa.

Skrivning.

Rättskrivning samt inövning av uttryck och ordformer genom *dels* avskrivning av lästa texter efter föreskrivning eller ur bok, *dels* skrivning ur minnet av enkla, korta, förut avskrivna och inlärdade texter, *dels* skrivning efter föresägning av en och annan kort och enkel, förut avskriven text.

Då och då fritt nedskrivande av enkla meningar om ämnen, i allmänhet hämtade från talövningarna.

Språkbyggnadsövningar: enkla satser samt benämningar på föremål i ental och flertal.

Skiljetecken efter lärarens anvisning.

Välskrivning: i samband med alla skrivövningar inövning av bokstävernas form och sammanbindning samt pennans och handens ställning; en och annan kortare särskild välskrivningsövning.

*Tredje klassen.**Talövningar.*

Samtal och redogörelser med innehåll hämtat från områden, som ligga barnen nära, företrädesvis hemmet och hembygden. Återgivande av berättelser, berättade av läraren eller lästa av barnen under läsövningarna.

Läsning.

Omläsning vid läsårets början av några under första och andra skolåret lästa stycken. Läsning av stycken med klart och enkelt språk och av litterärt värde samt innehåll huvudsakligen från svenska bygdens natur och människoliv.

Några övningar i tyst läsning av enkla berättelser jämte återgivande av deras innehåll.

Inlärande och uppläsning av verser och korta prosastycken utgörande urval ur det förut lästa.

Skrivning.

Rättskrivning samt inövning av uttryck och ordformer genom *dels* avskrivning av lästa texter efter föreskrivning eller ur bok, *dels* skrivning ur minnet av korta, förut avskrivna och inlärdade texter, *dels* skrivning efter föresägning av några förut avskrivna enkla och korta texter.

Förberedande uppsatsövningar: fritt nedskrivande av enkla meningar med ämnen, i allmänhet hämtade från talövningarna.

Språkbyggnadsövningar: enkla satser; enkla satser förenade genom »och»; substantiv och verb i ental och flertal.

Skiljetecken *dels* efter lärarens anvisning, *dels* även någon gång på egen hand i av barnen bildade satser.

Välskrivning: i samband med alla skrivövningar inövning av bokstävernas form och sammanbindning samt pennans och handens ställning; då och då en kortare särskild välskrivningsövning.

*Fjärde klassen.**Talövningar.*

Samtal och redogörelser med innehåll, i allmänhet utgörande urval ur kursen i naturkunnighet, geografi och historia. Återgivande av berättelser, berättade av läraren eller lästa av barnen.

Läsning.

Läsning av stycken med klart och enkelt språk och av litterärt värde samt med innehåll huvudsakligen behandlande skilda svenska bygders natur och människoliv samt händelser och företeelser ur vår äldre historia.

Övningar i tyst läsning med tillhörande redogörelser.

Inlärande och uppläsning av verser och korta prosastycken utgörande urval ur det förut lästa.

Skrivning.

Rättskrivning samt inövning av uttryck och ordformer genom *dels* avskrivning ur bok av lästa texter, *dels* skrivning ur minnet av förut avskrivna och inlärd texter, *dels* skrivning efter föresägning av några förut avskrivna texter. Tillämpning av enkla rättskrivningsregler, företrädesvis avseende j-, tj- och sj-ljuden. Användning av alfabetiskt ordnad ordlista.

Förberedande uppsatsövningar: fria skrivingar med enkla, klart begränsade ämnen hämtade från talövningarna eller från andra områden, som intressera lärjungarna.

Språkbyggnadsövningar: enkla satser och satsens huvuddelar; huvudord med bestämmingar; förening av två satser; substantiv och verb jämte några av deras vanligaste böjningsformer; sammansatta ord.

Skiljetecken *dels* efter lärarens anvisning, *dels* även på egen hand i av barnen bildade meningar.

Välskrivning: vård av handstilen i samband med alla skrivövningar; särskilda övningar med småstil avseende noggrann bokstavsbildning och sammanbindning av bokstäverna under iakttagande av jämna avstånd och jämn lutning.

*Femte klassen.**Talövningar.*

Samtal och redogörelser samt återgivande av lästa stycken med innehåll, i allmänhet utgörande urval ur kursen i naturkunnighet, geografi och historia. Återgivande av berättelser, berättade av läraren eller lästa av barnen; en och annan övning att återgiva gången i en följd av berättelser eller i en längre berättelse.

Läsning.

Läsning av stycken med klart och enkelt språk och av litterärt värde samt med innehåll hämtat huvudsakligen från händelser och företeelser ur vår medeltids och vår nyare tids historia.

Inlärande och uppläsning av verser och korta prosastycken utgörande urval ur det förut lästa.

Skrivning.

Rättskrivning samt inövning av uttryck och ordformer genom *dels* avskrivning av några goda mönster för enkla skrivelser tillhörande det praktiska livet, *dels* skrivning ur minnet av inlärd texter, *dels* skrivning efter föresägning av i hemmet lästa och genomsedda texter. Tillämpning av återstående behövliga rättskrivningsregler, särskilt regler för dubbelskrivning av konsonant. Användning av alfabetiskt ordnad ordlista.

Uppsatsövningar: korta berättelser och beskrivningar med ämnen hämtade bland annat från talövningarna och med stöd, där så behöves, av några under lärarens ledning gjorda anteckningar.

Språkbyggnadsövningar: satsens huvuddelar; huvudord med bestämmningar; satsföreningar; ordklasserna och ordens vanligaste böjningsformer; sammansatta och avledda ord.

Skiljetecken dels efter lärarens anvisning, dels på egen hand i av barnen bildade meningar.

Välskrivning: vård av handstilen i samband med alla skrivövningar; särskilda övningar med småstil avseende en noggrann bokstavsbildning och sammanbindning av bokstäverna under iakttagande av jämna avstånd och jämn lutning samt jämväl ledigare pennföring och något snabbare skrivning.

Sjätte klassen.

Talövningar.

Redogörelser och berättelser med ämnen, i allmänhet hämtade från förut behandlade områden, efter förberedelse med ledning av lärarens anvisningar. Återgivande av förut lästa berättelser och skildringar. Fortsatta övningar att återgiva gången i en följd av berättelser eller i en längre berättelse.

Läsning.

Läsning av stycken med klart och enkelt språk och av litterärt värde samt med innehåll hämtat huvudsakligen från vårt lands natur och arbetsliv samt vår nyare tids historia, bland de senare jämväl sådana, som avse de främsta bland de författare, av vilka stycken blivit lästa i skolan.

Inlärande och uppläsning av verser och korta prosastycken utgörande urval av det förut lästa.

Skrivning.

Rättskrivning samt inövning av uttryck och ordformer genom *dels* skrivning ur minnet av inlärd texter, *dels* skrivning efter föresägning av lästa texter, även avseende övning att utan lärarens anvisning utsätta skiljetecken. Övningar för uppfattning av några oftare använda olika stilarter: efterbildning efter förut avskrivna mönster av enkla praktiska skrivelser, särskilt brev, kvitton, annonser jämte svar, arbetsbetyg, fullmakter; avskrivning av några få valda kortare stycken ur Sveriges rikes lag och Sveriges grundlag.

Uppsatsövningar: enkla, korta beskrivningar, redogörelser och berättelser med ämnen hämtade bland annat från talövningarna och med stöd, där så behöves, av en under lärarens ledning uppsatt innehållsförteckning.

Välskrivning: vård av handstilen i samband med alla skrivövningar; särskilda övningar med användning av småstil avseende noggrann och regelbunden skrivstil, ledig pennföring och nödig raskhet.

Språklära.

Övningar avsedda att giva överskådlighet åt och att inskräpa vad som förut inhämtats om satsbyggnaden, orden och deras böjning, ljuden och deras beteckning samt om skiljetecknens användning.

*Sjunde klassen.**Talövningar.*

Enkla, korta föredrag, utarbetade enligt av läraren givna anvisningar och innehållande redogörelser och berättelser med ämnen hämtade från förut behandlade områden eller från lärjungarnas egna iakttagelser och läsning under året, däribland även sådant, som avser hembygdens arbetsliv.

Läsning.

Läsning av stycken med klart och enkelt språk och av litterärt värde med innehåll hämtat huvudsakligen från vårt folks diktning och andliga odling i övrigt samt från vårt lands natur och arbetsliv.

Inlärande och uppläsning av verser och korta prosastycken utgörande urval ur det förut lästa.

Omläsning av ett mindre urval av stycken inlärd i de olika klasserna.

Skrivning.

Rättsskrivning och inövning av uttryck och ordformer genom *dels* skrivning ur minnet av inlärd texter, *dels* skrivning efter föresägning, jämväl avseende övning att utan lärarens anvisning utsätta skiljetecken.

Övningar för uppfattning av några oftare använda särskilda stilarter: efterbildning efter förut avskrivna mönster av enkla praktiska skrivelser, såsom brev, arbetsbetyg, intyg, ansökningar, skuldsedlar, kontrakt, köpehandlingar, protokoll och protokollstråk; avskrivning av några få valda kortare stycken ur Sveriges rikets lag och Sveriges grundlag samt av någon kortare skrivelse till offentlig myndighet jämte myndighetens svar därå.

Uppsatsövningar: enkla beskrivningar, redogörelser och berättelser med ämnen hämtade bland annat från hembygdens arbetsliv och med stöd av en innehållsöversikt uppsatt av lärjungarna och granskad av läraren.

Välskrivning: vård av handstilen i samband med alla skrivövningar; särskilda övningar med användning av olika stilhöjd avseende regelbunden skrivstil, ledig pennföring och efter olika stilhöjd avpassad hastighet; övningar i enkel textning.

Språklära.

Övningar avsedda att giva överskådlighet åt och att inskärpa vad som förut inhämtats om satsbyggnaden, orden och deras böjning, ljuden och deras beteckning samt om skiljetecknens användning.

SEXKLASSIG SKOLA.*Första—fjärde klassen.*

Samma kursfördelning som i motsvarande klasser av sjukklassig skola.

*Femte klassen.**Talövningar.*

Samtal och redogörelser samt återgivande av lästa stycken med innehåll, i allmänhet utgörande urval ur kursen i naturkunnighet, geografi och historia. Återgivande av berättelser, berättade av läraren eller lästa av barnen; en och annan övning att återgiva gången i en följd av berättelser eller i en längre berättelse.

Läsning.

Läsning av stycken med klart och enkelt språk och av litterärt värde samt med innehåll hämtat huvudsakligen från händelser och företeelser ur vår medeltids och vår nyare tids historia, bland de senare jämväl sådana, som avse några bland de främsta författare, av vilka stycken blivit lästa i skolan.

Inlärande och uppläsning av verser och korta prosastycken utgörande urval ur det förut lästa.

Skrivning.

Rättskrivning samt inövning av uttryck och ordformer genom *dels* avskrivning av några goda mönster för enkla skrivelser tillhörande det praktiska livet, *dels* skrivning ur minnet av inlärd texter, *dels* skrivning efter föresägning, företrädesvis av i hemmet lästa och genomsedda texter, därav några jämväl avseende övning att utan lärarens anvisning utsätta skiljetecken. Tillämpning av återstående behöfliga rättskrivningsregler, särskilt regler för dubbelskrivning av konsonant. Användning av alfabetiskt ordnad ordlista.

Uppsatsövningar: korta berättelser och beskrivningar med ämnen hämtade bland annat från talövningarna och med stöd, där så behöves, av några under lärarens ledning gjorda anteckningar.

Språkbyggnadsövningar: satsens huvuddelar; huvudord med bestämmningar; satsföreningar; ordklasserna och ordens vanligaste böjningsformer; sammansatta och avledda ord.

Skiljetecken *dels* efter lärarens anvisning, *dels* på egen hand i av barnen bildade meningar.

Välskrivning: vård av handstilen i samband med alla skrivövningar; särskilda övningar med småstil avseende en noggrann bokstavsbildning och sammanbindning av bokstäverna under iakttagande av jämna avstånd och jämn lutning samt jämväl ledigare pennföring och något snabbare skrivning.

*Sjätte klassen.**Talövningar.*

Redogörelser och berättelser samt, mot slutet av året, enkla korta föredrag med ämnen, i allmänhet hämtade från förut behandlade områden, efter förberedelse med ledning av lärarens anvisningar. Återgivande av förut lästa berättelser och skildringar. Fortsatta övningar att återgiva gången i en följd av berättelser eller i en längre berättelse.

Läsning.

Läsning av stycken med klart och enkelt språk och av litterärt värde med innehåll huvudsakligen hämtat från vårt lands natur och arbetsliv samt vår nyare tids historia, bland de senare jämväl sådana, som avse några bland de främsta författare, av vilka stycken blivit lästa i skolan.

Inlärande och uppläsning av verser och korta prosastycken utgörande urval ur det förut lästa.

Skrivning.

Rättskrivning samt inövning av uttryck och ordformer genom *dels* skrivning ur minnet av inlärd texter, *dels* skrivning efter föresägning, jämväl avseende övning att utan lärarens anvisning utsätta skiljetecken. Övningar för uppfattning av några oftare använda särskilda stilarter: efterbildning efter förut avskrivna mönster av enkla praktiska skrivelser, särskilt brev, kvitton, annonser jämte svar, arbetsbetyg, fullmakter,

skuldsedlar; avskrivning av några få valda kortare stycken ur Sveriges rikes lag och Sveriges grundlagar.

Obs! Uppsatsövningar: enkla korta beskrivningar, redogörelser och berättelser med ämnen hämtade bland annat från talövningarna och med stöd, där så behöves, av en under lärarens ledning uppsatt innehållsförteckning.

Välskrivning: vård av handstilen i samband med alla skrivövningar; särskilda övningar med användning av olika stilhöjd avseende noggrann och regelbunden skrivstil, ledig pennföring och efter olika stilhöjd avpassad hastighet.

Språklära.

Övningar avsedda att giva överskådlighet åt och att inskräpa vad som förut inhämtats om satsbyggnaden, orden och deras böjning, ljuden och deras beteckning samt om skiljetecknens användning.

FÖRSTA B-FORMEN (B1).

SJUKLASSIG SKOLA.

Första och andra klassen.

Om vardera klassen utgör en läraravdelning, tillämpas den kursfördelning, som är upptagen för motsvarande klasser av A-formen. Utgöra däremot de båda klasserna tillsammans en läraravdelning, gäller den kursfördelning, som angives för första och andra klassen av andra B-formen.

Tredje och fjärde klassen.

Talövningar.

Samtal och redogörelser med innehåll hämtat från områden, som ligga barnen nära, såsom hemmet och hembygden, ävensom från kursen i naturkunnighet, geografi och historia. Återgivande av berättelser, berättade av läraren eller lästa av barnen under läsövningarna.

Läsning.

Omläsning vid läsårets början av några få under första och andra skolåret lästa stycken. Läsning av stycken med klart och enkelt språk och av litterärt värde samt med innehåll huvudsakligen behandlande svenska bygders natur och människoliv samt händelser och företeelser ur vår äldre historia.

Några övningar i tyst läsning av enkla berättelser jämte återgivande av deras innehåll.

Inlärande och uppläsning av verser och korta prosastycken utgörande urval ur det förut lästa.

Anm. Ena året genomgås en viss följd av talövningar, andra året en annan följd med i allmänhet annat innehåll. Likaså behandlas ena året en följd av läsestycken och andra året en följd av andra stycken.

Skrivning.

Tredje klassen: Rättskrivning samt inövning av uttryck och ordformer genom *dels* avskrivning av lästa texter efter föreskrivning eller ur bok, *dels* skrivning ur minnet av korta, förut avskrivna och inlärd texter, *dels* skrivning efter föresägning av några förut avskrivna enkla och korta texter.

Förberedande uppsatsövningar: fritt nedskrivande av enkla meningar med ämnen, i allmänhet hämtade från talövningarna.

Språkbyggnadsövningar: enkla satser; enkla satser förenade genom »och»; substantiv och verb i ental och flertal.

Skiljetecken dels efter lärarens anvisning, dels även någon gång på egen hand i av barnen bildade satser.

Välskrivning: i samband med alla skrivövningar inövning av bokstävernas form och sammanbindning samt pennans och handens ställning; då och då en kortare särskild välskrivningsövning.

Fjärde klassen. Rättskrivning samt inövning av uttryck och ordformer genom *dels* avskrivning ur bok av lästa texter, *dels* skrivning ur minnet av förut avskrivna och inlärdade texter, *dels* skrivning efter föresägning av några förut avskrivna texter. Tillämpning av enkla rättskrivningsregler, företrädesvis avseende j-, tj- och sj-ljuden. Användning av alfabetiskt ordnad ordlista.

Förberedande uppsatsövningar: fria skrivningar med enkla, klart begränsade ämnen hämtade från talövningarna eller från andra områden, som intressera lärjungarna.

Språkbyggnadsövningar: enkla satser och satsens huvuddelar; huvudord med bestämningar; förening av två satser; substantiv och verb jämte några av deras vanligaste böjningsformer; sammansatta ord.

Skiljetecken dels efter lärarens anvisning, dels även på egen hand i av barnen bildade meningar.

Välskrivning: vård av handstilen i samband med alla skrivövningar; särskilda övningar med småstil avseende noggrann bokstavsbildning och sammanbindning av bokstäverna under iakttagande av jämna avstånd och jämn lutning.

Anm. De för de båda årsklasserna skilda skrivövningarna kunna ofta behandla ämnen eller texter, som äro för klasserna helt eller delvis gemensamma, och den avsedda stegringen för fjärde klassen kan ernås antingen genom ökning av ämnets och textens omfång eller genom skärpning av kravet på självständighet vid arbetets utförande eller på annat lämpligt sätt.

Femte, sjätte och sjunde klassen.

Talövningar.

Samtal och redogörelser samt återgivande av lästa stycken med innehåll, i allmänhet utgörande urval ur kursen i naturkunnighet, geografi och historia. En och annan redogörelse, berättelse samt för sjunde klassen mot slutet av året något kortare föredrag med ämnen även från andra områden eller från lärjungarnas egna iakttagelser eller från deras läsning på egen hand, efter förberedelse enligt av läraren givna anvisningar. Återgivande av berättelser, berättade av läraren eller lästa av barnen; en och annan övning att återgiva gången i en följd av berättelser eller i en längre berättelse.

Läsning.

Läsning av stycken med klart och enkelt språk och av litterärt värde samt med innehåll hämtat huvudsakligen från vårt lands natur och arbetsliv, från händelser och företeelser ur vår medeltids och vår nyare tids historia, bland de senare jämväl sådana, som avse några bland de främsta av de författare, av vilka stycken blivit lästa i skolan, ävensom från vår andliga odling i övrigt.

Inlärande och uppläsning av verser och korta prosastycken utgörande urval ur det förut lästa. Omläsning mot slutet av läsåret av ett litet urval av stycken, inlärdade i de olika klasserna.

Ann. Ena året genomgås en viss följd av talövningar, andra året en annan och tredje året ännu en annan följd, i allmänhet med olika innehåll. Likaledes göres urvalet av läsestycken olika för vart och ett av de tre åren.

Skrivning.

Femte klassen. Rättskrivning samt inövning av uttryck och ordformer genom *dels* avskrivning av några goda mönster för enkla skrivelser tillhörande det praktiska livet, *dels* skrivning ur minnet av inlärd texter, *dels* skrivning efter föresägning av i hemmet lästa och genomsedda texter. Tillämpning av återstående behöfliga rättskrivningsregler, särskilt regler för dubbelskrivning av konsonant. Användning av alfabetiskt ordnad ordlista.

Uppsatsövningar: korta berättelser och beskrivningar med ämnen hämtade bland annat från talövningarna och med stöd, där så behöves, av några under lärarens ledning gjorda anteckningar.

Språkbyggnadsövningar: satsens huvuddelar; huvudord med bestämningar; satsföreningar; ordklasserna och ordens vanligaste böjningsformer; sammansatta och avledda ord.

Skiljetecken *dels* efter lärarens anvisning, *dels* på egen hand i av barnen bildade meningar.

Välskrivning: vård av handstilen i samband med alla skrivövningar; särskilda övningar med småstil avseende en noggrann bokstavsbildning och sammanbindning av bokstäverna under iakttagande av jämna avstånd och jämn lutning samt jämväl ledigare pennföring och något snabbare skrivning.

Sjätte klassen. Rättskrivning samt inövning av uttryck och ordformer genom *dels* skrivning ur minnet av inlärd texter, *dels* skrivning efter föresägning av lästa texter, även avseende övning att utan lärarens anvisning utsätta skiljetecken. Övningar för uppfattning av några oftare använda särskilda stilarter: efterbildning efter förut avskrivna mönster av enkla praktiska skrivelser, särskilt brev, kvitton, annonser jämte svar, arbetsbetyg, fullmakter; avskrivning av några få valda kortare stycken ur Sveriges rikes lag och Sveriges grundlag.

Uppsatsövningar: enkla, korta beskrivningar, redogörelser och berättelser med ämnen hämtade bland annat från talövningarna och med stöd, där så behöves, av en under lärarens ledning uppsatt innehållsförteckning.

Välskrivning: vård av handstilen i samband med alla skrivövningar; särskilda övningar med användning av småstil avseende noggrann och regelbunden skrivstil, ledig pennföring och nödig raskhet.

Sjunde klassen. Rättskrivning och inövning av uttryck och ordformer genom *dels* skrivning ur minnet av inlärd texter, *dels* skrivning efter föresägning, jämväl avseende övning att utan lärarens anvisning utsätta skiljetecken.

Övningar för uppfattning av några oftare använda särskilda stilarter: efterbildning efter förut avskrivna mönster av enkla praktiska skrivelser, såsom brev, arbetsbetyg, skuldseklar, kontrakt, köpehandlingar, protokoll; avskrivning av några få valda kortare stycken ur Sveriges rikes lag och Sveriges grundlag samt av någon kortare skrivelse till offentlig myndighet jämte myndighetens svar därpå.

Uppsatsövningar: enkla beskrivningar, redogörelser och berättelser med ämnen hämtade bland annat från talövningarna och med stöd av en innehållsöversikt uppsatt av lärjungarna och granskad av läraren.

Välskrivning: vård av handstilen i samband med alla skrivövningar; särskilda övningar med användning av olika stilhöjd avseende regelbunden skrivstil, ledig pennföring och efter olika stilhöjd avpassad hastighet; övningar i enkel textning.

Anm. De för de tre årsklasserna skilda skrivövningarna kunna ofta behandla ämnen eller texter, som äro för klasserna helt eller delvis gemensamma, och den avsedda stegringen för sjätte och sjunde klassen kan ernås antingen genom ökning av ämnets och textens omfång eller genom skärpning av kravet på självständighet vid arbetets utförande eller på annat lämpligt sätt.

Språklära.

Sjätte och sjunde klassen: Övningar avsedda att giva överskådlighet åt och att inskräpa vad som förut inhämtats om satsbyggnaden, orden och deras böjning, ljuden och deras beteckning samt om skiljetecknens användning.

SEXKLASSIG SKOLA.

Första—fjärde klassen.

• Samma kursfördelning som i motsvarande klasser av sjukklassig skola.

Femte och sjätte klassen.

Talövningar.

Samtal och redogörelser samt återgivande av lästa stycken med innehåll, i allmänhet utgörande urval ur kursen i naturkunnighet, geografi och historia. En och annan redogörelse, berättelse samt för sjätte klassen mot slutet av året något kortare föredrag med ämnen även från andra förut behandlade områden, efter förberedelse enligt av läraren givna anvisningar. Återgivande av berättelser, berättade av läraren eller lästa av barnen; en och annan övning att återgiva gången i en följd av berättelser eller i en längre berättelse.

Läsning.

Läsning av stycken med klart och enkelt språk och av litterärt värde samt med innehåll hämtat huvudsakligen från vårt lands natur och arbetsliv samt händelser och företeelser ur vår medeltids och vår nyare tids historia, bland de senare jämväl sådana, som avse några bland de främsta av de författare, av vilka stycken blivit lästa i skolan.

Inlärande och uppläsning av verser och korta prosastycken utgörande urval ur det förut lästa.

Anm. Det ena året genomgås en viss följd av talövningar, det andra året en annan följd med i allmänhet annat innehåll. Likaledes göres urvalet av läsestycken olika för de båda åren.

Skrivning.

Femte klassen. Rättskrivning samt inövning av uttryck och ordformer genom *dels* avskrivning av några goda mönster för enkla skrivelser tillhörande det praktiska livet, *dels* skrivning ur minnet av inlärd texter, *dels* skrivning efter föresägning företrädesvis av i hemmet lästa och genomsedda texter, därav några jämväl avseende övning att utan lärarens anvisning utsätta skiljetecken. Tillämpning av återstående behövliga rättskrivningsregler, särskilt regler för dubbelskrivning av konsonant. Användning av alfabetiskt ordnad ordlista.

Uppsatsövningar: korta berättelser och beskrivningar med ämnen hämtade bland annat från talövningarna och med stöd, där så behöves, av några under lärarens ledning gjorda anteckningar.

*orkna i alfabetisk ordu av ord med visst ljud
 B. Lätta på elevernas d. rötter före grupplektion. Också ge några
 h. en lektion med satta betygsande en viss sak.*

läsa | Språkbyggnadsövningar: satsens huvuddelar; huvudord med bestämningar; satsföreningar; ordklasserna och ordens vanligaste böjningsformer; sammansatta och avledda ord.

Skiljetecken dels efter lärarens anvisning, dels på egen hand i av barnen bildade meningar.

Välskrivning: vård av handstilen i samband med alla skrivövningar; särskilda övningar med småstil avseende en noggrann bokstavsbildning och sammanbindning av bokstäverna under iakttagande av jämna avstånd och jämn lutning samt jämväl ledigare pennföring och något snabbare skrivning.

läsa | Sjätte klassen. Rättskrivning samt inövning av uttryck och ordformer genom *dels* skrivning ur minnet av inlärdade texter, *dels* skrivning efter föresägning, jämväl avseende övning att utan lärarens anvisning utsätta skiljetecken. Övningar för uppfattning av några oftare använda särskilda stilarter: efterbildning efter förut avskrivna mönster av enkla praktiska skrivelser, särskilt brev, kvitton, annonser jämte svar, arbetsbetyg, fullmakter; avskrivning av ett eller annat kortare stycke ur Sveriges rikets lag och Sveriges grundlag.

lyg | Uppsatsövningar: enkla korta beskrivningar, redogörelser och berättelser med ämnen hämtade bland annat från talövningarna och med stöd, där så behöves, av en under lärarens ledning uppgjord innehållsförteckning.

lyg | Välskrivning: vård av handstilen i samband med alla skrivövningar; särskilda övningar med användning av olika stilhöjd avseende noggrann och regelbunden skrivstil, ledig pennföring och efter olika stilhöjd avpassad hastighet.

läsa | *Anm.* De för de båda årsklasserna skilda skrivövningarna kunna ofta behandla ämnen eller texter, som äro helt eller delvis gemensamma, och den avsedda stegringen för sjätte klassen kan ernås antingen genom ökning av ämnets och textens omfång eller genom skärpning av kravet på självständighet vid arbetets utförande eller på annat lämpligt sätt.

Språklära.

läsa | Sjätte klassen. Övningar avsedda att giva överskådlighet åt och att inskräpa vad som förut inhämtats om satsbyggnaden, orden och deras böjning, ljuden och deras beteckning samt om skiljetecknens användning.

ANDRA B-FORMEN (B2).

SJUKLASSIG SKOLA.

Första klassen.

Första terminen.

Tal- och läsövningar.

Samtal med innehåll hämtat från skolan och hemmet.

I anslutning härtill: övningar att urskilja och uttala ljuden samt att läsa ljudtecken, ord, uttryck och korta meningar ävensom övningar för vinnande av ett tydligt och vårdat uttal.

Skrivövningar.

Lilla alfabetet samt ord, uttryck och korta meningar hämtade från tal- och läsövningarna, efter lärarens föreskrivning.

Andra terminen.

Talövningar.

Samtal med innehåll hämtat från skolan och hemmet. Återgivande av korta berättelser i allmänhet ur barnens läsebok, berättade eller förelästa av läraren eller ock av barnen lästa under läsövningarna.

I lämplig anslutning till det föregående: övningar för vinnande av ett tydligt och vårdat uttal.

Läsning.

Omtagning av några grundläggande övningar. Läsning av stycken med klart och enkelt språk samt med innehåll, som ligger barnen nära, i allmänhet förut förelästa eller berättade av läraren och återgivna av barnen.

Inlärande och uppläsning av korta uttryck och ett fåtal enkla verser.

Skrivning.

Omtagning av viktigare övningar från föregående termin. Fortsatta övningar med de små bokstäverna, stor bokstav i egennamn och vid början av en mening. Skrivning av uttryck och korta meningar från tal- och läsövningarna, huvudsakligen efter lärarens föreskrivning. Skrivning ur minnet av ord och korta uttryck.

Övningar att med urskiljande av ljuden angiva deras beteckning; uppdelning i stavelser.

Skiljetecken efter lärarens anvisning.

Välskrivning: i samband med alla skrivövningar inlärande av bokstävernas form och sammanbindning samt pennans och handens ställning.

Andra klassen.

Talövningar.

Samtal och redogörelser med innehåll hämtat från områden, som ligga barnen nära, företrädesvis hemmet och hembygden. Återgivande av korta berättelser, av läraren berättade eller förelästa ur läseboken eller ock av barnen lästa under läsövningarna.

I lämplig anslutning till det föregående: övningar för vinnande av ett tydligt och vårdat uttal.

Läsning.

Omläsning vid terminernas början av några grundläggande övningsstycken samt av några andra tidigare lästa stycken. Läsning av stycken med klart och enkelt språk samt med innehåll, som ligger barnen nära, antingen förelästa av läraren och återgivna av barnen eller på annat sätt lämpligt förberedda.

Inlärande och uppläsning av korta uttryck och enkla verser valda ur det förut lästa.

Skrivning.

Rättskrivning samt inövning av uttryck och ordformer genom *dels* avskrivning av lästa texter efter föreskrivning eller ur bok, *dels* skrivning ur minnet av enkla korta, förut avskrivna och inlärd texter, *dels* skrivning efter föresägning av en och annan kort och enkel, förut avskriven text.

Då och då fritt nedskrivande av enkla meningar med ämnen, i allmänhet hämtade från talövningarna.

Språkbyggnadsövningar: enkla satser samt benämningar på föremål i ental och flertal.

Skiljetecken efter lärarens anvisning.

Välskrivning: i samband med alla skrivövningar inövning av bokstävernas form och sammanbindning samt pennans och handens ställning, en och annan kortare särskild välskrivningsövning.

Ann. Under läsårets andra termin äro talövningarna gemensamma för de båda klasserna med nödig stegring för andra klassen. Andra klassen deltagar i första klassens läsövningar, då så erfordras för omläsning av tidigare lästa stycken.

Tredje och fjärde klassen.

Talövningar.

Samtal och redogörelser med innehåll hämtat från områden, som ligga barnen nära, såsom hemmet och hembygden, ävensom från kursen i naturkunnighet, geografi och historia. Återgivande av berättelser, berättade av läraren eller lästa av barnen under läsövningarna.

Läsning.

Ryp. Omläsning vid läsårets början av några få under första och andra skolåret lästa stycken. Läsning av stycken med klart och enkelt språk och av litterärt värde samt med innehåll huvudsakligen behandlande svenska bygders natur och människoliv samt händelser och företeelser ur vår äldre historia.

Några övningar i tyst läsning av enkla berättelser jämte återgivande av deras innehåll.

Inlärande och uppläsning av verser och korta prosastycken utgörande urval ur det förut lästa.

Ann. Ena året genomgås en viss följd av talövningar, andra året en annan följd med i allmänhet annat innehåll. Likaså behandlas ena året en följd av läsestycken, andra året en följd av andra stycken.

Skrivning.

Tredje klassen. Rättskrivning samt inövning av uttryck och ordformer genom *dels* avskrivning av lästa texter efter föreskrivning eller ur bok, *dels* skrivning ur minnet av korta, förut avskrivna och inlärdade texter, *dels* skrivning efter föresägning av några förut avskrivna enkla och korta texter.

Förberedande uppsatsövningar: fritt nedskrivande av enkla meningar med ämnen, i allmänhet hämtade från talövningarna.

Språkbyggnadsövningar: enkla satser; enkla satser förenade genom »och»; substantiv och verb i ental och flertal.

Skiljetecken *dels* efter lärarens anvisning, *dels* även någon gång på egen hand i av barnen bildade satser.

Välskrivning: i samband med alla skrivövningar inövning av bokstävernas form och sammanbindning samt pennans och handens ställning, då och då en kortare särskild välskrivningsövning.

Fjärde klassen. Rättskrivning samt inövning av uttryck och ordformer genom *dels* avskrivning ur bok av lästa texter, *dels* skrivning ur minnet av förut avskrivna och inlärdade texter, *dels* skrivning efter föresägning av några förut avskrivna texter. Tillämpning av enkla rättskrivningsregler, företrädesvis avseende j-, tj- och sj-ljuden. Användning av alfabetiskt ordnad ordlista.

Förberedande uppsatsövningar: fria skrivningar med enkla, klart begränsade ämnen hämtade från talövningarna eller från andra områden, som intressera lärjungarna.

Språkbyggnadsövningar: enkla satser och satsens huvuddelar; huvudord med bestämningar; förening av två satser; substantiv och verb jämte några av deras vanligaste böjningsformer; sammansatta ord.

Skiljetecken dels efter lärarens anvisning, dels även på egen hand i av barnen bildade meningar.

Välskrivning: vård av handstilen i samhand med alla skrivövningar; särskilda övningar med småstil avseende en noggrann bokstavsbildning och sammanbindning av bokstäverna under iakttagande av jämna avstånd och jämn lutning.

Anm. De för de båda årsklasserna skilda skrivövningarna kunna ofta behandla ämnen eller texter, som äro för klasserna helt eller delvis gemensamma, och den avsedda stegringen för fjärde klassen kan ernås antingen genom ökning av ämnets och textens omfång eller genom skärpning av kravet på självständighet vid arbetets utförande eller på annat lämpligt sätt.

Femte, sjätte och sjunde klassen.

Talövningar.

Samtal och redogörelser samt återgivande av lästa stycken med innehåll, i allmänhet utgörande urval ur kursen i naturkunnighet, geografi och historia. En och annan redogörelse och berättelse; för sjunde klassen mot slutet av året något kortare föredrag med ämnen även från andra områden eller från lärjungarnas egna iakttagelser eller från deras läsning på egen hand, efter förberedelse enligt av läraren givna anvisningar. Återgivande av berättelser, berättade av läraren eller lästa av barnen; en och annan övning att återgiva gången i en följd av berättelser eller i en längre berättelse.

Läsning.

Läsning av stycken med klart och enkelt språk och av litterärt värde samt med innehåll hämtat huvudsakligen från vårt lands natur och arbetsliv, från händelser och företeelser ur vår medeltids och vår nyare tids historia, bland de senare jämväl sådana, som avse några bland de främsta av de författare, av vilka stycken blivit lästa i skolan, ävensom från vår andliga odling i övrigt.

Några övningar i tyst läsning av lämpliga stycken jämte redogörelse för deras innehåll.

Inlärande och uppläsning av verser och korta prosastycken utgörande urval ur det förut lästa. Omläsning mot slutet av året av ett litet urval av stycken, inlärd i de olika klasserna.

Anm. Ena året genomgås en viss följd av talövningar, andra året en annan och tredje ännu en annan, i allmänhet med olika innehåll. Likaledes göres urvalet av läsestycken olika för vart och ett av de tre åren.

Skrivning.

Femte klassen: Rättskrivning samt inövning av uttryck och ordformer genom dels avskrivning av några goda mönster för enkla skrivelser tillhörande det praktiska livet, dels skrivning ur minnet av inlärd texter, dels skrivning efter föresägning av i hemmet lästa och genomsedda texter. Tillämpning av återstående behövliga rättskrivningsregler, särskilt regler för dubbelskrivning av konsonant. Användning av alfabetiskt ordnad ordlista.

Uppsatsövningar: korta berättelser och beskrivningar med ämnen hämtade bland annat från talövningarna och med stöd, där så behöves, av några under lärarens ledning gjorda anteckningar.

Språkbyggnadsövningar: satsens huvuddelar; huvudord med bestämningar; satsföreningar; ordklasserna och ordens vanligaste böjningsformer; sammansatta och avledda ord.

Skiljetecken dels efter lärarens anvisning, dels på egen hand i av barnen bildade meningar.

Välskrivning: vård av handstilen i samband med alla skrivövningar; särskilda övningar med småstil avseende en noggrann bokstavsbildning och sammanbindning av bokstäverna under iakttagande av jämna avstånd och jämn lutning samt jämväl ledigare pennföring och något snabbare skrivning.

S j ä t t e k l a s s e n. Rättskrivning samt inövning av uttryck och ordformer genom *dels* skrivning ur minnet av inlärdade texter, *dels* skrivning efter föresägning av lästa texter, även avseende övning att utan lärarens anvisning utsätta skiljetecken. Övningar för uppfattning av några oftare använda särskilda stilarter: efterbildning efter förut avskrivna mönster av enkla praktiska skrivelser, särskilt brev, kvitton, annonser jämte svar, arbetsbetyg, fullmakter; avskrivning av några få valda kortare stycken ur Sveriges rikets lag och Sveriges grundlagar.

Uppsatsövningar: enkla, korta beskrivningar, redogörelser och berättelser med ämnen hämtade bland annat från talövningarna och med stöd, där så behöves, av en under lärarens ledning uppsatt innehållsförteckning.

Välskrivning: vård av handstilen i samband med alla skrivövningar; särskilda övningar med användning av småstil avseende noggrann och regelbunden skrivstil, ledig pennföring och nödig raskhet.

S j u n d e k l a s s e n. Rättskrivning och inövning av uttryck och ordformer genom *dels* skrivning ur minnet av inlärdade texter, *dels* skrivning efter föresägning, jämväl avseende övning att utan lärarens anvisning utsätta skiljetecken.

Övningar för uppfattning av några oftare använda särskilda stilarter: efterbildning efter förut avskrivna mönster av enkla praktiska skrivelser, såsom brev, arbetsbetyg, skuldsedlar, kontrakt, köpehandlingar, protokoll; avskrivning av några få valda kortare stycken ur Sveriges rikets lag och Sveriges grundlag samt av någon kortare skrivelse till offentlig myndighet jämte myndighetens svar därå.

Uppsatsövningar: enkla beskrivningar, redogörelser och berättelser med ämnen hämtade bland annat från talövningarna och med stöd av en innehållsöversikt, uppsatt av lärjungarna och granskad av läraren.

Välskrivning: vård av handstilen i samband med alla skrivövningar; särskilda övningar med användning av olika stilhöjd avseende regelbunden skrivstil, ledig pennföring och efter olika stilhöjd avpassad hastighet; övningar i enkel textning.

Ann. De för de tre årsklasserna skilda skrivövningarna kunna ofta behandla ämnen eller texter, som äro för klasserna helt eller delvis gemensamma, och den avsedda stegringen för sjätte och sjunde klassen kan ernås antingen genom ökning av ämnets och textens omfång eller genom skärpning av kravet på självständighet vid arbetets utförande eller på annat liknande sätt.

Språklära.

S j ä t t e o c h s j u n d e k l a s s e n. Övningar avsedda att giva överskådlighet åt och att inskräpa vad som förut inhämtats om satsbyggnaden, orden och deras böjning ljuden och deras beteckning samt om skiljetecknens användning.

I vissa fall kunna särskilt talövningar och läsning vara gemensamma för tredje—sjunde klassen, i synnerhet då inom tredje och fjärde klassen förehas något, som bör ytterligare inskräpas inom femte, sjätte och sjunde klassen.

SEXKLASSIG SKOLA.

Första—fjärde klassen.

Samma kursfördelning som i motsvarande klasser av sjukklassig skola.

*Femte och sjätte klassen.**Talövningar.*

Samtal och redogörelser samt återgivande av lästa stycken med innehåll, i allmänhet utgörande urval ur kursen i naturkunnighet, geografi och historia. En och annan redogörelse och berättelse även från andra områden, efter förberedelse enligt av läraren givna anvisningar. Återgivande av berättelser, berättade av läraren eller lästa av barnen; en och annan övning att återgiva gången i en följd av berättelser eller i en längre berättelse.

Läsning.

Läsning av stycken med klart och enkelt språk och av litterärt värde samt med innehåll hämtat huvudsakligen från vårt lands natur och arbetsliv samt från händer och företeelser ur vår medeltids och vår nyare tids historia, bland de senare jämväl sådana, som avse några bland de främsta författare, av vilka stycken blivit lästa i skolan.

Några övningar i tyst läsning av lämpliga stycken jämte redogörelse för deras innehåll.

Inlärande och uppläsning av verser och korta prosastycken utgörande urval ur det förut lästa.

Anm. Ena året genomgås en viss följd av talövningar, andra året en annan följd med i allmänhet annat innehåll. Likaledes göres urvalet av läsestycken olika för de båda åren.

Skrivning.

Femte klassen. Rättskrivning samt inövning av uttryck och ordformer genom *dels* avskrivning av några goda mönster för enkla skrivelser tillhörande det praktiska livet, *dels* skrivning ur minnet av inlärd texter, *dels* skrivning efter föresägning föredrädesvis av i hemmet lästa och genomsedda texter, därav några jämväl avseende övning att utan lärarens anvisning utsätta skiljetecken. Tillämpning av återstående behövliga rättskrivningsregler, särskilt regler för dubbelskrivning av konsonant. Användning av alfabetiskt ordnad ordlista.

Uppsatsövningar: korta berättelser och beskrivningar med ämnen hämtade bland annat från talövningarna och med stöd, där så behöves, av några under lärarens ledning gjorda anteckningar.

Språkbyggnadsövningar: satsens huvuddelar; huvudord med bestämningar; satsföreningar; ordklasserna och ordens vanligaste böjningsformer; sammansatta och avledda ord.

Skiljetecken *dels* efter lärarens anvisning, *dels* på egen hand i av barnen bildade meningar.

Välskrivning: vård av handstilen i samband med alla skrivövningar; särskilda övningar med småstil avseende en noggrann bokstavsbildning och sammanbindning av bokstäverna under iakttagande av jämna avstånd och jämn lutning samt jämväl ledigare pennföring och något snabbare skrivning.

Sjätte klassen. Rättskrivning samt inövning av uttryck och ordformer genom *dels* skrivning ur minnet av inlärd texter, *dels* skrivning efter föresägning, jämväl av-

seende övning att utan lärarens anvisning utsätta skiljetecken. Övningar för uppfattning av några oftare använda särskilda stilarter: efterbildning efter förut avskrivna mönster av enkla praktiska skrivelser, särskilt brev, kvitton, annonser jämte svar, arbetsbetyg, fullmakter; avskrivning av ett och annat kortare stycke ur Sveriges rikets lag och Sveriges grundlag.

Uppsatsövningar: enkla korta beskrivningar, redogörelser och berättelser med ämnen hämtade bland annat från talövningarna och med stöd, där så behöves, av en under lärarens ledning uppgjord innehållsförteckning.

Välskrivning: vård av handstilen i samband med alla skrivövningar; särskilda övningar med användning av olika stilhöjd avseende noggrann och regelbunden skrivstil, ledig pennföring och efter olika stilhöjd avpassad hastighet.

Anm. De för de båda årsklasserna skilda skrivövningarna kunna ofta behandla ämnen eller texter, som äro helt eller delvis gemensamma för klasserna, och den avsedda stegringen för sjätte klassen kan ernås antingen genom ökning av ämnets och textens omfång eller genom skärpning av kravet på självständighet vid arbetets utförande eller på annat liknande sätt.

Språklära.

Sjätte klassen. Övningar avsedda att giva överskådlighet åt och att inskräpa det oundgängligaste av vad som förut inhämtats om satsbyggnaden, orden och deras böjning, ljuden och deras beteckning samt om skiljetecknens användning.

Anm. I vissa fall kunna särskilt talövningar och läsning vara gemensamma för tredje—sjätte klassen, i synnerhet då inom tredje och fjärde klassen förehaves något, som ytterligare bör inskräpas inom femte och sjätte klassen.

TREDJE B-FORMEN (B3).

SJUKLASSIG ELLER SEXKLASSIG SKOLA.

Första klassen.

Första terminen.

Tal- och läsövningar.

Samtal med innehåll hämtat från skolan och hemmet.

I anslutning härtill: övningar att urskilja och uttala ljuden samt att läsa ljudtecken, ord, uttryck och korta meningar ävensom övningar för vinnande av ett tydligt och vårdat uttal.

Skrivövningar.

Lilla alfabetet samt ord, uttryck och korta meningar hämtade från tal- och läsövningarna, efter lärarens föreskrivning.

Andra terminen.

Talövningar.

Samtal med innehåll hämtat från skolan och hemmet. Återgivande av korta berättelser.

Andra klassen.

Talövningar.

Samtal och redogörelser med innehåll hämtat från områden, som ligga barnen nära, företrädesvis hemmet och hembygden. Återgivande av korta berättelser av läraren berättade eller förelästa ur läseboken eller ock av barnen lästa under läsövningarna.

I lämplig anslutning till det föregående: övningar för vinnande av ett tydligt och vårdat uttal.

Läsning.

Omläsning vid terminernas början av några grundläggande övningsstycken samt av några andra tidigare lästa stycken. Läsning av stycken med klart och enkelt språk samt med innehåll, som ligger barnen nära, antingen förelästa av läraren

telser i allmänhet ur barnens läsebok, berättade eller förelästa av läraren eller lästa av barnen själva.

I lämplig anslutning till det föregående: övningar för vinnande av ett tydligt och vårdat uttal.

Läsning. *Rep.*

Omtagning av några grundläggande övningar. Läsning av stycken med klart och enkelt språk samt med innehåll, som ligger barnen nära, i allmänhet förut förelästa eller berättade av läraren och återgivna av barnen.

Inlärande och uppläsning av korta uttryck och ett fåtal enkla verser.

Skrivning. *Rep.*

Omtagning av en och annan viktigare övning från föregående termin. Fortsätta övningar med de små bokstäverna, stor bokstav i egennamn och vid början av en mening. Skrivning av uttryck och korta meningar från tal- och läsövningarna, huvudsakligen efter lärarens föreskrivning. Skrivning ur minnet av ord och korta uttryck. Övningar att med urskiljande av ljuden ange deras beteckning; uppdelning i stavelser.

Skiljetecken efter lärarens anvisning.

Välskrivning: i samband med alla skrivövningar inlärande av bokstävernas form och sammanbindning samt pennans och handens ställning.

Tredje, femte (och sjunde) klassen.

Talövningar.

Samtal och redogörelser med innehåll hämtat från hemmet och hembygden, från kursen i naturkunnighet, geografi och historia ävensom från lärjungarnas egna jakttagelser och läsning på egen hand. Återgivande av berättelser, berättade av läraren eller lästa av barnen; någon gång en övning att återgiva gången i en följd av berättelser eller en längre berättelse.

Läsning.

Omläsning vid läsårets början av några få under första och andra skolåret lästa

och återgivna av barnen eller på annat sätt lämpligt förberedda.

Inlärande och uppläsning av korta uttryck och enkla verser, valda ur det förut lästa.

Skrivning.

Rättskrivning samt inövning av uttryck och ordformer genom *dels* avskrivning av lästa texter efter föreskrivning eller ur bok, *dels* skrivning ur minnet av enkla, korta, förut avskrivna och inlärdade texter, *dels* skrivning efter föresägning av en och annan kort och enkel, förut avskriven text.

Då och då fritt nedskrivande av enkla meningar med ämnen, i allmänhet hämtade från talövningarna.

Språkbyggnadsövningar: enkla satser samt benämningar på föremål i ental och flertal.

Skiljetecken efter lärarens anvisning.

Välskrivning: i samband med alla skrivövningar inövning av bokstävernas form och sammanbindning samt pennans och handens ställning; en och annan kortare särskild välskrivningsövning.

Fjärde och sjätte klassen.

Talövningar.

Samtal och redogörelser med innehåll i allmänhet hämtat från kursen i naturkunnighet, geografi och historia eller från andra lämpliga områden. Återgivande av berättelser, berättade av läraren eller lästa av barnen; någon gång en övning att återgiva gången i en följd av berättelser eller en längre berättelse.

Läsning.

Läsning av stycken med klart och enkelt språk och av litterärt värde samt med

stycken. Läsning av stycken med klart och enkelt språk och av litterärt värde samt med innehåll huvudsakligen behandlande svenska bygdens natur och människoliv samt händelser och företeelser ur vår historia.

Några övningar i tyst läsning av enkla berättelser jämte återgivande av deras innehåll.

Inlärande och uppläsning av verser och korta prosastycken utgörande urval ur det förut lästa.

Anm. Den avsedda stegringen för femte (och sjunde) klassen tillgodoses vid talövningarna genom större fordringar på lärjungarnas framställning och på deras egen förberedelse på uppgifterna. Från de olika områden, som angivas i kursfördelningen, väljas ämnen, som företrädesvis lämpa sig för än den ena, än den andra av klasserna.

Likaså väljas för läsövningarna olika krävande stycken från olika områden.

Skrivning.

Tredje klassen. Rättskrivning samt inövning av uttryck och ordformer genom *dels* avskrivning av lästa texter efter föreskrivning eller ur bok, *dels* skrivning ur minnet av korta, förut avskrivna och inlärdade texter, *dels* skrivning efter föresägning av några förut avskrivna enkla och korta texter.

Förberedande uppsatsövningar: fritt nedskrivande av enkla meningar med ämnen, i allmänhet hämtade från talövningarna.

Språkbyggnadsövningar: enkla satser; enkla satser förenade genom »och»; substantiv och verb i ental och flertal.

Skiljetecken *dels* efter lärarens anvisning, *dels* även någon gång på egen hand i av barnen bildade satser.

Välskrivning: i samband med alla skrivövningar inövning av bokstävernas form och sammanbindning samt pennans och handens ställning; då och då en kortare särskild välskrivningsövning.

Femte klassen. Rättskrivning samt inövning av uttryck och ordformer genom *dels* avskrivning av några goda mönster

innehåll huvudsakligen behandlande skilda svenska bygdens natur och arbetsliv samt händelser och företeelser ur vår historia, bland de senare jämväl sådana, som avse några bland de främsta av de författare, av vilka stycken blivit lästa i skolan.

Några övningar i tyst läsning av lämpliga stycken jämte redogörelse för deras innehåll.

Inlärande och uppläsning av verser och korta prosastycken utgörande urval ur det förut lästa.

Anm. Den avsedda stegringen för sjätte klassen vid tal- och läsövningarna tillgodoses på det sätt, som i fråga om femte och sjunde klassen är angivet.

Skrivning.

Fjärde klassen. Rättskrivning samt inövning av uttryck och ordformer genom *dels* avskrivning ur bok av lästa texter, *dels* skrivning ur minnet av förut avskrivna och inlärdade texter, *dels* skrivning efter föresägning av några förut avskrivna texter. Tillämpning av enkla rättskrivningsregler, företrädesvis avseende j-, tj- och sj-ljuden. Användning av alfabetiskt ordnad ordlista.

Förberedande uppsatsövningar: fria skrivningar med enkla, klart begränsade ämnen hämtade från talövningarna eller från andra områden, som intressera lärjungarna.

Språkbyggnadsövningar: enkla satser och satsens huvuddelar; huvudord med bestämningar; förening av två satser; substantiv och verb jämte några av deras vanligaste böjningsformer; sammansatta ord.

Skiljetecken *dels* efter lärarens anvisning, *dels* även på egen hand i av barnen bildade meningar.

Välskrivning: vård av handstilen i samband med alla skrivövningar; särskilda övningar med småstil avseende noggrann bokstavsbildning och sammanbindning av bokstäverna under iakttagande av jämna avstånd och jämn lutning.

Sjätte klassen. Rättskrivning samt inövning av uttryck och ordformer genom

för enkla skrivelser tillhörande det praktiska livet, *dels* skrivning ur minnet av inlärd texter, *dels* skrivning efter föresägning av i hemmet lästa och genomsedda texter, jämväl avseende någon övning att utan lärarens anvisning utsätta skiljetecken. Tillämpning av återstående behöfliga rättskrivningsregler, särskilt regler för dubbelskrivning av konsonant. Användning av alfabetiskt ordnad ordlista.

Uppsatsövningar: korta berättelser och beskrivningar med ämnen hämtade bland annat från talövningarna och med stöd, där så behöves, av några under lärarens ledning gjorda anteckningar.

Språkbyggnadsövningar: satsens huvuddelar; huvudord med bestämningar; enkla satsföreningar; de viktigaste ordklasserna och ordens vanligaste böjningsformer; sammansatta och avledda ord.

Skiljetecken *dels* efter lärarens anvisning, *dels* på egen hand i av barnen bildade meningar.

Välskrivning: vård av handstilen i samband med alla skrivövningar; särskilda övningar med småstil avseende noggrann bokstavsbildning och sammanbindning av bokstäverna under iakttagande av jämna avstånd och jämn lutning samt jämväl ledigare pennföring och något snabbare skrivning.

Sjunde klassen. Rättskrivning och inövning av uttryck och ordformer genom *dels* skrivning ur minnet av inlärd texter, *dels* skrivning efter föresägning, jämväl avseende övning att utan lärarens anvisning utsätta skiljetecken.

Övningar för uppfattning av några särskilda stilarter: efterbildning efter förut avskrivna mönster av enkla praktiska skrivelser, såsom brev, arbetsbetyg; avskrivning av ett och annat kortare stycke ur Sveriges rikets lag och Sveriges grundlag samt av någon kortare skrivelse till offentlig myndighet jämte myndighetens svar därå.

Uppsatsövningar: enkla beskrivningar, redogörelser och berättelser med ämnen hämtade bland annat från talövningarna

dels skrivning ur minnet av inlärd texter, *dels* skrivning efter föresägning av lästa texter, även avseende övning att utan lärarens anvisning utsätta skiljetecken. Övningar för uppfattning av några oftare använda särskilda stilarter: efterbildning efter förut avskrivna mönster av enkla praktiska skrivelser, särskilt brev, kvitton, annonser jämte svar, arbetsbetyg, fullmakter, avskrivning av ett och annat kortare stycke ur Sveriges rikets lag och ur Sveriges grundlag.

Uppsatsövningar: enkla, korta beskrivningar, redogörelser och berättelser med ämnen hämtade bland annat från talövningarna och med stöd, där så behöves, av en under lärarens ledning uppsatt innehållsförteckning.

Välskrivning: vård av handstilen i samband med alla skrivövningar; särskilda övningar med småstil avseende noggrann och regelbunden skrivstil, ledig pennföring och nödig raskhet.

Språklära.

Sjätte klassen. Några övningar avsedda att giva överskådlighet åt och att inskräpa det oundgängligaste av vad som förut inhämtats om satsbyggnaden, orden och deras böjning, ljuden och deras beteckning samt om skiljetecknens användning.

Anm. Viss gemensam undervisning i skrivning för de båda klasserna kan anordnas på liknande sätt, som angives för femte—sjunde klassen.

och med stöd av en innehållsöversikt, uppsatt av lärjungarna och granskad av läraren.

Välskrivning: vård av handstilen i samband med alla skrivövningar; särskilda övningar med användning av olika stilhöjd avseende regelbunden skrivstil, ledig pennföring och efter olika stilhöjd avpassad hastighet.

Språklära.

Sjunde klassen. Några övningar avsedda att giva överskådlighet åt och att inskräpa vad som förut inhämtats om satsbyggnaden, orden och deras böjning, ljuden och deras beteckning samt om skilletecknens användning.

Anm. De för de två eller tre årsklasserna skilda skrivövningarna kunna stundom behandla ämnen eller texter, som äro för klasserna helt eller delvis gemensamma, och den avsedda stegringen för en högre klass kan ernås antingen genom ökning av ämnets eller textens omfång eller genom skärpning av kravet på självständighet vid arbetets utförande eller på annat lämpligt sätt.

ANVISNINGAR.

Allmänna synpunkter.

1. *Ämnets tre huvudgrenar*, talövningar, läsning och skrivning, böra alla i tillbörlig grad tillgodoseas. De olika ämnesgrenarna böra vid undervisningen behandlas självständigt var efter sin art, men de böra också i möjligaste mån ställas i förbindelse med varandra och stödja varandra.

2. *Tiden för ämnet* fördelas mellan dess olika grenar enligt timplanen utom under första terminen, då de olika övningarna måste mera fritt omväxla, allteftersom det kan befinnas lämpligt med hänsyn till undervisningens framskridande.

3. *Innehållet* i övningarna bör, så långt lämpligen kan ske, väljas från det sakinnehåll, som meddelas vid undervisningen i andra ämnen, varigenom denna erhåller ett värdefullt stöd och en ensidig formell läggning av undervisningen i modersmålet förekommes.

4. *Upprepning av övningar* är ofta ett oundgängligt villkor för säker framgång vid modersmålsundervisningen. Trötthetsverkningsarna av övningarnas upprepande böra så långt ske kan förebyggas genom att ett för barnen intresseväckande innehåll vid övningarna utväljes, att texter användas, som äga en för barnen lockande form, och att övningarna ordnas planmässigt, så att lämplig omväxling vinnas i arbetet och så att de framsteg, som barnen göra, bliva för dem själva uppenbara och framkalla arbetsglädje.

Obs! Kom!
Obs!
Rep!

Repetition

Talövningar.

5. *Talövningarnas huvudändamål* att uppöva barnens förmåga att finna ord och uttryck för vad de vilja säga bör oavslutligen uppmärksammas vid övningarna och på lämpligt sätt tillgodoses. Vid samtalen kan detta ske mera direkt, därigenom att läraren leder barnen att uttrycka sig i någorlunda sammanhängande form och vid samtals slut låter dem med användande av de ord och uttryck, som de sålunda tillägnat sig, återgiva det huvudsakliga av samtalen. Mera indirekt men ej mindre verkningsfullt befordras samma syfte, därigenom att läraren framställer de berättelser, som skola återgivas, i en språkligt enkel och klar form, som barnen genom övningen kunna tillägna sig. Likaså främjas barnens förmåga att finna ord och uttryck för vad de vilja säga, därigenom att deras uppmärksamhet hålles riktad på berättelsens gång och innehåll och framställningen ej avbrytes genom rättelser av språkliga detaljer.

Då i allmänhet talövningarnas ändamål lättare vinnes, ju mera intresserade lärjungarna äro för det ämne, som behandlas, bör övningens innehåll för dem framstå som det väsentliga och språkets vård närmast såsom ett medel att rätt fatta innehållet.

6. *Talövningarnas omfattning och kraven på barnen* böra noga anpassas efter dessas förmåga och fortskridande utveckling.

Under första terminen böra, till följd av barnens ringa utveckling, de redogörelser, som utformas under talövningarna, i regel inskränkas till några få satser eller meningar, men så småningom böra de erhålla större omfattning. På liknande sätt böra de berättelser, som skola återgivas, i början begränsas till en enkel episod och sedan steg för steg väljas så, att de omfatta mera sammansatta händelseförlopp.

Under barnets första skoltermin är det särskilt nödigt, att området för talövningarna begränsas samt att innehåll och ordförråd bliva gemensamma för talövningarna och för läs- och skrivövningarna, så att barnen kunna göras väl förtrogna med vad som förekommer.

Mot skoltidens slut kan det förberedande arbetet för utformandet av redogörelser och återgivandet av berättelser överlämnas till hemarbete åt lärjungarna. Under det sista skolåret böra talövningarna övergå till enkla, korta föredrag. Uppgifter för dylikt hemarbete kunna givas antingen åt klassen i dess helhet eller åt mindre grupper inom densamma eller åt enskilda barn. Läraren bör därvid meddela några korta anvisningar om den uppgift, som är i fråga, varefter barnen få antingen ur böcker eller genom iakttagelser i sin omgivning förskaffa sig det behöfliga materialet för uppgiftens utförande.

Vid talövningarna bör den olika begåvningen hos lärjungarna i en avdelning och den större utveckling, somliga av dem kunna hava uppnått, tillgodogöras på det sätt, att de mera utvecklade lärjungarna tidigare erhålla för dem avpassade mera krävande uppgifter och sålunda bliva till föredöme och eggelse för medlärjungarna.

7. *Ett vardat talspråk* bör vid talövningarna eftersträvas, så att lärjungarna så småningom vänjas att använda detta under skolarbetet.

Det *individuella talspråk*, som barnen ofta medföra från hemmen, bör visserligen, då så påkallas, rättas, men detta bör särskilt under de första terminerna ske med varsamhet, enär annars lätt framkallas en för hela skoltiden bestående olust och motvilja mot att tala vid undervisningen.

Om barnens av *hemortens dialekt* färgade talspråk gäller i huvudsak detsamma, dock att härvid varsamhet vid rättandet i ännu högre grad är av nöden.

För bokspråket utmärkande ord och ordformer, som barnen visa benägenhet att i sitt tal använda i skolan, böra uppmärksammas och deras användande under talövningarna varsamt motarbetas.

Däremot bör lärjungen icke förmenas att vid återgivande av en berättelse använda bokens ord och uttryck, såvitt han förmått göra dem till sin egendom.

8. *Vården av barnens röstorgan och uttal* bör beaktas. Lärjungarna böra tillhållas att tala klart och lagom högt, så att rösten blir i största möjliga grad fri och klangfull. Läraren bör genom lämplig övning söka vänja barnen vid att hålla tungan och halsmuskulaturen lösa och fria från spänning under talandet.

9. *Uttalet av de enskilda språkljuden* skall vara tydligt och ordbetoningen i möjligaste mån högsvensk.

Barnens andning under talandet bör iakttagas och på lämpligt sätt vårdas. Läraren bör tillse, att de andas naturligt och lugnt.

Hållningen bör, vare sig barnen sitta eller stå under talandet, vara på samma gång ledig och rak. Spänd givaktställning bör undvikas.

Rättandet av ofta återkommande fel i barnens tal bör i allmänhet förläggas till talövningarna, så att den övriga undervisningen i regel ej behöver störas genom rättelser i detta hänseende.

Läsning.

10. Vid *valet av lästexter* bör tillses, att endast sådana komma till användning, som med gott innehåll förena god form.

Texternas *innehåll* bör vara hämtat från sådant, som på grund av erfarenhet eller undervisning tillhör barnens föreställningskrets eller som låter sig osökt anknytas till densamma. Företredesvis bör det hämtas från vad som tidigare eller samtidigt blivit i skolan genomgången rörande vårt lands natur och människoliv i nutid och gången tid. Jämte stycken, som i lämplig begränsning behandla ämnen från skolans övriga undervisning, böra bland läsestyckena även upptagas diktalster i obunden och bunden form av svenska författare samt, särskilt för det tidigare stadiet, folkdiktning, såsom sagor, gåtor, lekar och bygdesägnar.

Vid val av läsestycken bör man undvika sådana, som förhärliga kriget eller äro ägnade att hos barnen väcka en stämning, vilken kan motverka strävandena för en fredlig sammanlevnad människorna och folken emellan.

I samband med undervisningen i läsning bör under de sista skolåren lärjungarna genom lämpliga läsestycken och muntliga meddelanden jämväl erhålla någon kännedom om dem bland våra främsta författare, av vilka något mera omfattande blivit läst. Därvid böra drag och bilder meddelas, som kunna intressera barnen. Framställningen bör ansluta sig till vad som meddelas om vår andliga odling vid undervisningen i historia.

Under de åt modersmålet anslagna timmarna böra i allmänhet endast läsas stycken med innehåll hämtat från vårt eget land och folk. Läsning om främmande länder bör däremot, i den mån så kan medhinnas, lämpligen förekomma under de åt historia, geografi och naturkunnighet anslagna timmarna.

I skolorna inom en viss bygd böra användas smärre samlingar av för barn lämpade läsestycken med innehåll hämtat från bygdens natur, saga, historia och arbetsliv. Dock böra dylika samlingar icke användas i sådan utsträckning, att hinder därigenom uppstår för den läsning, som dock måste anses som den viktigaste, nämligen läsning av stycken, valda med hänsyn till vårt land som helhet.

11. I fråga om läsestyckenas *form* är av synnerlig vikt, att deras byggnad är klar och lätt överskådlig samt framför allt att framställningen i sin helhet äger den egenart, varförutan barnens föreställnings- och känsloliv icke kunna varaktigt påverkas av en skriftlig framställning. Stycken i samtalsform böra i lämplig utsträckning läsas.

I urvalet av läsestycken böra i nödig utsträckning finnas grupper av stycken, som sinsemellan förete den enhetlighet i form och innehåll, som utmärker en bok med sammanhängande framställning, så att barnen genom läsningen kunna erhålla någon övning att tillgodogöra sig sammanhanget och innehållet i en sådan.

De höga fordringar, som måste ställas på lästexterna, leda till, att sådana texter böra väljas, som äro författade av personer med skapande förmåga och förtrolig känedom om barnanaturen.

12. Vid *de första läsövningarna* böra så kallade förövningar, där de ej kunna alldeles undvaras, i möjligaste mån begränsas, så att barnen så snart som möjligt få läsa ord och uttryck med innehåll, som kan väcka deras intresse.

Innehållet i de första läsövningarna bör hämtas från områden, med vilka barnen äro väl förtrogna, och därför helst från deras omgivning i hem och skola. Av ord och uttryck, som förekommit under talövningarna, kan lämpligen göras ett urval, som närmare utformas och uppsättes med lösa bokstäver under lärjungarnas medverkan eller ock skrives av läraren på krittavlan.

Även under de närmast därpå följande läsövningarna böra texter väljas med innehåll, som är barnen bekant och ägnat att tilldraga sig deras intresse, så att läsningen blir roande även på grund av sitt innehåll. Detta är av särskild vikt, så länge läsningens tekniska svårigheter taga huvuddelen av barnens krafter i anspråk.

13. *En riktig uppfattning av innehållet* bör för barnen framstå som ändamål med läsningen och god läsning som ett medel för innehållets tillägnande.

Läsningen av ett stycke bör så anordnas, att barnen erhålla *en mot innehållet svarande helhetsuppfattning* av detsamma. Även arbetet med styckets enskildheter bör underordnas detta syfte. Störande avbrott i läsningen böra undvikas och i allmänhet blott sådana förklaringar av ord och uttryck givas, som äro för uppfattningen nödvändiga, och vilkas betydelse icke kan väntas framgå av det sammanhang, vari de förekomma. Däremot är en sönderstyckande och detaljerad utfrågning ägnad att slappa intresset och förtaga intrycket för det lästa.

Säkraste medlet att förhjälpa lärjungarna till en riktig uppfattning av ett stycke har läraren däri, att han själv *uttrycksfullt föreläser* det för dem. Sådan föreläsning bör därför ofta förekomma. Då visshet om att barnen riktigt uppfattat innehållet säkrast vinnes, därigenom att de själva visa sig kunna läsa stycket uttrycksfullt, bör behandlingen av ett stycke avslutas därmed, att barnen få läsa detsamma. I många fall är det lämpligt, att barnen få ådagalägga, huru de uppfattat styckets innehåll genom att redogöra därför. I vissa fall kan det vara tillräckligt att låta dem besvara en eller annan fråga rörande innehållet i stycket. Därvid kan det emellanåt vara ändamålsenligt att låta svaret få form av en överskrift till en avdelning av det lästa stycket eller någon mindre del av detsamma.

14. I fråga om *barnens läsning* bör den fordran uppställas, att, innan behandlingen av ett stycke får anses avslutad, barnen kunna läsa detsamma med en tydlig och naturlig talton och med en betoning, som motsvarar innehållet.

Släpig eller entonig läsning får lika litet tålas som en brådskande och slarvig läsning.

15. *Röst, uttal och andhämtning* böra, med stöd av vad som inhämtats vid talövningarna, omsorgsfullt vårdas under alla läsövningar. I sådant syfte bör på begynnelsestadiet, och i övrigt så ofta det visar sig behöfligt, läsningen av en text ske med försiktig långsamhet.

Vid fel i avseende på *pausering* och *satsbetoning* hänvisas lämpligen till det naturliga fria talet. Pauserna böra rätta sig efter sammanhanget i innehållet, så att vad som innefattas mellan tvenne inandningspauser kommer att utgöra ett sammanhängande helt, vare sig detta består av ett ord eller en ordgrupp, av en sats eller flera satser. Barnen böra övas att vid läsningen liksom vid talet lämpa satsbetoningen efter innehållet, så att de för meningen oviktigare orden och ordgrupperna erhålla svagare och de ur samma synpunkt viktigare starkare betoning. Vid *läsning av vers* böra barnen få lära sig att hålla medelvägen mellan ytterligheterna att läsa i takt och att förvandla versen till prosa.

16. Verser och korta prosastycken, som föreläggas barnen till *inlärande och uppläsning*, böra hava ett värdefullt innehåll och en vacker form. Prosastyckena kunna ofta med fördel väljas ur ett längre sammanhang. Före inlärandet böra barnen ledas att riktigt uppfatta innehållet, omsorgsfullt inöva gott uttal, riktig betoning och pausering samt lämpligt tonläge. En gång inövade stycken böra vid lämpliga tillfällen åter uppläsas.

Repetition
17. För befordrandet av fasthet i uppfattning av innehåll och säkerhet i god läsning bör *omläsning* av valda, tidigare lästa stycken förekomma alla skolåren, särskilt vid terminernas början.

Under de två första skolåren kan det vara lämpligt att efter någon kortare tid taga om ett eller annat läsestycke, på det lärjungarna själva må kunna märka de framsteg, som de gjort. Särskilt behöfligt är det att börja läsövningarna med ett eller annat förut inövat stycke, då barnen en längre tid saknat övning i hög läsning eller då ombyte av lärare ägt rum.

18. *Övning i tyst läsning* bör, särskilt med hänsyn till dess betydelse för vinnande av en snabb överblick över innehållet, förekomma, så snart lärjungarna vunnit allmän färdighet att obehindrat läsa dem förelagda lämpliga texter utan hjälp av läraren. Till de första övningarna böra väljas enkla berättelser. För att förvissa sig om i vad mån övningen medför önskad verkan, bör läraren låta lärjungar var för sig redogöra för innehållet i det lästa.

19. *Lärjungarnas läsning på egen hand* bör på lämpligt sätt uppmuntras och ledas. Detta kan ske särskilt därigenom, att barnen vänjas vid att använda skolans bibliotek. I synnerhet på de lägre stadierna böra barnen av läraren erhålla anvisning på böcker eller stycken i böcker, som lämpa sig att av dem läsas på egen hand. För att uppmuntra till sådan läsning kan det vara lämpligt, att enskilda barn få vid passande tillfällen inför kamraterna redogöra för intressanta stycken, som de läst i någon bok.

Under de sista skolåren böra barnen vänjas att, då tillfälle därtill erbjuder sig, i tillgängliga böcker taga reda på sakhållanden, händelser, namn, årtal, sifferuppgifter och dylikt, som kunna vara erforderliga för att utreda och belysa något, som förekommit vid undervisningen eller står i nära samband därmed. För detta ändamål böra, då förhållandena sådant medgiva, uppslagsböcker och utförligare läroböcker vara för lärjungarna lätt tillgängliga.

Skrivning.

20. För de skriftliga övningarna är *en bestämd plan särskilt behöflig* med hänsyn därtill, att de olika skrivövningarna måste ställas i nära förbindelse dels med varandra, dels med talövningar och läsning samt jämväl med skolans övriga undervisning och med de förhållanden i det praktiska livet, vilka skrivundervisningen på olika sätt har att taga hänsyn till.

21. *Skrivundervisningens inträde i undervisningen* under barnets första skoltermin bör uppskjutas några veckor för att icke alltför många ansträngande övningar må hoppas under barnens första skolveckor.

Förövningarna i skrivning böra inskränkas till det allra nödvändigaste. Visserligen måste skrivövningarna till en början uteslutande inriktas på bokstävernas formande och sammanbindning, men det bör dock eftersträvas, att skrivningen så snart som möjligt anslutes till de samtidiga tal- och läsövningarna. Detta kan ske på det sätt, att ur sagda övningar lämpliga ord och uttryck uttagas till skrivning.

Skrivrörelserna samt pennans och handens ställning under skrivningen inläras säkrast, därigenom att läraren genom föreskrivning i barnens skrivböcker eller å krittavlan visar, såväl huru pennan bör hållas under skrivningen som huru skrivrörelserna utföras och bokstäverna formas.

22. *Vad som av barnen skrives bör av dem efteråt läsas.* Därigenom vinnes, dels att barnen lättare upptäcka felskrivning, dels att de vänja sig vid att skrivning likasom läsning sker för innehållets skull.

23. Avskrivning efter lärarens föreskrivning bör flitigt övas de första skolåren. Skrivning ur minnet och efter föresägning kan, såsom mera krävande, på nämnda stadium blott förekomma i ringa mån. Så småningom övergår avskrivningen efter föreskrivning till skrivning efter bok, och mera utrymme lämnas för skrivning ur minnet och skrivning efter föresägning.

Vid *avskrivningsövningar* böra barnen till en början tillhandahållas att noga se på varje enskilt ord och därefter nedskriva det i dess helhet. Senare, då mera övning vunnits, bör på motsvarande sätt en grupp av sammanhörande ord varje gång upptagas i minnet och nedskrivas, och i mån som lärjungarnas förmåga växer, ökas fordringarna i detta hänseende.

Skrivning ur minnet och skrivning efter föresägning böra vara väl förberedda, på det lägre stadiet genom läsning och avskrivning under lärarens tillsyn, senare företrädesvis genom lärjungarnas arbete på egen hand i skolan eller i hemmet. De första skolåren må övningar av detta slag blott fortgå några minuter varje gång och senare i regel ej mera än en halv lärotimme samt först under de sista skolåren en hel lärotimme åt gången.

För att skrivning ur minnet och efter föresägning skall medföra önskat resultat är oundgängligt, att texter väljas, som hava ett intresseväckande innehåll samt äga en enkel och för barnen lätt överskådlig språkbyggnad. Lämpliga texter kunna hämtas ur läsestyckena.

24. *Rättskrivningsregler* böra icke inläras, förrän barnen genom övning och iakttagande tillägnat sig minnesbilder av orden. Dock kan det vara lämpligt att rätt tidigt låta barnen i minnet sammanhålla ord av lika stavning. I varje fall böra endast sådana regler förekomma, som äro för barnen lätta att tillämpa.

Främmande ord, vilka så allmänt användas, att de böra vara av barnen kända, uppmärksammas, förklaras, uttalas och stavas.

Barnen böra, så snart de vunnit därför nödig utveckling, vänjas att i ordlistor och handböcker vid behov uppsöka ord och inlära deras stavning. *Alfabetiskt ordnade ordlistor* böra för detta ändamål vara för barnen tillgängliga, och barnen böra förberedas till dessas användande genom inlärande av alfabetet i ordningsföljd.

25. *Användandet av skriften som uttrycksmedel* bör begynna, så snart barnen kunna skriva ord. Redan under första terminen kunna de exempelvis få nedskriva ord, uttryck och korta meningar, som de erinra sig från talövningarna eller som de uttänka med anledning av något, som vid undervisningen förekommit. Till en början torde det därvid vara behöfligt, att läraren på krittavlan skriver upp vad lärjungarna föreslå. Längre fram kan en lärjunge få utföra skriften å tavlan.

Så småningom övergår man till *enkla uppsatsövningar*. Till en början, på det mera förberedande stadiet, böra övningarna bestå i fritt nedskrivande av korta meningar om en uppgift utan fordran på sammanhang eller fullständighet. Sedermera böra övningarna övergå till försök att återgiva korta berättelser och att avfatta enkla redogörelser för något, som barnen lärt sig eller varit med om eller ock av annan anledning hava särskilt intresse för, samt slutligen under de sista skolåren antaga formen av något fastare ordnade uppsatser.

I allmänhet böra ämnena, i synnerhet för de egentliga uppsatsövningarna, hämtas från talövningarna, eller ock böra uppsatserna vara på annat sätt förberedda. Då så finnes lämpligt, kunna barnen på det senare skolstadiet emellanåt få skriva även över ämnen, som ej förut blivit behandlade.

26. Åt *modersmålets språkliga byggnad* bör vid all undervisning i modersmålet ägnas nödig uppmärksamhet, så att barnen lära sig att iakttaga och särskilja de vanligaste företeelserna på detta område. Då den tid, som kan anslås åt särskild undervisning om språkets byggnad, emellertid måste bliva jämförelsevis begränsad, bör i densamma endast upptagas sådant, som kan hava verkligt värde för barnens förmåga att förstå och använda sitt modersmål.

Mera tillfälligt kan undervisning om språkbyggnaden lämpligen ske, därigenom att läraren, då något i undervisningen så kräver, i korthet påvisar till exempel språkets fördelning i satser, ord, stavelser och ljud, de skilda språkljuden i nya och ovanliga ord, sammansatta ord, stam och ändelse, ords samhörighet med andra ord, olika former av samma ord, likljudande ord med olika betydelse och olika ord med samma betydelse, ord, som tillsammans bilda ett uttryck, främmande ord, som allmänt brukas.

Den *särskilda undervisningen om språkets byggnad* måste börja redan på småskolestadiet i samband med de första övningarna i läsning och skrivning, vid vilka undervisning om ljud, ljudtecken, uppdelning i stavelser m. m. ofta måste förekomma. Viktigt är, att denna undervisning göres i möjligaste mån lättfattlig och att för varje gång endast en kort stund ägnas åt densamma.

Redan tidigt böra dessutom förekomma särskilda övningar, vid vilka barnen själva få efter givna mönster sammanställa ord till satser och i olika syften förändra dessa, likaledes efter givna mönster ändra ord från en böjningsform till en annan, bilda sammansatta och avledda ord o. s. v. Övningar av detta slag kunna, där förhållandena så medgiva, påbörjas redan mot slutet av andra skolåret.

Språkbyggnadsövningarna böra i allmänhet anordnas som *skrivövningar*. Sedan, exempelvis under samtal mellan läraren och barnen, ett uttryck utformats, uppskrives detta på krittavlan, och barnen få därpå efter det givna mönstret bilda liknande former eller uttryck. Övningarna böra ordnas efter viss plan. Så t. ex. kan övningen ena gången bestå i att barnen först om angivna föremål få utsäga något, så att enkla

satser bildas, och sedan få ändra de sålunda bildade satserna från ental till flertal eller tvärtom. Vidare kunna satser sammanställas med tillhjälp av olika bindeord, direkt anföring ändras till indirekt o. s. v.

27. Under de sista skolåren gives, på grundval av det förut övade, en mera sammanhängande framställning av *språklärans elementer*. Även denna bör förbindas med skriftliga övningar och bör ej tyngas av sådana indelningar och termer, som äro onödiga för modersmålsundervisningen på detta stadium.

Det språkmaterial, som kommer till användning vid dessa övningar, bör, i den mån så visar sig behöfvligt, väljas även med hänsyn till ortens språkliga egendomligheter, så att tillfälle gives att bortarbete de till följd av ortens dialekt vanligaste felen i barnens skrivningar.

28. Någon övning i uppfattning av skilda stilarter bör bibringas lärjungarna under de sista skolåren. Som material för övningar häri kan lämpligen användas, utom vanliga läsetexter, skrivelser med utpräglat konventionell läggning, såsom väl avfattade brev, kvitton, fullmakter och andra skrivelser tillhörande det praktiska livet. Även några valda stycken ur Sveriges rikets lag och Sveriges grundlag samt ett par administrativa skrivelser kunna lämpligen användas vid dessa övningar för att lämna prov på lagstil och ämbetsstil. Lärjungarna böra göras uppmärksamma på huru olika uttryck man för framställande av likartat innehåll använder i till exempel en vanlig läsetext, i ett brev och i en lagparagraf. Övningarna böra vara skriftliga, enär därigenom iakttagelserna inskräpas säkrare och på kortare tid.

På nu angivna sätt bör ock vinnas någon förmåga i avfattandet av brev och enkla praktiska skrivelser samt även en mera konkret kunskap om vissa förhållanden inom det medborgerliga liv, varom undervisning meddelas i ämnet historia.

29. Behövlige skiljetecken böra lärjungarna redan från skrivövningarnas början, även vid den allra enklaste skrivning, vänjas att utsätta.

Till en början bör läraren direkt angiva, var skiljetecken skola utsättas, och därunder så småningom vänja lärjungarna att aktgiva på och använda en del mera yttre grunder för skiljetecknens bruk, t. ex. att punkt sättes efter en rubrik och vid slutet av en mening, komma mellan leden i en uppräkningslista och där ett uppehåll tydligen måste göras vid läsning, frågetecken efter en fråga.

Vid de tillfällen, som ständigt erbjuda sig under de skriftliga språkbyggnadsövningarna, särskilt under dem, som avse bildandet av satser och meningar, böra de enklaste reglerna för skiljetecknens bruk inläras för att därefter tillämpas vid uppsatsövningarna.

I samband med kursen i språklära bör vad som inhämtats om skiljetecknens bruk sammanfattas och inskräpas.

30. Åt handstilen bör ägnas omsorgsfull vård vid alla skrivövningar, så att bokstävernas form och sammanbindning städse är föremål för uppmärksamhet.

Särskilda välskrivningsövningar äro i allmänhet obehövlige under de första skolåren, alldestund varje skrivövning, huvudsyftet med densamma må vara vilket som helst, även bör avse välskrivning. En och annan kortare särskild välskrivningsövning, åsyftande exempelvis att bortarbete något visst fel i skrivningen eller inöva en viss bokstavsform, kan dock hava god verkan och bör företagas, när så visar sig behöfvligt.

När barnen vunnit så stor färdighet i skrivning, att de icke längre anse sig behöva ägna skrivrörelserna den noggranna uppmärksamhet, som tillhör begynnelsesta-

diet, framträder mera bestämt behovet av särskilda välskrivningsövningar för uppehållande av noggrannhet i bokstävernas formning och för vinnande av jämnhet i fråga om storlek, avstånd och lutning. Längre fram böra tillkomma välskrivningsövningar, som avse vinnande av en ledig pennföring och i samband därmed något större hastighet under bibehållande av noggranna bokstavsformer samt vidare övningar med olika stilhöjd och olika avstånd mellan bokstäverna.

En välskrivningsövning bör, för så vitt lärjungarna därunder skola kunna bibehålla tillbörlig uppmärksamhet, i allmänhet pågå endast en kortare tid, högst en halv lärotimme.

32. *Rättandet av skrivövningarna* bör ingå som ett väsentligt led i skrivundervisningen. Genom ett omsorgsfullt ordnande av själva skrivningen kan rättandet av skrivövningarna i stor utsträckning utföras av lärjungarna själva. Den viktigaste regeln härför är, att de alltifrån början vänjas att noga genomse vad de skrivit och att de för sådant ändamål erhålla tillräcklig tid. Huru omsorgsfullt lärjungarnas egna rättelser än utföras, måste dock läraren efter varje skrivning genomse och rätta vad som skrivits.

Då så lämpligen kan ske, bör läraren med ett visst tecken utmärka befintligheten av ett fel, varefter lärjungen själv utför rättelsen. Givetvis bör dock därefter tillses, att felet blivit riktigt rättade. Efter lärarens granskning bör i de fall, då så finnes lämpligt, renskrivning äga rum. Bland lärjungarna bör den uppfattningen uppehållas, att det renskrivna alltid skall vara felfritt.

Oavlätlig uppmärksamhet bör ägnas åt att lärjungarna vänjas vid att *hålla de skriftliga arbetena rena och snygga*.

RÄKNING OCH GEOMETRI.

MÅL.

Undervisningen i räkning och geometri i folkskolan har till uppgift att bibringa barnen en efter deras ålder och utveckling avpassad insikt och färdighet i räkning med särskild hänsyn till vad som erfordras i det dagliga livet ävensom någon förtrogenhet med geometriska storheters uppritning, beskrivning, mätning och beräkning.

KURSFÖRDELNING.

A-FORMEN (A).

SJUKLASSIG SKOLA.

Första klassen.

Behandling av talområdet 1—20 eller, där så finnes lämpligt, 1—30, därvid övningar för vinnande av färdighet särskilt böra avse tilläggning och fråndragning.

Övningar i användning av mått: centimeter och deciliter; vikter: hektogram; mynt: ören. Några vanligare stycketalssorter och tidsmått.

Andra klassen.

Behandling av talområdet 1—100, därvid övningar för vinnande av färdighet särskilt böra avse tilläggning och fråndragning.

Övningar i användning av mått: centimeter, decimeter och meter — i samband därmed någon användning av större tal än 100 —; deciliter och liter; vikter: hektogram och kilogram; mynt: ören och kronor. Vanligare stycketalssorter och tidmått.

Tredje klassen.

De fyra räknesätten med hela tal jämte tillämpningar, dock med den begränsningen, att multiplikator och divisor i regel hämtas från talområdet 1—10 samt att i allmänhet endast ett räknesätt förekommer i varje uppgift.

Särskilda huvudräkningsövningar.

Övningar i användning av även andra allmänt brukliga mått och vikter än de förut upptagna. Särskilda övningar i sortförvandling, även omfattande stycketalssorter och tidsmått.

Fjärde klassen.

De fyra räknesätten med hela tal jämte tillämpningar, även omfattande enkla uppgifter med mera än ett räknesätt.

Särskilda huvudräkningsövningar.

I samband med uppfattning och användning av yt- och rymdmåtten mätning och beräkning av kvadratens och andra rektanglars ytor samt av kubens och andra rätvinkliga kroppars rymder.

Översikt av mått och vikter ävensom av andra förut genomgångna sorter. Särskilda övningar i sortförvandling.

Femte klassen.

Fortsatt övning i de fyra räknesätten med hela tal jämte tillämpningar.

Allmänna bråk: bråks uppkomst och beteckning; addition och subtraktion, med begränsning till sådana uppgifter, som innehålla bråk med liten gemensam nämnare; någon övning i multiplikation och division, dock endast sådana uppgifter, i vilka multiplikator och divisor äro hela tal; tillämpningsuppgifter.

Decimalbråk: de fyra räknesätten jämte tillämpningar; i multiplikation och division dock endast sådana uppgifter, i vilka multiplikator och divisor äro hela tal.

Särskilda huvudräkningsövningar.

Geometrisk kurs, omfattande linjer, vinklar, parallelogrammer och trianglar samt sådana kroppar, som hava förenämnda ytor till bas och mot basen vinkelräta sidor, och huvudsakligen avseende de nämnda storheternas uppritning, beskrivning och mätning i förening med enkla praktiska beräkningar.

Sjätte klassen.

Fortsatt övning i de fyra räknesätten med hela tal; något fullständigare behandling av decimalbråk och allmänna bråk, dock med den begränsningen, att i fråga om allmänna bråk upptagas blott uppgifter, innehållande bråk med liten nämnare och med användning i det praktiska livet.

Procenträkning, huvudsakligen omfattande beräkning av ränta, av vinst eller förlust vid inköp och försäljning, av rabatt och provision samt av olika ämnens sammansättning.

Andra tillämpningsuppgifter av praktisk innebörd.

Särskilda huvudräkningsövningar.

Geometrisk kurs, omfattande utom redan behandlade ytor och kroppar jämväl förut icke upptagna fyrsidningar ävensom månghörningar och cirklar samt sådana kroppar, som hava förenämnda ytor till bas och mot basen vinkelräta sidor, och huvudsakligen avseende de nämnda storheternas uppritning, beskrivning och mätning i förening med enkla praktiska beräkningar.

Sjunde klassen.

Procent- och ränteuppgifter med användning, där så finnes ändamålsenligt, jämväl av enkla ekvationer; användning av tabeller med tillämpning exempelvis på försäkringar och sammansatt ränta; utrikes mynt; växlar; andra räkneuppgifter, valda med särskild hänsyn till det praktiska livets fordringar, i främsta rummet sådana, som ansluta sig till näringslivet i hembygden.

Särskilda huvudräkningsövningar.

Övning i enklare bokföring och i samband därmed ifyllande av vanliga post-, järnvägs- och ångbåtsblanketter samt uppgörande av enkel självdeklaration.

Geometrisk kurs, omfattande utom förut behandlade storheter något om ellipser, pyramider, koner och klot och huvudsakligen avseende storheternas uppritning, beskrivning och mätning i förening med enkla praktiska beräkningar.

Enkla övningar i grafisk framställning.

Enkla fältmättningsövningar.

SEXKLASSIG SKOLA.

Första—femte klassen.

Samma kursfördelning som i motsvarande klasser av sjuklassig skola.

Sjätte klassen.

Fortsatt övning av de fyra räknesätten med hela tal; något fullständigare behandling av decimalbråk och allmänna bråk, dock med den begränsningen, att i fråga om allmänna bråk upptagas blott uppgifter, innehållande bråk med liten nämnare och med användning i det praktiska livet.

Procenträkning, huvudsakligen omfattande beräkning av ränta, av vinst eller förlust vid inköp och försäljning, av rabatt och provision samt av olika ämnens sammansättning.

Andra tillämpningsuppgifter av praktisk innebörd.

Särskilda huvudräkningsövningar.

Förande av en enkel kassabok.

Geometrisk kurs, omfattande utom redan behandlade ytor och kroppar jämväl förut icke upptagna fyrsidningar ävensom månghörningar och cirklar samt sådana kroppar, som hava förenämnda ytor till bas och mot basen vinkelräta sidor, och huvudsakligen avseende de nämnda storheternas uppritning, beskrivning och mätning i förening med enkla praktiska beräkningar.

En och annan enkel fältmättningsövning.

FÖRSTA B-FORMEN (B1).

SJUKLASSIG SKOLA.

Första och andra klassen.

Om vardera klassen utgör en läraravdelning, tillämpas den kursfördelning, som är upptagen för motsvarande klasser av A-formen. Utgöra däremot de båda klasserna tillsammans en läraravdelning, gäller den kursfördelning, som angives för första och andra klassen av andra B-formen.

Tredje klassen.

De fyra räknesätten med hela tal jämte tillämpningar, dock med den begränsningen, att multiplikator och divisor i regel hämtas från talområdet 1—10 samt att i allmänhet endast ett räknesätt förekommer i varje uppgift.

Särskilda huvudräkningsövningar.

Övningar i användning av även andra allmänt brukliga mått och vikter än de förut upptagna. Särskilda övningar i sortförvandling, även omfattande stycketalssorter och tidsmått.

Fjärde klassen.

De fyra räknesätten med hela tal jämte tillämpningar, även omfattande enkla uppgifter med mera än ett räknesätt.

Särskilda huvudräkningsövningar.

I samband med uppfattning och användning av yt- och rydmmåtten mätning och beräkning av kvadratens och andra rektanglars ytor samt av kubens och andra rätvinkliga kroppars rymder.

Översikt av mått och vikter ävensom av andra förut genomgångna sorter. Särskilda övningar i sortförvandling.

Anm. Undervisningen meddelas på samma timmar åt tredje och fjärde klassen. I regel böra emellertid de båda klasserna erhålla olika uppgifter, varför läraren, allt efter föreliggande behov, under kortare eller längre del av timmen meddelar omedelbar undervisning åt den ena klassen, under det att den andra sysselsättes med tyst räkning. Dock böra de bägge klasserna, så ofta detta finnes främja undervisningens syfte, hållas tillsammans vid den omedelbara undervisningen, varvid uppgifterna emellertid så långt möjligt givas så, att större krav komma att ställas på den högre klassen. Särskilt bör sådan gemensam undervisning förekomma, då något förhaves i tredje klassen, som behöver ytterligare inskärpas i fjärde klassen. Även vid den tysta räkningen kunna understundom på liknande sätt gemensamma uppgifter givas.

Femte klassen.

Fortsatt övning i de fyra räknesätten med hela tal jämte tillämpningar.

Allmänna bråk: bråks uppkomst och beteckning; addition och subtraktion, med begränsning till sådana uppgifter, som innehålla bråk med liten gemensam nämnare; någon övning i multiplikation och division, dock endast sådana uppgifter, i vilka multiplikator och divisor äro hela tal; tillämpningsuppgifter.

Decimalbråk: de fyra räknesätten jämte tillämpningar; i multiplikation och division dock endast sådana uppgifter, i vilka multiplikator och divisor äro hela tal.

Särskilda huvudräkningsövningar.

Geometrisk kurs, omfattande linjer, vinklar, parallelogrammer och trianglar samt sådana kroppar, som hava förenämnda ytor till bas och mot basen vinkelräta sidor, och huvudsakligen avseende de nämnda storheternas uppritning, beskrivning och mätning i förening med enkla praktiska beräkningar.

Sjätte klassen.

Fortsatt övning av de fyra räknesätten med hela tal; något fullständigare behandling av decimalbråk och allmänna bråk, dock med den begränsningen, att i fråga om allmänna bråk upptagas blott uppgifter, innehållande bråk med liten nämnare och med användning i det praktiska livet.

Procenträkning, huvudsakligen omfattande beräkning av ränta, av vinst eller förlust vid inköp och försäljning, av rabatt och provision samt av olika ämnens sammansättning.

Andra tillämpningsuppgifter, av praktisk innebörd.

Särskilda huvudräkningsövningar.

Geometrisk kurs, omfattande utom redan behandlade ytor och kroppar jämväl förut icke upptagna firsidingar ävensom månghörningar och cirklar samt sådana kroppar, som hava förenämnda ytor till bas och mot basen vinkelräta sidor, och huvudsakligen avseende de nämnda storheternas uppritning, beskrivning och mätning i förening med enkla praktiska beräkningar.

Sjunde klassen.

Procent- och ränteuppgifter med användning, där så finnes ändamålsenligt, jämväl av enkla ekvationer; användning av tabeller med tillämpning exempelvis på försäkringar och sammansatt ränta; utrikes mynt; andra räkneuppgifter, valda med särskild hänsyn till det praktiska livets fordringar.

Särskilda huvudräkningsövningar.

Övning i enklare bokföring och i samband därmed ifyllande av vanliga post-, järnvägs- och ångbåtsblanketter samt uppgörande av en enkel självdeklaration.

Geometrisk kurs, omfattande utom förut behandlade storheter något om ellipser, pyramider, koner och klot och huvudsakligen avseende storheternas uppritning, beskrivning och mätning i förening med enkla praktiska beräkningar.

Enkla övningar i grafisk framställning.

Enkla fältmättningsövningar.

Obs! *Anm.* Femte, sjätte och sjunde klassen undervisas i räkning och geometri på samma timmar. I allmänhet erhålla de olika klasserna skilda uppgifter, varför läraren, allt efter föreliggande behov, under kortare eller längre del av timmen meddelar omedelbar undervisning åt en klass, under det att de övriga klasserna sysselsätts med tyst räkning. Dock böra två klasser och understundom alla tre, då så finnes ändamålsenligt, hållas tillsammans vid den omedelbara undervisningen, varvid uppgifterna emellertid så långt möjligt givas så, att större krav komma att ställas på en högre klass än på en lägre. Särskilt bör sådan gemensam undervisning förekomma, då något förehaves i en lägre klass, som behöver ytterligare inskärpas i en högre. Mellan femte och sjätte klassen kan man tänka sig en kursväxling, genomförd på det sättet, att de båda klasserna i stor utsträckning hållas tillsammans och undervisas ena året huvudsakligen i allmänna bråk och andra året huvudsakligen i decimalbråk. Även vid den tysta räkningen kan i lämplig utsträckning gemensamma uppgifter med likartat innehåll givas.

SEXKLASSIG SKOLA.*Första—femte klassen.*

Samma kursfördelning som i motsvarande klasser av sjukklassig skola.

Sjätte klassen.

Fortsatt övning av de fyra räknesätten med hela tal; något fullständigare behandling av decimalbråk och allmänna bråk, dock med den begränsningen, att i fråga om allmänna bråk upptagas blott uppgifter, innehållande bråk med liten nämnare och med användning i det praktiska livet.

Procenträkning, huvudsakligen omfattande beräkning av ränta, av vinst eller förlust vid inköp och försäljning, av rabatt och provision samt av olika ämnens sammanställning.

Andra tillämpningsuppgifter av praktisk innebörd.

Särskilda huvudräkningsövningar.

Förande av en enkel kassabok.

Geometrisk kurs, omfattande utom redan behandlade ytor och kroppar jämväl förut icke upptagna firsidingar ävensom månghörningar och cirklar samt sådana kroppar, som hava förenämnda ytor till bas och mot basen vinkelräta sidor, och huvudsakligen avseende de nämnda storheternas uppritning, beskrivning och mätning i förening med enkla praktiska beräkningar.

En och annan enkel fältmättningsövning.

Anm. Vad som ovan anmärkts angående gemensam och skild undervisning i sjukklassig skola gäller även i tillämpliga delar för sexklassig skola.

ANDRA B-FORMEN (B2).**SJUKKLASSIG SKOLA.***Första klassen.*

Behandling av talområdet 1—20 eller, där så finnes lämpligt, 1—30, därvid övningar för vinnande av färdighet särskilt böra avse tilläggning och frändragning.

Övningar i användning av mått: centimeter och deciliter; vikter: hektogram; mynt: ören. Några vanligare stycketalssorter och tidsmått.

Andra klassen.

Behandling av talområdet 1—100, därvid övningar för vinnande av färdighet särskilt böra avse tilläggning och frändragning.

Övningar i användning av mått: centimeter, decimeter och meter — i samband därmed någon användning av större tal än 100 —, deciliter och liter; vikter: hektogram och kilogram; mynt: ören och kronor. Vanligare stycketalssorter och tidsmått.

Anm. Första och andra klassen undervisas i regel på samma timmar i räkning. De båda klasserna böra dock i allmänhet erhålla olika uppgifter. Någon gång torde de emellertid med fördel kunna undervisas gemensamt, vilket särskilt är lämpligt, då grundläggande övningar, som förekomma i första klassen, behöva ånyo genomgå i andra klassen.

Tredje klassen.

De fyra räknesätten med hela tal jämte tillämpningar, dock med den begränsningen, att multiplikator och divisor i regel hämtas från talområdet 1—10 samt att i allmänhet endast ett räknesätt förekommer i varje uppgift.

Särskilda huvudräkningsövningar.

Övningar i användning av även andra allmänt brukliga mått och vikter än de förut upptagna. Särskilda övningar i sortförvandling, även omfattande stycketalssorter och tidsmått.

Fjärde klassen.

De fyra räknesätten med hela tal jämte tillämpningar, även omfattande några enkla uppgifter med mera än ett räknesätt.

Särskilda huvudräkningsövningar.

I samband med uppfattning och användning av yt- och rymdmåttén någon mätning och beräkning av kvadratens och andra rektanglars ytor samt av kubens och andra rätvinkliga kroppars rymder.

Översikt av mått och vikter ävensom av andra förut genomgångna sorter. Särskilda övningar i sortförvandling.

Femte klassen.

Fortsatt övning i de fyra räknesätten med hela tal jämte tillämpningar.

Allmänna bråk: bråks uppkomst och beteckning; addition och subtraktion, med begränsning till sådana uppgifter, som i regel innehålla blott två bråk med liten gemensam nämnare; någon övning i multiplikation och division, dock endast sådana uppgifter, i vilka multiplikator och divisor äro hela tal; tillämpningsuppgifter.

Decimalbråk: de fyra räknesätten jämte tillämpningar; i multiplikation och division dock endast sådana uppgifter, i vilka multiplikator och divisor äro hela tal.

Särskilda huvudräkningsövningar.

Geometrisk kurs, omfattande linjer, vinklar och parallelogrammer samt rätvinkliga kroppar och huvudsakligen avseende de nämnda storheternas uppritning, beskrivning och mätning i förening med enkla praktiska beräkningar.

Sjätte klassen.

Fortsatt övning av de fyra räknesätten med hela tal; något fullständigare behandling av decimalbråk och allmänna bråk, dock med den begränsningen, att i fråga om allmänna bråk upptagas blott uppgifter, innehållande bråk med liten nämnare och med användning i det praktiska livet.

Procenträkning, huvudsakligen omfattande beräkning av ränta och av vinst eller förlust vid inköp och försäljning.

Andra tillämpningsuppgifter av praktisk innebörd.

Särskilda huvudräkningsövningar.

Geometrisk kurs, omfattande utom redan genomgångna ytor och kroppar jämväl trianglar och förut icke upptagna firsidingar samt sådana kroppar, som hava de behandlade ytorna till bas och mot basen vinkelräta sidor, och huvudsakligen avseende de nämnda storheternas uppritning, beskrivning och mätning i förening med enkla praktiska beräkningar.

Sjunde klassen.

Procent- och ränteuppgifter med användning, där så finnes ändamålsenligt, jämväl av enkla ekvationer; användning av tabeller med tillämpning exempelvis på försäkringar och sammansatt ränta; utrikes mynt; andra räkneuppgifter, valda med särskild hänsyn till det praktiska livets fordringar.

Särskilda huvudräkningsövningar.

Övning i enklare bokföring.

Geometrisk kurs, omfattande utom förut behandlade storheter jämväl cirkelar och cylindrar och huvudsakligen avseende storheternas uppritning, beskrivning och mätning i förening med enkla praktiska beräkningar.

Enkla fältmättningsövningar.

Ann. Samtliga klasser på folkskolestadiet undervisas i regel på samma timmar i räkning och geometri. I den utsträckning, som erfordras, för att lärjungarna skola kunna alltefter tilltagande utveckling och övning fortskrida i insikt och färdighet, böra de särskilda klasserna erhålla olika uppgifter och därför hållas skilda både vid lärarens omedelbara undervisning och vid tyst räkning. Å andra sidan böra olika klasser, så långt detta är förenligt med undervisningens syfte, erhålla gemensam omedelbar undervisning, varvid uppgifterna dock såvitt möjligt ordnas så, att större krav komma att ställas på en högre klass än på en lägre. Särskilt bör sådan gemensam undervisning förekomma, då något förehaves i en lägre klass, som behöver ytterligare inskräpas i en högre. Lämpligast är att hålla tillsamman å ena sidan tredje och fjärde klassen, för vilka båda klasser kursen huvudsakligen utgöres av de fyra räknesätten med hela tal jämte tillämpningar, och å andra sidan femte och sjätte klassen, för vilka kursväxling kan tänkas genomförd på det sättet, att av bråk upptagas ena året huvudsakligen allmänna bråk och andra året huvudsakligen decimalbråk. Även vid den tysta räkningen böra, i den mån så finnes lämpligt, gemensamma uppgifter givas.

SEXKLASSIG SKOLA.*Första—femte klassen.*

Samma kursfördelning som för motsvarande klasser av sjukklassig skola.

Sjätte klassen.

Fortsatt övning av de fyra räknesätten med hela tal; något fullständigare behandling av decimalbråk och allmänna bråk, dock med den begränsningen, att i fråga om allmänna bråk upptagas blott uppgifter, innehållande bråk med liten nämnare och med användning i det praktiska livet.

Procenträkning, huvudsakligen omfattande beräkning av ränta och av vinst eller förlust vid inköp och försäljning.

Andra tillämpningsuppgifter av praktisk innebörd.

Särskilda huvudräkningsövningar.

Förande av en enkel kassabok.

Geometrisk kurs, omfattande utom redan genomgångna ytor och kroppar jämväl trianglar, förut icke genomgångna firsidingar samt cirkelar, ävensom sådana kroppar, som hava de behandlade ytorna till bas och mot basen vinkelräta sidor, och huvudsakligen avseende storheternas uppritning, beskrivning och mätning i förening med enkla praktiska beräkningar.

En och annan enkel fältmättningsövning.

Anm. Vad som ovan anmärkts angående gemensam och skild undervisning i sjukklassig skola gäller i tillämpliga delar även för sexklassig skola.

TREDJE B-FORMEN (B3).

SJUKLASSIG ELLER SEXKLASSIG SKOLA.

Första klassen.

Behandling av talområdet 1—20 eller, där så finnes lämpligt, 1—30, därvid övningar för vinnande av färdighet särskilt böra avse tilläggning och frändragning.

Övningar i användning av mått: centimeter och deciliter; vikter: hektogram; mynt: ören. Några vanligare stycketalssorter och tidsmått.

Tredje klassen.

De fyra räknesätten med hela tal jämte tillämpningar, dock med den begränsningen, att multiplikator och divisor i regel hämtas från talområdet 1—10 samt att i allmänhet endast ett räknesätt förekommer i varje uppgift.

Särskilda huvudräkningsövningar.

Övningar i användning även av andra allmänt brukliga mått och vikter än de förut upptagna. Särskilda övningar i sortförvandling, även omfattande stycketalssorter och tidsmått.

Femte klassen.

Fortsatt övning i de fyra räknesätten med hela tal jämte tillämpningar.

Allmänna bråk: det enklaste om bråks uppkomst och beteckning; addition och subtraktion, med begränsning till sådana uppgifter, som i regel innehålla blott två bråk med liten gemensam nämnare; någon övning i multiplikation och division, dock endast sådana uppgifter, i vilka multiplikator och divisor äro hela tal; tillämpningsuppgifter.

Decimalbråk: någon övning i de fyra räknesätten jämte tillämpningar; i multi-

Andra klassen.

Behandling av talområdet 1—100, därvid övningar för vinnande av färdighet särskilt böra avse tilläggning och frändragning.

Övningar i användning av mått: centimeter, decimeter och meter — i samband därmed någon användning av större tal än 100 —, deciliter och liter; vikter: hektogram och kilogram; mynt: ören och kronor. Vanligare stycketalssorter och tidsmått.

Fjärde klassen.

De fyra räknesätten med hela tal jämte några enkla tillämpningar, även omfattande uppgifter med mera än ett räknesätt.

Särskilda huvudräkningsövningar.

I samband med uppfattning och användning av yt- och rymdmått någon mätning och beräkning av kvadratens och andra rektanglars ytor samt av kubens och andra rätvinkliga kroppars rymder.

Översikt av mått och vikter ävensom av andra förut genomgångna sorter. Särskilda övningar i sortförvandling.

Sjätte klassen.

Fortsatt övning i de fyra räknesätten med hela tal; något fullständigare behandling av decimalbråk och allmänna bråk, dock med den begränsningen, att i fråga om allmänna bråk upptagas blott uppgifter, innehållande bråk med liten nämnare och med användning i det praktiska livet samt att därvid i multiplikations- och divisionsuppgifter multiplikator och divisor utgöras av hela tal.

Procenträkning, huvudsakligen omfattande beräkning av ränta och av vinst eller förlust vid inköp och försäljning.

plikation och division dock endast sådana uppgifter, i vilka multiplikator och divisor äro hela tal.

Särskilda huvudräkningsövningar.

Geometrisk kurs, omfattande linjer, vinklar och parallelogrammer samt rätvinkliga kroppar och huvudsakligen avseende de nämnda storheternas uppritning, beskrivning och mätning i förening med enkla praktiska beräkningar.

Sjunde klassen.

Räkneuppgifter, utgörande tillämpningar av vad som inhämtats i de föregående klasserna och valda med särskild hänsyn till det praktiska livets fordringar.

Anm. Vartannat år undervisas första, tredje, femte samt, där sådan förekommer, sjunde klassen och vartannat år andra, fjärde och sjätte klassen på samma timmar i ämnet. De särskilda klasserna erhålla i regel olika uppgifter, varför läraren, allt efter föreliggande behov under kortare eller längre del av timmen i allmänhet meddelar omedelbar undervisning åt blott en klass, under det att de övriga klasserna selsätts med tyst räkning. Detta bör dock icke hindra, att två klasser, om så skulle finnas ändamålsenligt, erhålla gemensam undervisning. Särskilt bör detta ske, då något förehaves i en lägre klass, som behöver ytterligare inskärpas i en högre.

ANVISNINGAR.

1. Vid undervisningen bör så långt som möjligt *åskådlighet* eftersträvas. Så t. ex. böra mätningar och vägningar läggas till grund för räkningen med mått- och vikt-sorter, och räkneoperationerna böra, då så lämpligen kan ske, åskådliggöras genom räkning med föremål. I synnerhet är åskådligt räknande med föremål nödvändigt vid den första räkneundervisningen. Såsom åskådningsmedel vid denna undervisning bör icke blott särskild för ändamålet konstruerad räkneapparat användas utan även och framför allt sådana mindre föremål, som barnen själva kunna hantera och som lätt låta gruppera sig och vilka de, åtminstone delvis, själva kunna anskaffa, såsom klotsar, knappar, stenar, stickor, snäckor, mynt o. s. v. Åskådligheten främjas vidare därigenom, att räkneundervisningen så mycket som möjligt sättes i samband med undervisningen i andra ämnen, särskilt med hembygdsundervisningen.

2. I allmänhet bör man vid räkneundervisningen *gå långsamt framåt*. Sålunda böra inom varje särskilt moment av densamma så stort antal sakexempel föreläggas lärjungarna, att de därigenom vänjas vid den för dessa exempel gemensamma tankegång, som kräves för deras lösning. Men därjämte bör även räkning med rena sifferexempel komma till användning i så stor utsträckning, att lärjungarna slutligen nå fram till mekanisk färdighet vid räkneoperationernas utförande. Inom varje särskilt moment böra lärjungarna i båda nu nämnda avseenden hava uppnått nödig färdighet, innan de övergå till ett nytt. Detta gäller i all synnerhet beträffande det första skolåret. Man bör sålunda icke för tidigt övergå till sammanläggningar, vid vilka

Andra tillämpningsuppgifter av praktisk innebörd.

Särskilda huvudräkningsövningar.

Förande av en enkel kassabok.

Geometrisk kurs, omfattande utom redan genomgångna ytor och kroppar jämväl trianglar, förut icke genomgångna fyr-sidningar samt cirkelar ävensom kroppar, som hava de behandlade ytorna till bas och mot basen vinkelräta sidor, och huvudsakligen avseende dessa storheters uppritning, beskrivning och mätning i förening med enkla praktiska beräkningar.

En och annan enkel fältmättningsövning.

närmast högre tiotal överstiges, eller till frändragningar, vid vilka närmast lägre tiotal understiges.

Innan man lämnar ett behandlat område, bör noga undersökas, huruvida samtliga barn med tillräcklig säkerhet behärska detsamma, för vilket ändamål de lämpligen kunna var för sig erhålla särskilda uppgifter att lösa.

3. *Under de första veckorna* av första skolåret bör särskild undervisning i räkning icke förekomma, men barnen böra vid hembygdsundervisningen få lära sig räkna föremål och därunder använda såväl grundtal som ordningstal.

4. För beredande av större möjlighet att med hänsyn till föreliggande förutsättningar i olika skolor giva den första räkneundervisningen något olika läggning hava i kursfördelningen *för första klassen upptagits två alternativa talområden*.

5. *Räkning med tal, betecknade med siffror*, torde helst böra uppskjutas, till dess talområdet 1—9 blivit genomgånget. Under den tidigaste räkneundervisningen betecknas talen i stället på annat sätt, t. ex. genom streck, ringar eller dylikt. Räkning med särskild skriftlig uppställning för uppgifternas lösning bör icke införas, förrän den är behöfvlig för besparing av tid, helst icke förrän under senare delen av andra skolåret.

Vid den skriftliga räkningen tillses redan från första början, att barnen skriva fullt tydliga siffror samt iakttaga reda och noggrannhet i fråga om uppgifternas beteckning och uppställning.

6. Läraren bör *noggrant granska* av barnen utförda skriftliga arbeten, varjämte bör tillses, att oriktigt lösta uppgifter, då så finnes lämpligt, av barnen efter lärarens anvisningar få utföras på nytt. Där ett fel vid en uppgifts lösning förekommer hos ett större antal lärjungar, göres uppgiften lämpligen till föremål för gemensam behandling å krittavlan.

7. Ett huvudsyfte vid räkneundervisningen bör vara, att lärjungarna erhålla färdighet i *huvudräkning*. Därför bör även vid de skriftliga övningarnas lösning *huvudräkning komma till användning* i så stor utsträckning som möjligt. Så ofta det finnes lämpligt, böra de åskådliggörande räkneexempel, som avse att införa lärjungarna på ett nytt område, väljas så, att de kunna lösas genom huvudräkning. De särskilda huvudräkningsövningar, som äro upptagna i kursplanen, böra avse utom att främja räknefärdigheten jämväl att inlära lämpliga sätt för uppgifternas lösning. Härvid kunna i de högsta klasserna även enkla och lätta genvägar få komma till användning. Sådana särskilda huvudräkningsövningar böra ofta förekomma, men de böra fortgå endast under en kort stund, högst 10 till 15 minuter varje gång.

8. *Multiplikationstabellens inlärande* grundlägges genom additionsserier, i första klassen inom talområdet 1—20 eller 1—30, och i andra klassen inom det större talområde, varmed barnen vunnit god förtrogenhet. Det bör icke fordras, att lärjungarna under de två första skolåren skola uppnå färdighet inom multiplikationstabellen.

9. *Allt för stora tal* böra i allmänhet undvikas. Icke heller bör man vid bråkräkning gå till allt för små delar.

10. Den angivna kursplanen bör ej utgöra hinder för att, om så finnes ändamålsenligt, *allmänna bråk* i femte klassen behandlas mera inledningsvis och därefter *decimalbråk* mera utförligt.

11. *Räkneuppgifternas sakinnehåll* bör hämtas huvudsakligen från förhållandena i hemmet och i skolan, från arbets- och affärslivet samt från de kunskapsområden, vilka samtidigt behandlas vid undervisningen i övriga ämnen.

Den antagna räkneboken bör icke få bliva helt bestämmande i fråga om valet av räkneuppgifter. Förekomma i densamma sakexempel, som sakna intresse och praktisk betydelse för lärjungarna, böra de undvikas. Å andra sidan böra räknebokens exempel flitigt utfyllas med uppgifter, som hämtas omedelbart från förhållandena i omgivningen.

Vid val av sakuppgifter bör tillses, att även sådana uppgifter medtagas, som äro ägnade att fästa lärjungarnas uppmärksamhet på hemmets ekonomi samt på sparsamhetens betydelse för den enskilde och för hemmet. Likaledes bör uppfostran till sparsamhet vara en viktig synpunkt vid uppgörandet av planen för undervisningen i bokföring.

I samband med kursen i bokföring bör övning i avfattandet av räkningar, skuldsedlar, växlar och deklarationsuppgifter m. m. förekomma.

12. Med hänsyn till lärjungarnas olika förmåga att förstå och lösa räkneuppgifter böra *de mera försigkomna erhålla flera och mera krävande uppgifter*, varför det är önskligt, att för dem en tillräckligt utförlig exempelsamling finnes att tillgå.

13. Lärjungarna böra tillhållas att genom omräkning eller på annat lämpligt sätt *pröva riktigheten av gjorda uträkningar*. Även böra de vänjas att efter varje lösning av en räkneuppgift själva eftersinna, om det erhållna resultatet kan anses rimligt.

14. Vid *undervisningen i geometri* böra lärjungarna själva i så stor utsträckning som möjligt få verkställa behövlige mätningar. Vid beräkningar av ytor böra de tillhållas att före uträkningen upprita den ifrågavarande geometriska storheten och på ritningen utsätta de givna måtten. Undervisningen i geometri bör dessutom stödjas av modellering, utklippning och vikning.

Det torde icke vara lämpligt, att regelbundet för geometriundervisningen använda exempelvis en lärotimme varje vecka under hela läsåret, utan mera ändamålsenligt att, då ett geometriskt moment skall behandlas, för detta använda ett större antal veckotimmar under en kortare tid och sedan låta geometriska exempel ingå bland de vid räkneundervisningen i allmänhet förekommande tillämpningsövningarna.

De förberedande geometriska övningarna under fjärde skolåret böra avse att för barnen underlätta uppfattningen av de kvadratiske och kubiska måtten.

I samband med undervisningen i geometri böra lärjungarna få utföra de enkla geometriska konstruktioner samt ytutbredningar, som vanligast komma till användning inom det praktiska livet.

Vid fältmättningsövningarna kunna lämpligen räta linjer uppdragas med snöre eller utstakas med stavar samt räta vinklar avsättas med tillhjälp av korstavla.

15. I samband med mätningar ute i det fria böra barnen övas att *rätt uppskatta avstånd*. De böra därför med användning av lämpliga mätredskap få mäta upp sådana avstånd som exempelvis 10, 50 och 100 meter samt sedan öva sig i att mäta dessa och längre vägsträckor dels med steg, dels efter tid. Till dessa mätningar böra sedan anslutas enkla försök i avståndsbedömning.

Även böra barnen å skolgården få uppmäta och utmärka storleken av en ar samt genom praktiska iakttagelser och övningar göras förtrogna med storleken av en hektar.

HEMBYGDSUNDERVISNING MED ARBETSÖVNINGAR.

MÅL.

Hembygdsundervisningen i folkskolan har till syfte att genom planmässiga, av barnen i deras omgivning gjorda iakttagelser och genom till dessa knutna enkla beskrivningar och berättelser samt lämpliga arbetsövningar för barnen förmedla övergången från hemmet till skolan, utveckla deras iakttagelseförmåga, ordna och vidga deras föreställningskrets och giva dem tillfälle till övning i att på olika sätt giva uttryck åt sina föreställningar samt på samma gång främja deras kännedom om hembygden, framför allt dess natur och arbetsliv.

Hembygdsundervisningen avser tillika att lämna en grundläggande undervisning i geografi och naturkunnighet samt i någon mån även i historia, varjämte i samband med hembygdsundervisningen ställda arbetsövningar äro ägnade att utgöra en förberedande undervisning i teckning och slöjd.

KURSFÖRDELNING.

A-FORMEN (A).

SJUKLASSIG ELLER SEXKASSIG SKOLA.

För att fylla sitt syfte måste hembygdsundervisningen hämta sitt innehåll från barnens omgivning, och planen för denna undervisning måste därför bli väsentligen olika för olika skolor. Det innehåll för vart och ett av de tre första skolåren, som här nedan angives, kan därför icke utgöra en för skolorna i allmänhet tillämplig kursfördelning utan lämnar blott *exempel* på några av de viktigare enheter, kring vilka undervisningen lämpligen kan samlas.

Första klassen.

Skolan. Trädgården (parken) om hösten. Hemmet. Lantgården¹⁾. Handelsboden. Julen. Vintern. Våren. Sommaren.

Andra klassen.

Några minnen från sommaren. Vår föda. Våra kläder. Våra bostäder; deras uppvärmning och belysning. Våra möbler och vårt husgeråd. Klockan (med tidsindelningen). Olika sätt att färdas. Djur- och växtliv om våren och sommaren.

Tredje klassen.

För hembygden kännetecknande yt- och vattenförhållanden, väderleksförhållanden, jordmån, växter och djur, arbetsliv och samfärdsel, historiska minnen och sägner samt i samband härmed iakttagelser och övningar i syfte att bibringa barnen förmåga att förstå och använda karta.

¹⁾ I en större stad torde, därest lantgården icke där lämpligen kan som särskilt moment ingå i undervisningen, efter »skolan», »parken om hösten» och »hemmet» som undervisningsenhet kunna upptagas »gatan».

FÖRSTA B-FORMEN (B1).

SJUKLASSIG ELLER SEXKLASSIG SKOLA.

Första och andra klassen.

Om vardera klassen utgör en läraravdelning, tillämpas den kursfördelning, som är upptagen för motsvarande klasser av A-formen. Utgöra däremot de båda klasserna tillsammans en läraravdelning, gäller den kursfördelning, som angives för första och andra klassen av andra B-formen.

Tredje och fjärde klassen.

För hembygden kännetecknande yt- och vattenförhållanden, väderleksförhållanden, jordmån, arbetsliv och samfärdsel, historiska minnen och sägner.

Ena året. Det väsentligaste av hembygdens yt- och vattenförhållanden och dess väderleksförhållanden samt i samband därmed iakttagelser och övningar i syfte att bibringa barnen förmåga att förstå och använda karta.

Vissa sidor av hembygdens arbetsliv och samfärdsel, vilka icke behandlas i den andra årskursen; historiska minnen och sägner, som icke upptagas i nämnda årskurs.

Andra året. Det väsentligaste av hembygdens yt- och vattenförhållanden och dess väderleksförhållanden samt i samband därmed iakttagelser och övningar i syfte att bibringa barnen förmåga att förstå och använda karta.

Vissa sidor av hembygdens arbetsliv och samfärdsel, vilka icke behandlas i den förra årskursen; historiska minnen och sägner, som icke upptagas i nämnda årskurs.

ANDRA B-FORMEN (B2).

SJUKLASSIG ELLER SEXKLASSIG SKOLA.

Första och andra klassen.

För att fylla sitt syfte måste hembygdsundervisningen hämta sitt innehåll från barnens omgivning, och planen för denna undervisning måste därför bli väsentligen olika för olika skolor. Här angivas därför blott *exempel* på några av de enheter, kring vilka undervisningen lämpligen kan samlas.

Ena året. Skolan. Trädgården om hösten. Hemmet. Lantgården. Handelsboden. Julen. Vintern. Våren. Sommaren.

Andra året. Skolan. Trädgården om hösten. Vår föda. Våra kläder. Våra bostäder; deras uppvärmning och belysning. Våra möbler och vårt husgeråd. Klockan (med tidsindelningen). Olika sätt att färdas. Djur- och växtliv om våren och sommaren.

Tredje och fjärde klassen.

För hembygden kännetecknande yt- och vattenförhållanden, väderleksförhållanden, jordmån, arbetsliv och samfärdsel, historiska minnen och sägner.

Ena året. Det väsentligaste av hembygdens yt- och vattenförhållanden och dess väderleksförhållanden samt i samband därmed iakttagelser och övningar i syfte att bibringa barnen förmåga att förstå och använda karta.

+ Udda år + ykesför.

Obs! gemensam i båda årsk.

Några sidor av hembygdens arbetsliv och samfärdsel, vilka icke behandlas i den andra årskursen; några historiska minnen och sägner, som icke upptagas i nämnda årskurs.

Andra året. Det väsentligaste av hembygdens yt- och vattenförhållanden och dess väderleksförhållanden samt i samband därmed iakttagelser och övningar i syfte att bibringa barnen förmåga att förstå och använda karta.

Några sidor av hembygdens arbetsliv och samfärdsel, vilka icke behandlas i den förra årskursen; några historiska minnen och sägner, som icke upptagas i nämnda årskurs.

TREDJE B-FORMEN (B3).

SJUKLASSIG ELLER SEXKLASSIG SKOLA.

För att fylla sitt syfte måste hembygdsundervisningen hämta sitt innehåll från barnens omgivning, och planen för denna undervisning måste därför bli väsentligen olika för olika skolor. Här angivas därför blott *exempel* på några av de enheter, kring vilka undervisningen lämpligen kan samlas.

Första klassen.

Skolan. Trädgården om hösten. Hemmet. Lantgården. Handelsboden. Julen. Vintern. Olika sätt att färdas. Våren. Sommaren.

Tredje klassen.

Skolan. Skoltomten. Det egna samhället. Yt- och vattenförhållanden i hembygden. Lantgården. Djur och växter under vintern; arbetet i skogen. Hembygdens närmaste omgivning. Växter, djur och arbetsliv om våren och sommaren. I samband med undervisningen i övrigt övningar i syfte att bibringa barnen förmåga att förstå och använda karta.

Anm. Undervisningen sker gemensamt för första och tredje klassen, varvid dock de båda klassernas olika ståndpunkt och behov i möjligaste mån tillgodoses.

Andra klassen.

Några minnen från sommaren. Vår föda. Våra kläder. Våra bostäder; deras uppvärmning och belysning. Våra möbler och vårt husgeråd. Klockan (med tidsindelningen). Djur- och växtliv om våren och sommaren.

Anm. Undervisningen om djur- och växtliv sker gemensamt med fjärde klassen.

ANVISNINGAR.

1. Den *särskilda plan* för hembygdsundervisningen, som är nödvändig för den enskilda skolan, bör upptaga sådant, som är för skolans omgivning särskilt utmärkande. Därför måste i fråga om denna undervisning en betydande skillnad komma att förefinnas mellan en skola i storstaden och en skola på landsbygden. I storstaden måste människans verksamhet bli mera förhärskande såsom föremål för undervisningen än på landsbygden, där innehållet lättare kan hämtas från naturen. Vidare måste de

djur, växter och mänskliga sysselsättningar, som komma till behandling vid undervisningen, bliva väsentligen olika i skilda delar av landet. I stor utsträckning kommer emellertid innehållet att bliva gemensamt för det stora flertalet skolor. Detta senare förhållande är ägnat att underlätta utarbetandet av planen för den enskilda skolan. För övrigt torde en mera i enskildheter utarbetad plan för en särskild skola kunna komma till stånd först efter hand, på grundval av under själva undervisningsarbetet vunna erfarenheter.

2. Vid hembyggsundervisningen, som måste komma att beröra så många olika områden, gäller det särskilt att iakttaga *begränsning* och undvika faran av att barnen överhoppas med för stor mängd kunskapsinnehåll. Vid urvalet av föremål och företeelser, som skola komma till behandling, bör fördenskull fullständighet icke eftersträvas, utan undervisningen bör samlas kring sådant, som verkligen är av intresse och betydelse för barnen på ifrågavarande åldersstadium och för vars tillägnande de äga tillräckliga förutsättningar. Det bör ock ihågkommas, att mycket av det, som upptages i hembygdsundervisningen, skall i andra ämnen återkomma på ett senare stadium, och det är därför av vikt, att de följande klassernas undervisning icke föregripes.

Emellertid bör hembygdsundervisningen liksom annan undervisning gå ut på att åt barnen *förmedla verklig kunskap*. Detta gäller för samtliga klasser, i vilka denna undervisning förekommer, men särskilt på folkskolestadiet, där hembygdsundervisningen ännu mera, än vad som på småskolestadiet är möjligt bör få karaktären av en grundläggande undervisning i geografi och naturkunnighet samt i någon mån även i historia.

Då hembygdsundervisningen avslutats, synas därför i allmänhet taget de växter och djur i hembygden, som överhuvud böra upptagas i folkskolans undervisning, vara omtalade och av barnen, så långt det på ifrågavarande åldersstadium är möjligt, till sina egenskaper och sina livsförhållanden kända. Även några vanliga berg- och jordarter böra vid samma tid kunna av barnen särskiljas.¹⁾

¹⁾ Till *ledning* lämnas här en förteckning på djur och växter samt berg- och jordarter, som kunna tänkas komma i fråga i samband med hembygdsundervisningen.

Djur: katt, hund, häst, nötkreatur, får, get, svin, kanin, höns, anka, gås, duva; ekorre, hare, räv, igelkott, mullvad, råtta, åkersork, flådermus; gråsparv, talgoxe, domherre, lärka, sädesårla, bofink, stare, svala, taltrast, kråka, skata, hackspätt, gök, tjäder, orre, rapphöna, hök, uggle, ängsknarr; snok, huggorm, sandödda, ormslä; groda; abborre, gädda, braxen, ål; bi, geting, humla, myra, kålfjäril, nässeljäril, tordyvel, nyckelpiga, husfluga, mygga, gräshoppa, trollslända, korsspindel, kräfta; skogssnigel, trädgårdssnäcka, dammussla; daggmask.

Växter: snödropp, tulpan, hästhov, blåsippa, vitsippa, gullviva, viol, liljekonvalje, förgätmigej, kabbleka, smörblomma, nyckelblomster, vitplister, maskros, blåbär, lingon, ljung, nypon, hallon, smultron; tall, gran, en, hassel, sälg, pil, asp, al, björk, ek, bok, rönn, hägg, alm, lind, hästkastanj; äppelträd, päronträd, körsbärsträd, plommonträd, krusbärsbuske, vinbärsbuske, vanliga köksväxter; råg, vete, korn, havre, ärter, vicker, klöver, timotej, potatis, foderbeta, lin; åkersenap, baldersbrå, prästkrage, blåklint, åkertistel, nässla, kvickrot.

Anm. De i exemplet upptagna växtnamnen äro hämtade ur Krok-Almqvists skolflorea. Jämte i lärobokslitteraturen förekommande benämningar böra i orten brukliga namn på växter och djur i så stor utsträckning som möjligt komma till användning vid undervisningen.

Berg- och jordarter: gnejs, granit, sandsten, kalksten, skiffer, fältspat, kvarts, glimmer; grus, sand, lera, mylla, torv.

Det må uttryckligen betonas, att den här lämnade förteckningen blott har till uppgift att vara *ett exempel till ledning*. Vad som verkligen kan medtagas måste bliva beroende av vad som finnes å orten. Därför måste utslutningar men också tillägg efter omständigheterna göras. Ännu mindre är förteckningen ämnad att angiva den ordning, vari föremålen skola ingå i undervisningen. Denna ordning kommer att bestämmas av ordningsföljden mellan de undervisningsenheter, till vilka dessa föremål komma att höra, och måste i synnerlig grad bliva beroende av årstiderna.

3. Undervisningen bör ej helt och hållet begränsas till hembygden i inskränktaste mening utan bör, särskilt på folkskolestadiet, utsträckas till att från vissa synpunkter upptaga även *hembygdens närmaste omgivningar*. Särskilt böra därvid sådana platser, med vilka hembygdens invånare stå i livligare förbindelse, bliva uppmärksammade. I landsbygdsskolor, kommer sålunda ofta den närmaste staden i betraktande. Genom en dylik utvidgning av undervisningsområdet vinnas ock ökade möjligheter för övningar i en riktig uppfattning av kartan, i det att barnen få tillfälle att med användning av en karta bilda sig en föreställning om trakter, som de icke genom egna iakttagelser lärt i fullständigare mån känna men som heller icke äro för dem helt främmande.

4. Hembygdsundervisningens anslutning till barnens omgivning bör ej hindra, att man, då osökt anledning därtill gives, i förbindelse med densamma *upptager även sådant, som ligger barnen mera fjärran i rummet och tiden*. Dylika fantasiutflykter från undervisningens egentliga område äro tvärtom att förorda i de fall, då barnens uppfattning av hembygdens förhållanden därigenom göres mera rik och levande. Så kan det exempelvis vara i sin ordning, att barnen på tal om bomullens användning till kläder få veta något om arbetet med bomullen i de avlägsna länder, där den växer, eller, då fråga är om bostädernas belysning, få höra talas om hur man i sådant avseende hade det i gångna tider. Vid framställningar av dylik art bör man ej försöka att för barnen klargöra, var den plats är belägen där det omtalade finnes, eller när händelserna timat. Ej heller då i undervisningen upptagas historiska minnen och sägner från hembygden, bör man eftersträva att infoga dessa minnen och sägner i ett för barnen i allmänhet svårfattbart historiskt sammanhang.

Särskilt vid sådana utfyllnader i undervisningen, som här berörts, bör uppmärksamhet ägnas däråt, att en kommande, mera ingående undervisning på området i fråga icke föregripes.

5. I allmänhet torde omgivningen i fullt tillräcklig mån erbjuda innehåll för en till densamma knuten sakundervisning icke blott i första och andra utan även i hela tredje klassen i skolor, där denna klass bildar särskild läraravdelning. Där sådant innehåll ej erbjudes, bör i stället *under någon tid i tredje klassen upptagas undervisning i geografi*. Om den egentliga geografiundervisningen sålunda påbörjas redan i tredje klassen, bör emellertid tillses, dels att de partier av hembygdsundervisningen, som i särskild grad äro grundläggande för geografiundervisningen, blivit genomgångna, innan den egentliga geografiundervisningen begynner, dels ock att för hembygdsundervisningen de delar av läsåret företrädesvis komma till användning, som äro bäst ägnade för iakttagelser i naturen. Den geografiska undervisningen, vilken lämpligen anknytes till det moment i hembygdsundervisningen, som avser hembygden i mera vidsträckt betydelse, bör omfatta något eller några av de svenska landskapen, och särskild uppmärksamhet bör därvid ägnas åt de växter och djur, som äro utmärkande för de ifrågavarande landskapen och som ej med större fördel upptagas i samband med hembygdsundervisningen.

6. I så stor utsträckning som möjligt bör *undervisningen grundas på barnens egna iakttagelser* av verkligheten, och vid dessa böra, i den mån lämpligen ske kan, olika sinnen tagas i anspråk. För att iakttagelserna skola bliva så fullständiga och mångsidiga som möjligt, bör undervisningen icke förläggas endast till skolrummet, utan barnen böra under lärarens ledning få göra iakttagelser även utanför skolan, t. ex. i trädgården, på åkern, i skogen och på ängen, i lantgården, i verkstaden och på andra arbetsplatser.

En i sådant syfte företagen *undervisningsutflykt* bör vara på förhand planlagd. Läraren bör först och främst göra klart för sig själv, vad som skall vara huvuduppgiften för iakttagelserna. I någon mån måste även barnen förberedas, i det läraren, innan utflykten företages, i korthet angiver, vad som under densamma skall särskilt iakttagas. Om alltså för varje undervisningsutflykt någon bestämd uppgift bör föreligga, kan dock tillfället begagnas även för andra iakttagelser, blott helhet och sammanhang ej därigenom störas. Iakttagelserna komma sålunda i regel att göras av alla lärjungarna gemensamt, men detta bör ej hindra, att enskilda barn eller grupper av barn i vissa fall kunna få sina särskilda uppgifter. Liksom undervisningsutflykten förberetts på lärorummet, bör den också där få sin avslutning, i det att vad som inhämtats genom iakttagelser och samtal under utflykten göres till föremål för en förnyad, fullständigande undervisning på lärorummet. Närmare undersökning av föremål, som lika lätt kunna iakttagas inomhus som utomhus, förlägges helst till skolrummet.

Vid undervisningsutflykterna i synnerhet men även vid undervisningen på lärorummet bör läraren ej försumma att öppna barnens blick för det vackra och ädla målsenliga i naturen och att tillhålla dem att aktsamt umgås med naturens föremål och att ej onödigt skada och förstöra utan i stället stödja och hjälpa, där så behöves.

7. Vid sidan av de iakttagelser, som stå i omedelbart samband med den egentliga kursplanen, böra vissa företeelser göras till föremål för *upprepade iakttagelser under någon sammanhängande tid*, antingen under hela läsåret eller under en längre eller kortare del därav. Såsom föremål för iakttagelser av detta slag kunna nämnas vissa vanliga företeelser på himlavalvet, t. ex. solens upp- och nedgång, solens olika höjd, månens skiften, vidare väderleksföreteelser, t. ex. nederbörd, värmegrad och vind. Dyliga iakttagelser kunna också omfatta företeelser hos växterna, t. ex. groningen, lövsprickning, vanliga vårblommors framträdande, något sädeslags utveckling från frö till frö, eller hos djuren, t. ex. flyttfåglarnas uppbrott och återkomst, grodans och någon fjärils utveckling. Över dessa iakttagelser böra under barnens medverkan anteckningar göras, vilka sedan kunna giva anledning till jämförelser och sammanställningar.

8. Det material, som genom iakttagelserna vunnits, bör under lärarens ledning *sammanställas och ordnas*, och barnen böra själva få redogöra för vad de inhämtat. Härvid böra de få begagna sitt eget barnsliga sätt att uttrycka sig och, så ofta lämpligen ske kan, använda berättande form.

9. *Förklaringar* böra begränsas till det enklaste och påtagligaste. I den mån barnens förståndsutveckling tillåter, bör emellertid deras uppmärksamhet riktas på sambandet mellan företeelserna, exempelvis ett och annat drag av tillpassning inom växt- och djurvärlden, såsom växternas tillpassning efter växtplats och väderlek samt betydelsen av djurens färg som skyddsmedel.

10. För att det genom iakttagelserna vunna innehållet må bli mera levande, böra *lämpliga berättelser* flitigt komma till användning, t. ex. berättelser om hunden, katten och andra djur, om blommor, vidare berättelser knutna till julen, till vinterns nöjen o. s. v. Likaledes böra *sånger och lekar* sättas i förbindelse med hembygdsundervisningen.

11. Hembygdsundervisningen bör vid sidan av sin egentliga uppgift också främja barnens framsteg i *modersmålet*. Den bör därför så bedrivas, att den riktar deras

ordförråd och bereder dem övning i att språkligt uttrycka sig. Den får dock icke övergå till modersmålsundervisning, utan de övningar, som hava till särskilt syfte att utveckla barnens förmåga att behärska sitt modersmål, böra förläggas till de för sistnämnda undervisning anslagna timmarna.

Hembygdsundervisningen bör även giva stöd åt *räkneundervisningen*, varför räkneövningar böra, då tillfällen därtill osökt erbjuda sig, ingå i densamma.

12. Till stöd för hembygdsundervisningen böra *särskilda hjälpmedel* komma till användning.

Så äro för iakttagande av växterna och deras utveckling krukväxter och planteringslådor i skolrummet av stor nytta, likaså fågelbord och fågelholkar i skolans närhet för iakttagande av fåglarna och deras liv. Goda tillfällen till naturiakttagelser lämnar även en trädgård eller annan plantering invid skolan. Barnen böra själva flitigt få medverka vid växternas vård.

Undervisningen bör vidare hava stöd i samlingar av olika slag. Bland föremål, som böra ingå i dylika samlingar, må nämnas: stenar och jordarter, torkade växter och växtdelar, frukter och frön; konserverade djur; fornfynd; råämnen för industri, t. ex. ull, lin och bomull, olika träslag, metaller; industrialster, t. ex. garn, (helst i olika färger), tyg, läder. Vid åstadkommande av skolans samlingar böra barnen få medverka i den utsträckning detta är möjligt och lämpligt.

Planscher utgöra också ett viktigt hjälpmedel för hembygdsundervisningen. De få emellertid icke bliva bestämmande för undervisningens innehåll, omfattning och art, och de få icke heller träda i stället för verkligheten, där denna på ett lämpligt sätt kan bjudas barnen. Men planscherna hava i alla fall stor betydelse, dels därigenom att de tjäna till erinring, förtydligande och fullständigande av sådant, som lärjungarna förut iakttagit, dels ock därigenom att de i viss utsträckning kunna ersätta den verklighet, som barnen ej äro i tillfälle att iakttaga. En väl utförd plansch är också ägnad att väcka barnens skönhetsglädje och att sätta deras fantasi i verksamhet.

Vid hembygdsundervisningen bör även teckning å krittavlan flitigt komma till användning.

Som hjälpmedel för barnens iakttagelser kunna vidare tjäna måttstock och måttband, liter- och decilitermått, kilogram-, hektogram- och gramvikter ävensom termometer och regnmätare.

I de klasser, där hembygdsundervisningen bland annat har till uppgift att förhjälpa barnen till en riktig uppfattning av kartan, måste också kartor i olika skalor, såsom hembygdkartor, stadskartor och landskapskartor, komma till användning som hjälpmedel vid undervisningen.

På folkskolestadiet bör ock med fördel någon lämplig lärobok kunna användas som stöd för undervisningen. Härtill lämpar sig särskilt den lärobok i naturkunnighet, som även senare skall användas. Läroboken får dock icke utgöra grundval och utgångspunkt för undervisningen utan blott tjäna till att befästa och fullständiga, vad som genom iakttagelserna inhämtats.

13. *I skolor, där två klasser undervisas samtidigt*, måste undervisningen anordnas med särskild hänsyn därtill.

Vid hembygdsundervisningen *i skolor av första och andra B-formen sammanhållas* i regel å ena sidan första och andra samt å andra sidan tredje och fjärde klassen, och undervisningen bör så anordnas, att densamma under två på varandra följande år, så långt detta befinnes möjligt och lämpligt, kommer att upptaga olika innehåll.

För första och andra klassen kan undervisningen varje år lämpligen först upptaga undervisningsenheten skolan. Sedan barnen därefter, så vida läsåret börjar med höstterminen, fått göra iakttagelser i trädgården, vilka dock åtminstone i viss utsträckning kunna hava olika föremål under olika år, kan undervisningen ena året följa ungefär den kursplan, som angivits för första klassen av skolformen A, under det att andra året undervisningen om hemmet får växa ut och omfatta människans olika förnödenheter: föda, kläder o. s. v. Under vår och sommar måste undervisningen båda åren huvudsakligen grunda sig på iakttagelser av livet i naturen och av arbetslivet, men bör dock även i detta fall, i den mån så är möjligt, erhålla olika innehåll. Så kan exempelvis det ena året större uppmärksamhet ägnas åt djurlivet, det andra åt växtlivet.

I kursen för tredje och fjärde klassen hava för båda åren upptagits vissa gemensamma moment, vilka alltid böra gå före den egentliga geografundervisningen, nämligen det väsentligaste av hembygdens yt- och vattenförhållanden och dess väderleksförhållanden samt i samband därmed iakttagelser och övningar i syfte att bibringa barnen förmåga att förstå och använda karta, vilka moment måste anses utgöra förutsättningar för inhämtande av geografikursen. Dessa moment böra därför i huvudsak genomgå båda åren. Övningarna i kartritning böra dock göras olika, så att exempelvis barnen i tredje klassen få medverka vid åstadkommandet av de större planritningar och kartskisser, som uppgöras av läraren, under det att barnen i fjärde klassen själva få utföra mot dessa svarande mindre ritningar och kartor. Vad angår de båda andra kursmomenten: vissa sidor av hembygdens arbetsliv och historiska minnen och sägner i hembygden, bör om möjligt olika innehåll för de olika åren väljas. Så kan av arbetslivet ena året uppmärksamheten ägnas huvudsakligen åt jordbruk och boskapsskötsel, andra året åt hantverk och industri, handel och samfärdsl. Den lämpligast till höst, vår och sommar förlagda, på iakttagelser i naturen grundade undervisningen om hembygdens växter och djur kan i dessa klasser lämpligen uppgå i naturkunnighetsundervisningen.

I skolor av tredje B-formen sammanhållas, så långt lämpligen kan ske, första och tredje klassen, varvid i möjligaste mån hänsyn toges till de båda klassernas olika förutsättningar och behov. Så böra för tredje klassen särskilt upptagas sådana iakttagelser och övningar, som äro ägnade att bibringa barnen förmåga att förstå och använda karta. Andra klassen undervisas huvudsakligen ensamt för sig. Under de tider av året, då iakttagelser angående växt- och djurlivet lämpligast kunna göras, undervisas dock denna klass gemensamt med fjärde klassen, varvid för den senare särskild uppmärksamhet ägnas åt växternas blommor, frukter och frön.

14. De arbetsövningar, som lämpligen förbindas med hembygdsundervisningen, böra vara ägnade såväl att fullständiga och skärpa barnens iakttagelser som att bereda dem tillfälle att med händerna utföra något, varmed de kunna giva yttre uttryck åt sin uppfattning av det, som genom iakttagelserna inhämtats. På samma gång skola dessa övningar tillmötesgå barnens behov av praktisk verksamhet och av omväxling samt uppöva deras händighet.

Bland de arbetsarter, som härvid kunna ifrågakomma, är teckningen att anse som den viktigaste. Jämte teckning kunna lämpligen förekomma i främsta rummet modellering samt dessutom läggning med små trästickor ävensom vissa arter av pappersarbete, såsom utklippning och uppklistring av figurer samt vikning. Vid valet av arbetsarter för olika klasser bör hänsyn tagas till lärjungarnas stigande utveckling. Stickläggningen, som jämväl är ägnad att stödja de första övningarna i

räkning, torde böra förekomma endast under första skolåret. Även vikning och utklippning böra så småningom träda tillbaka, så att modellering och teckning bliva alltmer förhärskande.

I samband med den särskilt för geografiundervisningen grundläggande hembygdsundervisningen tillkomma dessutom modellering i sandlåda samt uppgörande av enkla planritningar och kartskisser. Planritningar kunna exempelvis uppgöras över skolsalen, skolhuset och skoltomten samt kartskisser över det egna samhället, socknen och hembygden med dess närmaste omgivningar. Genom dessa övningar böra barnen erhålla tillfälle att jämföra kartor i olika skalor.

15. *I skolor, där två klasser undervisas samtidigt*, böra arbetsövningarna i regel vara olika för de båda samtidigt undervisade klasserna. Olikheten kan antingen bestå däri, att båda klasserna få avbilda samma föremål men därvid använda olika arbetsarter, eller ock däri, att olika föremål läggas till grund för övningarna.

16. Här nedan lämnas några anvisningar i fråga om *material och tillvägagångssätt vid de olika slagen av arbetsövningar*.

Stickläggning. För övningarna i stickläggning användas trästickor, exempelvis i fyra olika längder, 10, 8, 4 och 2 cm.

Vikning. Till vikiningsuppgifterna kunna barnen begagna billigt skrivpapper eller omslagspapper. Läraren kan lämpligen först visa barnen ett färdigt föremål av det slag, som skall utföras, eller själv inför barnen förfärdiga ett sådant. Därefter tillverkas ett dylikt föremål samtidigt av läraren och barnen, varvid barnen steg för steg följa lärarens tillvägagångssätt. Slutligen kan det vara lämpligt, att barnen, om tiden så tillåter, få utföra samma övning ur minnet.

Utklippning. Vid utklippning kan användas såväl färgat som vitt papper. Saxen bör vara trubbig och hava en längd av 10—15 cm.

Vid klippning av symmetriska figurer vikes papperet dubbelt. Klippta figurer, som icke äro avsedda att vara fristående, uppklistras på tjockare papper av lämplig färg. Vid klippning av figurer, som bestå av olika delar, kunna de särskilda delarna klippas var för sig av olikfärgat papper; vid uppklistringen hopfogas sedan delarna till ett helt.

Modellering. Som material för modelleringsövningarna användes helst lera, vilken bör vara smidig samt fri från sand, grus och dylikt.

Till underlag begagnas lämpligast ett hyvlat brädstycke, en linoleumskiva eller dylikt. I allmänhet arbetas omedelbart med händerna. Som hjälpmedel begagnas dock i vissa fall en modelleringspinne av trä. De första övningarna böra utföras efter verkliga föremål. Sedermera kunna avbildningarna framställas även ur minnet eller ur fantasien.

Färdiga arbeten, som skola förvaras, böra få torka långsamt i svalt rum. Torra lerföremål kunna barnen stundom få måla med krit-, vatten- eller limfärger.

Teckning. Barnen utföra sina teckningar med vita eller färgade kriter på krittavla eller på linoleumskivor samt med ritkol på tonat grovt papper eller med mjuk blyerts på vitt eller tonat oglättat papper.

Teckningarna på krittavla och linoleumskivor utföras i stora, raska drag under fria, lediga rörelser av arm och hand, vilka därvid icke få vila mot ritplanet (friarmsteckning). Även teckningarna på papper, framför allt kolteckningarna men också blyertsteckningarna, utföras i raska drag med undvikande av detaljer. I regel böra barnens teckningar färgläggas, varvid i allmänhet lösa färgkriter användas. Barnen böra huvudsakligen få teckna sådana föremål, som de iakttagit i sam-

band med sakundervisningen. Ofta är det härvid lämpligt, att de, om så ske kan, få betrakta det ifrågavarande föremålet under eller omedelbart före tecknandet. Finnes så behöfligt, bör läraren teckna före på krittavlan. Till omväxling med nu nämnda teckning ur minnet böra barnen få till uppgift att ur fantasien illustrera berättelser och sagor.

Några egentliga krav på noggrannhet vid utförandet böra icke uppställas, utan vid allt tecknande på här ifrågavarande stadium bör barnens eget uppfattnings- och framställningssätt i lämpligaste mån få komma till uttryck. Människo- och djurbilder kunna ibland framställas medelst skematiska streckfigurer. Befinnes en teckning alltför otillfredsställande, kunna vid utförandet med krita och kol korrigeringar företagas. Vid teckning med blyerts böra felaktigheter i regel icke utplånas; i stället tecknas lämpligen uppgiften på nytt bredvid den förra teckningen eller på annat papper.

Modellering i sandlåda. Lådan göres av trä eller plåt, omkring 150 cm. lång, 100 cm. bred samt 10 till 15 cm. djup och ställes på ungefär 70 cm:s höjd från golvet. Vid modelleringen användas fuktad sand, lera, stenar och dylikt. Då väderleken så tillåter, kunna motsvarande övningar utföras ute på skolgården.

Planritningar och kartskisser. Vid utförandet av planritningar och kartskisser användas blyerts, färgkrita, linjal, måttstock samt centimeterrutat papper. Ritningarna utföras så långt möjligt i bestämd skala efter förutgående mätningar. Vissa ritningar och skisser kunna grundas på modelleringsarbeten i sandlådan.

17. De teckningar, utklippningar, kartskisser och anteckningar samt pressade blad och blommor, vilka föreligga som resultat av arbetsövningarna sista året hembygdsundervisning förekommer, kunna, om så befinnes lämpligt, av varje barn samlas till ett slags *arbetsbok*, som vid årets slut kan ligga till grund för en återblick på det utförda arbetet.

GEOGRAFI OCH NATURKUNNIGHET.

MÅL.

Geografi.

Undervisningen i geografi i folkskolan har till uppgift att i sammanhang med utbildandet av barnens förmåga att använda karta meddela dem en något utförligare kunskap i fäderneslandets geografi samt göra dem bekanta med grunddragen av det övriga Europas och av de främmande världsdelarnas geografi, dock med huvuduppgift att lära dem känna fäderneslandets natur och därav betingade befolknings- och näringsförhållanden.

Naturkunnighet.

Undervisningen i naturkunnighet i folkskolan har till uppgift att bibringa barnen en på egna iakttagelser grundad och efter deras utveckling anpassad, för det praktiska livet värdefull kunskap om naturen, med särskild vikt lagd på villkoren för växternas och djurens liv samt betingelserna för människans liv och hälsans bevarande.

KURSFÖRDELNING.

A-FORMEN (A).

SJUKLASSIG SKOLA.

Geografi.

Första, andra och tredje klassen.

Geografiundervisningen förberedes i dessa klasser genom hembygdsundervisningen, vilken särskilt i tredje klassen, genom att göra barnen bekanta med hembygdens yt- och vattenförhållanden, dess väderleksförhållanden, jordmån och arbetsliv, är ägnad att lägga grund för en följande undervisning om geografiska områden utanför hembygden.

I tredje klassen kunna, om så finnes lämpligt, några svenska landskap genomgås.

Fjärde klassen.

Sverige: flertalet av de svenska landskapen, deras yt- och vattenförhållanden, naturtillgångar, klimat, växt- och djurvärld, arbetsliv och samfärdsel samt viktigare orter.

Femte klassen.

Sverige: förut icke behandlade svenska landskap, deras yt- och vattenförhållanden, naturtillgångar, klimat, växt- och djurvärld, arbetsliv och samfärdsel samt viktigare orter.

Det övriga Europa utom Sydeuropa med hänsyn framför allt till sådana länder, som det är av särskilt intresse för vårt folk att lära känna.

I lämpligt samband med den övriga kursen: jordens verkliga form, globen och kartans förhållande till densamma.

Sjätte klassen.

Sydeuropa samt de främmande världsdelarna med hänsyn framför allt till sådana områden, vilka det är av särskilt intresse för vårt folk att lära känna.

Jorden som himlakropp jämte något om vårt solsystem samt om världsalltet.

Sjunde klassen.

Sammanfattande framställning av fäderneslandets geografi med hänsyn till natur, klimat, naturtillgångar och näringar, samfärdsel, befolkningsförhållanden, indelning och viktigare orter samt i samband därmed dels avslutande undervisning om hembygden och dels anknytningar till förut behandlade främmande länder, med vilka vårt land står i livligare förbindelse, med huvudvikt lagd på sådant, som kan belysa olika sidor av fäderneslandets och särskilt hembygdens näringsliv.

Naturkunnighet.

Första, andra och tredje klassen.

I dessa klasser ingår i hembygdsundervisningen en första enkel undervisning om människokroppen samt en grundläggande undervisning om hembygdens natur, framför allt om dess djur och växter.

Fjärde klassen.

Viktigare svenska djur och växter samt berg- och jordarter, vilka icke blivit behandlade vid hembygdsundervisningen, med särskilt avseende fäst, där så lämpligen kan ske, vid vad som därutinnan är kännetecknande för olika delar av landet.

Växternas blomning, deras frukter och frön samt deras förökning på annat sätt än genom frön.

Femte klassen.

Viktigare djur och växter samt berg- och jordarter, vilka äro kännetecknande för de områden, som tillhöra årets kurs i geografi.

Det viktigaste om växternas liv med särskild hänsyn till rotens och bladens för- *Sid. 134*
rättningar samt till groningen och med tillämpning på de odlade växterna och skogs- *läro-*
träden.

Det enklaste om kroppars utvidgning genom värme, om smältning och stelning, kokning, avdunstning och förtätning, om värmets ledning och strålning, om vattnets kretslopp, om lösning, om kemisk förening och sönderdelning, om luftens och vattnets beståndsdelar samt om förbränning, allt grundat på enkla försök.

Sjätte klassen.

Viktigare djur och växter, vilka äro kännetecknande för de områden, som tillhöra årets kurs i geografi.

Djurrikets huvudgrupper i samband med återblick på djur, som tidigare förekommit i undervisningen.

Några viktigare naturliga växtfamiljer i samband med återblick på växter, som tidigare förekommit i undervisningen.

Människokroppens byggnad och livsförrättningar samt i samband därmed något om dess vård.

De i ekonomiskt hänseende betydelsefulla husdjurens viktigaste organ och livsvillkor.

Något om vätskors och gasers egenskaper samt om ljudet och ljuset.

Sjunde klassen.

Hälsolära, upptagande det viktigaste om renlighet i allmänhet, hudens och munhålets vård, kläder, ljus, frisk luft, föda, kroppsrörelse, arbete, vila och sömn, om bostadens lämpliga beskaffenhet, utrymme och vård, om smitta med särskild hänsyn till tuberkulosen och andra vanliga smittosamma sjukdomar jämte skyddsåtgärder mot smitta, om njutningsmedlens faror för hälsan samt om den första hjälpen vid olycksfall.

Något om fasta kroppars jämvikt och rörelse, om vattnet och ångan som drivkraft, om magnetismen samt om elektriciteten och dess viktigare praktiska användningar.

Några förut icke behandlade kemiska och biologiska företeelser, vilka äro ägnade att belysa undervisningen i hälsolära eller äro av särskild betydelse för vårt lands och i främsta rummet hembygdens näringsliv, såsom ämnesomsättningen hos de levande varselerna, de vanligaste berg- och jordarterna och deras användning samt de viktigaste råvarorna och deras bearbetning, allt i den utsträckning, förhållandena medgiva, grundat på av lärjungarna utförda försök.

Anm. Angående den ordningsföljd, vari de olika kursmomenten inom de särskilda klasserna böra inträda i undervisningen, se anv. 2.

SEXKLASSIG SKOLA.

Geografi.

Första, andra och tredje klassen.

Se kursfördelningen för sjukklassig skola.

Fjärde klassen.

Sverige: de olika landskapen, deras yt- och vattenförhållanden, naturtillgångar, klimat, växt- och djurvärld, arbetsliv och samfärdsel samt viktigare orter.

Femte klassen.

Det övriga Europa samt Afrika och Asien med hänsyn framför allt till sådana områden, som det är av särskilt intresse för vårt folk att lära känna.

I lämpligt samband med den övriga kursen: jordens verkliga form, globen, och kartans förhållande till densamma.

Sjätte klassen.

Amerika och Australien med hänsyn framför allt till sådana områden, vilka det är av särskilt intresse för vårt folk att lära känna.

Jorden som himlakropp jämte något om vårt solsystem samt om världsalltet.

Sammanfattande framställning av fäderneslandets geografi med hänsyn till natur, klimat, naturtillgångar och näringar, samfärdsel, befolkningsförhållanden, indelning och viktigare orter samt i samband därmed dels avslutande undervisning om hembygden och dels anknytningar till förut behandlade främmande länder, med vilka vårt land står i livligare förbindelse.

Naturkunnighet.

Första, andra och tredje klassen.

Se kursfördelningen för sjukklassig skola.

Fjärde klassen.

Samma kursfördelning som i motsvarande klass av sjukklassig skola.

Femte klassen.

Viktigare djur och växter, vilka äro kännetecknande för de områden, som tillhöra årets kurs i geografi.

Det viktigaste om växternas liv med särskild hänsyn till rotens och bladens förrättningar samt till groningen och med tillämpning på de odlade växterna och skogsträden.

Några av de förnämsta naturliga växtfamiljerna i samband med återblick på växter, som tidigare förekommit i undervisningen.

Det enklaste om vätskors och gasers egenskaper, om kroppars utvidgning genom värme, om smältning och stelning, kokning, avdunstning och förtätning, om värmets ledning och strålning, om vattnets kretslopp, om lösning, om kemisk förening och sönderdelning, om luftens och vattnets beståndsdelar samt om förbränning, allt grundat på enkla försök.

Sjätte klassen.

Viktigare djur och växter, vilka äro kännetecknande för de områden, som tillhöra årets kurs i geografi.

Djurrikets huvudgrupper i samband med återblick på djur, som tidigare förekommit i undervisningen.

Människokroppens byggnad och livsförättningar och i samband därmed hälsolära, upptagande det viktigaste om renlighet i allmänhet, hudens och munhålans vård, kläder, ljus, frisk luft, föda, kroppsrorelse, arbete, vila och sömn, om bostadens lämpliga beskaffenhet, utrymme och vård, om smitta med särskild hänsyn till tuberkulosen och andra vanliga smittosamma sjukdomar jämte skyddsåtgärder mot smitta, om njutningsmedlens faror för hälsan samt om den första hjälpen vid olycksfall.

De i ekonomiskt hänseende betydelsefulla husdjurens viktigaste organ och livsvillkor.

Något om ljudet och ljuset, om magnetismen samt om elektriciteten och dess viktigaste praktiska användningar.

Anm. Angående den ordningsföljd, vari de olika kursmomenten inom de särskilda klasserna böra inträda i undervisningen, se anv. 2.

FÖRSTA B-FORMEN (B1).**SJUKLASSIG SKOLA.****Geografi.***Första och andra klassen.*

Geografiundervisningen förberedes i dessa klasser genom hembygdsundervisningen.

Tredje och fjärde klassen.

Sverige: de olika landskapen.

Ena året. Ett antal av de svenska landskapen, deras yt- och vattenförhållanden, naturtillgångar, klimat, växt- och djurvärld, arbetsliv och samfärdsel samt viktigare orter.

Andra året. De förut icke behandlade svenska landskapen, deras yt- och vattenförhållanden, naturtillgångar, klimat, växt- och djurvärld, arbetsliv och samfärdsel samt viktigare orter.

Femte, sjätte och sjunde klassen.

Det övriga Europa och de främmande världsdelarna.

Jorden som himlakropp samt något om vårt solsystem och om världsalltet.

Sammanfattande framställning av färderneslandets geografi.

Ena året. Det övriga Europa utom Sydeuropa med hänsyn framför allt till sådana länder, som det är av särskilt intresse för vårt folk att lära känna.

Sammanfattande framställning av färderneslandets geografi med hänsyn till natur och klimat samt i samband därmed anknytningar dels till hembygdens förhållanden, dels till förut behandlade främmande länder.

Andra året. Sydeuropa, Afrika och Asien med hänsyn framför allt till sådana områden, som det är av särskilt intresse för vårt folk att lära känna.

Sammanfattande framställning av fäderneslandets geografi med hänsyn till naturtillgångar och näringar samt i samband därmed anknytningar dels till hembygdens förhållanden, dels till förut behandlade främmande länder.

Tredje året. Amerika och Australien med hänsyn framför allt till sådana områden, som det är av särskilt intresse för vårt folk att lära känna.

Jorden som himlakropp samt något om vårt solsystem och om världsalltet.

Sammanfattande framställning av fäderneslandets geografi med hänsyn till handel och samfärdsel, befolkningsförhållanden, indelning och viktigare orter samt i samband därmed anknytningar dels till hembygdens förhållanden, dels till förut behandlade främmande länder, med vilka vårt folk står i livligare förbindelse, med huvudvikt lagd på sådant, som kan belysa olika sidor av fäderneslandets och särskilt hembygdens näringsliv.

Naturkunnighet.

Första och andra klassen.

I dessa klasser ingår i hembygdsundervisningen en första enkel undervisning om människokroppen samt en grundläggande undervisning om hembygdens natur, framför allt dess djur och växter.

Tredje och fjärde klassen.

Viktigare svenska djur och växter samt berg- och jordarter.

Växternas blomning, deras frukter och frön samt deras förökning på annat sätt än genom frön.

Ena året. Viktigare svenska djur och växter samt berg- och jordarter, särskilt sådana, som tillhöra hembygden och icke upptagas i den andra årskursen eller som äro kännetecknande för de vid geografiundervisningen samtidigt behandlade svenska landskapen.

Växternas blomning.

Andra året. Viktigare svenska djur och växter samt berg- och jordarter, särskilt sådana, som tillhöra hembygden och icke upptagas i den förra årskursen eller som äro kännetecknande för de vid geografiundervisningen samtidigt behandlade svenska landskapen.

Växternas frukter och frön, deras förökning på annat sätt än genom frön.

Femte, sjätte och sjunde klassen.

Viktigare utländska djur och växter.

Djurrikets huvudgrupper.

Några av de förnämsta växtfamiljerna. Det viktigaste om växternas näringsliv.

De i ekonomiskt hänseende betydelsefulla husdjurens viktigaste organ och livsvillkor.

Människokroppens byggnad och livsförättningar och i samband därmed hälsolära.

Viktiga biologiska, fysiska och kemiska företeelser, som tjäna till att förklara innehållet i andra delar av kursen eller i övrigt äro av särskild betydelse.

Ena året. Viktigare djur och växter, vilka äro kännetecknande för de områden, som tillhöra årets kurs i geografi.

Det viktigaste om växternas näringsliv med särskild hänsyn till rotens och bladens förrättningar samt till groningen och med tillämpning på de odlade växterna och skogsträden.

Några av de förnämsta naturliga växtfamiljerna med återblick på växter, som tidigare förekommit i undervisningen.

Det enklaste om kroppars utvidgning genom värme, om smältning och stelning, kokning, avdunstning och förtätning, om värmets ledning och strålning, om vattnets kretslopp, om lösning, om kemisk förening och sönderdelning, om luftens och vattnets beståndsdelar samt om förbränning, allt grundat på enkla försök.

Andra året. Viktigare djur och växter, vilka äro kännetecknande för de områden, som tillhöra årets kurs i geografi.

Djurrikets huvudgrupper i samband med återblick på djur, som tidigare förekommit i undervisningen.

Något om vätskors och gasers egenskaper, om fasta kroppars jämvikt och rörelse, om vattnet och ångan som drivkraft, om magnetismen samt om elektriciteten och dess viktigaste praktiska användningar.

Några viktigare kemiska och biologiska företeelser, som äro av särskild betydelse för vårt lands och i främsta rummet hembygdens näringsliv.

Tredje året. Viktigare djur och växter, vilka äro kännetecknande för de områden, som tillhöra årets kurs i geografi.

Människokroppens byggnad och livsförrättningar samt i samband därmed hälsolära, upptagande det viktigaste om renlighet i allmänhet, hudens och munhålets vård, kläder, ljus, frisk luft, föda, kroppsrörelse, arbete, vila och sömn, om bostadens lämpliga beskaffenhet, utrymme och vård, om smitta med särskild hänsyn till tuberkulosen och andra vanliga smittosamma sjukdomar jämte skyddsåtgärder mot smitta, om njutningsmedlens faror för hälsan samt om den första hjälpen vid olycksfall.

De i ekonomiskt hänseende betydelsefulla husdjurens viktigaste organ och livsvillkor.

Som inledning till undervisningen om människokroppen och hälsoläran: det enklaste om smältning och stelning, kokning, avdunstning och förtätning, om lösning samt om förbränning, allt grundat på enkla försök.

Något om ljudet och ljuset.

Anm. Angående den ordningsföljd, vari de olika kursmomenten inom de särskilda klasserna böra inträda i undervisningen, se anv. 2.

SEXKLASSIG SKOLA.

Geografi.

Första och andra klassen.

Se kursfördelningen för sjukklassig skola.

Tredje och fjärde klassen.

Samma kursfördelning som i motsvarande klasser av sjukklassig skola.

Femte och sjätte klassen.

Det viktigaste om det övriga Europa och om de främmande världsdelarna.

Något om jorden som himlakropp samt något om vårt solsystem och om världsalltet. Sammanfattande framställning av fäderneslandets geografi.

Ena året. Det viktigaste om det övriga Europa med hänsyn framför allt till sådana länder, som det är av särskilt intresse för vårt folk att lära känna.

Sammanfattande framställning av fäderneslandets geografi med hänsyn till natur och klimat, befolkningsförhållanden, indelning och viktigare orter samt i samband därmed anknytningar dels till hembygdens förhållanden, dels till förut behandlade främmande länder.

Andra året. Det viktigaste om de främmande världsdelarna med hänsyn framför allt till sådana områden, som det är av särskilt intresse för vårt folk att lära känna.

Något om jorden som himlakropp samt något om vårt solsystem och om världsalltet.

Sammanfattande framställning av fäderneslandets geografi med hänsyn till naturtillgångar, näringar och samfärdsel samt i samband därmed anknytningar dels till hembygdens förhållanden, dels till förut behandlade främmande länder, med vilka vårt folk står i livligare förbindelse.

✕
Naturkunnighet.

Första och andra klassen.

Se kursfördelningen för sjukklassig skola.

Tredje och fjärde klassen.

Samma kursfördelning som för motsvarande klasser av sjukklassig skola.

Femte och sjätte klassen.

Viktigare utländska djur och växter.

Djurrikets förnämsta huvudgrupper.

En och annan av de förnämsta naturliga växtfamiljerna. Det viktigaste om växternas näringsliv.

De i ekonomiskt hänseende mest betydelsefulla husdjurens viktigaste organ och livsvillkor.

Det viktigaste om människokroppens byggnad och livsförättningar och i samband därmed hälsolära.

Några viktiga fysiska och kemiska företeelser, som tjäna till att förklara innehållet i andra delar av kursen eller som i övrigt äro av särskild betydelse.

Ena året. Viktigare djur och växter, vilka äro kännetecknande för de områden, som tillhöra årets kurs i geografi.

Det viktigaste om människokroppens byggnad och livsförättningar och i samband därmed hälsolära, upptagande det viktigaste om renlighet i allmänhet, hudens och munhålans vård, kläder, ljus, frisk luft, föda, kroppsrörelse, arbete, vila och sömn, om bostadens lämpliga beskaffenhet, utrymme och vård, om smitta med särskild hänsyn till tuberkulosen och andra vanliga smittosamma sjukdomar jämte skyddsåtgärder mot smitta, om njutningsmedlens faror för hälsan samt om den första hjälpen vid olycksfall.

✕ Ej gruppövning i ämnet

De i ekonomiskt hänseende mest betydelsefulla husdjurens viktigaste organ och livsvillkor.

Som inledning till undervisningen om människokroppen och hälsoläran: det enklaste om smältning och stelning, kokning, avdunstning och förtätning, om lösning och om förbränning samt om ljudet och ljuset, allt grundat på enkla försök.

Andra året. Viktigare djur och växter, vilka äro kännetecknande för de områden, som tillhöra årets kurs i geografi.

Djurrikets förnämsta huvudgrupper i samband med återblick på djur, som tidigare förekommit i undervisningen.

En och annan av de förnämsta naturliga växtfamiljerna i samband med återblick på växter, som tidigare förekommit i undervisningen.

Det viktigaste om växternas näringsliv med särskild hänsyn till rotens och bladens förrättningar samt till groningen och med tillämpning på de odlade växterna och skogsträden.

Det enklaste om vätskors och gasers egenskaper, om kroppars utvidgning genom värme, om smältning och stelning, kokning, avdunstning och förtätning, om värmets ledning och strålning, om vattnets kretslopp, om lösning, om kemisk förening och sönderdelning, om luftens och vattnets beståndsdelar och om förbränning, om magnetismen samt om elektriciteten och dess viktigaste praktiska användningar, allt grundat på enkla försök.

Anm. Angående den ordningsföljd, vari de olika kursmomenten inom de särskilda klasserna böra inträda i undervisningen, se anv. 2.

ANDRA B-FORMEN (B2).

SJUKLASSIG SKOLA.

Geografi.

Första och andra klassen.

Geografiundervisningen föreberedes i dessa klasser genom hembygdsundervisningen.

Tredje och fjärde klassen.

Sverige: de olika landskapen.

Ena året. Ett antal av de svenska landskapen, deras yt- och vattenförhållanden, naturtillgångar, klimat, växt- och djurvärld, arbetsliv och samfärdsel samt viktigaste orter.

Andra året. De förut icke behandlade svenska landskapen, deras yt- och vattenförhållanden, naturtillgångar, klimat, växt- och djurvärld, arbetsliv och samfärdsel samt viktigaste orter. *2 Norge, Danmark och Finland.*

Femte, sjätte och sjunde klassen.

^{2/} Det viktigaste om det övriga Europa och de främmande världsdelen.

^{1/} Något om jorden som himlakropp.

^{3/} Kort sammanfattande framställning av fäderneslandets geografi.

Ena året. Det viktigaste om det övriga Europa utom Sydeuropa med hänsyn framför allt till sådana länder, som det är av särskilt intresse för vårt folk att lära känna.

Kort sammanfattande framställning av fäderneslandets geografi med hänsyn till natur och klimat samt i samband därmed anknytningar dels till hembygdens förhållanden, dels till förut behandlade främmande länder.

Andra året. Det viktigaste om Sydeuropa, Afrika och Asien med hänsyn framför allt till sådana områden, som det är av särskilt intresse för vårt folk att lära känna.

Kort sammanfattande framställning av fäderneslandets geografi med hänsyn till naturtillgångar och näringar samt i samband därmed anknytningar dels till hembygdens förhållanden, dels till förut behandlade främmande länder.

Tredje året. Det viktigaste om Amerika och Australien med hänsyn framför allt till sådana områden, som det kan vara av särskilt intresse för vårt folk att lära känna.

Något om jorden som himlakropp.

Kort sammanfattande framställning av fäderneslandets geografi med hänsyn till handel och samfärdsel, befolkningsförhållanden, indelning och viktigaste orter samt i samband därmed anknytningar dels till hembygdens förhållanden, dels till förut behandlade främmande länder, med vilka vårt folk står i livligare förbindelse.

Naturkunnighet.

Första och andra klassen.

I dessa klasser ingår i hembygdsundervisningen en första enkel undervisning om människokroppen samt en grundläggande undervisning om hembygdens natur, framför allt dess djur och växter.

Tredje och fjärde klassen.

Viktigare svenska djur och växter samt berg- och jordarter.

Något om växternas blomning, deras frukter och frön samt deras förökning på annat sätt än genom frön.

Ena året. Viktigare svenska djur och växter samt berg- och jordarter, särskilt sådana, som tillhöra hembygden och icke upptagas i den andra årskursen eller som äro kännetecknande för de vid geografiundervisningen samtidigt behandlade svenska landskapen.

Något om växternas blomning.

Andra året. Viktigare svenska djur och växter samt berg- och jordarter, särskilt sådana, som tillhöra hembygden och icke upptagas i den förra årskursen eller som äro kännetecknande för de vid geografiundervisningen samtidigt behandlade svenska landskapen.

Något om växternas frukter och frön samt deras förökning på annat sätt än genom frön.

Femte, sjätte och sjunde klassen.

Några viktigare utländska djur och växter.

Djurrikets huvudgrupper.

Några få av de förnämsta växtfamiljerna. Något om växternas näringsliv.

De i ekonomiskt hänseende mest betydelsefulla husdjurens viktigaste organ och livsvillkor.

Människokroppens byggnad och livsförrättningar och i samband därmed hälsolära. Några viktiga biologiska, fysiska och kemiska företeelser, som tjäna till att förklara innehållet i andra delar av kursen eller i övrigt äro av särskild betydelse.

Ena året. Några viktigare djur och växter, vilka äro kännetecknande för de områden, som tillhöra årets kurs i geografi.

Det viktigaste om växternas näringsliv med särskild hänsyn till rotens och bladens förrättningar samt till groningen och med tillämpning på de odlade växterna och skogsträden.

Några få av de förnämsta naturliga växtfamiljerna med återblick på växter, som tidigare förekommit i undervisningen.

Det enklaste om kroppars utvidgning genom värme, om smältning och stelning, kokning, avdunstning och förtätning, om värmets ledning och strålning, om vattnets kretslopp, om lösning, om kemisk förening och sönderdelning, om luftens och vattnets beståndsdelar samt om förbränning, allt grundat på enkla försök.

Andra året. Några viktigare djur och växter, vilka äro kännetecknande för de områden, som tillhöra årets kurs i geografi.

Djurrikets huvudgrupper i samband med återblick på djur, som tidigare förekommit i undervisningen.

Det enklaste om vätskors och gasers egenskaper, om fasta kroppars jämvikt och rörelse, om vattnet och ångan som drivkraft, om magnetismen samt om elektriciteten och dess viktigaste praktiska användningar.

Några viktigare kemiska och biologiska företeelser, som äro av särskild betydelse för vårt lands och i främsta rummet hembygdens näringsliv.

Tredje året. Några viktigare djur och växter, vilka äro kännetecknande för de områden, som tillhöra årets kurs i geografi.

Människokroppens byggnad och livsförrättningar samt i samband därmed hälsolära, upptagande det viktigaste om renlighet i allmänhet, hudens och munhålanens vård, kläder, ljus, frisk luft, föda, kroppsrörelse, arbete, vila och sömn, om bostadens lämpliga beskaffenhet, utrymme och vård, om smitta med särskild hänsyn till tuberkulosen och andra vanliga smittosamma sjukdomar jämte skyddsåtgärder mot smitta, om njutningsmedlens faror för hälsan samt om den första hjälpen vid olycksfall.

De i ekonomiskt hänseende mest betydelsefulla husdjurens viktigaste organ och livsvillkor.

Som inledning till undervisningen om människokroppen och hälsoläran: det enklaste om smältning och stelning, kokning, avdunstning och förtätning samt om förbränning, allt grundat på enkla försök.

Något om ljudet och ljuset.

Ann. Angående den ordningsföljd, vari de olika kursmomenten inom de särskilda klasserna böra inträda i undervisningen, se anv. 2.

SEXKLASSIG SKOLA.

Geografi.

Första och andra klassen.

Se kursfördelningen för sjukklassig skola.

Tredje och fjärde klassen.

Samma kursfördelning som i motsvarande klasser av sjukklassig skola. *sid.*

Femte och sjätte klassen.

Det viktigaste om det övriga Europa och de främmande världsdelarna.

Något om jorden som himlakropp.

Kort sammanfattande framställning av fäderneslandets geografi.

232-1927
Obs! *1* *Ena året.* Det viktigaste om det övriga Europa med hänsyn framför allt till sådana länder, med vilka vårt folk står i livligare förbindelse.

Kort sammanfattande framställning av fäderneslandets geografi med hänsyn till natur och klimat, befolkningsförhållanden, indelning och viktigaste orter samt i samband därmed anknytningar dels till hembygdens förhållanden, dels till förut behandlade främmande länder.

2 *Andra året.* Det viktigaste om de främmande världsdelarna med hänsyn framför allt till sådana områden, som det är av särskilt intresse för vårt folk att lära känna.

1 Något om jorden som himlakropp.

3 Kort sammanfattande framställning av fäderneslandets geografi med hänsyn till naturtillgångar, näringar och samfärdsel samt i samband därmed anknytningar dels till hembygdens förhållanden, dels till förut behandlade främmande länder, med vilka vårt folk står i livligare förbindelse.

Naturkunnighet.*Första och andra klassen.*

Se kursfördelningen för sjukklassig skola.

Tredje och fjärde klassen.

Samma kursfördelning som i motsvarande klasser av sjukklassig skola.

Femte och sjätte klassen.

Några viktigare utländska djur och växter.

Djurrikets förnämsta huvudgrupper.

En och annan av de förnämsta naturliga växtfamiljerna. Något av det viktigaste om växternas näringsliv.

Något om de i ekonomiskt hänseende mest betydelsefulla husdjurens viktigaste organ och livsvillkor.

Det viktigaste om människokroppens byggnad och livsförrättningar och i samband därmed det viktigaste av hälsoläran.

Några få viktiga fysiska och kemiska företeelser, som tjäna till att förklara innehållet i andra delar av kursen eller i övrigt äro av särskild betydelse.

Ena året. Några viktigare djur och växter, vilka äro kännetecknande för de områden, som tillhöra årets kurs i geografi.

Det viktigaste om människokroppens byggnad och livsförrättningar och i samband därmed hälsolära, upptagande det viktigaste om renlighet i allmänhet, hudens och munhålanens vård, kläder, ljus, frisk luft, föda, kroppsrörelse, arbete, vila och sömn, om bostadens lämpliga beskaffenhet, utrymme och vård, om smitta med särskild hänsyn till tuberkulosen och andra vanliga smittosamma sjukdomar jämte skyddsåtgärder mot smitta, om njutningsmedlens faror för hälsan.

Något om de i ekonomiskt hänseende mest betydelsefulla husdjurens viktigaste organ och livsvillkor.

Som inledning till undervisningen om människokroppen och hälsoläran: det enklaste om smältning och stelning, kokning, avdunstning och förtätning, om lösning och om förbränning samt om ljudet och ljuset, allt grundat på enkla försök.

Andra året. Några viktigare djur och växter, vilka äro kännetecknande för de områden, som tillhöra årets kurs i geografi.

Djurrikets förnämsta huvudgrupper i samband med återblick på djur, som tidigare förekommit i undervisningen.

En och annan av de förnämsta naturliga växtfamiljerna i samband med återblick på växter, som tidigare förekommit i undervisningen.

Något av det viktigaste om växternas näringsliv med särskild hänsyn till rotens och bladens förrättningar samt till groningen och med tillämpning på de odlade växterna och skogsträden.

Det enklaste om vätskors och gasers egenskaper, om kroppars utvidgning genom värme, om smältning och stelning, kokning, avdunstning och förtätning, om värmets ledning och strålning, om vattnets kretslopp, om lösning, om kemisk förening och sönderdelning, om luftens och vattnets beståndsdelar och om förbränning, om magnetismen samt om elektriciteten och dess viktigaste praktiska användningar, allt grundat på enkla försök.

Anm. Angående den ordningsföljd, vari de olika kursmomenten inom de särskilda klasserna böra inträda i undervisningen, se anv. 2.

TREDJE B-FORMEN (B3).

SJUKLASSIG ELLER SEXKLASSIG SKOLA.

Geografi.

Första och andra klassen.

Geografiundervisningen förberedes genom hembygdsundervisningen.

Tredje klassen.

Även i tredje klassen förberedes undervisningen i geografi genom hembygdsundervisningen, som särskilt i denna klass har till syfte att göra barnen förtrogna med hembygdens yt- och vattenförhållanden, dess väderleksförhållanden, jordmån och arbetsliv samt att lära dem förstå och använda karta.

Femte (och sjunde) klassen.

Det övriga Europas viktigaste länder samt något om de främmande världsdelen med hänsyn framför allt till sådana områden, som det kan vara av särskilt intresse för vårt folk att lära känna.

Något om jorden som himlakropp.

Fjärde klassen.

Sverige: de svenska landskapen, deras yt- och vattenförhållanden, naturtillgångar, klimat, växt- och djurvärld, arbetsliv och samfärdsel samt viktigaste orter.

Sjätte klassen.

Sverige: de svenska landskapen, deras yt- och vattenförhållanden, naturtillgångar, klimat, växt- och djurvärld, arbetsliv och samfärdsel samt viktigaste orter med särskild hänsyn fäst på fäderneslandet som en enhet.

Anm. Undervisningen sker gemensamt för fjärde och sjätte klassen.

Naturkunnighet.

Första och andra klassen.

Naturkunnighetsundervisningen förberedes genom hembygdsundervisningen, vari ingår en första enkel undervisning om människokroppen samt en grundläggande undervisning om hembygdens natur, framför allt dess djur och växter.

Tredje klassen.

Även i tredje klassen förberedes undervisningen i naturkunnighet genom hembygdsundervisningen, vilken för denna klass bör upptaga en något mera ingående undervisning särskilt om hembygdens djur och växter.

Fjärde klassen.

Viktigare svenska djur och växter samt berg- och jordarter, vilka icke blivit behandlade vid hembygdsundervisningen, med särskilt avseende fäst, där så lämpligen kan ske, vid vad som därutinnan är kännetecknande för olika delar av landet. Något om växternas blomning samt om deras frukter och frön.

Anm. Undervisningen om växternas blomning samt om deras frukter och frön sker tillsammans med andra klassen på timmar för hembygdsundervisningen. Viktigare djur och växter samt berg- och jordarter behandlas gemensamt för fjärde och sjätte klassen.

Femte (och sjunde) klassen.

Några viktigare utländska djur och växter, vilka äro kännetecknande för de områden, som tillhöra årets kurs i geografi.

Djurrikets förnämsta huvudgrupper i samband med återblick på djur, som tidigare förekommit i undervisningen.

Något om det viktigaste av växternas näringsliv med särskild hänsyn till rotens och bladens förrättningar samt till groningen och med tillämpning på de odlade växterna och skogsträden.

Det enklaste om vätskors och gasers egenskaper, om kroppars utvidgning genom värme, om smältning och stelning, kokning, avdunstning och förtätning, om värmets ledning och strålning, om vattnets kretslopp, om lösning, om kemisk förening och sönderdelning och om förbränning, allt grundat på enkla försök.

Sjätte klassen.

Viktigare svenska djur och växter; en och annan av de förnämsta naturliga växtfamiljerna.

Det viktigaste om människokroppens byggnad och livsförrättningar och i samband därmed hälsolära, upptagande det enklaste om renlighet i allmänhet, hudens och munhålans vård, kläder, ljus, frisk luft, föda, kroppsrörelse, arbete, vila och sömn, om bostadens lämpliga beskaffenhet, utrymme och vård, om smitta med särskild hänsyn till tuberkulosen och andra vanliga smittosamma sjukdomar jämte skyddsåtgärder mot smitta samt om njutningsmedlens faror för hälsan.

Något om de i ekonomiskt hänseende mest betydelsefulla husdjurens viktigaste organ och livsvillkor.

Det enklaste om ljudet och ljuset, om ångan och vattnet som drivkraft samt om elektriciteten och dess viktigaste praktiska användningar.

Angående den ordningsföljd, vari de olika kursmomenten inom de särskilda klasserna böra inträda i undervisningen, se anv. 2.

ANVISNINGAR.

Båda ämnena.

1. Å arbetsordningen upptages *gemensam tid för ämnena geografi och naturkun-*
nighet, och denna tid bör i regel under en del av läsåret eller terminen användas
uteslutande för geografi, under en annan del uteslutande för naturkunnighet, dock
med en sådan fördelning, att vardera ämnet i det hela erhåller den tid, som enligt
timplanen bör tillkomma detsamma.

I skolor, där tredje och fjärde klassen undervisas gemensamt i geografi och natur-
kunnighet, bör en liknande anordning genomföras i fråga om både geografi och
naturkunnighet samt hembygdsundervisning med arbetsövningar.

2. Anordningen med gemensam tid för geografi och naturkunnighet bör utnyttjas
för att låta *innehåll från de båda olika ämnena på lämpligt sätt till ömsesidig be-*
lysning sammanföras. De inhemska djur och växter, som icke förekommit i hem-
bygdsundervisningen eller icke upptagas för belysning av rent biologiska företeelser,
böra behandlas i samband med skildringen av de trakter av vårt land, till vilka de
kunna anses höra, och på samma sätt böra de utländska djur och växter, som skola
ingå i folkskolans undervisning, lämpligen upptagas i samband med skildringen av
de geografiska områden, för vilka de äro typiska. I överensstämmelse härmed böra
dessa djur och växter i regel upptagas till behandling i omedelbart samband med
den geografiska undervisningen om de trakter, för vilka de äro kännetecknande, och
darvid skildras med hänsyn till utseende, byggnad, yttre levnadsförhållanden och
betydelse. Sålunda kunna t. ex. kronhjort, rådjur och stork samt bok och vitbeta
omtalas vid skildringen av Skåne; björn, varg, lodjur, ren, fjällemmel och ripa samt
dvärgbjörk vid skildringen av övre Norrland; sill, torsk, långa, flundra, makrill,
hummer, sjöstjärnor och maneter vid skildringen av Bohuslän; åsna och mulåsna
samt apelsin-, citron-, lager- och olivträd vid skildringen av Italien; lejon, kamel
och struts samt dadelpalm vid skildringen av Sahara. Även de berg- och jordarter
samt de geologiska förhållandena utanför hembygden, som över huvud böra behand-
las, anknytas lämpligen på ett liknande sätt till geografiundervisningen.¹

¹ Till *ledning* lämnas här en förteckning på de djur och växter, som kunna komma i fråga dels i anslut-
ning till geografiundervisningen, dels i den särskilda undervisningen i naturkunnighet med hälsolära.

Djur: apor, lo, tiger, lejon, mård, vessla, utter, järv, grävling, varg, björn, isbjörn, sälar, valross, val, åsna,
zebra, noshörning, flodhäst, buffel, jak, giraff, ren, älg, kronhjort, rådjur, kamel, lama, elefant, fjällemmel, bäver,
känguru; ripa, näktergal, korp, kaja, papegoja, kungsörn, gam, berguv, stork, trana, vipa, morkulla, gräs-
änd, ejder, grågås, svan, tärna, mås, alka, pingvin, struts; boorm, glasögonorm, skallerorm, krokodil, sköld-
padda; gös, makrill, lake, lax, sik, torsk, flundror, sill, stör, haj; frostfjäril, mal, silkesfjäril, ollonborre, lopper,
termiter, bladlöss, löss, vägglöss; hummer, råka, krabba; spolmask, trikin, binnikemask; äkta pärlmussla, ostron;
sjöstjärnor, maneter, koralldjur, tvättsvamp.

Växter: solros, sötblomster, rölleka, malört, bolmört, tobak, linnéa, fläder, olivträd, kaffebuske, tebuske, kakao-
träd, bomullsväxter, vinranka, apelsinträd, citronträd, opievallmo, näckros, sockerbeta, humle, hampa, fikonträd,
gummifikonträd, mullbärsträd, utländska kryddväxter, banan, dadelpalm, kokospalm, rottingpalm, ris, majs,
sockerrör, bamburör, vass, ormbunkar, mossor, tång, svampar, lavar, bakterier.

Beträffande ovanstående förteckning må, liksom i fråga om den till ledning vid hembygdsundervisningen
lämnade förteckningen, särskilt betonas, att den blott är avsedd att vara ett *exempel till ledning* och att
uteslutningar och tillägg efter omständigheterna böra göras. De båda förteckningarna böra ses i samband med
varandra. Åtskilliga av de djur och växter, som återfinnas i förteckningen för hembygdsundervisningen, torde
komma att ingå i undervisningen först i samband med kursen i geografi och naturkunnighet. Å andra sidan
kunna vissa av de djur och växter, som upptagits i den senast lämnade förteckningen, tänkas bliva behand-
lade redan vid hembygdsundervisningen. I många fall komma samma djur eller växter att upptagas i under-
visningen på olika stadier i skolan.

Angående den ordningsföljd, vari djur och växter böra förekomma vid undervisningen i geografi och natur-
kunnighet, hänvisas till vad som säges i slutet av anvisning 2.

Sådana delar av kursen, som med största fördel behandlas under någon viss tid av läsåret, böra lämpligen genomgå under denna tid. Så bör undervisningen om de växter, som förekomma i skolans omgivning, förläggas till de tider av året, då levande växter finnas att tillgå ute i naturen, och böra då samtliga för de båda ämnena anslagna timmar användas för denna undervisning.

I fråga om innehållets anordning må vidare iakttagas, att de olika momenten komma i en sådan ordningsföljd, att de moment, som utgöra förutsättningar för en riktig uppfattning av andra delar av kursen, få vid undervisningen gå före dessa senare.

Med utgångspunkt från vad nu anförts beträffande innehållets anordning lämnas här ett exempel på den ordningsföljd, vari de olika kursmomenten kunna inträda i en sjukklassig skola av A-formen, och torde detta exempel kunna tjäna till ledning även i fråga om den ordningsföljd, som lämpligen kan iakttagas i andra skolformer.

Fjärde klassen: växternas frukter och frön; svenska landskap och samtidigt härmed förut icke behandlade svenska djur och växter samt berg- och jordarter; växternas blomning och i samband därmed jämväl något om för växterna nyttiga och skadliga insekter, växternas förökning på annat sätt än genom frön.

Femte klassen: den geografiska kursen jämte djur och växter m. m., som i anslutning till densamma böra behandlas; det fysiska och kemiska momentet samt slutligen momentet om växternas liv.

Sjätte klassen: begynnande undervisning om viktiga växtfamiljer; den geografiska kursen med de djur och växter, som i anslutning till densamma böra behandlas, djurrikets huvudgrupper; det fysiska momentet; människokroppen; de viktigaste organen m. m. hos några husdjur; avslutande undervisning om viktiga växtfamiljer.

Sjunde klassen: jorden som himlakropp; den fysiska, kemiska och biologiska kursen; hälsolära; sammanfattande framställning av fäderneslandet och hembygden.

3. I skolor där å ena sidan tredje och fjärde klassen och å andra sidan de följande klasserna undervisas gemensamt i geografi och naturkunnighet, bör i så stor utsträckning, som med hänsyn till barnens ordentliga tillägnande av innehållet kan ske, olika innehåll upptagas för vart och ett av de år, som den gemensamma lärokursen omfattar, och alltså, såsom kursfördelningen närmare angiver, *kursväxling* anordnas.

Vid anordnande av kursväxling bör städse uppmärksammas vikten av att barnen redan förut varit i tillfälle att förvärva nödig kännedom om sådana kunskapsmoment, som måste anses utgöra förutsättningar för tillägnet av det nya, som årets kurs innehåller. En god hjälp i detta avseende lämnas av hembygdsundervisningen. Om denna undervisning rätt bedrivs, bör en fullständig kursväxling i geografi utan några större svårigheter kunna genomföras. I naturkunnighet däremot torde i någon mån samma kursmoment böra upptagas mera än ett år. Detta gäller särskilt om vissa fysiska och kemiska företeelser, om vilka barnen behöva kännedom för att kunna tillägna sig undervisningen om de levande varelsernas livsförrättningar. Därför har det enklaste om smältning och stelning, kokning, avdunstning och förtätning samt om förbränning fått komma med som kursmoment såväl för det år, då kursen upptager människokroppens byggnad, livsförrättningar och vård samt huvudvillkoren för några husdjurs liv, som för det år, då i densamma ingår växternas näringsliv.

4. Vid undervisningen i geografi och naturkunnighet bör särskilt uppmärksammas, att en del av det innehåll, som eljest hänföres till ifrågvarande ämnen, *redan kommit till behandling vid hembygdsundervisningen*, varför det gäller att bygga vidare på den grund, som lagts genom sistnämnda undervisning.

5. Även vid undervisningen i geografi och naturkunnighet bör, så långt lämpligen ske kan, *hänsyn tagas till hembygdens förhållanden*. I geografiundervisningen böra förhållandena i hembygden få tjäna till utgångspunkt och användas för jämförelser, och vid skildringen av främmande länder bör framhållas, i vad mån dessa länder stå i förbindelse med den egna bygden och det egna landet och hava betydelse för dessa. Den avslutande kursen i fäderneslandets geografi bör även, såsom i kursfördelningen angives, så nära som möjligt anknytas till hembygdens natur och arbetsliv. I naturkunnighetsundervisningen måste innehållet alltjämt i största utsträckning hämtas från det område, där lärjungarna kunna göra omedelbara iakttagelser, och innehållsurvalet måste därför i väsentlig grad lämpas efter skolans omgivning.

6. Vid undervisningen i geografi och naturkunnighet ägnas särskild uppmärksamhet åt *jordbruket samt åt skogen och dess vård*. Detta bör ske dels i samband med undervisningen om växterna och deras liv, dels i samband med skildringen av de svenska landskapen och med den sammanfattande framställningen av fäderneslandets geografi. I denna senare bör tillbörligt utrymme lämnas åt jordbruket och skogshanteringen samt deras betydelse för vårt land. Där förhållandena sådant medgiva, böra i förbindelse med undervisningen om skogen och skogsvården särskilda *planteringsdagar* anordnas.

Geografi.

7. En huvudsynpunkt vid geografiundervisningen bör vara att *låta de fysiskt-geografiska och de kulturgeografiska företeelserna framstå i sitt sammanhang och inbördes beroende* samt att såmedelst giva barnen enhetliga bilder av de geografiska områdena. Undervisningens innehåll bör sålunda ej utgöras av från varandra mer eller mindre fristående serier av namn på berg, floder, sjöar, städer m. m.

8. Som regel bör gälla, att en *geografisk företeelse av utpräglad typ*, t. ex. en floddal, ett fjällområde, en stepp, ett marskland, en öken, en urskog, bör första gången den i framställningen möter lärjungarna skildras åskådligt och så utförligt, som tiden tillåter. Då en liknande företeelse återkommer i kursen, behöver man i allmänhet sedan blott hänvisa till den förut lämnade skildringen.

9. Huru viktiga namn och sifferuppgifter än äro för geografiundervisningen, är det dock angeläget att beträffande dem *nödig urskillning och begränsning* iakttagas. Sålunda bör man undvika att upptaga namn å andra berg, floder, orter m. m. än sådana, om vilka man samtidigt kan lära barnen något, som bidrager till att giva dem kunskap om sådant, som är karakteristiskt för området i fråga. Ännu mera framträder kravet på urskillning och begränsning, när det gäller sifferuppgifter.

Å andra sidan får begränsningen icke gå så långt, att fasta hållpunkter för undervisningen därigenom komma att saknas, och de namn, som upptagas, böra *ordentligt inläras*.

10. De viktigaste *hjälpmedlen* för geografiundervisningen utgöras av goda och tydliga kartor och kartböcker, vilka därför ock böra komma till flitig användning och så långt som möjligt få utgöra grundval för undervisningen. I den mån så är möjligt bör även uppfattningen av kartan stödjas genom modellering i sandlåda.

Jämte kartan bör globen flitigt användas.

Av stor betydelse för geografiundervisningen äro vidare teckningar å krittavlan, jämförande tabeller och grafiska framställningar, typiska geografiska bilder, skiopti-

konbilder och andra avbildningar ävensom samlingar av mineral, råämnen, industrier m. m.

Ett viktigt och oundgängligt stöd för geografiundervisningen är en lämpligt uppställd och väl illustrerad lärobok. Denna kan dock icke göra de förut nämnda hjälpmedlen överflödiga, allra minst kartboken och vägkartan, och får därför icke ersätta dessa.

11. Ett betydelsefullt moment i undervisningen måste *den geografiska skildringen* vara. I densamma böra, då så kan ske, upptagas konkreta berättelser, t. ex. från någon reseskildring, ägnade att belysa de förhållanden, som skildringen avser. Särskild uppmärksamhet bör vid geografiundervisningen ägnas åt framstående svenska forskningsresandes färder.

12. Vid *den första behandlingen av Sveriges geografi* bör varje landskap för sig göras till föremål för undervisning. Någon inledande allmänöversikt bör härvid icke anses behöfelig. Däremot torde, sedan samtliga landskap blivit behandlade, en överblick över Sveriges karta böra förekomma.

13. Vad *de främmande länderna* angår, bör undervisningen framför allt sysselsätta sig med sådana länder, med vilka Sverige står i livligare förbindelse, vare sig detta exempelvis beror därpå, att vi i större utsträckning till dem utföra eller från dem införa varor, eller ock därpå, att i dem ett större antal svenskar äro bosatta. I det hela taget bör i fråga om de främmande länderna vid undervisningen största begränsning iakttagas.

14. I skolor, där kursväxling förekommer, bör under femte skolåret i lämpligt samband med den övriga kursen, vilket innehåll denna än för året har, genomgå något om *jordens verkliga form samt om globen* och dennas förhållande till kartan.

15. Vid *den sammanfattande framställningen av Sveriges geografi* betraktas landet mera som en helhet och undervisningen utgår från vissa allmänna synpunkter, såsom natur, klimat, naturtillgångar, näringsliv o. s. v. Härvid bör dock på samma gång särskild hänsyn tagas till hembygdens förhållanden, varigenom denna framställning även kommer att innefatta en avslutande hembygdsundervisning. Därför kan även denna del av kursen lämpligen förbindas med undervisningsutflykter, vid vilka förnyade iakttagelser i fråga om hembygdens natur och arbetsliv göras. I samband med denna avslutande hembygdsundervisning kan det vara lämpligt, att, om så ej skett redan förut, barnen göras förtrogna med generalstabens topografiska kartblad och möjligen förefintliga ekonomiska kartblad, i första rummet sådana, å vilka den egna bygden finnes upptagen.

Vid den sammanfattande framställningen om Sveriges natur bör, i den mån barnens utvecklingsståndpunkt medgiver, jämväl *de geologiska företeelserna* upptagas till behandling, varvid särskild vikt fästes därvid, att barnen erhålla en samlad bild av huru naturen danat Sverige.

Största uppmärksamhet bör emellertid vid denna sammanfattande framställning av Sveriges geografi ägnas åt fäderneslandets *naturtillgångar och de näringar*, för vilka dessa bilda grundval.

Vid den förnyade behandlingen av fäderneslandet och hembygden göras lämpligen anknäringar till vad barnen förut fått lära om främmande länder, med vilka vårt folk står i livligare förbindelse.

Naturkunnighet.

16. Naturkunnighetsundervisningen bör i så stor utsträckning som möjligt *bygga på barnens iakttagelser i naturen*. Därför böra, då så lämpligen kan ske, undervisningsutflykter anordnas i förbindelse med denna undervisning.

Av mindre naturföremål, som med lätthet kunna anskaffas, såsom växter eller växtdelar, berg- och jordarter, bör vid undervisningen å lärorummet så stort antal vara att tillgå, att varje barn eller mindre grupp av barn kan få var sitt föremål att iakttaga.

17. I den utsträckning, som kan finnas nödigt och möjligt, grundas undervisningen på utförda *försök*. Sådana böra anordnas icke blott i samband med undervisningen om fysiska och kemiska företeelser utan även i fråga om den levande naturen, t. ex. för att åskådliggöra vissa sidor av växternas livsförrättningar, såsom groning, knopparnas utveckling, växternas beroende av ljuset, växternas näringsbehov o. s. v. Vid försöken böra barnen i så stor utsträckning som möjligt vara verksamma. De böra därför få biträda läraren vid de försök han anordnar och i de fall, där så är möjligt, själva få utföra försök. Härvid är det önskvärt, att samarbete mellan lärjungarna bringas till stånd, i det att, så ofta lämpligen ske kan, uppgifterna få utföras av två eller flera lärjungar gemensamt.

Försöken böra vara så valda, att de på ett för barnen tydligt och påtagligt sätt framställa den företeelse, som de äro avsedda att klargöra, och att de för sitt utförande kräva möjligast enkla medel samt ringa tidsutdräkt. Av synnerlig vikt är att läraren är väl förtrogen med huru försöken på lämpligaste sätt skola utföras och att alla behöfliga försöksanordningar äro på förhand omsorgsfullt planlagda och förberedda.

Då mera abstrakta slutsatser angående naturlagarna i allmänhet kräva en större förståndsmodnad än den folkskolans lärjungar vanligen äga, böra försöken huvudsakligen avse att giva barnen tillfälle att genom noggrant iakttagande lära känna de ifrågakommande naturföreteelserna.

18. Sådana under någon längre tid pågående *mera fristående iakttagelser*, som föreslagits ingå i hembygdsundervisningen, böra förekomma även under de följande skolåren. Barnen böra sålunda fortfarande få göra iakttagelser angående himlakropparna och väderleken samt angående växter och djur. Dessa iakttagelser kunna gälla dels samma slags företeelser som förut, dels ock företeelser av annat slag, t. ex. angående stjärnhimmelen, lufttrycket, vidare ståndarmjölsoverföring, frukt- och fröspridning. I samband med termometer- och barometeravläsningar kunna barnen få utföra enkla beräkningar ävensom uppgöra ett och annat enkelt diagram.

19. Läraren bör ständigt hålla isikte, att undervisningen i naturkunnighet må komma att *skärpa barnens förmåga att göra riktiga iakttagelser*. I samband med naturkunnighetsundervisningen böra barnen därför själva få utföra teckningar av naturföremål, vilket tvingar dem till noggrannare iakttagelser och låter bristerna i deras uppfattning av föremålen på ett tydligare sätt framträda både för dem själva och för läraren. Då tiden tillåter, kan modellering användas i samma syfte. Såväl för främjande av barnens intresse och underlättande av deras uppfattning som för utvecklande av deras praktiska förmåga är det av stor betydelse, att de, i den mån det låter sig göra, få själva förfärdiga enkla apparater och försöksanordningar.

Övning i mera självständig verksamhet böra barnen erhålla även därigenom, att de få till uppgift att åstadkomma kortare muntliga och skriftliga redogörelser, grun-

dade antingen på sådana iakttagelser, som de fått göra i skolan, eller på sådana, som de efter lärarens anvisning fått göra utom skolan. Ofta kan det vara lämpligt, att barnen få förse sina skriftliga redogörelser med teckningar.

Lärjungarnas självverksamhet bör vidare främjas därigenom, att deras samlarintresse tages i anspråk. Bland föremål, lämpliga för insamling, må nämnas vissa växtdelar, särskilt frukter och frön, hela växter, fågelfjädrar, snäckskal och mineral. Ur djurskyddssynpunkt måste det däremot anses olämpligt, att barnen få insamla fågelägg eller levande djur, t. ex. insekter. De böra tillhållas att vid insamlingen av växter icke onödigtvis härja och förstöra samt att noga akta och skydda i orten sällsynta eller för densamma utmärkande växter och djur.

I fråga om uppgifter, som barnen skola utföra på egen hand, bör hänsyn tagas till deras individuella intressen och levnadsförhållanden. Uppgifter av detta slag, till vilka även är att räkna utförandet av enkla försök, lämpa sig även såsom hemuppgifter.

20. Viktiga *hjälpmedel* vid naturkunnighetsundervisningen äro samlingar av naturföremål, apparater och annan materiell för utförande av erforderliga försök, teckningar å krittavlan, planscher och andra avbildningar.

I skolträdgården böra i lämplig utsträckning odlas för undervisningen behöfliga växter. Önskvärt är att i trädgården en särskild avdelning anordnas för detta ändamål. Skyddsplanteringen omkring skolan bör innehålla vanliga träd och buskar, så att barnen genom flitiga iakttagelser kunna läras igenkänna dessa.

Ett viktigt och oumbärligt stöd för ifrågavarande undervisning utgör läroboken. För att vid undervisningen tillbörlig hänsyn skall kunna tagas till förhållanden i skolans omgivning, får dock läroboken ej bliva bindande i fråga om innehållsurval och ordningsföljd, enär den tydligen icke kan vara avpassad efter olika orters skilda förhållanden. Ej heller bör lärobokens framställning få utgöra den egentliga utgångspunkten för undervisningen.

21. *Undervisningen om växterna* bör huvudsakligen avse att göra barnen bekanta med olika sidor av växtens liv. Därför böra så långt som möjligt för undervisningen utväljas sådana växter, som kunna åskådliggöra olika biologiska företeelser, såsom fröspridning, ståndarmjölsoverföring, samlivet mellan djur och växter, tillpassning efter växtplats och väderlek, skyddsanordningar m. m.

Vid undervisningen om växternas näringsliv bör särskild vikt fästas vid sådant, som ur praktisk synpunkt är betydelsefullt, t. ex. de odlade växternas näringsbehov, fuktighetens betydelse, gödsling och växelbruk, upplagring av reservnäring, odlingsarbetets förmåga att förädla växter, trädens tillväxt genom årsringar m. m.

Fastän växterna vid undervisningen ej komma att från början ordnas och genomgåås med hänsyn till deras systematiska gruppering, böra dock likheter mellan de behandlade växterna flitigt påpekas. Detta bör ske redan i hembygdsundervisningen och sedan alltså vid den undervisning om växterna, som skall tillhöra ämnena geografi och naturkunnighet. På detta sätt böra barnen så småningom få göra bekantskap med de viktigare naturliga växtfamiljerna. Vad sålunda förekommit av växtsystematik samlas och fullständigas slutligen genom en särskild undervisning om växternas sammanförande i naturliga familjer, varvid levande växter, så långt ske kan, böra få tjäna som åskådningmaterial. Av växtfamiljer kunna exempelvis upptagas: korgblommiga, läppblommiga, ljungväxter, smörblomväxter, korsblommiga, ros-
växter, ärtväxter, flockblommiga, hängeväxter, liljeväxter, gräs, barrträd.

22. Även i fråga om *djuren* bör från början den inbördes släktskapen flitigt uppmärksammas. Sålunda böra barnen redan vid hembygdsundervisningen få lära sig att hänföra omtalade djur till vissa huvudgrupper, såsom däggdjur, fåglar, kräddjur, groddjur, fiskar och insekter. Likaledes framhålles släktskapen mellan exempelvis sådana djur som kon och fåret, hunden och räven, råttorna, ekorren och haren, hönan, tjädern och orren o. s. v. Jämväl beträffande de djur, som upptagas i undervisningen i geografi och naturkunnighet, betonas den inbördes släktskapen. Sedan i samband med hembygds- och geografiundervisningen de vanligaste svenska och de märkligaste utländska djuren blivit omtalade och beskrivna, bör en återblick på sålunda omtalade djur göras och dessa då sammanföras till vissa huvudgrupper. Indelningen bör dock begränsas till det allra väsentligaste. Den kan t. ex. upptaga följande grupper: ryggradslösa djur och ryggradsdjur samt vidare de senares fördelning i fiskar, groddjur, kräddjur, fåglar och däggdjur ävensom fåglarnas och däggdjurens viktigaste ordningar.

Vid den nyss antydda återblicken liksom i allmänhet vid undervisningen om djuren bör det icke eftersträvas, att barnen skola lära känna den inre byggnaden hos alla de olika djur, som genomgås. Däremot böra den inre byggnaden samt livsförrättningarna hos några av de ur ekonomisk synpunkt mest betydelsefulla husdjuren, t. ex. hästen, nötkreaturen, svinet och hönsen, göras till föremål för särskild undervisning. Därvid beaktas framför allt dessa djurs näringsförhållanden och därmed sammanhängande utfodring. Det här avsedda kursmomentet bör i allmänhet grundas på förutgående undervisning om människokroppen, vilket ej hindrar, att vid den sistnämnda undervisningen, där så anses lämpligt, organ av djur tagas till utgångspunkt.

23. Ett särskilt betydelsefullt moment i folkskolans naturkunnighetsundervisning bör *hälsoläran* utgöra. Lämpliga upplysningar och anvisningar i fråga om kroppens vård böra lämnas, redan då vid undervisningen om människokroppen de olika organen omtalas. Den egentliga undervisningen i hälsolära bör dock tagas för sig och förläggas så långt mot skoltidens slut som möjligt, och bör hälsoläran därvid behandlas från vissa enhetliga synpunkter, varvid det blir möjligt att taga fram även sådana sidor av densamma, som icke osökt låta omedelbart ansluta sig till undervisningen om människokroppens byggnad och livsförrättningar. Såsom en sådan enhetlig synpunkt må särskilt framhållas den sunda levnadsordningen t. ex. i fråga om mat och dryck, arbete och vila.

Med hänsyn till hälsolärans stora betydelse böra barnen i skolor med kursväxling, därest hälsolära icke redan ingår i årets kurs, i sista klassen genom en för dem särskilt avsedd avslutande undervisning erinras om det viktigaste av vad de i fråga om hälsoläran förut inhämtat.

24. Vid undervisningen i hälsolära lägges särskild vikt vid att barnen erhålla kännedom om *de vanligaste njutningsmedlens natur och verkningar*. Redan under de föregående åren böra barnen, då tillfälle erbjudes sig, få lära känna något om spritdryckerna och deras skadlighet samt om annat, som därmed står i sammanhang.

Den egentliga undervisningen i detta hänseende bör, så långt den lämpligen kan upptagas i folkskolan, dock sättas i förbindelse med undervisningen i hälsolära. Den bör upptaga en kort och enkel framställning om rusdryckernas näringsvärde, deras förhållande till kroppsvärmen, till muskelkraften och arbetet samt till nervsystemet.

I samband med undervisningen om rusdryckerna bör ock givas en framställning om de skadliga verkningar, som följa med missbruket av tobak, kaffe och andra vanliga njutningsmedel.

25. Av *fysiska och kemiska företeelser* upptagas i första hand sådana, om vilka kännedom fordras som förutsättningar för undervisningen i vissa andra delar av kursen, t. ex. för undervisningen om växternas näringsliv eller om människokroppens byggnad och livsförrättningar. Detta sammanhang bör också vid undervisningen särskilt uppmärksammas. Det kan därför vara lämpligt, att de företeelser, som här äro i fråga, ställas i omedelbart samband med sådana kursmoment, som de äro ägnade att belysa. Så kan t. ex. undervisningen om ljudet och ljuset upptagas i samband med undervisningen om hörsel- och synsinnet.

I de mera utvecklade skolformerna bör dessutom förekomma en mera självständig fysisk och kemisk kurs. Även denna undervisning bör emellertid så inriktas, att de fysiska och kemiska företeelserna framför allt ses från synpunkten av deras betydelse för det praktiska livet. Särskilt böra de få tjäna till belysning av undervisningen i hälsolära och om vårt lands näringsliv. Sålunda kunna exempelvis ur sistnämnda synpunkt av kemiska företeelser upptagas sådana, som angå järnets framställning, beredningen av gödselämnen, av beklädnadsämnen, av belysningsämnen, av papper, av glas och porslin o. s. v.

Då *biologiska företeelser* ingå som särskilt kursmoment för något av de sista skolåren, böra av dem upptagas sådana, för vilkas uppfattning lärjungarna, särskilt på grund av bristande kännedom om vissa fysiska och kemiska företeelser, icke under de föregående skolåren ägt tillräckliga förutsättningar. Så kan t. ex. lämnas en i någon mån mera ingående framställning om ämnesomsättningen hos de levande varelserna.

26. Där förutsättningar hos lärjungarna äro för handen, bör i osökt anslutning till innehållet i övrigt *utvecklingssynpunkten* på lämpligt sätt tillgodogöras vid undervisningen.

27. I samband med behandlingen av förbränningsföreteelserna betonas betydelsen av *ett rätt handhavande av elden* och av *nödig försiktighet* därvid samt påvisas de faror, som vårdslöshet i detta avseende kunna medföra.

28. Vid lämpliga tillfällen böra barnen erinras om betydelsen av *skydd för vårt lands natur och naturföremål samt om människans plikter mot djuren*. Undervisningen bör så bedrivas, att den bidrager till att hos barnen grundlägga kärlek till naturen och aktning för livet.

HISTORIA.

MÅL.

Historieundervisningen i folkskolan har till uppgift att giva barnen en efter deras ålder och utveckling avpassad framställning av vårt folks historia, att därvid särskilt göra dem förtrogna med betydelsefulla personligheter, händelser och tidsföreteelser, som bidragit till kulturens höjande eller äro av större betydelse för förstående av vår egen tids samfundsliv och sociala förhållanden, samt såmedelst hos barnen lägga grund för sund fosterlandskänsla och god samfundsanda.

KURSFÖRDELNING.**A-FORMEN (A).****SJUKLASSIG SKOLA.***Första, andra och tredje klassen.*

Undervisningen i historia förberedes dels genom vissa av de berättelser, som ingå i kristendomsundervisningen eller meddelas i samband med undervisningen i modersmålet, dels särskilt genom hembyggsundervisningen.

Fjärde klassen.

Berättelser och bilder från Sveriges äldsta tider, ur Nordens guda- och hjältesaga, ur vikingafärdernas, den första kristna tidens, folkungarnas och den första unions-tidens historia.

Femte klassen.

Berättelser och bilder ur vårt folks historia under unionsbrytningarnas, Gustav Vasas och hans söners samt Gustav II Adolfs och hans båda närmaste efterträdarens tid.

Sjätte klassen.

Berättelser och bilder ur vårt folks historia under Karl XI:s och Karl XII:s tid, ur frihetstidens och gustavianska tidens historia samt från det nya statsskickets tid.

Återblick på Sveriges historia samt till belysning härav valda stycken ur allmänna historien: ett fåtal valda bilder från Österlandets, Greklands och Roms forntid; några bilder ur Nordens äldsta historia; några bilder ur folkvandringarnas historia.

Sjunde klassen.

Återblick på Sveriges historia samt till belysning därav valda stycken ur allmänna historien: några bilder från kristendomens utbredning i Norden, från korstågen,¹ från stormansväldet och unionsbrytningarna, från reformationen och religionskrigen, från enväldet, från upplysningstiden och från franska revolutionen, från nationalitets- och världsmaktssträvandena.

Några bilder från vårt nuvarande samhällsliv, vilka äro ägnade att belysa kommunens och statens styrelse och förvaltning samt några av vår tids viktigare företeelser på samhällslivets område.

SEXKLASSIG SKOLA.*Första, andra och tredje klassen.*

Se kursfördelningen för sjukklassig skola.

Fjärde och femte klassen.

Samma kursfördelning som i motsvarande klasser av sjukklassig skola.

Sjätte klassen.

Berättelser och bilder ur vårt folks historia under Karl XI:s och Karl XII:s tid, ur frihetstidens och gustavianska tidens historia samt från början av det nya statsskickets tid.

Återblick på Sveriges historia samt till belysning härav några få valda stycken ur allmänna historien.

Några få bilder från vårt nuvarande samhällsliv.

¹ Bilder och berättelser ur kyrkans historia, upptagna i kursen för kristendoms-kunskap, böra ställas i nära samband med kursen i historia, så att de båda kurserna stödja och fullständiga varandra.

FÖRSTA B-FORMEN (B1).

SJUKLASSIG SKOLA.

Första och andra klassen.

Undervisningen i historia förberedes dels genom vissa av de berättelser, som ingå i kristendomsundervisningen eller meddelas i samband med undervisningen i modersmålet, dels särskilt genom hembygdsundervisningen.

Tredje och fjärde klassen.

Berättelser och bilder från Sveriges äldsta tider, ur Nordens guda- och hjältesaga, ur vikingafärdernas, den första kristna tidens, folkungarnas och början av unions-tidens historia samt till belysning härav några valda stycken ur allmänna historien.

Ena året. Ett mindre antal för båda årskurserna gemensamma berättelser och bilder, som äro särskilt ägnade att fasthålla sammanhanget och att belysa de olika tidskedena, och dessutom enbart för året ett antal andra berättelser och bilder, vilka låta anknyta sig till de gemensamma och som icke ingå i den andra årskursen.

Andra året. De för båda årskurserna gemensamma berättelserna och bilderna och dessutom enbart för året ett antal andra berättelser och bilder, vilka låta anknyta sig till de gemensamma och som icke ingå i den förra årskursen.

Femte, sjätte och sjunde klassen.

Berättelser och bilder ur vårt folks historia under unionsbrytningarnas, Gustav Vasas och hans söners, Gustav II Adolfs och hans båda närmaste efterträdares samt Karl XI:s och Karl XII:s tid, ur frihetstidens och gustavianska tidens historia och från det nya statsskickets tid samt till belysning härav några valda stycken ur allmänna historien.

Några bilder från vårt nuvarande samhällsliv.

Ena året. Ett mindre antal för alla tre årskurserna gemensamma berättelser och bilder, som äro särskilt ägnade att fasthålla sammanhanget och att belysa de olika tidsskedena, och dessutom enbart för året ett antal andra berättelser och bilder, vilka låta anknyta sig till de gemensamma och som icke ingå i de andra årskurserna.

Ensam för sjunde klassen: några bilder från vårt nuvarande samhällsliv.

Andra året. De för alla tre årskurserna gemensamma berättelserna och bilderna och dessutom enbart för året ett antal andra berättelser och bilder, vilka låta anknyta sig till de gemensamma och som icke ingå i de andra årskurserna.

Ensam för sjunde klassen: några bilder från vårt nuvarande samhällsliv.

Tredje året. De för alla tre årskurserna gemensamma berättelserna och bilderna och dessutom enbart för året ett antal andra berättelser och bilder, vilka låta anknyta sig till de gemensamma och som icke ingå i de andra årskurserna.

Ensam för sjunde klassen: några bilder från vårt nuvarande samhällsliv.

SEXKLASSIG SKOLA.

Första och andra klassen.

Se kursfördelningen för sjukklassig skola.

Tredje och fjärde klassen.

Berättelser och bilder från Sveriges äldsta tider, ur Nordens guda- och hjältesaga, ur vikingafärdernas, den första kristna tidens, folkungarnas och unionstidens historia samt till belysning härav några få valda stycken ur allmänna historien.

Ena året. Ett mindre antal för båda årskurserna gemensamma berättelser och bilder, som äro särskilt ägnade att fasthålla sammanhanget och att belysa de olika tidskedena, och dessutom enbart för året ett antal andra berättelser och bilder, vilka låta anknyta sig till de gemensamma och som icke ingå i den andra årskursen.

Andra året. De för båda årskurserna gemensamma berättelserna och bilderna och dessutom enbart för året ett antal andra berättelser och bilder, vilka låta anknyta sig till de gemensamma och som icke ingå i den förra årskursen.

Femte och sjätte klassen.

Berättelser och bilder ur vårt folks historia under Gustav Vasas och hans söners, Gustav II Adolfs och hans båda närmaste efterträdare samt Karl XI:s och Karl XII:s tid, ur frihetstidens och gustavianska tidens historia och från det nya statskicketens tid samt till belysning härav några få valda stycken ur den allmänna historien.

Några få bilder från vårt nuvarande samhällsliv.

Ena året. Ett mindre antal för båda årskurserna gemensamma berättelser och bilder, som äro särskilt ägnade att fasthålla sammanhanget och att belysa de olika tidskedena, och dessutom enbart för året ett antal andra berättelser och bilder, vilka låta anknyta sig till de gemensamma och som icke ingå i den andra årskursen.

Ensam för sjätte klassen: några få bilder från vårt nuvarande samhällsliv.

Andra året. De för båda årskurserna gemensamma berättelserna och bilderna och dessutom enbart för året ett antal andra berättelser och bilder, vilka låta anknyta sig till de gemensamma och som icke ingå i den förra årskursen.

Ensam för sjätte klassen: några få bilder från vårt nuvarande samhällsliv.

ANDRA B-FORMEN (B2).**SJUKLASSIG SKOLA.***Första och andra klassen.*

Undervisningen i historia förberedes dels genom vissa av de berättelser, som ingå i kristendomsundervisningen eller meddelas i samband med undervisningen i modersmålet, dels särskilt genom hembygsundervisningen.

Tredje och fjärde klassen.

Ett begränsat urval berättelser och bilder från Sveriges äldsta tider, ur Nordens guda- och hjältesaga, ur vikingafärdernas, den första kristna tidens, folkungarnas och början av unionstidens historia samt till belysning härav några få valda stycken ur allmänna historien.

Ena året. Ett mindre antal för båda årskurserna gemensamma berättelser och bilder, som äro särskilt ägnade att fasthålla sammanhanget och att belysa de olika tidskedena, och dessutom enbart för året ett antal andra berättelser och bilder, vilka låta anknyta sig till de gemensamma och som icke ingå i den andra årskursen.

Andra året. De för båda årskurserna gemensamma berättelserna och bilderna och dessutom enbart för året ett antal andra berättelser och bilder, vilka låta anknyta sig till de gemensamma och som icke ingå i den förra årskursen.

Femte, sjätte och sjunde klassen.

Ett begränsat urval berättelser och bilder ur vårt folks historia under unionsbrytningarnas, Gustav Vasas och hans söners, Gustav II Adolfs och hans båda närmaste efterträdarens samt Karl XI:s och Karl XII:s tid, ur frihetstidens och gustavianska tidens historia och från det nya statsskickets tid samt till belysning härav några få valda stycken ur allmänna historien.

Några få bilder från vårt nuvarande samhällsliv.

Ena året. Ett mindre antal för alla tre årskurserna gemensamma berättelser och bilder, som äro särskilt ägnade att fasthålla sammanhanget och att belysa de olika tidsskedena, och dessutom enbart för året ett antal andra berättelser och bilder, vilka låta anknyta sig till de gemensamma och som icke ingå i de andra årskurserna.

Ensamt för sjunde klassen: några få bilder från vårt nuvarande samhällsliv.

Andra året. De för alla tre årskurserna gemensamma berättelserna och bilderna och dessutom enbart för året ett antal andra berättelser och bilder, vilka låta anknyta sig till de gemensamma och som icke ingå i de andra årskurserna.

Ensamt för sjunde klassen: några få bilder från vårt nuvarande samhällsliv.

Tredje året. De för alla tre årskurserna gemensamma berättelserna och bilderna och dessutom enbart för året ett antal andra berättelser och bilder, vilka låta anknyta sig till de gemensamma och som icke ingå i de andra årskurserna.

Ensamt för sjunde klassen: några få bilder från vårt nuvarande samhällsliv.

SEXKLASSIG SKOLA.

Första och andra klassen.

Se kursfördelningen för sjukklassig skola.

Tredje och fjärde klassen.

Ett begränsat urval berättelser och bilder från Sveriges äldsta tider, ur Nordens guda- och hjältesaga, ur vikingafärdernas, den första kristna tidens, folkungarnas och unionstidens historia samt till belysning härav ett och annat stycke ur allmänna historien.

Ena året. Ett mindre antal för båda årskurserna gemensamma berättelser och bilder, som äro särskilt ägnade att fasthålla sammanhanget och att belysa de olika tidsskedena, och dessutom enbart för året ett antal andra berättelser och bilder, vilka låta anknyta sig till de gemensamma och som icke ingå i den andra årskursen.

Andra året. De för båda årskurserna gemensamma berättelserna och bilderna och dessutom enbart för året ett antal andra berättelser och bilder, vilka låta anknyta sig till de gemensamma och som icke ingå i den förra årskursen.

Femte och sjätte klassen.

Ett begränsat urval berättelser och bilder ur vårt folks historia under Gustav Vasas och hans söners, Gustav II Adolfs och hans båda närmaste efterträdarens samt Karl XI:s och Karl XII:s tid, ur frihetstidens och gustavianska tidens historia och

från det nya statsskickets tid samt till belysning härav ett och annat stycke ur allmänna historien.

En och annan bild från vårt nuvarande samhällsliv.

Ena året. Ett mindre antal för båda årskurserna gemensamma berättelser och bilder, som äro särskilt ägnade att fasthålla sammanhanget och att belysa de olika tidskedena, och dessutom enbart för året ett antal andra berättelser och bilder, vilka låta anknyta sig till de gemensamma och som icke ingå i den andra årskursen.

Ensam för sjätte klassen: en och annan bild från vårt nuvarande samhällsliv.

Andra året. De för båda årskurserna gemensamma berättelserna och bilderna och dessutom enbart för året ett antal andra berättelser och bilder, vilka låta anknyta sig till de gemensamma och som icke ingå i den förra årskursen.

Ensam för sjätte klassen: en och annan bild från vårt nuvarande samhällsliv.

TREDJE B-FORMEN (B3).

SJUKLASSIG ELLER SEXKLASSIG SKOLA.

Första och andra klassen.

Undervisningen i historia förberedes dels genom vissa av de berättelser, som ingå i kristendomsundervisningen eller meddelas i samband med undervisningen i modersmålet, dels särskilt genom hembyggsundervisningen.

Tredje klassen.

Ett antal enkla berättelser och bilder från Sveriges äldsta tider, ur Nordens guda- och hjältesaga, ur vikingafärdernas, den första kristna tidens, folkungarnas och unionstidens historia.

Fjärde klassen.

Ett antal enkla berättelser och bilder ur vårt folks historia under Gustav Vasas och hans söners, Gustav II Adolfs och hans båda närmaste efterträdare samt Karl XI:s och Karl XII:s tid, ur frihetstidens och gustavianska tidens historia samt från det nya statsskickets tid.

Femte (och sjunde) klassen.

Ett begränsat urval berättelser och bilder från Sveriges äldsta tider, ur Nordens guda- och hjältesaga, ur vikingafärdernas, den första kristna tidens, folkungarnas och unionstidens historia samt till belysning härav ett och annat stycke ur allmänna historien.

Ensam för sjunde klassen: en och annan bild från vårt nuvarande samhällsliv.

Anm. Undervisningen är gemensam å ena sidan för tredje och femte samt, där sådan förekommer, sjunde klassen och å andra sidan för fjärde och sjätte klassen. Urvalet av berättelser och bilder innefattar dels samma stycken för de sålunda gemensamt undervisade klasserna, dels särskilt för de högre klasserna andra stycken, som ställa något större krav på barnens utveckling.

Sjätte klassen.

Ett begränsat urval berättelser och bilder ur vårt folks historia under Gustav Vasas och hans söners, Gustav II Adolfs och hans båda närmaste efterträdare samt Karl XI:s och Karl XII:s tid, ur frihetstidens och gustavianska tidens historia och från det nya statsskickets tid samt till belysning härav ett och annat stycke ur allmänna historien.

ANVISNINGAR.

1. Historieundervisningen bör så planläggas och bedrivas, att *dess ledande tråd blir den fredliga odlingens och samhällsordningens utveckling genom tiderna.* Historiens rättesnöre är att giva en sann bild av gångna tidsskeden, och berättelser och skildringar ur krigshistorien måste därför även ingå i undervisningen. Men därvid bör framhållas, att i samma mån kulturen gått framåt, har kriget allt starkare framstått såsom en olycka och ett fördärv, och uppmärksamheten bör fästas på de lidanden kriget alltid medfört, varjämte för lärjungarna bör betonas skillnaden mellan sådana krig, som förts till försvar för ett folks självständighet och rätt, och sådana, som framkallats av erövringslystnad eller liknande motiv.

Läraren bör värda sig om att motverka uppkomsten av hat och fiendskap mot andra folk samt främja insikten om att fred och samförstånd mellan alla länder är ett av huvudvillkoren för mänsklighetens gemensamma framåtskridande. Barnen böra få en stark känsla av att det finnes hjältar också i fredens värv och att även dessa lagt i dagen mod och självuppoffring samt bidragit att föra sitt folk framåt och därför äro förtjänta av dess tacksamhet och beundran.

2. Historieundervisningen i folkskolan bör *samlas kring betydelsefulla personligheter samt viktiga händelser och företeelser*, i främsta rummet dem, som tjänat framåtskridandet och kulturen. I allmänhet bör blott sådant innehåll upptagas till behandling, åt vilket naturligt och osökt kan givas den enkla livfulla berättelsens eller den åskådliga klara bildens form.

3. I en berättelse böra medtagas sådana omständigheter i händelseförloppet, som äro behöfliga för vinnande av åskådlighet och sammanhang, och i en bild de enskildheter, som äro ägnade att förläna densamma på en gång klarhet och begränsning. Däremot bör framställningen hållas fri från sådant, till vilket icke kan knytas något för barnen intresseväckande eller minnesvärt. Särskilt i fråga om namn och årtal bör urskillning och begränsning iakttagas.

4. Den till sjätte och sjunde klassen i skolor av A-formen förlagda *återblicken på Sveriges historia* med tillhörande bilder ur allmänna historien bör bestå av åskådliga, livfulla skildringar från de olika tidsskedena i anslutning till det förut genomgångna.

Vid valet av ämnen, som skola ingå i återblicken,¹ bör tillses, att dessa äro ägnade

¹ Såsom *exempel* på ämnen, som kunna ingå i återblicken, må följande anföras:

1. Babylon och dess minnesmärken. 2. Egyptens klippravar, pyramider och tempel. 3. Fenicierna. Bokstavsskriften.

4. De homeriska sångerna. 5. De olympiska spelen. 6. Grekernas frihetskamp. Alexander den store. 7. Sokrates.

8. Roms grundläggning. 9. Fattiga och rika i Rom. Bröderna Gracchus. 10. Forum i Rom.

11. Vad fornfynden säga oss om livet i Norden under de äldsta tiderna. 12.* En fornsvensk by under stenåldern. 13. Brons-arbeten från Sveriges forntid. Hällristningar.

14.* Kejsar Augustus och det romerska väldet. 15.* Utvandringar från Norden. Öst- och västgoter. 16. Gregorius den store och kyrkan. 17. Mohammed och araberna. 18. Karl den store. 19. Korstågen.

20.* De nordiska rikena bildas. 21. Nordmannatågen. 22. Livet i Norden under vikingatiden. Runorna. 23. Landskapstingen och de gamla lagarna. 24.* Kristendomen når Sverige. 25.* Länsherrar, vasaller och livegna. 26. Ett tornerspel. 27. Gottlands storhetstid.

28.* Birger jarls och Magnus Ladulås fridslagar. 29.* Digerdöden. 30. Birgitta och Vadstena kloster. Klostersom kulturhårdar. 31. De svenska herrarna på Magnus Erikssons och Albrekts tid.

32.* Margareta och Nordens enhet. 33.* Bönderna hotas av livegenskap. 34. Ståndssamhällets uppkomst och karaktär. 35.* Engelbrekt och Sveriges första riksdag. 36. Hansan och tyskarna i Sverige. 37.* Slaget på Brunkeberg. 38. Stockholms stad på Sturarnas tid.

att giva en åskådlig föreställning såväl om de för vårt folk avgörande yttre händelserna som om gången av den inre utvecklingen i Sverige. Vad angår valet av stycken ur allmänna historien bör huvudvikten läggas därpå, att lärjungarna erhålla de för uppfattningen av vår egen historia oundgängligaste upplysningarna om de händelser och den utveckling, som försiggått bland andra folk.

Då endast begränsad tid kan ägnas åt nu berörda del av kursen, bör innehållet samlas omkring ett fåtal av de för vinnandet av historieundervisningens mål mest oömbärliga styckena i svenska och allmänna historien. Varje bild bör göras i möjligaste mån enkel men saklig samt hållas fri från abstrakta uttryck och allmänna betraktelser.

Behovet av begränsning gör sig givetvis särskilt gällande i fråga om skolor med sexårig lärokurs.

5. *De olika momenten böra genomgående ordnas i tidsföljd.* Skulle undantagsvis någon avvikelse härifrån behöva göras, bör nödig ledning städse lämnas för en klar

39. Krutets och boktryckerikonstens uppfinning. 40. Skolor och universitet. 41. Sjövägen till Indien. 42.* Amerikas upptäckt. 43. Kopernicus och Giordano Bruno. 44.* Martin Luther. 45.* Gustav Vasas landsfaderliga regemente. 46. Nederländerna och deras frihetskamp. 47. Gustav II Adolfs sista riksdag. 48.* Gustav Adolf i trettioåriga kriget. 49. Gustav Adolfs och Axel Oxenstiernas arbete för Sveriges fredliga utveckling. 50. Sverige erhåller en enhetlig statsförvaltning. 51. Den svenska adeln på höjden av makt och rikedom. 52.* Sverige får naturliga gränser. 53. Hantverk och skrän. 54. Ett svenskt järnbruk i äldre tider. 55.* Karl XI:s reduktion. 56. Ludvig XIV i Frankrike. 57.* Efter den stora ofreden. 58. 1734 års lag. 59. Polhem och Sveriges bergsbruk. 60.* Alströmer och Sveriges industri. 61.* Karl von Linné och Sveriges vetenskapliga forskning. 62.* En riksdag under frihetstiden. 63. Gammalt svenskt sockenliv. 64. Voltaire och hans samtid. 65. Fredrik II av Preussen. Polens delning. 66.* Gustav III:s statsvälvning 1772. 67. Kellgren och Bellman. 68. Nordamerikanska frihetskriget. Georg Washington. 69. Franska revolutionen. 70. Napoleon Bonaparte. 71. Slaget på Köpenhamns redd. 72. Folkens kamp mot Napoleon. Slaget vid Leipzig. 73.* Sverige förlorar Finland. 74.* Sveriges nya grundlag. 75. Rutger Maclean och skiftesverket. 76.* Föreningen mellan Sverige och Norge. 77.* Den hundraåriga freden börjar. Karl XIV Johan. 78. Göta kanal. 79. Wallin och den svenska psalmboken. 80. Esaias Tegnér, Erik Gustav Geijer. 81.* Den svenska folkskolans genombrottstid. 82. Ångmaskinen! James Watt. 83. Ångfartyget. Robert Fulton och *John Ericsson. 84. Järnvägarna. Georg Stephenson. 85. Storindustrialismen. 86. Det nordamerikanska medborgarkriget. Abraham Lincoln. 87.* Utvandringen från Sverige. Svenska karna i Amerika. 88. Danmark förlorar Slesvig. 89. Tysklands enhet. Otto von Bismarck. 90.* Sveriges järnvägar. Nils Ericson. 91.* Nykterhetsföreningar. Peter Wieselgren. 92.* Representationsreformen och de nya kommunallagarna. 93.* Fackföreningar. 94.* Den allmänna rösträtten. 95.* Den allmänna värnplikten. 96.* Den allmänna pensionsförsäkringen. 97. Föreningen med Norge upplöses. 98. Konungen i sitt statsråd. 99. En riksdag. 100. Ett landsting. 101. En kommunalstämma och en kyrkostämma. Stadsfullmäktige. 102. Häradsrätt och rådhusrätt. Hovrätt. Högsta domstol. 103. Den svenska konstens blomstring kring senaste sekelskiftet. 104. Folkminnesforskningen och Artur Hazelius. 105. Nobelstiftelsen. 106. Vårt allmänna undervisningsväsen i nutiden: folkskolor, ungdomsskolor, yrkesskolor, läroverk, högskolor. 107. Det fria folkbildningsarbetet. Folkhögskolan. 108. Sverige under det stora världskriget.

Ann. Med * hava utmärkts sådana ämnen, vilka lämpligen kunna tänkas upptagna i den återblick på Sveriges historia med därtill hörande valda stycken ur allmänna historien, som enligt kursfördelningen ingår i kursen för sjätte klassen i skola av A-formen med sexårig kurs.

uppfattning av tidssammanhanget. Däremot är det av mera underordnad vikt, om större eller mindre luckor uppstå i händelsekedjan.

6. *Ämnena* för de viktigaste berättelserna och bilderna ävensom särskilt *betydelsefulla namn och årtal* böra *inläras* på ett sådant sätt, att därigenom gives fasthet och reda åt lärjungarnas historiska kunskap.

7. Det historiska innehållet bör i regel meddelas åt lärjungarna genom *lärarens muntliga berättande*. Framställningen bör därvid ske fritt samt göras så *utförlig och målade*, att den förmår fångsla lärjungarnas intresse.

Vid *förhöret* bör innehållet icke för mycket sönderstyckas genom utfrågande, utan lärjungarna böra, i den mån de så kunna, få berätta, på ett tidigare stadium mindre stycken och på ett senare även något längre stycken. Utanläsning av läroboken bör på lämpligt sätt förhindras.

8. Mera betydande *enskilda historiska företeelser* — t. ex. ett konungaval, en riksdag, en belägring, ett sjöslag, ett fredslut, — vilka stå i samband med till kursen hörande berättelser eller bilder, böra, då så finnes lämpligt, framställas *utförligt och åskådligt*, så att i den följande undervisningen hänvisning kan göras härtill.

9. I den mån så kan ske, bör den historiska berättelsen utgå ifrån eller anknyta sig till *i hembygden förekommande kvarlevor och minnen från förgångna tider*, såsom gamla vägar och broar, åkrar, som sedan urminnes tid burit skörd, minnesmärken, byggnader, fornminnen, sedvänjor, folkvisor, sagor m. m. Vid lämpliga tillfällen bör barnens uppmärksamhet fästas vid betydelsen av skydd för fornminnen och andra lämningar av gångna tiders kultur.

10. Vid varje historisk lektion bör *erforderlig karta* finnas till hands för att efter behov användas. Tillika böra flitigt användas sådana hjälpmedel som *planscher och tavlor* samt, i den mån det är möjligt, teckning på krittavlan, framställning i sandlåda och dylikt.

11. Då tillfälle därtill osökt erbjuder sig, böra i samband med historieundervisningen läsas *dikter*, vilka äro ägnade att giva liv och färg åt den historiska framställningen, eller vilka giva uttryck åt en av historielectionen framkallad stämning.

12. *I skolor med kursväxling*, där, såsom kursfördelningen närmare angiver, å ena sidan tredje och fjärde och å andra sidan femte och sjätte samt, där sådan förekommer, sjunde klassen sammanhållas vid undervisningen, genomgås årligen berättelser och bilder från samtliga de tidsskeden, som tillhöra kursen för de klasser, vilka sålunda undervisas gemensamt.

De enligt kursfördelningen *varje år återkommande berättelser och bilder*, som särskilt skola tjäna till att fasthålla sammanhanget, böra vara av sådan beskaffenhet, att de kunna lämna hållpunkter för barnen, då de behöva överblicka en längre tidsperiod, samt på samma gång vara av sådant värde, att de förtjäna göras till barnens egen- dom på det fastare sätt, som måste bliva en följd därav, att de årligen återkomma. Dessa berättelser och bilder böra därför väljas bland dem, vilka avse något, som är särskilt typiskt för det ifrågavarande tidsskedet och varit av mera ingripande betydelse i vårt folks historia samt på samma gång är ägnat att göra ett starkt intryck på barnen. Om dessa gemensamma berättelser och bilder väljas på lämpligt sätt, torde de luckor i framställningen, som uppstå därav, att andra berättelser och bilder förekomma blott vartannat eller vart tredje år, icke behöva bliva till något egentligt

men för undervisningen. Det är här att märka, att även där kursväxling icke behöver anlitas, kunna endast brottstycken medtagas i folkskolans kurs.

Till ledning lämnas här *exempel* på berättelser och bilder, lämpliga att i det avseende det här gäller komma i fråga: 1. Livet i en forntida by i Sverige. 2. Ansögar predikar kristendomen i Sverige. 3. Olov Skötkonung, och lagman Torgny. 4. Birger jarl. 5. Magnus Erikssons konungaval; hans eriksgata. 6. Den heliga Birgitta. 7. Klostren som kulturhärddar. 8. Drottning Margareta förenar Nordens riken. 9. Engelbrekt. 10. Sten Sture d. ä. försvarar Sveriges självständighet. 11. Gustav Vasas befrielsekrig. 12. Olaus Petri. 13. Västerås riksdag. 14. Uppsala möte. 15. Gustav II Adolf i trettioåriga kriget. 16. Axel Oxenstierna och arbetet för Sveriges fredliga utveckling. 17. Tåget över Bält och freden i Roskilde. 18. Karl XI genomdrivar reduktionen. 19. Karl XII och tsar Peter. 20. Efter Karl XI genomdrivas reduktionen. 21. En riksdag under frihetstiden. 22. Karl von Linné och den stora ofreden. 23. Gustav III:s statsvälvning 1772. 24. Sverige förlorar Finland. 25. Statsvälvningen 1809 och Sveriges nya grundlagar. 26. Förelörlor Finland. 27. Sverige får en ny riksdagsordning. 28. John Ericsson; lokomotivet och propellern. 29. Föreningen med Norge upplöses. 30. Den allmänna rösträtten.

De i blott en av de växlande årskurserna ingående berättelserna och bilderna böra fördelas så jämnt som möjligt på de olika åren samt anknytas till de gemensamma och inpassas i sitt sammanhang mellan dessa. Ibland kan det vara lämpligt att varje år taga med berättelser från samma tid, exempelvis från vår guda- och hjältesaga, och från vikingafärderna. Så kunna ock utom ett gemensamt stycke ur Magnus Erikssons historia tagas med det ena året skildringar om huru Sverige får en landslag och om digendöden, andra året om huru Magnus förvärvar Skåne, Halland och Bleking samt råkar i strid med herrarna och med påven. Å andra sidan kan det vara lämpligt, att exempelvis ett år upptages om Magnus Ladulås allt, som bör komma med, ett annat år på samma sätt om Magnus Ladulås söner; likaledes ett år vårt folks historia under Erik XIV:s, ett annat år under Johan III:s tid. De barn, som redan varit med om att genomgå de till kursen hörande tidsskedena, böra vid den förnyade genomgången erinras om de berättelser och bilder, som de förut lärt känna. Därigenom bör hela innehållet i kursen sista året barnen äro med om densamma för dem kunna framstå i ett sammanhang.

Då i skolor med kursväxling icke lämpligen kan såsom ett särskilt kursmoment förekomma en återblick på Sveriges historia, böra *stycken ur allmänna historien*, där de skola ingå i kursen, upptagas redan från början.

På grund därav att längre tid måste krävas för kursens genomgående, då vissa berättelser och bilder äro gemensamma för två eller tre årsklasser, måste antalet stycken ur allmänna historien bliva mindre redan i sjukklassig skola av första B-formen än i motsvarande skola av A-formen. Ännu starkare måste tydligen minskningen i detta avseende bliva i skolor, där antalet undervisningstimmar för ämnet är mindre.

I de skolor, där såsom särskilt kursmoment ingå *bilder från vårt nuvarande samhällsliv*, böra vid slutet av läsåret några få lärotimmar anslås till undervisning härom särskilt för högsta klassen, varvid de övriga barnen sysselsättas med tysta övningar.

TECKNING.

MÅL.

Teckningsundervisningen i folkskolan har till uppgift att, på samma gång den övar lärjungarnas iakttagelseförmåga och utvecklar deras skönhetssinne, bibringa dem färdighet att i bild återgiva enkla föremål på fri hand i profil eller perspektiv eller ock medelst geometrisk ritning.

KURSFÖRDELNING.

A-FORMEN (A).

SJUKLASSIG SKOLA.

Första, andra och tredje klassen.

Teckning ingår i dessa klasser i de arbetsövningar, som förekomma i samband med hembyggsundervisningen.

Fjärde klassen.

Frihandsteckning: profilteckning efter föremål ur växt- och djurriket samt kulturhistoriska och industriella föremål m. m. ävensom teckning efter lärarens företeckning samt ur minnet och fantasien, allt i möjligast nära anslutning till fjärde klassens undervisning i övrigt och till barnens liv utanför skolan; lättare färgläggning i samband med teckningsövningarna.

Femte klassen.

Frihandsteckning: profilteckning efter föremål ävensom teckning efter lärarens företeckning samt ur minnet och fantasien i anslutning till femte klassens undervisning i övrigt och till barnens liv utanför skolan; färgläggning i samband med teckningsövningarna.

Linearritning: för gossar: projektionsritning i två plan huvudsakligen efter enkla slöjdföremål,

för flickor: enkla ritövningar i anslutning till slöjdarbetet.

Sjätte klassen.

Frihandsteckning: profilteckning efter föremål ävensom teckning efter lärarens företeckning samt ur minnet i anslutning till sjätte klassens undervisning i övrigt och till barnens liv utanför skolan; teckning efter allmogemönster, helst från det egna landskapet och efter verkliga föremål; lättare övningar i perspektivisk teckning efter enkla föremål; färgläggning och skuggning i samband med teckningsövningarna.

Linearritning: för gossar: projektionsritning i två eller tre plan samt uppriktning av uttubredningar huvudsakligen efter slöjdföremål;

för flickor: enkla ritövningar i anslutning till slöjdarbetet.

Sjunde klassen.

Frihandsteckning: profil- och perspektivteckning efter föremål ävensom teckning efter lärarens företeckning samt ur minnet i anslutning till sjunde klassens undervisning i övrigt och till barnens liv utanför skolan; teckning efter allmogemönster samt enkla teckningsuppgifter i anslutning till slöjdarbetet; färgläggning och skuggning i samband med teckningsövningarna.

Linearritning: för gossar: projekteringsritning/ av enklare möbler och redskap m. m. samt uppritning av skärningar jämte materialbeteckning;
för flickor: ritövningar i anslutning till slöjdarbetet.

SEXKLASSIG SKOLA.*Första—sjätte klassen.*

Samma kursfördelning som i motsvarande klasser av sjukklassig skola.

FÖRSTA B-FORMEN (B 1).**SJUKLASSIG SKOLA.***Första och andra klassen.*

Teckning ingår i dessa klasser i de arbetsövningar, som förekomma i samband med hembygdsundervisningen.

Tredje klassen.

Frihandsteckning: teckning under de arbetsövningar, som förekomma i samband med hembygdsundervisningen;

enkel profildeckning efter föremål ur växt- och djurriket samt kulturhistoriska och industriella föremål m. m. ävensom teckning efter lärarens företeckning samt ur minnet och fantasien, allt i möjligast nära anslutning till årets undervisning i övrigt och till barnens liv utanför skolan; lättare färgläggning i samband med teckningsövningarna.

Fjärde klassen.

Frihandsteckning: teckning under de arbetsövningar, som förekomma i samband med hembygdsundervisningen;

profilteckning efter föremål ävensom teckning efter lärarens företeckning samt ur minnet och fantasien, allt i möjligast nära anslutning till årets undervisning i övrigt och till barnens liv utanför skolan; lättare färgläggning i samband med teckningsövningarna.

Anm. Tredje och fjärde klassens undervisning i teckning förlägges till samma timmar. För att lärjungarna skola kunna fortskrida i färdighet alltefter tilltagande övning och utveckling, böra dock de båda klasserna i allmänhet erhålla olika uppgifter. Detta bör likväl icke hindra, att de, då så finnes ändamålsenligt, erhålla gemensam undervisning, vilket särskilt bör bliva fallet i fråga om den teckning efter lärarens företeckning samt ur minnet och fantasien, som ansluter sig till årets undervisning i andra ämnen. Även i detta fall bör dock den högre klassen så långt möjligt få utföra mera krävande arbete.

Femte klassen.

Frihandsteckning: profilteckning efter föremål, ävensom teckning efter lärarens företeckning samt ur minnet och fantasien i anslutning till årets undervisning i övrigt och till barnens liv utanför skolan; färgläggning i samband med teckningsövningarna.

(*Linearritning:*) för gossar: projektionsritning i två plan huvudsakligen efter enkla slöjdföremål;

för flickor: några enkla ritövningar i anslutning till slöjdarbetet.)

Sjätte klassen.

Frihandsteckning: profilteckning efter föremål ävensom teckning efter lärarens företeckning samt ur minnet i anslutning till årets undervisning i övrigt och till barnens liv utanför skolan; teckning efter allmogemönster, helst från det egna landskapet och efter verkliga föremål; några lättare övningar i perspektivisk teckning efter enkla föremål; färgläggning i samband med teckningsövningarna.

Linearritning: för gossar: projektionsritning i två eller tre plan samt uppritning av ytutbredningar huvudsakligen efter slöjdföremål;

för flickor: några enkla ritövningar i anslutning till slöjdarbetet.

Sjunde klassen.

Frihandsteckning: profilteckning och enkel perspektivteckning efter föremål ävensom teckning efter lärarens företeckning samt ur minnet i anslutning till årets undervisning i övrigt och till barnens liv utanför skolan; teckning efter allmogemönster samt enkla teckningsuppgifter i anslutning till slöjdarbetet; färgläggning i samband med teckningsövningarna.

Linearritning: för gossar: projektionsritning av enklare möbler och redskap m. m.; för flickor: några ritövningar i anslutning till slöjdarbetet.

Anm. Femte, sjätte och sjunde klassens undervisning i teckning förlägges till samma timmar. För att lärjungarna skola kunna fortskrida allt efter tilltagande övning och utveckling, böra dock de särskilda klasserna i allmänhet erhålla olika uppgifter. Detta bör likväl icke hindra, att de tre klasserna eller två av dem, då så finnes ändamålsenligt, undervisas gemensamt. Sådan gemensam undervisning är särskilt lämplig i fråga om den teckning efter lärarens företeckning samt ur minnet och fantasien, som ansluter sig till årets undervisning i andra ämnen. Även i detta fall bör dock en högre klass så långt möjligt få utföra mera krävande arbete.

SEXKLASSIG SKOLA.*Första—sjätte klassen.*

Samma kursfördelning som i motsvarande klasser av sjukklassig skola.

ANDRA B-FORMEN (B 2).**SJUKLASSIG SKOLA.***Första och andra klassen.*

Teckning ingår i dessa klasser i de arbetsövningar, som förekomma i samband med hembygdsundervisningen.

Tredje klassen.

Frihandsteckning: teckning under de arbetsövningar, som förekomma i samband med hembygdsundervisningen;

enkel profilteckning efter föremål ur växt- och djurriket samt kulturhistoriska och industriella föremål m. m. ävensom teckning efter lärarens företeckning samt ur minnet och fantasien, allt i möjligast nära anslutning till årets undervisning i övrigt och till barnens liv utanför skolan; lättare färgläggning i samband med teckningsövningarna.

Fjärde klassen.

Frihandsteckning: teckning under de arbetsövningar, som förekomma i samband med hembygdsundervisningen;

enkel profilteckning efter föremål ävensom teckning efter lärarens företeckning samt ur minnet och fantasien, allt i möjligast nära anslutning till årets undervisning i övrigt och till barnens liv utanför skolan; lättare färgläggning i samband med teckningsövningarna.

Femte klassen.

Frihandsteckning: profilteckning efter föremål ävensom teckning efter lärarens företeckning samt ur minnet och fantasien i anslutning till årets undervisning i övrigt och till barnens liv utanför skolan; färgläggning i samband med teckningsövningarna.

Lineärritning: för gossar: någon övning i projektionsritning i två plan huvudsakligen efter enkla slöjdföremål;

för flickor: en och annan enkel ritövning i anslutning till slöjdarbetet.

Sjätte klassen.

Frihandsteckning: profilteckning efter föremål ävensom teckning efter lärarens företeckning samt ur minnet i anslutning till årets undervisning i övrigt och till barnens liv utanför skolan; teckning efter allmogemönster, helst från det egna landskapet och efter verkliga föremål; färgläggning i samband med teckningsövningarna.

Lineärritning: för gossar: någon övning i projektionsritning i två eller tre plan huvudsakligen efter enkla slöjdföremål;

för flickor: en och annan enkel ritövning i anslutning till slöjdarbetet.

Sjunde klassen.

Frihandsteckning: profilteckning och enkel perspektivteckning efter föremål ävensom teckning efter lärarens företeckning samt ur minnet i anslutning till årets undervisning i övrigt och till barnens liv utanför skolan; teckning efter allmogemönster; färgläggning i samband med teckningsövningarna.

Lineärritning: för gossar: projektionsritning av enklare möbler och redskap;

för flickor: några ritövningar i anslutning till slöjdarbetet.

Ann. Lärarens omedelbara undervisning i teckning för samtliga klasser på folkskolestadiet förlägges till samma timmar. Tyst övning i teckning, medan läraren lämnar omedelbar undervisning i annat ämne, kan förekomma dels samtidigt för tredje och fjärde klassen, dels samtidigt för de övriga klasserna. För att lärjungarna skola kunna fortskrida i färdighet allt efter tilltagande övning och utveckling, böra dock de särskilda klasserna i allmänhet erhålla olika uppgifter. Detta bör likväl icke hindra, att två eller flera klasser, då så finnes ändamålsenligt, undervisas gemen-

samt. Sådan gemensam undervisning är särskilt lämplig i fråga om den teckning efter lärarens företeckning samt ur minnet och fantasien, som ansluter sig till årets undervisning i andra ämnen, men även därvid bör en högre klass så långt möjligt få utföra mera krävande arbete än en lägre.

SEXKLASSIG SKOLA.

Första—sjätte klassen.

Samma kursfördelning som i motsvarande klasser av sjukklassig skola.

TREDJE B-FORMEN (B 3).

SJUKLASSIG OCH SEXKLASSIG SKOLA.

Första och andra klassen.

Teckning ingår i dessa klasser i de arbetsövningar, som förekomma i samband med hembygdsundervisningen.

Tredje klassen.

Även i tredje klassen förberedes teckningsundervisningen genom arbetsövningar, vilka i denna klass huvudsakligen böra utgöras av teckning av föremål, som omtalas vid hembygdsundervisningen.

Fjärde klassen.

Frihandsteckning: enkel profildeckning efter föremål ur växt- och djurriket samt kulturhistoriska och industriella föremål m. m. ävensom teckning efter lärarens företeckning samt ur minnet och fantasien, allt i möjligast nära anslutning till årets undervisning i övrigt och till barnens liv utanför skolan; lättare färgläggning i samband med teckningsövningarna.

Femte klassen.

Frihandsteckning: profildeckning efter föremål ävensom teckning efter lärarens företeckning samt ur minnet och fantasien i anslutning till årets undervisning i övrigt och till barnens liv utanför skolan; färgläggning i samband med teckningsövningarna.

Linearritning: för gossar: någon övning i projektionsritning i två plan huvudsakligen efter slöjdföremål;

för flickor: en och annan enkel ritövning i anslutning till slöjdarbetet.

Sjätte klassen.

Frihandsteckning: profildeckning efter föremål ävensom teckning efter lärarens företeckning samt ur minnet i anslutning till årets undervisning i övrigt och till barnens liv utanför skolan; teckning efter allmogemönster, helst från det egna landskapet och efter verkliga föremål; färgläggning i samband med teckningsövningarna.

Linearritning: för gossar: någon övning i projektionsritning i två eller tre plan huvudsakligen efter enkla slöjdföremål; för flickor: en och annan enkel ritövning i anslutning till slöjdarbetet.

Sjunde klassen.

Frihandsteckning: profildeckning och någon enkel perspektivteckning efter föremål ävensom teckning efter lärarens företeckning samt ur minnet i anslutning till årets

Obs. Näs-serien!

undervisning i övrigt och till barnens liv utanför skolan; teckning efter allmogemönster; färgläggning i samband med teckningsövningarna.

Linearritning: för gossar: någon övning i projektionsritning efter enklare möbler och redskap;

för flickor: en och annan enkel ritövning i anslutning till slöjdarbetet.

Anm. Vartannat år kommer läraren att på samma timmar meddela omedelbar undervisning åt såväl första och tredje klassen i arbetsövningar som femte och, där sådan förekommer, sjunde klassen i teckning och vart annat år att på samma timmar lämna omedelbar undervisning åt såväl andra klassen i arbetsövningar som fjärde och sjätte klassen i teckning. Tyst övning i teckning, medan läraren lämnar omedelbar undervisning i annat ämne, kan allt efter omständigheterna förekomma för en klass ensamt eller för två klasser samtidigt. De samtidigt undervisade klasserna böra dock, för att lärjungarna skola kunna allt efter tilltagande övning och utveckling fortskrida i färdighet, erhålla olika uppgifter. Detta bör likväl icke hindra, att två eller flera klasser, då så finnes ändamålsenligt, undervisas gemensamt. Sådan gemensam undervisning är särskilt lämplig i fråga om den teckning, som omedelbart ansluter sig till årets undervisning i andra ämnen, men även därvid bör en högre klass så långt möjligt få utföra mera krävande arbete än en lägre.

ANVISNINGAR.

1. Vid teckningsundervisningen i folkskolan bör huvudvikten läggas på teckningens användning som *uttrycksmedel*. Teckningsundervisningen bör därför så nära som möjligt *ansluta sig till undervisningen i övriga ämnen*.

2. I de lägre klasserna är i allmänhet lämpligast, att lärjungarna *undervisas gemensamt*. Även på de högre stadierna bör gemensam undervisning med hela klassen eller grupp av densamma användas vid införandet av nya övningar, men i övrigt böra lärjungarna i dessa klasser så vitt möjligt få fortskrida i arbetet allt efter anlag och vunnen färdighet oberoende av de övriga. Vid gemensam undervisning böra de lärjungar, som tidigare än kamraterna avslutat sina arbeten, sysselsättas med *fyllnadsarbeten*, vilka helst böra ställas i samband med den gemensamma uppgiften och avse att fullständiga denna.

Teckningsövning bör i regel föregås av ett kort samtal om den föreliggande uppgiften och om teckningens utförande, varvid läraren, då så är behöfligt, genom en skiss på krittavlan visar tillvägagångssättet. Denna lärarens teckning bör därefter döljas eller utplånas, innan lärjungarna påbörja sina egna teckningar.

3. I regel böra lärjungarna teckna efter *verkliga föremål*, i vissa fall efter *lärarens företeckning*. Därjämte bör även övas *teckning ur minnet och fantasien*.

4. För teckningsundervisningen bör i varje skola finnas en väl vald *samling föremål*, ordnad i lämpliga serier med hänsyn till föremålets svårighetsgrad och deras samband med undervisningen i övrigt. I samlingen böra ingå såväl naturföremål som verktyg, redskap, hemslöjdsalster m. m. ur den för barnen närmast bekanta verklig-

heten. Vid urvalet bör beaktas, att föremålen äro av beskaffenhet att intressera lärjungarna och att de med hänsyn till såväl form som färg äro ägnade att utveckla deras skönhetsinne. De föremål, som skola användas vid teckning av allmogemönster, böra väljas med stor urskillning, så att endast tydliga och typiska mönster komma till användning, och främst böra sådana föremål komma i fråga, vilka företråda allmogekonsten i lärjungarnas egen hembygd.

Alla för klassundervisning avsedda föremål böra vara så stora och tydliga, att de lämpligt placerade kunna samtidigt iakttagas av alla lärjungarna i klassen. I vissa fall, såsom vid teckning efter naturföremål, bör dock även vid gemensam undervisning varje lärjunge hava sitt särskilda föremål att iakttaga och avbilda.

En stor del av de för teckningen behövlige föremålen, såsom blad, blommor, frukter, musslor, snäckor m. m., kunna anskaffas av barnen själva.

5. Vid *teckning efter föremål* avbilda lärjungarna dessa till en början endast i två utsträckningar, i *profil*, sedermera i alla tre utsträckningarna, i *perspektiv*.

För den första *profilteckningen* böra väljas föremål med övervägande utsträckning i endast två riktningar, t. ex. portfölj, flagga, lucka, blad o. s. v. Genom noggrant iakttagande av föremålet skola lärjungarna själva först söka finna förhållandet mellan föremålets olika mått, därefter medelst »syftning» med blyertspenna pröva sina iakttagelser och slutligen med ledning därav utföra avbildningen. Från första början skola lärjungarna övas att med bortseende från detaljerna fästa uppmärksamheten vid samt i raska drag söka återgiva *det väsentliga i formen*. Teckningarna böra utföras i stor skala med ritkol (eller krita) på oglättat, helst tonat papper, som fästes på ett stativ (eller på insidan av skolbordets uppfällda lock). Under tecknandet föras armen och handen fritt utan att stödjas mot ritplanet, *friarmsövning*.

Först tecknas konturerna med tunna, lätta streck, och därefter utarbetas bilden mera fullständigt. Renteckningen kan lämpligen ske på så sätt, att lärjungen noga följer kol-konturen med en mjuk blyerts, varefter kolet avlägsnas och teckningen fullbordas. Mot slutet av fjärde skolåret och sedermera kan teckningen ske företrädesvis med blyerts på vitt eller tonat ritpapper.

Konturerna böra i allmänhet ritas med jämförelsevis breda linjer, på det att bilden klart och tydligt må inpräglas i lärjungarnas minne.

Till omväxling böra allt emellanåt förekomma *särskilda friarmsövningar* med krita eller kol på krittavla eller på papper. Härvid tecknas dels vissa allmänt förekommande grundformer, såsom båglinjer, cirklar, ellipser, äggformer, hjärtformer, räta linjer, trianglar, kvadrater m. m., dels enkla föremål, i vilkas konturer dessa former ingå. Dessa övningar avse att bibringa lärjungarna den ledighet och säkerhet i armens och handens rörelser, som kräves, för att någon färdighet i teckning skall kunna uppnås.

Vid den första *perspektivteckningen* böra användas föremål med enkla geometriska grundformer, såsom skrivhäfte, ring, fyrkantig ask, dricksglas o. s. v. Genom egna iakttagelser och kontrollerande syftning ledas lärjungarna att själva upptäcka skillnaden mellan föremålets form, sådan denna är i verkligheten och sådan den ter sig för vårt öga. Med ledning härav utföres först med lätt hand ett utkast av föremålets konturer, varvid även de icke synliga linjerna tecknas. Även perspektivteckningarna kunna utföras med kol eller blyerts på oglättat tonat eller vitt vanligt ritpapper. Skuggbehandling må förekomma, i den mån omständigheterna det medgiva.

Sedan perspektivteckning enligt kursplanen blivit införd, bör för gossarna största delen av den åt teckningsundervisningen anslagna tiden användas till sådan teckning

jämte linearritning. För flickorna däremot böra i regel övningarna i perspektivteckning göras mindre omfattande och tiden i stället i större utsträckning ägnas åt mönsterritning.

6. Vid de teckningsövningar, som ansluta sig till undervisningen i övriga ämnen, kunna verkliga föremål icke alltid användas såsom förebilder, t. ex. vid tecknandet av en fornåldersgrav, en kolmila o. s. v. I sådana fall användes i stället avbildning efter *lärarens företeckning*. Denna företeckning på krittavlan eller på ett stort papper bör helst utföras inför barnen, så att dessa kunna följa, huru bilden småningom växer fram. Allt efter vad som i varje fall kan befinnas lämpligt, utföres sådan företeckning i profil eller i perspektiv, även om lärjungarna ej övats i perspektivteckning efter verkliga föremål.

7. *Teckning efter mönster* bör såvitt möjligt förbindas med barnens slöjdarbete. För detta ändamål böra lärjungarna övas att av geometriska former, såsom punkter, kors, sicksacklinjer, bågar o. s. v. sammansätta bårder, ytmönster eller fristående ornament. Alster av gammal hemslöjd kunna härvid utgöra goda förebilder. Flickorna böra särskilt övas att teckna förenklade blad- och blomformer samt att avbilda olika styngarter jämte lämpliga delar av allmogemönster och därav sammansätta enkla mönster. Med sådana av dem själva tecknade mönster kunna lärjungarna sedan få pryda därför lämpliga föremål, som de förfärdigat vid slöjdundervisningen.

8. *Teckning ur minnet och fantasien* bör övas såsom omväxling med andra teckningsuppgifter samt förekomma dels såsom fyllnadsarbeten för vissa lärjungar, dels såsom uppgift för hela klassen.

Vid teckning ur minnet kunna lärjungarna antingen få fritt välja det, som de skola teckna, eller ock av läraren erhålla bestämda uppgifter. I sistnämnda fall kunna uppgifterna givas på olika sätt. Så kan läraren t. ex. inför lärjungarna teckna en bild på krittavlan eller förevisa dem en tryckt bild eller ett föremål och låta dem teckna ur minnet, sedan bilden eller föremålet dolts, eller ock kan han muntligen giva dem uppgifter att teckna föremål eller tilldragelser, som de tidigare iakttagit i samband med undervisningen eller eljest inom eller utom skolan. Övningar av denna art böra förekomma på alla skolstadier. De äro särskilt ägnade att hos lärjungarna utveckla förmåga att snabbt och säkert uppfatta olika former och att i minnet kvarhålla dem. Vid fantasiteckning kunna lärjungarna få illustrera sagor och berättelser. Sådan teckning bör förekomma mera sparsamt och företrädesvis i de lägre klasserna.

Såväl vid teckning ur minnet som vid fantasiteckning böra lärjungarna i regel själva få välja framställningssätt och således använda antingen profylteckning eller perspektivteckning, med eller utan färgläggning.

9. *Färgläggning* bör förekomma i samband med teckningsövningarna på alla skolstadier.

Vid de första färgläggningsövningarna är lämpligast att använda färgkriter. Mot slutet av fjärde skolåret kan färgläggning med vattenfärger införas. Färgläggningen bör inskränkas till återgivande av enkla färgtoner, varför endast ett fåtal färger äro behöfliga för varje lärjunge. Skola teckningar med kol och färgkrita förvaras, böra de fixeras med någon lämplig vätska.

På det högsta stadiet kunna, i den mån tiden medgiver, förekomma lätta övningar i *penselteckning*, d. v. s. att enbart med pensel utan föregående teckning avbilda

föremål. Härtill bör helst användas naturföremål med enkla former, såsom gräs, blad och blommor.

10. *Fordringarna på noggrannhet* böra rättas efter varje lärjunges förmåga. Väsentliga avvikelser från förebilden med avseende på form och färg må dock ej tillåtas.

Kautschuk må endast sparsamt brukas och vid de första teckningsövningarna icke användas av lärjungarna själva.

Av vikt är att lärjungarnas teckningsarbete bedrivs med fart och glädje.

11. *Linearritningen* för gossar bör huvudsakligen utgöras av sådan projektionsritning, som kan förbindas med slöjdarbetet. Lärjungen bör först, t. ex. på kvadraturat papper, göra ett utkast (kroki), å vilket behöfliga måttsiffror utsätts. Med ledning av detta utkast utarbetas sedan den egentliga projektionsritningen. Vid avbildning i annan storlek än den naturliga uppdrages i regel först den behöfliga skalan. För flickorna bör linearritningen företrädesvis omfatta sådana ritövningar, som kunna komma till användning vid mönsterteckning i anslutning till deras slöjdarbete. Det tidsödande utförandet med tusch och dragstift bör endast undantagsvis förekomma.

SÅNG.

MÅL.

Sångundervisningen i folkskolan har till mål att väcka håg för sång samt sinne för tonkonsten, att bilda rösten och det musikaliska gehöret samt att tillföra barnen ett förråd av sånger och psalmer att sjunga inom och utom skolan.

KURSFÖRDELNING.

A-FORMEN (A).

SJUKLASSIG SKOLA.

Första klassen.

Enkla tonbildningsövningar, omfattande andningsövningar samt övningar för erhållande av mjuk tonansats och huvudklang (huvudresonans).

Lätta barnvisor, vilkas melodier röra sig huvudsakligen inom ettstrukna oktaven. Lättare psalmer, företrädesvis sådana, som lämpa sig för morgon- och aftonbönerna i skolan, samt sådana, som ingå i årets kurs i kristendoms-kunskap, och vilkas melodier röra sig huvudsakligen inom ettstrukna oktaven.

Andra klassen.

Fortsatta tonbildningsövningar.

Lätta barnvisor, vilkas melodier röra sig huvudsakligen inom ettstrukna oktaven. Lättare psalmer, företrädesvis sådana, som lämpa sig för morgon- och aftonbönerna i skolan, samt sådana, som ingå i årets kurs i kristendoms-kunskap, och vilkas melodier röra sig huvudsakligen inom ettstrukna oktaven.

Tredje klassen.

Fortsatta tonbildningsövningar.

Rytmiska övningar, omfattande betoning och taktering av två-, tre- och fyrtakt.

Inlärande av noter med olika tidsvärden i jämn uppdelning (ej punkterade notvärden) samt motsvarande paustecken.

Lätta tonträfningsövningar företrädesvis i C-dur.

Sånger, lämpade efter barnens ålder, särskilt sådana, som giva uttryck åt känslan för hem och hembygd, och sådana, som kunna skänka omväxling och stämning åt undervisningen i skolans olika ämnen. Psalmer, företrädesvis sådana, som lämpa sig för morgon- och aftonbönerna i skolan, och sådana, som ingå i årets kurs i kristendoms-kunskap.

Fjärde klassen.

Fortsatta tonbildningsövningar.

Fortsatta rytmiska övningar, omfattande betoning och taktering av två-, tre-, fyr- och sextakt.

Inlärande av noter, även punkterade, med olika tidsvärden.

Tonträfningsövningar företrädesvis i C-dur och a-moll.

Sånger, lämpade efter barnens ålder, särskilt sådana, som beröra årstiderna, hemmet, hembygden och fosterlandet. Psalmer, företrädesvis sådana, som lämpa sig för morgon- och aftonbönerna i skolan, och sådana, som ingå i årets kurs i kristendoms-kunskap.

Femte klassen.

Fortsatta tonbildningsövningar.

Fortsatta rytmiska övningar, omfattande jämväl betoning och taktering av melodier, som inövas under året.

Fortsatta tonträfningsövningar, företrädesvis i F-dur och d-moll, G-dur och e-moll.

Sånger, särskilt fosterländska sånger och folkvisor. Psalmer, företrädesvis sådana, som ingå i årets kurs i kristendoms-kunskap. Valda delar ur musiken till svenska mässan.

Sjätte klassen.

Fortsatta tonbildningsövningar.

Fortsatta rytmiska övningar, omfattande betoning och taktering av melodier, som inövas under året.

Fortsatta tonträfningsövningar företrädesvis i D-dur och h-moll, B-dur och g-moll.

Sånger, särskilt fosterländska sånger och folkvisor. Psalmer, företrädesvis sådana, som tillhöra årets kurs i kristendoms-kunskap. Valda delar ur musiken till svenska mässan.

Sjunde klassen.

Enkel, kortfattad framställning om röstorganets vård.

Fortsatta tonbildnings- och rytmiska övningar.

Fortsatta tonträfningsövningar i skilda tonarter.

Sånger och psalmer, valda ur samma synpunkter som under föregående år med särskilt syfte att giva barnen en samlad skatt av våra vackraste melodier. Valda delar ur musiken till svenska mässan.

SEXKLASSIG SKOLA.*Första—femte klassen.*

Samma kursfördelning som i motsvarande klasser av sjukklassig skola.

Sjätte klassen.

Enkel, kortfattad framställning om röstorganets vård.

Fortsatta tonbildningsövningar.

Fortsatta rytmiska övningar, omfattande betoning och taktering av melodier, som inövas under skolåret.

Fortsatta tonträfningsövningar, företrädesvis i D-dur och h-moll, B-dur och g-moll.

Sånger och psalmer valda ur samma synpunkter som under föregående år med särskilt syfte att giva lärjungarna en samlad skatt av våra vackraste melodier. Valda delar ur musiken till svenska mässan.

FÖRSTA B-FORMEN (B 1).**SJUKLASSIG SKOLA.***Första och andra klassen.*

Om vardera klassen utgör en läraravdelning, tillämpas den kursfördelning, som är upptagen för motsvarande klasser av A-formen. Utgöra däremot de båda klasserna tillsammans en läraravdelning, gäller den kursfördelning, som angives för första och andra klassen av andra B-formen.

Tredje och fjärde klassen.

Enkla tonbildningsövningar, omfattande andningsövningar samt övningar för erhållande av mjuk tonansats och huvudklang (huvudresonans).

Rytmiska övningar, omfattande betoning och taktering av två-, tre- och fyrtakt.

Inlärande av noter med olika tidsvärden samt motsvarande paustecken.

Lätta tonträfningsövningar, företrädesvis i C-dur och a-moll.

Sånger, lämpade efter barnens ålder, särskilt sådana, som beröra årtiderna, hemmet, hembygden och fosterlandet, och sådana, som kunna skänka omväxling och stämning åt undervisningen i skolans olika ämnen. Psalmer, företrädesvis sådana, som lämpa sig för morgon- och aftonbönerna i skolan, och sådana, som ingå i årets kurs i kristendomskunskap.

Anm. De båda klasserna undervisas i allmänhet gemensamt. Av sånger och psalmer sjunges en och annan under båda åren, men i regel göres urvalet olika. Även under den gemensamma undervisningen bör vid de olika övningarna, så vitt möjligt, större krav ställas på den högre klassen.

Femte, sjätte och sjunde klassen.

Fortsatta tonbildningsövningar.

Fortsatta rytmiska övningar, omfattande jämväl betoning och taktering av melodier, som inövas under året.

Fortsatta lätta tonträfningsövningar i skilda tonarter.

Sånger, särskilt fosterländska sånger och folkvisor. Psalmer, företrädesvis sådana, som ingå i årets kurs i kristendoms-kunskap. Valda delar av musiken till svenska mässan.

Ensam för sjunde klassen: enkel, kortfattad framställning om röstorganets vård.

Anm. Klasserna undervisas i allmänhet gemensamt. Av sånger och psalmer göres urvalet i regel olika för de särskilda åren, dock bör ett mindre antal sjungas varje år, så att barnen vid avgången från skolen kunna förfoga över ett litet begränsat förråd av våra vackraste melodier. Även under den gemensamma undervisningen bör vid de olika övningarna, så vitt möjligt, större krav ställas på en högre klass.

SEXKLASSIG SKOLA.

Första—sjätte klassen.

Samma kursfördelning som för motsvarande klasser av sjuklassig skola, dock med den skillnaden att enkel, kortfattad framställning av röstorganets vård upptages särskilt för sjätte klassen.

ANDRA B-FORMEN (B 2).

SJUKKLASSIG SKOLA.

Första och andra klassen.

Enkla tonbildningsövningar, omfattande andningsövningar samt övningar för erhållande av mjuk tonansats och huvudklang (huvudresonans).

Lätta barnvisor, vilkas melodier röra sig huvudsakligen inom ettstrukna oktaven.

Lättare psalmer, som lämpa sig för morgon- och aftonbönerna i skolan samt sådana, som ingå i årets kurs i kristendoms-kunskap, och vilkas melodier röra sig huvudsakligen inom ettstrukna oktaven.

Anm. De båda klasserna undervisas i allmänhet gemensamt. Av sånger och psalmer sjunges en och annan båda åren, men i regel göres urvalet olika. Även under den gemensamma undervisningen bör, så vitt möjligt, större krav ställas på den högre klassen.

Tredje—sjunde klassen.

Fortsatta enkla tonbildningsövningar.

Ett litet antal rytmiska övningar, omfattande betoning och taktering av olika taktarter.

Inlärande av noter med olika tidsvärden samt motsvarande paustecken.

Lätta tonträfningsövningar.

För barn lämpliga sånger, särskilt sådana, som beröra hemmet, hembygden och fosterlandet, och sådana, som kunna skänka omväxling och stämning åt undervisningen i skolans olika ämnen. Psalmer, företrädesvis sådana, som lämpa sig för morgon- och aftonbönerna i skolan, och sådana, som ingå i årets kurs i kristendoms-kunskap. Något av det viktigaste ur musiken till svenska mässan.

Anm. Klasserna undervisas gemensamt i den utsträckning, som med hänsyn till lärjungarnas olika utveckling låter sig göra. I vissa fall böra dock barnen vid under-

visningen fördelas i grupper antingen efter klasser eller på annat lämpligt sätt. Vid både den ena och den andra anordningen bör emellertid eftersträvas, att större krav så långt som möjligt komma att ställas på de mera försigkomna lärjungarna. Vid urvalet av sånger och psalmer bör tillses, å ena sidan att nya sådana upptagas för varje år samt å andra sidan att nödig omtagning av redan inövade sker, så att barnen vid avgången från skolan kunna förfoga över ett litet begränsat förråd av våra vackraste melodier.

SEXKLASSIG SKOLA.

Första—sjätte klassen.

Samma kursfördelning som för motsvarande klasser av sjukklassig skola.

TREDJE B-FORMEN (B 3).

SJUKLASSIG ELLER SEXKLASSIG SKOLA.

Första klassen.

Några enkla övningar för vinnande av god tonbildning.

Ett fåtal lätta barnvisor, vilkas melodier röra sig huvudsakligen inom ettstrukna oktaven. En och annan av sådana lättare psalmer, som lämpa sig för morgon- och aftonbönerna i skolan, samt sådana, som ingå i årets kurs i kristendomskunskap, och vilkas melodier röra sig huvudsakligen inom ettstrukna oktaven.

Tredje, femte (och sjunde) klassen.

Fortsatta enkla tonbildningsövningar.

Några rytmiska övningar, omfattande betoning och taktering av de vanligast förekommande taktarterna.

Någon övning i notläsning.

En och annan lättare tonträfningsövning.

För barn lämpliga sånger, särskilt sådana, som beröra hemmet, hembygden och fosterlandet, och sådana, som kunna skänka omväxling och stämning åt undervisningen i skolans olika ämnen. Lättare psalmer, företrädesvis sådana, som lämpa sig för morgon- och aftonbönerna i skolan eller som ingå i kursen i kristendomskunskap. Något av det viktigaste ur musiken till svenska mässan.

Andra klassen.

Fortsatta enkla tonbildningsövningar.

Ett fåtal lätta barnvisor, vilkas melodier röra sig huvudsakligen inom ettstrukna oktaven. En och annan lättare psalm av sådana, som lämpa sig för morgon- och aftonbönerna i skolan, samt sådana, som ingå i årets kurs i kristendomskunskap, och vilkas melodier röra sig huvudsakligen inom ettstrukna oktaven.

Fjärde och sjätte klassen.

Fortsatta enkla tonbildningsövningar.

Några rytmiska övningar, omfattande betoning och taktering av de vanligast förekommande taktarterna.

Någon övning i notläsning.

En och annan lättare tonträfningsövning.

För barn lämpliga sånger, särskilt sådana, som beröra hemmet, hembygden och fosterlandet, och sådana, som kunna skänka omväxling och stämning åt undervisningen i skolans olika ämnen. Lättare psalmer, företrädesvis sådana, som lämpa sig för morgon- och aftonbönerna i skolan eller som ingå i kursen i kristendomskunskap. Något av det viktigaste ur musiken till svenska mässan.

Ann. Vartannat år erhålla första, tredje, femte och, där sådan förekommer, sjunde klassen undervisning i sång på samma tider, och vartannat år tillämpas motsvarande anordning i fråga om andra, fjärde och sjätte klassen. Inom de båda årsavdelningar, som sålunda uppkomma, undervisas i regel den lägsta klassen för sig, under det att de övriga klasserna i allmänhet hållas tillsamman. Till den särskilda undervisningen åt den lägsta klassen inom årsavdelningen beräknas omkring en tredjedel av den anslagna tiden. Den nu angivna uppdelningen bör dock icke hindra, att å ena sidan samtliga klasser inom årsavdelningen, då så befinnes lämpligt, undervisas gemensamt och å andra sidan en längre gående uppdelning i grupper vare sig efter klasser eller på annat sätt någon gång genomföres. I varje fall bör eftersträvas, att större krav så långt möjligt komma att ställas på de mera försigkomna lärjungarna. Vid urvalet av sånger och psalmer bör tillses, att nya sådana upptagas för varje år men också att nödig omtagning av redan inövade sker, så att barnen vid avgången från skolan må kunna förfoga över ett litet begränsat förråd av våra vackraste melodier.

ANVISNINGAR.

1. Läraren bör genom sångundervisningen söka åstadkomma en *välljudande sång*, som ansluter sig till textens innehåll. För vinnande härav böra barnens röster rätt vårdas och på ett naturligt sätt utvecklas, varjämte texternas innehåll bör på lämpligt sätt för barnen klargöras.

2. *Tonbildningsövningar* böra förekomma från sångundervisningens början och i allmänhet upptaga några minuter i början av varje sånglektion. De böra omfatta övningar för åstadkommande av riktig andning, mjuk tonansats samt huvudklang (= huvudresonans).

Med avseende på andningen bör eftersträvas, att barnen så småningom förvärva sig förmågan av ljudlös och lugn mellangärdsandning. För detta ändamål torde vara nödvändigt, att särskilda andningsövningar anställas en tid framåt under de första skolåren.

Barnen böra vänjas att under sjungandet intaga en ledig kroppshållning, att sjunga med lösa läppar, med tillräcklig öppning mellan tandraderna samt utan spänning av tungan, käk- och svalgmuskulerna. Tonen bör förläggas så långt fram i munhålan som möjligt, vilket lättast åstadkommes genom djup mellangärdsandning och tydlig artikulation. Av stor vikt för uppnående av detta är, att läraren sjunger väl före och barnen sjunga efter. Ifrågavarande övningar kräva i någon mån individuell undervisning.

För att barnen skola undgå ovanan att spänna och anstränga röstorganen, bör man vid sångundervisningen hos dem utveckla falsettregistret (tonläge: ettstrukna oktaven), och barnen böra till en början samt en tid framåt huvudsakligen få använda detta.

Vid inlärandet av sånger och psalmer bör särskilt uppmärksamhet ägnas åt ett tydligt uttal av texten, riktig textbetoning samt god frasering.

3. Vid sångundervisningen bör särskild uppmärksamhet fästas vid utvecklandet av barnens *sinne för rytmen*. Såsom medel härför kunna under första och andra skolåren användas, bland annat, handklappning eller andra handrörelser, med eller utan sång.

Vid de i kursplanen upptagna *rytmiska övningarna* kan takteringen utföras såväl

genom handklappning som genom taktslagning. Vid handklappning angives betoningen genom kraftigare slag enligt anvisning av läraren. Sedermera kan läraren utföra handklappningar i rytmisk följd, till en början endast några få, sedan flera, vilka barnen vänjas att uppfatta och ur minnet återgiva samt uppteckna med enkla tecken eller notvärden.

4. *Tonträffningsövningarna* böra avse att underlätta inlärandet av nya melodier. För dessa övningar torde därför företrädesvis den melodi, som för tillfället skall inläras, böra lämnas material såväl i rytmiskt och melodiskt hänseende som beträffande tonarten.

Tonträffningsövningarna böra noga anpassas efter barnens uppfattningsförmåga samt så anordnas, att de icke alltför mycket inkräkta på den åt sångundervisningen anslagna tiden.

5. Under de två första skolåren måste sånger och psalmer inövas *efter gehör*. Läraren bör därvid helst sjunga före. Under de följande skolåren bör den gehoersmässiga inövningen, i den mån så ske kan, utbytas mot inövning *med tillhjälp av noter*.

Där nödiga förutsättningar förefinnas, kunna en och annan gång särskilda *gehörsövningar* förekomma. Dessa övningar kunna utföras på det sätt, att läraren sjunger eller spelar före, till en början enstaka toner, sedan två eller flera i följd, vilka barnen sedan gruppvis eller var för sig sjunga efter. På ett högre stadium kunna lärjungarna erhålla någon övning i att icke blott sjunga sådana av dem hörda toner eller tonföljder utan även att ange tonernas namn och uppteckna dem i notskrift.

Till sist kunna gehoersövningarna förbindas med rytmiska övningar, så att lärjungarna få återgiva och uppteckna såväl melodi som rytm.

6. God *nyansering* vid sången bör redan från början beaktas. Sedan lärjungarna lärt notskrift, övas nyansering med ledning av nyanseringstecken.

7. I regel böra sånger och psalmer sjungas *enstämmigt*. Där tiden så medgiver och läraren så finner lämpligt, kan dock en eller annan tvåstämmig sång inövas.

8. Vid sångundervisningen bör särskilt eftersträvas, att barnen vid avgången från skolan föra med sig ett om än begränsat *förråd av till såväl text som melodi värdefulla sånger*, vilka lämpa sig för samfällad sång.¹

9. *Alla barnen böra få deltaga i sångundervisningen*. Skulle det visa sig, att något barn på grund av bristande gehör inverkar störande på sången, bör det i stället för att själv sjunga få åhöra de andra barnens sång samt deltaga i sådana övningar, som icke kräva musikaliskt gehör. Läraren bör sedermera då och då undersöka, huruvida barnets gehör under tiden vunnit en sådan utveckling, att det kan få sjunga tillsammans med kamraterna.

10. *De valda delar ur musiken till svenska mässan*, som enligt kursfördelningen

¹ För uppnående av det i anvisning 8 angivna målet har från olika håll uttalats önskvärdheten av att ett antal gemensamma sånger inövas i samtliga folkskolor. För att erhålla ett bidrag till åstadkommande av ett lämpligt urval sådana sånger hava läroverksöverstyrelsen och folkskolöverstyrelsen tillsatt en kommitté, som framlagt förslag i dylikt syfte. Med några uteslutningar återgives här till ledning den av kommittén uppgjorda förteckningen:

»Du gamla, du fria»; »Hell dig, du höga Nord»; »Härliga land»; »Vårt land» (Pacius); »Sverige» (Heidenstam, Stenhammar); »Vintern rasat ut»; »Fjärilin vingad syns på Haga»; »Mandom, mod och morske män»; »Till Österland vill jag fara»; »Djupt i havet»; »Uti vår hage»; »Inga lill». Från annat håll har dessutom föreslagits: »Framåt, framåt på ljusets bana».

skola förekomma i femte, sjätte och sjunde klasserna, böra ansluta sig till de tonarter, som inläras i motsvarande klasser. I regel bör av dem ett alternativ för varje del av kyrkoåret inövas. Vid urvalet torde företrädesvis följande böra ifrågakomma:

Femte klassen: »Allena Gud i himmelrik» (n:r 20 a i Musiken till svenska mässa), »Herre, förbarma dig» (n:r 7), »Vi prisa dig» (n:r 25), »Herren vare tack och lov» (n:r 71);

Sjätte klassen: »Herre, förbarma dig» (n:r 3 b), »Med dig vare ock Herren» samt »Amen» (n:r 36, 37 och 39), »Herren vare tack och lov» (n:r 70), det trefaldiga »Amen» (n:r 76 a, b, d);

Sjunde klassen: »Herre, förbarma dig» (n:r 6), »Herren vare tack och lov» (n:r 72), »O, Guds lamm» (n:r 63), »Helig» (n:r 49).

11. Sång bör förekomma i skolan icke blott under de å arbetsordningen angivna sångtimmarna utan vid alla tillfällen, då den kan giva *större intresse, ökad livaktighet eller en högre stämning åt skolarbetet.*

GYMNASTIK MED LEK OCH IDROTT.

MÅL.

Undervisningen i gymnastik med lek och idrott i folkskolan har till uppgift att i enlighet med Lingska gymnastikens grundsatsar genom lämpliga övningar befordra lärjungarnas sunda allsidiga kroppsutveckling, att vänja lärjungarna vid god kroppshållning och ett för det praktiska livets arbetsuppgifter ändamålsenligt rörelse- och vilosätt, att hos dem väcka lust för fortsatta stärkande kroppsövningar och såmedelst befordra deras kraft, hälsa och levnadsglädje.

KURSFÖRDELNING.

A-FORMEN (A).

SJUKLASSIG SKOLA.

Första klassen.

Lätta, kortvariga lekar, såsom spring- och komplekar samt kastlekar med stora mjuka bollar.

Gymnastiska lekrörelser ägnade att tilltala barnens fantasi, särskilt rytmiska.

Lätta övningar, som kräva ringa ansträngning samt ansluta sig till barnens egna friare former av rörelser — utförda utan redskap eller med redskap, t. ex. bänk eller ribbstol, på ringa höjd över golvet — såsom låga klättringar på ribbstol; lätta hopp; kullerbytta; balansgång på ovänd bänk. — Enkla hållningsrättande rörelser och andningsövningar.

Vanlig gång utan strängare fordran på samtakt; kortvarig fri löpning.

Andra klassen.

Lekar, lekrörelser och övningar likartade med dem i första klassen men med något skärpta fordringar på uthållighet och utförande.

Tredje klassen.

Lätta gymnastiska övningar, såsom ben-, arm-, huvud- och bålrörelser, utförda i enkla utgångsställningar. Lätta rörelser på bom och på ribbstol med något ökad höjd från golvet; vågslingring i stege; balansrörelser på golv, bänkräbba eller låg vänd bom; fria hopp på stället och svikhopp samt stödhopp med låga redskap. — Rytmska gymnastiska lekrörelser. — Enkla hållningsrättande rörelser och andningsövningar.

Vanlig gång och löpning med fordran på samtakt; andra lätta gångarter, såsom gång på tå och gång med markering av takten.

Något mera krävande lekar, såsom spring- och kamplekar med stegrad fordran på uthållighet och påpasslighet, kastlekar med större och mindre bollar samt sånglekar.

Idrottsövningar, omfattande begynnande övningar i simning, skridskoåkning, kälkäkning och skidloppning, där förhållandena sådant medgiva.¹

Fjärde klassen.

Gymnastiska övningar, något mera krävande, såsom ben-, arm-, huvud- och bålrörelser i enkla utgångsställningar. Lodslingring; hävrörelser på ribbstol; lätta hävrörelser på bom; rörelser i stuphängande och stupfallande ställningar; överslag på bom; mera sammansatta balansrörelser på golv samt på bom och bänkräbba, även lutande; fria hopp på stället och med förflyttning, stöd- och hånghopp. — Rytmska gymnastiska lekrörelser. — Enkla hållningsrättande rörelser och andningsövningar.

Vanlig gång och löpning; andra lätta gångarter, såsom gång med fotombyte och med knäupplyftning.

Lekar med lärjungarna delade i leklag och samarbete inom varje lag, såsom springlekar, förenade spring- och kastlekar, kamplekar samt sånglekar.

Idrottsövningar i simning, skridskoåkning, kälkäkning och skidloppning, där förhållandena sådant medgiva.

Femte klassen.

Gymnastiska övningar, något mera ansträngande, såsom sammansatta fristående rörelser med ökad fordran på utförande. Lätta hävrörelser på ribbstol och på bom, t. ex. lätt armgång; korslingring; något mera sammansatta balansrörelser samt balansgång, även i förening med lätta arm- och benrörelser; fria hopp på stället och framåt, även i höjd över lina, samt stöd- och hånghopp. — Hållningsrättande rörelser och andningsövningar.

Vanlig gång och löpning med aktgivande på god hållning, ledigt rörelsesätt och fri andning; gång med sång; andra enkla gångarter, såsom gång med hopp på varje steg.

Lekar, som kräva större uppmärksamhet, snarrådighet och snabbhet, övade inomhus och i det fria och med lärjungarna delade i leklag, såsom springlekar, kastlekar med bollar, stavar och träklot samt kamplekar och sånglekar.

Idrottsövningar i simning, skridskoåkning, kälkäkning och skidloppning, där förhållandena sådant medgiva.

¹ *Anm.* Se anvisning 19.

Sjätte klassen.

Gymnastiska övningar med ökade krav i fråga om rörelsernas sammansättning samt större fordran på smidighet och snabbhet i utförandet. Svårare slingringar i stege; svårare armgång på bom; slagäntring; lodäntring på lina; överkastning framåt; balansrörelser och hopp med användande av högre redskap. — Hållningsrättande rörelser och andningsövningar.

Vanlig gång och löpning; vändning under gång; uthållighets- och snabbhetstävlan mellan olika lag i det fria på slät mark och i terräng; en och annan lättare dansgång-art ur våra vanligaste folkdanser med tillämpning på sånglekar.

Lekar, så mycket som möjligt i det fria, företrädesvis i två lag mot varandra med allt noggrannare samspel inom lektagen samt ordnade tävlingar mellan dem, såsom spring-, kast-, skjut- och dragkampekar, bollspel samt lätta lekar med lyftning och bäring.

Idrottsövningar i simning, skridskoåkning, kälkåkning och skidloppning, där förhållandena sådant medgiva.

Sjunde klassen.

Gymnastiska övningar av mera krävande art i fråga om rörelsernas sammansättning samt uthållighet och kraft i utförandet. Växelsidiga och dubbla benrörelser i hängställning på ribbstol; armgång i stege; något svårare slag- och lodäntringar; överkastning bakåt; olika slag av något svårare hopp och balansövningar; roande sammansättningar av olika inövade rörelser. — Hållningsrättande rörelser och andningsövningar.

Vanlig gång och löpning med ökad fordran på uthållighet och snabbhet; vändningar under gång och löpning; några i folkdanser och folkvisedanser förekommande dansgångarter med tillämpning på sånglekar.

Lekar, företrädesvis i två leklag och så mycket som möjligt i det fria samt med ökade krav på uthållighet och snabbhet samt samarbete inom lektagen.

Idrottsövningar i simning, skridskoåkning, kälkåkning och skidloppning, där förhållandena sådant medgiva.

SEXKLASSIG SKOLA.*Första—sjätte klassen.*

Samma kursfördelning som för motsvarande klasser av sjukklassig skola.

FÖRSTA B-FORMEN (B 1).**- SJUKKLASSIG SKOLA.***Första och andra klassen.*

Om vardera klassen utgör en läraravdelning, tillämpas den kursfördelning, som är upptagen för motsvarande klasser av A-formen. Utgöra däremot de båda klasserna tillsammans en läraravdelning, gäller den kursfördelning, som anges för första och andra klassen av andra B-formen.

Tredje och fjärde klassen.

Lätta gymnastiska övningar, såsom ben-, arm- och bålrörelser, utförda i enkla utgångsställningar. Lätta rörelser på bom och ribbstol med något ökad höjd från golvet; lätta slingringar i stege; rörelser i stuphängande och stupfallande ställningar; överslag på bom; balansrörelser på golv, bänkräbba eller låg vänd bom; fria hopp på stället och med förflyttning, svikthopp samt stödhopp med låga redskap och hånghopp. — Rytmska gymnastiska lekrörelser. — Enkla hållningsrättande rörelser och andningsövningar.

Vanlig gång och löpning med fordran på samtakt; andra lätta gångarter, såsom gång på tå, gång med markering av takten, med fotombyte eller med knäuppliftning.

Något mera krävande lekar, såsom spring- och kampelekar med stegrad fordran på uthållighet och påpasslighet, kastlekar med större och mindre bollar samt sånglekar.

Idrottsövningar, omfattande begynnande övningar i simning, skridskoåkning, kälkäkning och skidloppning, där förhållandena sådant medgiva.

Anm. För fjärde klassen skärpas i någon mån fordringarna på uthållighet och utförande.

Femte, sjätte och sjunde klassen.

Gymnastiska övningar med ökade krav i fråga om rörelsernas sammansättning samt större fordran på uthållighet och snabbhet i utförandet. Hävrörelser på bom och ribbstol; överkastning framåt och bakåt; svårare slingringar i stege; slagäntring; lodäntring på lina; något mera sammansatta balansrörelser samt balansgång på bänk, även i förening med lätta arm- och benrörelser; fria hopp på stället och framåt, även i höjd över lina, samt stöd- och hånghopp. — Hållningsrättande rörelser och andningsövningar.

Vanlig gång och löpning med aktgivande på god hållning och ledigt rörelsesätt; vändningar under gång och löpning; uthållighets- och snabbhetstävlan mellan olika lag i det fria på slät mark och i terräng; gång med sång; andra enkla gångarter, såsom gång med hopp på varje steg samt några i folkdanser och folkvisedanser förekommande dansgångarter med tillämpning på sånglekar.

Lekar, som kräva större uppmärksamhet, snarrådighet och snabbhet, övade inomhus och i det fria med lärjungarna delade i leklag och samarbete inom varje lag, såsom spring- och kampelekar, kastlekar med bollar, stavar och träklot, bollspel jämte lätta lekar med lyftning och bärning samt sånglekar.

Idrottsövningar i simning, skridskoåkning, kälkäkning och skidloppning, där förhållandena sådant medgiva.

Anm. För sjätte och sjunde klasserna skärpas i någon mån fordringarna på uthållighet och utförande; i fråga om vissa rörelser, t. ex. balansrörelser och hopp, kan stegringen åstadkommas genom användande av högre redskap.

SEXKLASSIG SKOLA.*Första—sjätte klassen.*

Samma kursfördelning som för motsvarande klasser av sjukklassig skola.

ANDRA B-FORMEN (B 2).

SJUKLASSIG SKOLA.

Första och andra klassen.

Lätta, kortvariga lekar, såsom spring- och kamplekar, kastlekar med stora mjuka bollar.

Gymnastiska lekrörelser, ägnade att tilltala barnens fantasi, särskilt rytmiska.

Lätta övningar, som kräva ringa ansträngning samt ansluta sig till barnens egna friare former av kroppsrörelser — utförda utan redskap eller med redskap, t. ex. bänk eller ribbstol, på ringa höjd över golvet — såsom låga klättringar på ribbstol; lätta hopp; kullerbytta; balansgång på ovänd bänk. — Enkla hållningsrättande rörelser och andningsövningar.

Vanlig gång utan strängare fordran på samtakt; kortvarig fri löpning.

Anm. För andra klassen skärpas i någon mån fordringarna på uthållighet och utförande.

Tredje och fjärde klassen.

Lätta gymnastiska övningar, såsom ben-, arm- och bålrörelser, utförda i enkla utgångsställningar. Lätta rörelser på bom och ribbstol med något ökad höjd från golvet; lätta slingringar i stege; rörelser i stuphängande och stupfallande ställningar; överslag på bom; balansrörelser på golv, bänkkribba eller låg vänd bom; fria hopp på stället, svikhopp, stödhopp med låga redskap samt hånghopp. — Rytmiska gymnastiska lekrörelser. — Enkla hållningsrättande rörelser och andningsövningar.

Vanlig gång och löpning med fordran på samtakt; andra lätta gångarter, såsom gång på tå och gång med markering av takten.

Något mera krävande lekar, såsom spring- och kamplekar med stegrad fordran på uthållighet och påpasslighet, kastlekar med större och mindre bollar samt sånglekar.

Idrottsövningar, omfattande begynnande övningar i simning, skridskoåkning, kälkåkning och skidloppning, där förhållandena sådant medgiva.

Femte, sjätte och sjunde klassen.

Gymnastiska övningar med ökade krav i fråga om rörelsernas sammansättning samt större fordran på uthållighet och snabbhet i utförandet. Hävrörelser på bom och ribbstol; slagäntring på bom; lodäntring på lina; svårare slingringar i stege; något mera sammansatta balansrörelser samt balansgång på bänk, även i förening med lätta arm- och benrörelser; fria hopp på stället och framåt, även i höjd över lina, samt stöd- och hånghopp. — Hållningsrättande rörelser och andningsövningar.

Vanlig gång och löpning med aktgivande på god hållning och ledigt rörelsesätt; uthållighets- och snabbhetstävlan mellan olika lag i det fria på slät mark och i terräng; gång med sång; andra enkla gångarter, såsom gång med fotombyte eller med knäupplyftning samt några i folkdanser och folkvisedanser förekommande dansgångarter med tillämpning på sånglekar.

Lekar, som kräva större uppmärksamhet, snarrådighet och snabbhet, övade inomhus och i det fria med lärjungarna delade i leklag och samarbete inom varje lag, såsom spring- och kamplekar, kastlekar med bollar, stavar och träklot, bollspel samt sånglekar.

Idrottsövningar i simning, skridskoåkning, kälkåkning och skidlöpning, där förhållandena sådant medgiva.

Anm. I allmänhet undervisas tredje—sjunde klasserna gemensamt på samma tid. Dock böra de båda avdelningarna (tredje och fjärde klassen samt femte—sjunde klassen) få utföra något skilda övningar under varje undervisningstimme. Detta kan ske på så sätt, att vissa grupper få utföra övningar, som icke kräva lärarens omedelbara ledning utan kunna utföras under övervakande av mera försigkomna lärjungar.

SEXKLASSIG SKOLA.

Första—sjätte klassen.

Samma kursfördelning som för motsvarande klasser av sjukklassig skola.

TREDJE B-FORMEN (B 3).

SJUKKLASSIG ELLER SEXKLASSIG SKOLA.

Första klassen.

Lätta, kortvariga lekar, såsom spring- och kamplekar, kastlekar med stora mjuka bollar.

Gymnastiska lekrörelser, ägnade att tilltala barnens fantasi, särskilt rytmiska.

Lätta övningar, som kräva ringa ansträngning samt ansluta sig till barnens egna friare former av kroppsrörelser — utförda utan redskap eller med redskap, t. ex. bänk eller ribbstol, på ringa höjd över golvet — såsom låga klättringar på ribbstol; lätta hopp; kullerbytta; balansgång på ovänd bänk. — Enkla hållningsrättande rörelser och andningsövningar.

Vanlig gång utan strängare fordran på samtakt; kortvarig fri löpning.

Tredje, femte (och sjunde) klassen.

Enkla gymnastiska övningar, såsom lätta ben-, arm- och bålrorelser, utförda i enkla utgångsställningar. Lätta rörelser på bom och ribbstol med något ökad höjd från golvet; lätta slingringar i stege; rörelser i stuphängande och stupfallande ställningar; överslag på bom; balansrörelser på golv, bänkräbba eller låg vänd bom; fria hopp på stället, svikhopp, stödhopp med låga

Andra klassen.

Lätta, kortvariga lekar, såsom spring- och kamplekar, kastlekar med stora mjuka bollar.

Gymnastiska lekrörelser, ägnade att tilltala barnens fantasi, särskilt rytmiska.

Lätta övningar, som kräva ringa ansträngning samt ansluta sig till barnens egna friare former av kroppsrörelser — utförda utan redskap eller med redskap, t. ex. bänk eller ribbstol, på ringa höjd över golvet — såsom något högre klättringar på ribbstol; fria hopp över låga hinder, stödhopp på golv; balansgång på ovänd bänk. — Enkla hållningsrättande rörelser och andningsövningar.

Vanlig gång utan strängare fordran på samtakt; kortvarig löpning.

Fjärde och sjätte klassen.

Gymnastiska övningar med ökade krav i fråga om rörelsernas sammansättning samt större fordran på uthållighet och snabbhet i utförandet. Hävrörelser på bom och ribbstol; slagäntring; lodäntring på lina; svårare slingringar i stege; något mera sammansatta balansrörelser samt balansgång på bänk, även i före-

redskap samt hånghopp. — Rytmska gymnastiska lekrörelser. — Enkla hållningsrättande rörelser samt andningsövningar.

Vanlig gång och löpning med fordran på samtakt; andra lätta gångarter, såsom gång på tå och gång med markering av takten.

Något mera krävande lekar, såsom spring- och kampekar med stegrad fordran på uthållighet och påpasslighet, kastlekar med större och mindre bollar samt sånglekar.

Idrottsövningar i simning, skridskoåkning, kälkåkning och skidlöpning, där förhållandena sådant medgiva.

ning med lätta arm- och benrörelser; fria hopp på stället och framåt, även i höjd över lina, stöd- och hånghopp. — Hållningsrättande rörelser och andningsövningar.

Vanlig gång och löpning med aktgivande på god hållning och ledigt rörelsesätt, uthållighets- och snabbhetstävlan mellan olika lag i det fria; gång med sång; andra enkla gångarter, såsom gång med fotombyte eller med knäuppliftning samt några dansgångarter ur folkdanser och folkvisedanser med tillämpning på sånglekar.

Lekar, som kräva större uppmärksamhet, snarrådighet och snabbhet, övade inomhus och i det fria med lärjungarna delade i leklag och samarbete inom varje lag, såsom spring- och kampekar, kastlekar med bollar, stavar och träklot, bollspel samt sånglekar.

Idrottsövningar i simning, skridskoåkning, kälkåkning och skidlöpning, där förhållandena sådant medgiva.

Anm. Lärjungarna i varje årsavdelning undervisas på samma tid och uppdelas i tvenne gymnastikavdelningar, den ena bestående av lägsta klassen, den andra av de övriga klasserna inom årsavdelningen. De båda gymnastikavdelningarna undervisas i allmänhet var för sig. Detta kan ske på så sätt, att den avdelning, som icke undervisas omedelbart av läraren, får utföra övningar, vilka icke kräva lärarens omedelbara ledning utan kunna utföras under övervakande av mera försigkomna lärjungar. *(maniböror)*

ANVISNINGAR.

1. Gymnastik med lek och idrott bör under hela skoltiden förekomma på för detta ämne särskilt anslagen tid.
2. Undervisningen bör bedrivas efter planmässigt ordnade dagövningar och med ledning av lämplig handbok.
3. Rörelserna böra ordnas så, att långa uppehåll med överksamhet för ett större eller mindre antal lärjungar undvikas. Om t. ex. redskapen icke tillåta, att hela avdelningen samtidigt utför en viss rörelse, böra de lärjungar, som icke deltaga i den samma, sysselsättas med annan gymnastikövning.
4. Så kallade ordningsrörelser, som behövas för vinnande av lämplig uppställningsform, böra visserligen icke försummas men få icke göras till huvudsak i en dagövning och få därför icke taga i anspråk någon avsevärd del av den till gymnastiklektionen.

nen anslagna tiden. Mera invecklade former av sådana rörelser böra undvikas. Ordningrörelserna inövas efter hand, allt efter som de för gymnastikövningarnas bedrivande äro behöfliga.

Under gymnastikövningarna böra i alla klasser förekomma särskilda enkla *hållningsrättande rörelser* samt *andningsövningar*, vilka småningom stegras med avseende på sättet för deras utförande.

I alla klasser böra jämväl förekomma *avspänningsövningar* för att hindra oriktig spänning av sådana kroppsdelar, som icke skola deltaga i den gymnastiska rörelse, som är i fråga. Under tillfälliga uppehåll mellan de gymnastiska rörelserna äro sådana övningar särskilt lämpliga.

Från och med femte klassen böra lärjungarna övas att *själva kontrollera*, att rörelserna av dem utföras på rätt sätt.

5. *Rörelser, som äro svåra för barn på folkskolans åldersstadium* att på rätt sätt utföra och därför lätt kunna mera skada än gagna, t. ex. djupa spännböjningar och djupa ryggböjningar bakåt, böra i allmänhet undvikas.

6. *Redskapsrörelser* böra om möjligt under hela skoltiden till omväxling med fria rörelser ingå i varje dagövning. För beredande av omväxling bör vidare i allmänhet i dagövningarna ingå antingen en gymnastisk lekrörelse eller en kortvarig lek. I regel bör en fullständig dagövning genomgå vid varje lektion. En eller annan gång bör dock en dagövning eller en del av densamma utbytas mot lek eller idrott under lärarens ledning.

7. *Övergång till ny dagövning* sker så småningom genom utbyte av en eller ett par rörelser åt gången. Utbytet av en rörelse mot en annan av samma släkte i en dagövning bör i allmänhet icke ske, förrän den först övade rörelsen på ett tillfredsställande sätt utföres efter vars och ens förmåga. Skulle, trots en tids övning, flertalet lärjungar inom avdelningen icke förmå att rätt utföra en rörelse, bör dess fullständiga inövande för någon tid uppskjutas och rörelsen tills vidare utbytas mot en lättare av samma släkte.

8. *Då en ny rörelse skall inövas*, bör läraren, med angivande av kommandoorden och, där så befinnes lämpligt, med en kortfattad anvisning om dess utförande, förevisa rörelsen, helst genom att själv utföra densamma. När rörelsen därefter utföres av barnen, rättas i första hand de svåraste felen, t. ex. dålig kroppshållning; de mindre viktiga bortarbetas sedan så småningom.

9. I regel kunna *gossar och flickor* utföra samma gymnastiska rörelser till och med fjärde klassen, varefter gossarna behöva rikare och kraftigare mått av vissa rörelser, såsom bundna hopp, löpning och dylikt. Även i de fall, där samundervisning måste förekomma, bör därför den i detta avseende behöfliga skiljaktigheten iakttagas.

Från och med femte klassen bör av gossarna fordras större kraft och uthållighet i övningarna, av flickorna mera mjukhet och behag.

Vid gymnastik- och idrottsövningar med flickor i övergångsåren är särskild varsamhet och aktpågivenhet av nöden. I allmänhet böra därvid mera ansträngande hävrörelser, hopp och uthålliga löpningar undvikas samt ersättas med ett rikare urval av balansrörelser på golv eller låga redskap, omväxlande sammansättningar av rörelser samt hållningsrättande rörelser.

10. *Gymnastiken för de yngsta barnen* bör i väsentlig mån skilja sig från de äldre barnens. Även i fråga om de yngsta barnen bör gymnastiken visserligen avse att

främja en god kroppshållning, men för dem böra väljas lätta rörelseformer, anslutande sig till barnens egna friare former av rörelser, och i de för dessa lärjungar avsedda dagövningarna böra lekformer av gymnastiska rörelser samt lekar i riklig mängd förekomma.

11. Som *upppfriskningsmedel under lärotimmarna* böra barnen dessutom, så ofta läraren finner det behövt, få under några minuter på lärorummet utföra några lämpliga lätta gymnastiska rörelser.

12. *Gymnastikrummet* bör vara ljust och soligt samt försett med goda ventilationsanordningar. Golvet bör vara på sådant sätt preparerat, att det fort och lätt kan fullständigt rengöras, vilket bör ske varje dag gymnastik äger rum. Därvid får torrsopning icke förekomma. För varje lektion bör rummet genomvädras. Det bör innehålla åtminstone följande redskap: bommar, ribbstolar, långbänkar, plint och spränglinor. Omklädningsrummet bör hållas vid vanlig rumstemperatur; däremot bör temperaturen i gymnastikrummet under lektionen icke uppgå till mera än omkring + 12 å 15° C. Då väderleken så tillåter, är det fördelaktigt att gymnastisera för öppna fönster. Gymnastikövningarna kunna ock stundom förläggas till *det fria*, då väderlek och andra förhållanden så medgiva. Önskligt är att för sådant ändamål några enkla redskapsanordningar finnas å skolgården, såsom bommar, bänkar med balansribba, bock, sprängställ med lina.

13. *Lärjungarnas klädsel* vid gymnastikövningarna bör vara sådan, att den icke hindrar rörelsernas utförande; onödiga klädesplagg böra därför avlägsnas. Gossarna gymnastisera utan rock, väst och hängslen. Flickornas gymnastikdräkt kan lämpligen utgöras av byxor och stickad tröja, vilka i många fall torde kunna förfärdigas av dem själva. För att vissa rörelser lättare skola kunna riktigt utföras, golv och redskap sparas samt införande av damm i gymnastiksalen i möjligaste mån förhindras, är det önskvärt, att barnen använda särskilda gymnastikskor med mjuka sulor. Även gymnastikskorna torde kunna förfärdigas av barnen själva.

14. Där särskilt gymnastikrum saknas, böra gymnastikövningar dock så vitt möjligt bedrivas och förläggas till *annan för ändamålet lämplig lokal* inom eller utom skolan eller ock, under de tider av året, då så kan ske, *utomhus*.

15. Läraren bör även utanför de egentliga gymnastikövningarna söka främja barnens kroppsliga utveckling och sålunda bibringa dem *goda vanor med avseende på kroppshållning, rörelser och arbetsställningar*.

16. Läraren bör uppmuntra barnen att under rasterna företaga *fria lekar*. Därvid böra särskilt sådana lekar komma till användning, som barnen kunna utföra under egen ledning och som bringa alla deltagarna i rörelse. — I den mån så ske kan, bör den behövliga lekmateriellen förfärdigas av barnen själva.

17. Efter skolstyrelsens bestämmande böra, där så ske kan, minst fyra halva eller två hela dagar under vardera höst- och vårterminen användas för *av lärare ledda lekar och idrottsövningar i det fria*.

18. Det är önskligt, att barnen i samband med gymnastikövningarna hava tillgång till någon lämplig *badanordning*. Där tillfälle till friluftsbad finnes, bör i samband med dem särskild simundervisning vid lämplig årstid meddelas.

19. Vid uppgörande av för de olika förhållandena lämplig ordningsföljd av övningarna vid undervisning i idrott torde följande anvisningar kunna tjäna såsom ledning.

Simning. Förberedande simrörelser på *land*. Simövningar på *grunt vatten*: fri simning och flytning på magen med tillhjälp av simkudde eller simgördel, fäst i en stång, som föres av läraren; bröstsim, flytning på rygg och ryggsim, till en början med användande av nämnda redskap, sedan utan denna. Simövningar på *djupare vatten*: bröstsim, ryggsim och flytning på rygg med småningom ökade fordringar på uthållighet samt snabbhet i simning; hopp i vatten med fötterna före och på huvudet, från till en början ringa och sedermera ökad höjd; vattentrampning; dykning och simning under vatten; räddning och behandling av drunknande.

Skridskoåkning. Åkning rakt framåt och i svag båge, först långsamt, sedan hastigare; vändningar; glidning och åkning bakåt; åkning i cirkel med översteg framåt och bakåt; uthållighetsåkning; snabbåkning med bibehållande av god kroppshållning och lediga rörelser; ytterskar framåt och bakåt; tävlingar mellan olika lag.

Skidlöpning. Åkning *utan stavar* rakt framåt, långsamt och på slät mark; vändning på stället; gång uppför och glidning utför låga sluttningar; något hastigare åkning på slät mark rakt framåt och i bågar med vändning; åkning uppför något högre sluttning i sicksack samt glidning och hastig åkning utför; åkning i terräng med låga sluttningar; sidgång uppför högre backar, glidning utför, även i backar med mindre gupp. Åkning *med stavar* på slät mark och i terräng med styrning förbi träd och andra hinder; glidning utför mer eller mindre branta backar och bromsning med stavarna; övergång av diken, gärdesgårdar och dylikt; glidning utför backar med större gupp; tävlingar mellan olika lag. — Övningar i skidvård: vallning, spanning, förvaring och justering.

TRÄDGÅRDSSKÖTSEL.

MÅL.

Undervisningen i trädgårdsskötsel i folkskolan har till uppgift att genom trädgårdsarbete och i anslutning därtill meddelade insikter bibringa barnen en grundläggande kännedom om skötseln av en mindre hushållsträdgård samt därigenom hos dem väcka intresse och håg för arbetet i jorden samt kärlek till naturen.

KURSFÖRDELNING.

A-FORMEN (A) OCH B-FORMERNA (B1, B2, B3).

SJUKLASSIG SKOLA.

Fjärde klassen (vårterminen) och femte klassen (höstterminen).

Trädgårdslandens vårberedning, rensning och vattning; odling och skörd av frökäxter; växters förökning genom sticklingar och avläggare; trädgårdslandens höstberedning.

Femte klassen (vårterminen) och sjätte klassen (höstterminen).

Trädgårdslandens vårberedning, rensning och vattning; odling och skörd av rotköksväxter; plantering och skötsel av jordgubbar, rabarber och fleråriga blomsterväxter; trädgårdslandens höstberedning.

Sjätte klassen (vårterminen) och sjunde klassen (höstterminen).

Trädgårdslandens vårberedning, rensning och vattning; jordförbättring, naturliga gödselmedel och deras tillvaratagande, konstgödsel; odling och skörd av bladköksväxter och gurkor; sådd och plantering av ettåriga blomsterväxter; plantering av fruktträd och bärbuskar samt deras fortsatta vård; fruktens skörd, sortering och förvaring; trädgårdslandens höstberedning.

Sjunde klassen (vårterminen).

Läggning och skötsel av drivbänkar; besprutning och andra skyddsåtgärder mot skadeinsekter och svampar.

Anvisningar för anläggning av en mindre trädgård.

SEXKLASSIG SKOLA.

Fjärde klassen (vårterminen) och femte klassen (höstterminen).

Trädgårdslandens vårberedning, rensning och vattning; odling och skörd av frö- och rotköksväxter; växters förökning genom sticklingar och avläggare; trädgårdslandens höstberedning.

Femte klassen (vårterminen) och sjätte klassen (höstterminen).

Trädgårdslandens vårberedning, rensning och vattning; jordförbättring, naturliga gödselmedel och deras tillvaratagande, konstgödsel; odling och skörd av bladköksväxter och gurkor; plantering och skötsel av jordgubbar, rabarber och fleråriga blomsterväxter; plantering av fruktträd och bärbuskar samt deras fortsatta vård; fruktens skörd, sortering och förvaring; trädgårdslandens höstberedning.

Sjätte klassen (vårterminen).

Läggning och skötsel av drivbänkar; besprutning och andra skyddsåtgärder mot skadeinsekter och svampar; sådd och plantering av ettåriga blomsterväxter.

Anvisningar för anläggning av en mindre trädgård.

ANVISNINGAR.

1. Jämte de olika slag av trädgårdsarbeten, som angivas i kursplanen, kan, där de nödiga förutsättningarna äro för handen, förekomma jämväl *uppdragning av fruktträd*. Undervisning häri synes kunna börja under fjärde klassens vårtermin och då omfatta sådd av fruktkärnor samt skolning och fortsatt vård av grundstammar. I de följande klasserna kan sedan lämpligen förekomma grundstammarnas utplantering och förädling.

2. Det i lärokursen ingående *praktiska arbetet i trädgården* måste givetvis lämpas efter *de klimatiska förhållandena* på orten, och därav betingade förändringar i lärokursen böra vidtagas.

3. Där *särskild skolbarnsträdgård* finnes, bör denna innehålla dels en avdelning av köksväxter, dels utrymme för prydnadsväxter, dels fruktträd och bärbuskar. Om uppdragning av fruktträd ingår i kursen, bör även en plantskola finnas.

I avdelningen för *köksväxter* böra förekomma de för det mindre hushållet lämpliga grönsaksväxterna. Dessa kunna odlas i treårigt växelbruk, nämligen första året huvudsakligen bladköksväxter (spenat, kål m. m.), andra året rotköksväxter (morötter, rödbetor m. m.) och tredje året frököksväxter (ärter, bönor m. m.). Även tvåårigt växelbruk kan användas.

Av *prydnadsväxter* böra framför allt uppmärksammas de mångåriga blomsterväxter, som trivas på orten.

I *fruktträdgården* odlas ett urval av för trakten lämpliga fruktträd och bärbuskar.

4. Vid skola, där *särskild skolbarnsträdgård* icke kan anordnas, må till undervisningen i trädgårdsskötsel hörande praktiskt arbete, i den utsträckning sådant erfordras som grundval för undervisningen i övrigt, kunna förläggas till *lärarens trädgård*. Och det kan ofta vara lämpligt att, även där skolbarnsträdgård finnes, dit förlägga vissa arbeten, särskilt sådana, som avse fruktträdens skötsel.

5. *Arbetena i trädgården* böra under lärarens ledning *utföras av barnen själva* i mån av deras kroppskrafter. Barnen kunna härvid lämpligen vara fördelade i arbetslag, vart och ett med sin uppgift.

Det under sommaren behövlige arbetet må icke försummas.

6. Genom *undervisning å lärorummet* bör läraren såväl förbereda arbetet i trädgården som sammanfatta de under detta arbete gjorda erfarenheterna. I samband med det praktiska arbetet bör också någon undervisning meddelas om de för trädgården nyttiga och skadliga djuren ävensom lämnas en kortfattad redogörelse för användning i hushållet av grönsaker, bär och frukt. Likaledes bör i sammanhang med anvisningarna om anläggning av en mindre trädgård givas en kortfattad framställning om trädgårdsodlingens betydelse.

7. De i trädgården och skolans övriga planteringar odlade växterna eller växtgrupperna böra förses med *tydliga namnbrickor*.

8. I skolträdgården eller eljest i skolans närhet bör finnas en avdelning avsedd för *växter, som äro av betydelse för undervisningen i övrigt* (hembygdsundervisning, undervisning i naturkunnighet, tekning och hushållsgöromål) men som icke lämpligen kunna odlas i någon av de i anv. 3 nämnda avdelningarna.

Önskvärt är även, att barnen få biträda med vården av *krukväxter och fönsterträdgårdar* i skolrummen.

9. I så stor utsträckning som möjligt bör undervisningen i trädgårdsskötsel förbindas med *iakttagelser av jordmån, växt- och djurliv*.

SLÖJD FÖR GOSSAR.

MÅL.

Undervisningen i slöjd för gossar i folkskolan har till uppgift att, på samma gång den bibringar lärjungarna förmåga att självständigt förfärdiga enkla föremål av olika material, hos dem utbilda god smak, praktiskt omdöme och allmän händighet samt därmed hos dem väcka aktning och håg för kroppsligt arbete.

KURSFÖRDELNING.

A-FORMEN (A) OCH B-FORMERNA (B1, B2, B3).

SJUKLASSIG SKOLA.

Första, andra och tredje klassen.

Alternativ I.

Första och andra klassen.

Arbetsövningar förekomma i dessa klasser i samband med hembygdsundervisningen.

Tredje klassen.

Arbetsövningar i samband med hembygdsundervisningen.

Förfärdigande av något enkelt föremål medelst sömnad på grovtrådigt mjukt tyg med användande av olika slags styng.

Förfärdigande av enkla sömnadsarbeten medelst förstyng och kaststyng; isättning av band och knappar; märkning med efterstyng; stoppning.

Alternativ II.

I de fall, där man vid sidan av de i samband med hembygdsundervisningen ställ-
da arbetsövningarna finner sig vilja upptaga slöjd i vanlig mening även på småskole-
stadiet, kan kursfördelningen för de tre lägsta klasserna erhålla följande utseende:

Första klassen.

Förfärdigande av enkla föremål medelst sömnad på grovtrådigt mjukt tyg med användande av olika slags styng.

Andra klassen.

Förfärdigande av enkla sömnadsarbeten medelst förstyng och kaststyng; märkning med efterstyng.

Tredje klassen.

Förfärdigande av sömnadsarbeten medelst förstyng, kaststyng och fällstyng; isättning av band och knappar; stoppning.

Fjärde—sjunde klassen.

*Alternativ I.**Fjärde klassen.*

Pappslöjd: förfärdigande av enkla föremål, huvudsakligen genom skärning, falsning, beklädnad med papper samt uppfodring; påsättning av klothörn och utförande av klotförbindelser på pärmar, väskor m. m.; enkel häftning; ritsning och hopfästning av askar och lådor. Kännedom om de förekommande verktygens riktiga användning och vård.

Femte klassen.

Träslöjd: förfärdigande av enkla föremål, huvudsakligen medelst sågning, hyvling, täljning, borrar, stickning med stämjärn, huggning, formning med spåckskiva, urholkning och spikning. Kännedom om verktygens riktiga användning och vård.

Sjätte klassen.

Träslöjd: förfärdigande av enkla föremål med vanligast förekommande sammansättningar, såsom skruvning, limning, spårfogning, fogning, borrhoppning och gradning. Kännedom om verktygens riktiga användning och vård.

Sjunde klassen.

Träslöjd: förfärdigande av föremål med något svårare sammansättningar, såsom olika slag av sinkning, tappning och slitsning; snidning av sådana av de förfärdigade arbetena, som äro lämpliga därtill. Kännedom om verktygens riktiga användning och vård; skärpning av verktyg.

*Alternativ II.**Fjärde och femte klassen.*

Samma kursfördelning som enligt alternativ I.

Sjätte klassen.

Träslöjd: förfärdigande av enkla föremål med vanligen förekommande sammansättningar, såsom skruvning, limning, spårfogning, fogning, borrhoppning, gradning, sinkning och tappning. Kännedom om verktygens riktiga användning och vård; skärpning av verktyg.

Sjunde klassen.

Metallslöjd: förfärdigande av enkla föremål, huvudsakligen genom mejsling, filning, borrar, nitning och lödning. Kännedom om verktygens riktiga användning och vård.

SEXKLASSIG SKOLA.

Första, andra och tredje klassen.

Se kursfördelningen för sjukklassig skola.

Fjärde, femte och sjätte klassen.

Alternativ I.

Samma kursfördelning som enligt alternativ II här ovan för motsvarande klasser i sjukklassig skola.

*Alternativ II.**Fjärde klassen.*

Pappslöjd: förfärdigande av några enkla föremål, huvudsakligen genom skärning, falsning och beklädning med papper samt uppfodring; påsättning av klothörn och utförande av klotförbindelser på pärmar m. m.; ritsning och hopfästning av askar. Kännedom om de förekommande verktygens riktiga användning och vård.

Träslöjd: förfärdigande av enkla föremål, huvudsakligen medelst sågning, hyvling, täljning, borring, stickning med stämjärn och huggning. Kännedom om verktygens riktiga användning och vård.

Femte klassen.

Träslöjd: förfärdigande av enkla föremål, huvudsakligen medelst samma övningar som i fjärde klassen och dessutom formning med späckskiva och urholkning, samt av föremål med lättare sammansättningar, såsom spikning, skruvning, spårfogning, fogning och borrtappning. Kännedom om verktygens riktiga användning och vård.

Sjätte klassen.

Metallslöjd: förfärdigande av enkla föremål, huvudsakligen genom mejsling, filning, borring, nitning och lödning. Kännedom om verktygens riktiga användning och vård.

ANVISNINGAR.

1. Vilka *slöjdarter* som böra upptagas i en skolas undervisningsplan är givetvis beroende av huru mycken tid, som kan anslås till slöjdundervisningen, och vilka möjligheter som förefinnas att för densamma erhålla behövlig utrustning samt lärarkrafter med tillfredsställande utbildning.

I sådana skolor, där slöjd icke förekommer å hela folkskolestadiet, måste densamma tydligen erhålla en mera begränsad omfattning. Även för dessa skolor torde dock den angivna kursplanen kunna tjäna till ledning.

Med hänsyn till utrustning och lärarkrafter kunna andra sammanställningar av slöjdarter, än de i kursfördelningen angivna, förekomma. Sålunda kan det befinnas lämpligt att t. ex. utbyta sömnadsslöjden i tredje klassen mot pappslöjd eller pappslöjden i fjärde klassen helt eller delvis mot träslöjd eller träslöjden i femte klassen mot metallslöjd.

Av de båda alternativen för sjätte och sjunde klassen i sjukklassig folkskola samt fjärde—sjätte klassen i sexklassig folkskola avser alternativ II sådana skolor, som äro försedda med behövlig utrustning för metallslöjd såsom självständig slöjdart. I regel torde detta alternativ kunna tillämpas endast i de bäst organiserade skolformerna.

För undvikande av att slöjdarbetet i skolor med både träslöjd och metallslöjd skall komma att splittras på allt för många slöjdarter böra lärjungarna, där möjlighet därtill gives, tillåtas att efter prövning av läraren välja mellan nämnda båda slöjdarter för att huvudsakligen sysselsätta sig med en av dem.

Där metallslöjd icke övas såsom självständig slöjdart, är det dock önskvärt, att lärjungarna i samband med träslöjden själva få förfärdiga enkla beslag och andra lämpliga *föremål av metall*, företrädesvis sådana, som äro erforderliga till fullständigande av vissa föremål inom träslöjden och vilka med enkla hjälpmedel utan större svårighet kunna utföras. För detta ändamål bör verktygsuppsättningen utökas med ett par skruvstycken, ett mindre städ, några mejslar, filar, borrar m. m.

2. Den i kursplanen upptagna *serien av övningar må icke anses bindande*. Där tiden det medger, och nödiga förutsättningar äro för handen, må sålunda även andra övningar förekomma, t. ex. svarvning. Ävenså kunna övningarna inom de olika slöjdarterna inträda i slöjdarbetet i annan ordning än den angivna. Dock bör städse beaktas, att övningarnas ordningsföljd så vitt möjligt bestämmas med hänsyn till svårighetsgraden ävensom att varje slöjdföremål kommer att kräva så litet antal nya övningar som möjligt.

Då ny övning införes i slöjdarbetet, är i allmänhet lämpligt, att denna för vinnande av större färdighet tillämpas på två eller flera arbeten i följd.

3. Såsom ledning för slöjdarbetet bör för varje arbetsart, som upptagits i en skolas kurs, användas en *modellserie* jämte tillhörande *arbetsritningar*. Modellserien bör icke erhålla större omfattning, än att den i allmänhet bör kunna av lärjungarna utan svårighet medhinnas. Allt efter som lärjungarna vinna förmåga att uppfatta arbetsritningarna, böra dessa företrädesvis användas såsom ledning, modellerna däremot mera sällan. Ofta är lämpligt, att läraren även vid slöjdundervisningen begagnar sig av teckning på krittavlan.

För vinnande av önskvärd omväxling i slöjdarbetet är lämpligt, att varje nummer i modellserien företrädes av två eller flera föremål, vilkas förfärdigande kräver väsentligen samma övningar, och att lärjungarna tillåtas välja mellan sådana *parallellnummer*.

Tid efter annan böra i modellserien vidtagas sådana ändringar, som på grund av vunnit erfarenhet kunna befinnas påkallade.

4. Undervisningen bör emellertid icke vara bunden vid den givna modellserien. För tillgodoseende av lärjungarnas särskilda anlag samt främjande av deras företagsamhet och uppfinningsförmåga må lärjunge kunna efter lärarens beprövande få utsluta vissa föremål i modellserien ävensom tillhörande parallellnummer och i stället förfärdiga andra *föremål efter fritt val*, varvid dock må tillses, att han icke går miste om någon av de viktigare övningarna. Sådana arbeten böra helst utföras efter av lärjungarna själva uppgjorda och av läraren godkända arbetsritningar.

Lärjungar, som därtill äga nödiga förutsättningar, kunna ock sysselsättas med övningar, som gå utöver modellserien. Bland sådana kunna förekomma betsning, boning, fernissning, polering eller annan ytbehandling av slöjdföremål, för vilkas praktiska användning sådan behandling är fördelaktig, eller i enkel sirning, snidning och ornering, utförda på föremål, som lärjungarna själva förfärdigat.

5. Vid *urvalet av slöjdföremål* bör iakttagas, att de äro praktiskt brukbara i hemmen eller arbetslivet eller vid lekar och idrottsövningar eller för undervisningsändamål samt att de äro lämpade efter ortens förhållanden. I den mån så lämpligen ske kan, böra former från den svenska hemslöjden komma till användning.

6. I den mån så finnes lämpligt, bör *undervisningen meddelas gemensamt* åt hela slöjdvadningen eller åt grupper inom denna. Sådan gemensam undervisning är särskilt att förorda i fråga om inlärandet av de första övningarna samt handledningen i verktygens riktiga användning och vård. Vid utförandet av de särskilda slöjdföremålen bör dock varje lärjunge få fortskrida i arbetet allt efter anlag och vunnit färdighet oberoende av de övriga.

Där gemensam undervisning användes, böra de lärjungar, som arbeta raskare, vid lämpliga tillfällen sysselsättas med *fyllnadsarbeten*. Sådana arbeten kunna utgöras av något parallellnummer till modellserien eller något annat föremål utanför denna serie. Vid bestämmandet av fyllnadsarbeten bör hänsyn tagas till lärjungarnas egna önskningsar.

Önskvärt är, att lärjungarna, utan att undervisningen i övrigt därav förryckes, beredas tillfälle att genom något arbete för skolans, hemmets eller egen räkning få tillämpa arbetssätt, avvikande från dem, som eljest vanligen förekomma vid slöjdundervisningen. I sådant syfte kunna de t. ex. få utföra ett och annat grövre arbete med något enklare och friare arbetssätt. Ävenså kan en grupp lärjungar någon gång få en gemensam arbetsuppgift att av dem självständigt planläggas och sedermera utföras med användande av lämplig arbetsfördelning.

7. Av synnerlig vikt är, att lärjungarna erhålla nödig undervisning om *verktygens användning, vård och iordningsställande* samt att de tillhållas att med största akt-samhet hantera desamma. Verktygen böra städse hållas i fullgott stånd och uppkommande bristfälligheter snarast möjligt avhjälpas.

Särskild uppmärksamhet bör ägnas däråt, att lärjungarna under arbetet föra verktygen på rätt sätt och att de vid allt arbete intaga *goda arbetsställningar*.

Det *arbetsmaterial*, som kommer till användning i de olika slöjdarterna, bör göras till föremål för iakttagelser och samtal i syfte att bibringa lärjungarna närmare kännedom om detsamma samt vana att utnyttja det med nödig uträkning och sparsamhet.

8. Lärjungarna böra vänjas vid ett *noggrant* men på samma gång *raskt och hurtigt* arbete. Kraven på noggrannhet i utförandet böra anpassas efter lärjungarnas förmåga och ej ställas så höga, att arbetsglädjen går förlorad.

9. De tillfällen till *skönhetssinnets utbildning*, som slöjdundervisningen erbjuder, böra beaktas. Sålunda böra slöjdföremålen äga enkla och väl avvägda former, var-jämte lärjungarna böra övas att vid arbete med färgat material, särskilt i sömnads-och pappslöjd, välja lämpliga färger och färgsammanställningar.

10. Slöjdundervisningen bör sättas *i samband med undervisningen i andra ämnen*, särskilt teckning, geometri och naturkunnet; med det sistnämnda ämnet t. ex. på det sätt, att lärjungarna få förfärdiga några enkla föremål, som kunna komma till användning vid undervisningen.

SLÖJD FÖR FLICKOR.

MÅL.

Undervisningen i slöjd för flickor i folkskolan har till uppgift att bibringa lärjungarna förmåga att förfärdiga enkla, för dem nyttiga föremål, att hos dem utbilda god smak, praktiskt omdöme och allmän händighet samt därmed hos dem väcka aktning och håg för husligt arbete.

KURSFÖRDELNING.

A-FORMEN (A) OCH B-FORMERNA (B1, B2, B3).

SJUKLASSIG SKOLA.

Första—fjärde klassen.

Alternativ I.

Första och andra klassen.

Arbetsövningar förekomma i dessa klasser i samband med hembygdsundervisningen.

Tredje klassen.

Arbetsövningar i samband med hembygdsundervisningen.

Förfärdigande av något enkelt föremål medelst sömnad på grovtrådigt mjukt tyg.
Förfärdigande av enkla sömnadsarbeten medelst förstyg och kaststyg; isättning av band och knappar; märkning med efterstyg.

Fjärde klassen.

Förfärdigande av enkla föremål genom stickning med två stickor (uppläggning, rät stickning, avig stickning) samt genom sömnad för hand (fällstyg, efterstyg, fällsöm); stoppning.

Alternativ II.

I de fall, där man vid sidan av de i samband med hembygdsundervisningen ställda arbetsövningarna finner sig vilja upptaga slöjd i vanlig mening även på småskolestadiet, kan kursfördelningen för de fyra lägsta klasserna erhålla följande utseende:

Första klassen.

Förfärdigande av enkla föremål medelst sömnad på grovtrådigt mjukt tyg.

Andra klassen.

Förfärdigande av enkla sömnadsarbeten medelst förstyg och kaststyg; märkning med efterstyg.

Tredje klassen.

Förfärdigande av enkla sömnadsarbeten medelst förstytng, kaststytng och fällstytng; isättning av band och knappar. Stoppning. Grov virkning.

Fjärde klassen.

Förfärdigande av föremål genom stickning med två stickor (uppläggning, rät stickning, avig stickning).

Förfärdigande av sömnadsarbeten medelst fällstytng, efterstytng, fällsöm och knapphållsöm.

Femte—sjunde klassen.*Femte klassen.*

Stickning med fem stickor. Tillämpning av förut inövade sömnadsarter under förfärdigande genom sömnad för hand av enkla underkläder efter av barnen själva utförd måttagning och tillklippning.

Sjätte klassen.

Lappning och stoppning av söndriga persedlar. Övning i symaskinens skötsel och vård. Förfärdigande för hand och på maskin av föremål företrädesvis av bomullstyg efter av lärjungarna utförd måttagning och tillklippning. Någon enkel prydnadssöm.

Sjunde klassen.

Fortsatta övningar i lagning av söndriga persedlar. Förfärdigande företrädesvis på maskin av underkläder av något ökad svårighetsgrad samt enkel klädsöm, allt efter av lärjungarna utförd mönsterritning och tillklippning. Någon enkel prydnadssöm.

SEXKLASSIG SKOLA.*Första—sjätte klassen.*

Samma kursfördelning som för motsvarande klasser av sjukklassig skola.

ANVISNINGAR.

1. De *övningar*, som böra ifrågakomma vid flickornas slöjdarbete, äro i huvudsak de få men ytterst viktiga stytngsorter, som krävas vid all husbehovssöm (slätsöm) och som utgöra den grund, på vilken all annan slags söm sedan kan byggas, samt därjämte ett eller annat slag av enkel prydnadssöm.

2. Övningarna böra både inläras och tillämpas under förfärdigande av *enkla för lärjungen själv eller hemmet användbara föremål*.

3. *Arbetsföremålen* böra väljas med hänsyn icke blott till åsyftad övning utan även till att de såväl genom prydligt utseende som genom användbarhet kunna intressera lärjungarna.

Då föräldrarna få vidkännas kostnaderna för materialet, måste den fordran vara oefftergivlig, att varje föremål, som tillverkas, skall vara verkligt användbart för lärjungan själv eller i hennes hem. I varje enskilt fall måste därför behörig hänsyn tagas därtill vid bestämmande av föremålets storlek och färg, materialets pris o. s. v. Särskilt bör beaktas, att de plagg, som förfärdigas vid klädsöm, verkligen äro avpassade för dem, av vilka de skola användas. Även då lärjungarna erhålla materialet kostnadsfritt, må det icke förspillas genom tillverkning av föremål, för vilka kanske flertalet barn i klassen icke har någon användning.

Sedan de första svårigheterna vid slöjdarbetet övervunnits, böra arbetsföremålen företrädesvis utgöras av *beklädnadsplogg och andra inom ett enkelt hem behövlige persedlar*. Av synnerlig vikt är, att arbetsföremålen motsvara berättigade fordringar såväl i hygieniskt och praktiskt avseende som ur skönhetsynpunkt.

4. Till ledning för slöjdarbetet bör användas en *modellserie*, i vilken föremålen såvitt möjligt ordnas efter svårighetsgraden. För att bereda önskvärt utrymme åt lärjungarnas särskilda anlag böra några eller alla numren i modellserien företrädas av två eller flera föremål, som giva väsentligen samma övning, och mellan dessa böra lärjungarna tillåtas välja.

Vid *val mellan slöjdföremål*, som kunna komma till utförande i en viss klass, bör hänsyn tagas till det enskilda barnets förmåga och om möjligt även till från barnens hem uttalade önsknningar.

Varje skolas modellserie bör anpassas efter förhållandena på orten i fråga om både de valda föremålen och sömnadsarterna.

Ändringar och förbättringar i modellserien böra vidtagas, då så finnes behövt.

5. I allmänhet bör *gemensam undervisning* meddelas åt hela slöjdavdelningen eller grupper inom denna. Detta bör dock icke hindra, att undervisningen, så långt ske kan, lämpas efter de särskilda lärjungarnas olika anlag och färdighet.

Till arbeten, som föreläggas alla lärjungarna i en avdelning till utförande, böra väljas sådana, som kunna anses medhinnas även av de mera långsamt arbetande.

I varje fall bör lärjunge vara försedd med ett *fyllnadsarbete* att tillgripa, då lärarinnan icke är i tillfälle att meddela henne behövlige anvisningar. Dylikt fyllnadsarbete bör vara av så enkelt slag, att lärjungan kan utföra det i det närmaste på egen hand. I fråga om fyllnadsarbeten böra lärjungarna tillåtas att själva föreslå lämpliga föremål och uttänka tillvägagångssätt vid deras förfärdigande. För flickor i de högre klasserna lämpar sig synnerligen väl såsom fyllnadsarbete förfärdigande av något beklädnadsplogg — givetvis blott av sådant slag, som ingår i modellserien — av från hemmet medfört begagnat material (ändring eller omsyning).

6. För att slöjdundervisningen skall kunna motsvara sin *allmänt uppfostrande uppgift* och icke blott uppöva fingerfärdigheten, måste lärjungarna vänjas att tänka över vad de ha för händer. Lärarinnan bör fördenskull dels samtala med dem om arbetsföremålets användning och form, materialets beskaffenhet, egenskaper, kostnad o. s. v., dels hos dem, i den grad så är möjligt, utveckla självständighet i fråga om arbetets anordning och utförande. De böra därför redan från början vänjas vid att själva använda måttband och sax, att såsom förberedelse till uppritning av mönster forma mönster, att efter måttagning omforma ett givet mönster, att själva utföra *allt* arbetet, icke blott den egentliga sömnaden utan även förberedelserna för densamma, såsom viking, träckling o. s. v. Viktigt är även, att de tillhållas att iakttaga omtänksamhet och sparsamhet i fråga om materialet.

7. *All sömnad utföres till en början för hand*, och detta gäller även vid förfärdigande av sådant, som eljest numera vanligen sys på maskin. Därvid böra dock icke de tidsödande och för ögonen ansträngande långa efterstyngs- (stickstyngs-) sömmarna få komma till användning. Vid sömnad för hand bör emellertid huvudvikten, sedan de grundläggande sömnadsarterna blivit inlärd, läggas vid sådant arbete, som i regel icke utföres på maskin eller som för den mindre vana utföres bättre för hand än på maskin.

8. Sedan lärjungarna vunnit god färdighet i sömnad för hand, böra de i sjätte och sjunde klasserna, så fort deras kroppskrafter medgiva det, få övergå till *maskinsöm*. Därvid beaktas nödvändigheten av att icke hela klassen samtidigt utan endast högst fyra till fem lärjungar i sänder få börja därmed, under det att de övriga fortfarande äro sysselsatta med annat arbete. Eljest kunna lärjungarna vissa tider av året nödgas vänta länge på varandra för varje gång de skola använda maskinerna, och övriga tider kunna maskinerna komma att stå fullständigt obegagnade.

9. Där slöjd införes på småskolestadiet, må stickningen kunna föreberedas genom övning i *grov virkning*. Den genom de första stickningsövningarna förvärvade färdigheten bör i regel icke tillämpas på stickning av hela långstrumpor utan på mindre saker: vantar, sockor, vidstickning av strumpfötter, hälar o. s. v.

10. *Lagningsövningarna* böra för att motsvara sin uppgift att uppfostra till ordentlighet och sparsamhet utföras på söndriga föremål, icke på större eller mindre övningslappar av nytt material. Förfaringssättet åskådliggöres först lämpligen med papper såsom material eller medelst teckning på krittavlan. Den första lappningen och stoppingen utföres lämpligen på söndriga grova handdukar.

11. Ehuru lärjungarna böra få lära sig, att ett föremåls prydlighet i främsta rummet beror av att det är omsorgsfullt utfört av för ändamålet lämpligt material, må de ibland få tillfälle att förse ett i övrigt av dem väl utfört arbete med någon enkel och lätt *prydnadssöm*. Vid val av sådan böra olika arter av svensk prydnadssöm komma till användning, helst någon sådan, som är kännetecknande för bygden eller landskapet. I högsta klassen må det medgivas lärjungar, som så önska, att få tillverka något föremål för hemmets prydnad.

12. De tillfällen slöjdarbetet erbjuder att hos lärjungarna utveckla god smak böra väl beaktas. Kraven på *noggrannhet och prydlighet i utförandet* böra rätta sig efter lärjungarnas ålder och förmåga. Av nybörjare liksom av lärjungar, som tydligen sakna fallenhet för arbetet, bör icke krävas ett mönstergillt arbete, för att de icke, på grund därav att de upprepade gånger nödgas göra om samma sak, må förlora arbetslusten. Lärjungarna böra icke på något stadium vänjas vid petighet i arbetets utförande utan läras, att ett arbete bör göras både fort och väl och att det ena är lika nödvändigt som det andra.

13. Mycken uppmärksamhet bör ägnas åt att lärjungarna intaga *riktiga arbetsställningar* och icke vänja sig vid sådana, som kunna inverka menligt på deras hälsa.

Material, som med avseende på finlek, färg, randning eller dylikt är ansträngande för ögonen, bör ej användas. Särskild uppmärksamhet bör ägnas åt barn, som hava dålig synförmåga. De böra dock icke avvisas från deltagande i slöjdundervisningen utan i stället få öva sig i stickning och dylikt arbete, som med lätthet kan läras och utföras väl även av personer med mindre god syn.

14. *Hemuppgifter i slöjd* böra i regel icke åläggas lärjungarna.

HUSHÅLLSGÖROMÅL.

MÅL.

Undervisningen i hushållsgöromål i folkskolan har till uppgift att bibringa lärjungarna grundläggande insikt och färdighet i de inom ett hem vanligen förekommande hushållsgöromålen, vänja dem vid ordning, renlighet och sparsamhet och så medelst utveckla deras praktiska begåvning samt hos dem väcka aktning och håg för husligt arbete.

KURSFÖRDELNING.

A-FORMEN (A) OCH B-FORMERNA (B1, B2, B3).

SJUKLASSIG SKOLA.

Alternativ I.

Sjunde klassen.

Arbete i skolköket, omfattande matlagning, bakning och inläggningar samt rengöringssysslor, dukning och upppassning.

I anslutning härtill särskild undervisning avseende köksinventarierna och deras vård, bränsle och bränslebesparing, vattnets användning i köket, födans betydelse för vår kropp samt våra näringsämnen och våra vanligaste födoämnen, småbarnskost, städning och rengöring, enkla beräkningar och enkel bokföring i samband med arbetet i skolköket, det husliga arbetets betydelse och den unga flickans val av yrke.

Alternativ II.

Sjätte klassen.

(Hela läsåret eller endast vårterminen.)

Arbete i skolköket, omfattande matlagning och bakning (inläggningar, ifall arbetet pågår även under höstterminen) samt rengöringssysslor, dukning och upppassning.

I anslutning härtill särskild undervisning avseende köksinventarierna och deras vård, bränsle och bränslebesparing, vattnets användning i köket, födans betydelse för vår kropp samt våra näringsämnen och några av våra viktigare födoämnen, beräkning av middagskostnaden.

Sjunde klassen.

Arbete i skolköket, omfattande matlagning, bakning och inläggningar, tvätt och strykning, övriga rengöringssysslor, dukning och upppassning.

I anslutning härtill särskild undervisning avseende våra födoämnen och njutningsmedel, småbarnskost och några anvisningar rörande sjukkost, tvättredskapen och deras skötsel samt tvättmedlen och deras användning, enkla beräkningar och enkel bokföring i samband med arbetet i skolköket, det husliga arbetets betydelse och den unga flickans val av yrke.

SEXKLASSIG SKOLA.

Sjätte klassen.

Samma kurs som för sjunde klassen enligt alternativ I för sjukklassig skola.

ANVISNINGAR.

1. Undervisning i hushållsgöromål torde helst böra *utsträckas över läsåret* med en dags skolköksarbete i veckan för varje avdelning. Med en sådan anordning kan denna undervisning lättare sättas i förbindelse med undervisningen i andra ämnen, varjämte lärjungarna hinna utvecklas mera under kursen och därigenom vinna större förutsättningar att tillgodogöra sig undervisningen än under en mera samlad kurs. En dags skolköksarbete i veckan torde också bäst motsvara barnens kroppskrafter vid denna ålder.

2. *Skolköket* bör hava ett sunt läge, vara praktiskt inrett och så stort, att en avdelning på 12—16 lärjungar under ledning av en lärarinna har utrymme att där arbeta och intaga måltiderna. De till skolkökets utrustning hörande husgerådssakerna böra vara av samma slag som de, vilka i allmänhet förekomma i ett ordentligt enkelt hem.

3. Vid det praktiska arbetet böra lärjungarna vara fördelade i *arbetslag* (»hushåll»), bestående av tre eller fyra medlemmar. Arbetet fördelas mellan arbetslagens medlemmar på sådant sätt, att alla lärjungarna hava full sysselsättning och vänjas att väl utnyttja tiden. Önskvärt är, att icke utan tvingande skäl flera än 12—16 barn samtidigt undervisas av en lärarinna.

4. Synnerlig vikt bör läggas därvid, att lärjungarna vid den praktiska undervisningen övas i ett *ändamålsenligt och hygieniskt arbetssätt*.

5. *Matlagningen och bakningen* böra avse beredning av enkel, smaklig och närande kost till billigt pris. Traktens egna produkter böra, i så stor utsträckning som finnes lämpligt, få komma till användning. Köksväxter böra kunna erhållas från skolträdgården, där sådan finnes. Barnens uppmärksamhet bör fästas på de under olika årstider växlande priserna, och vid valet av maträtter i skolköket bör hänsyn tagas till dessa växlingar.

6. För att matlagningen och bakningen såvitt möjligt må kunna anpassas efter tillgångarna i barnens hem och för att undervisningens gång icke må störas, bör skolköket *i regel icke mottaga beställningar från utomstående*. Däremot torde barnen tillåtas att för hemmets räkning och på dess bekostnad utföra bakning eller tillreda rätter, i den mån så för undervisningen kan anses lämpligt.

7. *Inläggningarna* böra avse, dels att besparingar må kunna göras i hushållet, dels att bereda tillgång på födoämnen ur växtriket till billigt pris även under vintern. Till inläggning böra därför särskilt ifrågakomma sådana varor, som erhållas billigare, om de köpas i större mängd eller under någon viss tid av året. Nässlor, bär, svamp och dylikt torde lärjungarna i vissa fall själva kunna insamla för ändamålet.

8. Då ett stort antal lärjungar äro ovana vid hushållsarbete och särskilt med avseende på matlagning sakna övning även i fråga om ganska enkla handgrepp, är det nödvändigt att *börja med lättare arbeten och först småningom övergå till svårare* samt att icke för hastigt övergå från ett förfaringssätt till ett annat. Vad angår matlagning är det därför lämpligt att några gånger i följd välja maträtter med väsentligen lika tillagningssätt. Härigenom vinnes även, att *alla* lärjungarna få praktiskt lära utförandet av viktigare typer av tillagningssätt.

Om undervisningen utsträcker sig över två år (sjätte och sjunde skolåren) bör stor uppmärksamhet ägnas åt att en lämplig stegring av svårigheterna iakttages, så att andra årets kurs ej kommer att utgöra en blott upprepning av vad eleverna lärt redan under första året.

9. Även i ett välförsett skolkök böra lärjungarna vänjas vid att reda sig med *enkla hjälpmedel*. För utvecklande av deras omdöme och förmåga att arbeta självständigt böra de under senare delen av kursen stundom själva få planlägga arbetet för dagen och sedan utföra det utan ledning, endast under lärarinnans kontroll.

10. Där praktisk undervisning i *tvätt och strykning* förekommer, bör den omfatta tvättning och mangling av kökshanddukar samt tvättning och strykning av köksförkläden och en enkel kulört bomullsblus eller klänning.

11. *Tiden för den teoretiska undervisningen* torde böra begränsas till 30 à 45 minuter av den till undervisningen i hushållsgöromål för varje gång anslagna tiden.

12. De *enkla beräkningar*, som tillhöra skolköskursen, böra sättas i omedelbart samband med lärjungarnas arbete i skolköket och kunna omfatta t. ex. kostnaden för olika maträtter, inköpspris under olika årstider och därav beroende besparingar i hushållsutgifterna, matordningar till visst pris för vecka, fördelning och användning av en viss bestämd inkomst o. s. v. Vid beräkning av middagskostnaden bör särskild uppmärksamhet ägnas åt lärjungarnas övande i att med ledning av de använda varornas priser för kg. eller liter raskt och säkert räkna ut priset på de olika mängderna.

13. Såsom en *slutlig sammanfattning* av det, som eleverna under arbetets gång praktiskt inhämtat, bör komma en enkel muntlig framställning om det husliga arbetets betydelse. Härvid torde särskilt beaktas sådana synpunkter som hemmets ekonomi, hemmets trevnad och familjemedlemmarnas hälsa. Likaledes böra några jämförelser anställas mellan husligt arbete såsom förvärvsarbete och annat förvärvsarbete, som i allmänhet brukar väljas av folkskolans kvinnliga lärjungar. Vid dessa jämförelser kunna exempelvis följande synpunkter komma i betraktande: det inflytande olika slag av arbeten utöva på den arbetandes hälsa, deras ekonomiska värde samt betydelsen av grundlig utbildning såsom en viktig förutsättning även för en bättre ekonomisk uppskattning av det husliga arbetet.

EXEMPEL PÅ ARBETSORDNINGAR FÖR
HUVUDFORMERNA.

BILAGOR.

ARBETS-
A-FÖR-
Första

Tid.	M å n d a g.	T i s d a g.	O n s d a g.
8,20—8,30	Morgonandakt	Morgonandakt	Morgonandakt
8,30—9,15	Kristendomskunskap	Kristendomskunskap	Talövning eller läsning
	Talövning eller läsning	Talövning eller läsning	Skrivning
9,30—10,15	Skrivning	Skrivning	Räkning
	Räkning	Räkning	Gymnastik
10,15—11,15			
11,15—12	Hembygdsundervisning	Hembygdsundervisning	Hembygdsundervisning
	Arbetsövningar	Arbetsövningar	
12,15—1	Talövning och läsning	Talövning eller läsning	Arbetsövningar
		Sång	

Antal timmar för varje

Kristendomskunskap	2 timmar
Modersmålet:	
Talövningar och läsning	7 »
Skrivning	4 »
Räkning	3 »

ORDNING.**MEN (A).***klassen.*

T o r s d a g .	F r e d a g .	L ö r d a g .
Morgonandakt	Morgonandakt	Morgonandakt
Talövning eller läsning	Kristendomskunskap	Kristendomskunskap
Skrivning	Talövning eller läsning	Talövning eller läsning
Hembygdsundervisning	Skrivning	Skrivning
Arbetsövningar	Räkning	Gymnastik
Räkning	Hembygdsundervisning	Räkning
Skrivning	Arbetsövningar	Talövning eller läsning
Talövning och läsning	Talövning och läsning	Skrivning
		Sång

ämne under en vecka.

Hembygdsundervisning	3 timmar
Arbetsövningar	3 >
Sång	1 >
Gymnastik	1 >

Summa 24 timmar

ARBETS-
A-FOR-
Andra

Tid.	M å n d a g.	T i s d a g.	O n s d a g.
8,20—8,30	Morgonandakt	Morgonandakt	Morgonandakt
8,30—9,15	Talövning eller läsning	Kristendoms-kunskap	Kristendoms-kunskap
	Skrivning	Talövning eller läsning	Talövning eller läsning
9,30—10,15	Räkning	Skrivning	Skrivning
	Gymnastik	Gymnastik	Räkning
10,15—11,15			
11,15—12	Räkning	Räkning	Hembygdsundervisning
	Talövning eller läsning	Talövning eller läsning	Arbetsövningar
12,15—1	Hembygdsundervisning	Skrivning	Talövning och läsning
	Arbetsövningar		
1,15—2		Hembygdsundervisning	
		Sång	

Antal timmar för varje

Kristendoms-kunskap	2 timmar
Modersmålet:	
Talövningar och läsning	7 »
Skrivning	5 »
Räkning	4 »

ORDNING.**MEN (A).***klassen.*

Torsdag.	Fredag.	Lördag.
Morgonandakt	Morgonandakt	Morgonandakt
Talövning eller läsning	Kristendomskunskap	Kristendomskunskap
Skrivning	Talövning eller läsning	Talövning eller läsning
Räkning	Skrivning	Skrivning
Gymnastik	Gymnastik	Räkning
Räkning	Hembygdsundervisning	Talövning och läsning
Talövning eller läsning	Sång	
Hembygdsundervisning	Talövning eller läsning	Skrivning
	Skrivning	Räkning
Arbetsövningar		

ämne under en vecka.

Hembygdsundervisning	3 timmar
Arbetsövningar	2 »
Sång	1 »
Gymnastik	2 »

Summa 26 timmar

ARBETS-
A-FOR-
Tredje

Tid.	M å n d a g.	T i s d a g.	O n s d a g.
8,20—8,30	Morgonandakt	Morgonandakt	Morgonandakt
8,30—9,15	Talövning och läsning	Kristendomskunskap	Kristendomskunskap
9,30—10,15	Räkning	Räkning	Räkning
10,15—11,15			
11,15—12	Hembygdsundervisning	Talövning och läsning	Talövning och läsning
12,15—1	Arbetsövningar	Skrivning	Skrivning
			Sång
1,15—2	Skrivning	Gymnastik	
	Sång		
2—3			
3—3,45	Slöjd		
4—4,45	Slöjd		

Antal timmar för varje

Kristendomskunskap	2 timmar
Modersmålet:	
Talövningar och läsning	6 >
Skrivning	5 >
Räkning	4 >
Hembygdsundervisning	4 >

ORDNING.**MEN (A).***klassen.*

T o r s d a g.	F r e d a g.	L ö r d a g.
Morgonandakt	Morgonandakt	Morgonandakt
Talövning och läsning	Talövning och läsning	Talövning och läsning
Skrivning	Räkning	Skrivning
Hembygdsundervisning	Hembygdsundervisning	Hembygdsundervisning
Arbetsövningar	Arbetsövningar	Gymnastik
Sång	Sång	
Gymnastik	Skrivning	
Slöjd		
Slöjd		

ämne under en vecka.

Arbetsövningar	2 timmar
Sång	2 >
Gymnastik	3 >
	Summa 28 timmar
Slöjd	4 >

ARBETS-
A-FOR-
Fjärde

Tid.	M å n d a g.	T i s d a g.	O n s d a g.
8,20—8,30	Morgonandakt	Morgonandakt	Morgonandakt
8,30—9,15	Geografi eller naturkunnighet	Kristendoms-kunskap	Geografi eller naturkunnighet
9,30—10,15	Räkning och geometri	Räkning och geometri	Räkning och geometri
10,15—11,15			
11,15—12	Talövning och läsning	Geografi eller naturkunnighet	Skrivning
12,15—1	Skrivning	Talövning och läsning	Teckning
1,15—2	Gymnastik	Skrivning	Gymnastik
		Sång	
2—3			
3—3,45		Slöjd	
4—4,45		Slöjd	

Antal timmar för varje

Kristendoms-kunskap	2 timmar
Modersmålet:	
Talövningar och läsning	5 >
Skrivning	5 >
Räkning och geometri	5 >
Geografi	3 >
Naturkunnighet	2 >

ORDNING.

MEN (A).

klassen.

T o r s d a g.	F r e d a g.	L ö r d a g.
Morgonandakt	Morgonandakt	Morgonandakt
Kristendomskunskap	Historia	Historia
Räkning och geometri	Talövning och läsning	Räkning och geometri
Geografi eller naturkunnighet	Geografi eller naturkunnighet	Talövning och läsning
Talövning och läsning	Skrivning	Skrivning
Skrivning	Gymnastik	Teckning
Sång		Sång
	Slöjd	
	Slöjd	

ämne under en vecka.

Historia	2	timmar
Teckning	1 1/2	>
Sång	1 1/2	>
Gymnastik	3	>
	Summa	30 timmar
Slöjd	4	>

ARBETS-
A-FOR-
Femte

Tid.	M å n d a g.	T i s d a g.	O n s d a g.
8,20—8,30	Morgonandakt	Morgonandakt	Morgonandakt
8,30—9,15	Geografi eller naturkunnighet	Historia	Historia
9,30—10,15	Räkning och geometri	Räkning och geometri	Räkning och geometri
10,15—11,15			
11,15—12	Talövning och läsning	Geografi eller naturkunnighet	Talövning och läsning
12,15—1	Teckning	Gymnastik	Skrivning
1,15—2	Skrivning	Skrivning	Teckning
	Sång		
2—3			
3—3,45			Slöjd
4—4,45			Slöjd

Antal timmar för varje

Kristendoms-kunskap	2 timmar
Modersmålet:	
Talövningar och läsning	5 >
Skrivning	5 >
Räkning och geometri	5 >
Geografi	2 >
Naturkunnighet	3 >

ORDNING.

MEN (A).

klassen.

T o r s d a g .	F r e d a g .	L ö r d a g .
Morgonandakt	Morgonandakt	Morgonandakt
Geografi eller naturkunnighet	Kristendomskunskap	Kristendomskunskap
Räkning och geometri	Räkning och geometri	Talövning och läsning
Talövning och läsning	Geografi eller naturkunnighet	Geografi eller naturkunnighet
Gymnastik	Talövning och läsning	Skrivning
Skrivning	Skrivning	Gymnastik
Sång		
		Slöjd
		Slöjd

ämne under en vecka.

Historia	2 timmar
Teckning	2 >
Sång	1 >
Gymnastik	3 >
	Summa 30 timmar
Slöjd	4 >

ARBETS-
A-FÖR-
Sjätte

Tid.	M å n d a g.	T i s d a g.	O n s d a g.
8,20—8,30	Morgonandakt	Morgonandakt	Morgonandakt
8,30—9,15	Kristendoms-kunskap	Kristendoms-kunskap	Geografi eller naturkunnighet
9,30—10,15	Räkning och geometri	Räkning och geometri	Räkning och geometri
10,15—11,15			
11,15—12	Språklära	Geografi eller naturkunnighet	Talövning och läsning
12,15—1	Gymnastik	Talövning och läsning	Gymnastik
1,15—2	Sång	Teckning	Skrivning
	Skrivning		
2—3			
3—3,45	Slöjd		
4—4,45	Slöjd		

	Antal timmar för varje
Kristendoms-kunskap	2 timmar
Modersmålet:	
Talövningar och läsning	4 >
Skrivning och språklära	5 >
Räkning och geometri	5 >
Geografi	2 >
Naturkunnighet	3 >

ORDNING.

MEN (A).

klassen.

Torsdag.	Fredag.	Lördag.
Morgonandakt	Morgonandakt	Morgonandakt
Historia	Historia	Historia
Talövning och läsning	Räkning och geometri	Räkning och geometri
Geografi eller naturkunnighet	Geografi eller naturkunnighet	Geografi eller naturkunnighet
Skrivning	Gymnastik	Talövning och läsning
Skrivning	Sång	Teckning
	Skrivning	
Slöjd		
Slöjd		

ämne under en vecka.

Historia	3 timmar
Teckning	2 »
Sång	1 »
Gymnastik	3 »

Summa 30 timmar

Slöjd	4 timmar
-----------------	----------

ARBETS-
A-FÖR-
Sjunde

Tid.	M å n d a g.	T i s d a g.	O n s d a g.
8,20—8,30	Morgonandakt	Morgonandakt	Morgonandakt
8,30—9,15	Geografi eller naturkunnighet	Historia	Historia
9,30—10,15	Räkning och geometri	Räkning och geometri	Räkning och geometri
10,15—11,15			
11,15—12	Gymnastik	Geografi eller naturkunnighet	Gymnastik
12,15—1	Skrivning	Språklära	Geografi eller naturkunnighet
1,15—2	Teckning	Skrivning	Talövning och läsning
		Sång	
2—3			
3—3,45		Slöjd	
4—4,45		Slöjd	

	Antal timmar för varje
Kristendomskunskap	2 timmar
Modersmålet:	
Talövningar och läsning	3 >
Skrivning och språklära	5 >
Räkning och geometri	5 >
Geografi	3 >
Naturkunnighet	3 >

ORDNING.

MEN (A).

klassen.

Torsdag.	Fredag.	Lördag.
Morgonandakt	Morgonandakt	Morgonandakt
Historia	Kristendoms-kunskap	Kristendoms-kunskap
Räkning och geometri	Räkning och geometri	Geografi eller naturkunnighet
Talövning och läsning	Gymnastik	Talövning och läsning
Geografi eller naturkunnighet	Geografi eller naturkunnighet	Skrivning
Teckning	Sång	Skrivning
	Skrivning	
	Slöjd	
	Slöjd	

ämne under en vecka.

Historia	3 timmar
Teckning	2 »
Sång	1 »
Gymnastik	3 »

Summa 30 timmar

Slöjd . . . . . 4 timmar

ARBETS-
FÖRSTA B-
Tredje och

Tid.	M å n d a g.		T i s d a g.		O n s d a g.	
	3:e kl.	4:e kl.	3:e kl.	4:e kl.	3:e kl.	4:e kl.
8—8,10	Morgonandakt		Morgonandakt		Morgonandakt	
8,10—8,55	Talövning och läsning		Hembygdsundervisning, geografi, naturkunnighet eller historia		Kristendomskunskap	
9,5—9,50	Räkning	Räkning och geometri	Räkning	Räkning och geometri	Räkning	Räkning och geometri
10—10,45	Hembygdsundervisning, geografi, naturkunnighet eller historia		Talövning och läsning.		Hembygdsundervisning, geografi, naturkunnighet eller historia	
10,45—11,20						
11,20—12,5	Arbetsövningar eller teckning	Arbetsövningar eller teckning	Hembygdsundervisning, geografi, naturkunnighet eller historia.			Talövning och läsning
12,15—1	Skrivning	Skrivning	Gymnastik			Skrivning
	Sång					
1—2						
2—2,45	Slöjd					
2,55—3,40	Slöjd					

Antal timmar för varje

	3:e kl.	4:e kl.
Kristendomskunskap	2	2
Modersmålet:		
Talövningar och läsning	5	5
Skrivning	4	4
Räkning och geometri	4	4
Hembygdsundervisning	1	1
Geografi	2	2
Naturkunnighet	2	2

**ORDNING.
FORMEN (B1).**

fjärde klassen.

T o r s d a g.		F r e d a g.		L ö r d a g.	
3:e kl.	4:e kl.	3:e kl.	4:e kl.	3:e kl.	4:e kl.
Morgonandakt		Morgonandakt		Morgonandakt	
Kristendomskunskap		Hembygdsundervisning, geografi, naturkunnighet eller historia		Hembygdsundervisning, geografi, naturkunnighet eller historia	
Skrivning	Skrivning	Räkning	Räkning och geometri	Arbetsövningar eller teckning	Arbetsövningar eller teckning
Hembygdsundervisning, geografi, naturkunnighet eller historia		Talövning och läsning		Gymnastik	
Talövning och läsning		Skrivning.		Talövning och läsning	
Gymnastik		Skrivning	Skrivning	Skrivning	
		Sång			
Slöjd					
Slöjd					

ämne under en vecka.

	3:e kl.	4:e kl.
Historia	2	2
Arbetsövningar	1	1
Teckning	1	1
Sång	1	1
Gymnastik	3	3
	<hr/>	<hr/>
	Summa 28	28
Slöjd	4	4

**ARBETS-
FÖRSTA B-**
Femte, sjätte och

T i d.	M å n d a g.			T i s d a g.			O n s d a g.		
	5:e kl.	6:e kl.	7:e kl.	5:e kl.	6:e kl.	7:e kl.	5:e kl.	6:e kl.	7:e kl.
8—8,10	Morgonandakt			Morgonandakt			Morgonandakt		
8,10—8,55	Kristendomskunskap			Kristendomskunskap			Geografi eller naturkunnighet		
9,5—9,50	Räkning och geometri	Räkning och geometri	Räkning och geometri	Räkning och geometri	Räkning och geometri	Räkning och geometri	Räkning och geometri	Räkning och geometri	Räkning och geometri
10—10,45	Talövning och läsning	T Teckning	T Skrivning	Geografi eller naturkunnighet			Skrivning	Skrivning	Skrivning
10,45—11,20									
11,20—12,5	Sång			Talövning och läsning			T Skrivning	Talövning och läsning	T Teckning
12,15—1	Gymnastik			Skrivning	Skrivning	Skrivning	Gymnastik		
1—2									
2—2,45				Slöjd					
2,55—3,40				Slöjd					

Antal timmar för varje

	5:e kl.	6:e kl.	7:e kl.
Kristendomskunskap	2	2	2
Modersmålet:			
Talövningar och läsning	3	3	3
Skrivning och språklära	3+2	4+1	4+1
Räkning och geometri	5	5	5
Geografi	2	2	2
Naturkunnighet	3	3	3

ORDNING.
FORMEN (B 1).

sjunde klassen.

T o r s d a g.			F r e d a g.			L ö r d a g.		
5:e kl.	6:e kl.	7:e kl.	5:e kl.	6:e kl.	7:e kl.	5:e kl.	6:e kl.	7:e kl.
Morgonandakt			Morgonandakt			Morgonandakt		
Historia			Historia			Historia		
Räkning och geometri	Räkning och geometri	Räkning och geometri	Räkning och geometri	Räkning och geometri	Räkning och geometri	T Skrivning	Språklära	
Geografi eller naturkunnighet			Geografi eller naturkunnighet			Geografi eller naturkunnighet		
Talövning och läsning			Teckning	Teckning	Teckning	T Teckning	T Skrivning	Talövning och läsning
Skrivning	Skrivning	Skrivning	Gymnastik			Sång		
			Slöjd					
			Slöjd					

ämne under en vecka.

	5:e kl.	6:e kl.	7:e kl.
Historia	3	3	3
Teckning	1+1	1+1	1+1
Sång	2	2	2
Gymnastik	3	3	3
	<hr/>	<hr/>	<hr/>
	Summa	30	30
Slöjd	4	4	4

ARBETS-
ANDRA B-
Första och

T i d.	M å n d a g.		T i s d a g.		O n s d a g.	
	1:a klassen.	2:a klassen.	1:a klassen.	2:a klassen.	1:a klassen.	2:a klassen.
8,20—8,30	Morgonandakt		Morgonandakt		Morgonandakt	
8,30—9,15	Talövn. ell. läsning	Skrivning	Kristendomskunskap		Talövn. ell. läsning	Skrivning
	Skrivning	Talövn. ell. läsning	Talövn. ell. läsning	Skrivning	Skrivning	Talövn. ell. läsning
9,30—10,15	Hembygdsundervisning		Skrivning	Talövn. ell. läsning	Hembygdsundervisning	
			Räkning	Räkning		
10,15—10,45						
10,45—11,30	Talövn. ell. läsning	T. Arbetsövningar	Skrivning	Talövn. ell. läsning	T. Arbetsövningar	Talövn. ell. läsning
	T. Arbetsövningar	Talövn. ell. läsning	Talövn. ell. läsning	Skrivning	Talövn. ell. läsning	T. Arbetsövningar
11,45—12,30	Räkning		Sång		Räkning	
			Gymnastik			
12,45—1,30	Skrivning				Skrivning	

Antal timmar för varje

	1:a kl.	2:a kl.
Kristendomskunskap	2	2
Modersmålet:		
Talövningar och läsning	6	6
Skrivning	5½	5½
Räkning	3	3

ORDNING.

FORMEN (B 2).

andra klassen.

T o r s d a g .		F r e d a g .		L ö r d a g .	
1:a klassen.	2:a klassen.	1:a klassen.	2:a klassen.	1:a klassen.	2:a klassen.
Morgonandakt		Morgonandakt		Morgonandakt	
Kristendomskunskap		Kristendomskunskap		Kristendomskunskap	
Talövn. ell. läsning	Skrivning	Skrivning	Talövn. ell. läsning	Talövn. ell. läsning	Skrivning
Skrivning	Talövn. ell. läsning	Talövn. ell. läsning	Skrivning	Skrivning	Talövn. ell. läsning
Räkning	Räkning	Räkning	Räkning	Räkning	Räkning
Skrivning	Talövn. ell. läsning	Skrivning	Talövn. ell. läsning	Talövn. ell. läsning	T. Arbetsövningar
Talövn. ell. läsning	Skrivning	Talövn. ell. läsning	Skrivning	T. Arbetsövningar	Talövn. ell. läsning
Hembygdsundervisning		Arbetsövningar	Arbetsövningar	Sång	
				Gymnastik	

ämne under en vecka.

	1:a kl.	2:a kl.
Hembygdsundervisning	3	3
Arbetsövningar	1 + 1/2	1 + 1/2
Sång	1	1
Gymnastik	1	1
	Summa 24	24

ARBETS-
ANDRA B-
Tredje, fjärde, femte och

Tid.	M å n d a g.				T i s d a g.				O n s d a g.			
	3:e kl.	4:e kl.	5:e kl.	6:e (7:e) kl.	3:e kl.	4:e kl.	5:e kl.	6:e (7:e) kl.	3:e kl.	4:e kl.	5:e kl.	6:e (7:e) kl.
8,20-8,30	Morgonandakt				Morgonandakt				Morgonandakt			
8,30-9,15	Talövn. eller läsn.		T. Tyst läsn. ell. skrivn.		Kristendoms-kunskap		Kristendoms-kunskap				Geografi eller naturkunnighet	
9,30-10,15	Räkning	Räkning och geometri	Räkning och geometri	Räkning och geometri	Räkning	Räkning och geometri	Räkning och geometri	Räkning och geometri	Talövn. eller läsn.		T. Tyst läsn. ell. skrivn.	
10,15-10,45												
10,45-11,30	Hembygdsvunderv., naturk., geografi eller historia		T. Teckning	T. Teckning	T. Tyst läsn. ell. skrivn.		Talövn. eller läsn.		Hembygdsvunderv., naturk., geografi eller historia		T. Skrivning	T. Skrivning
11,45-12,30	T. Teckning el. arbetsövningar	T. Teckning el. arbetsövningar	Historia		T. Teckning el. arbetsövningar	T. Teckning el. arbetsövningar	Historia		Teckning el. arbetsövningar	Teckning el. arbetsövningar	T. Räkning och geometri	T. Räkning och geometri
12,45-1,30	Skrivning	Skrivning	Skrivning	Skrivning	Sång		Sång		Skrivning	Skrivning	Skrivning	Skrivning
					Gymnastik		Gymnastik					
1,30-2,15												
2,15-3					Slöjd	Slöjd	Slöjd	Slöjd				
3,15-4					Slöjd	Slöjd	Slöjd	Slöjd				

Antal timmar för varje

	3:e kl.	4:e kl.	5:e kl.	6:e (7:e) kl.
✓ Kristendoms-kunskap	2	2	3	3
Modersmålet:				
Talövningar och läsning	3+1	3+1	3+1	3+1
Skrivning och språklära	3 ¹ / ₂ +3	3 ¹ / ₂ +3	3 ¹ / ₂ +4	3 ¹ / ₂ +4
✓ Räkning och geometri	4+1	4+1	4+1	4+1
✓ Hembygdsvundervisning	1	1	—	—
✓ Geografi	1	1	2	2
✓ Naturkunnighet	1	1	2	2

Anm. Sjunde klassen, där sådan förekommer, har samma arbetsordning som sjätte klassen.

Ommedelbart för myndigt. Öppna.

ORDNING.

FORMEN (B 2).

sjätte (sjunde) klassen.

T o r s d a g .				F r e d a g .				L ö r d a g .				
3:e kl.	4:e kl.	5:e kl.	6:e (7:e) kl.	3:e kl.	4:e kl.	5:e kl.	6:e (7:e) kl.	3:e kl.	4:e kl.	5:e kl.	6:e (7:e) kl.	
Morgonandakt				Morgonandakt				Morgonandakt				
		Kristendoms-kunskap		Kristendoms-kunskap		Kristendoms-kunskap		Talövning och läsning				
T. Räkning	T. Räkning och geometri	Geografi eller naturkunnighet		T. Skrivning	T. Skrivning	Geografi eller naturkunnighet		Räkning	Räkning och geometri	Räkning och geometri	Räkning och geometri	
Hembygdsunderv., naturkun., geografi eller historia				T. Skrivning	T. Skrivning	Räkning	Räkning och geometri	Räkning och geometri	Räkning och geometri	T. Skrivning	T. Skrivning	Geografi eller naturkunnighet
Teckning ell. arbetsövningar	Teckning ell. arbetsövningar	Teckning	Teckning	T. Tyst läsn. ell. skrivn.	Talövn. eller läsn.		Hembygdsunderv., naturkun., geografi eller historia		T. Skrivning	T. Skrivning		
Sång		Sång		Talövn. eller läsn.		T. Tyst läsn. ell. skrivn.		Skrivning	Skrivning	Skrivning	Skrivning	
Gymnastik		Gymnastik		Skrivning	Skrivning	Skrivning	Skrivning	Gymnastik		Gymnastik		
				Slöjd	Slöjd	Slöjd	Slöjd					
				Slöjd	Slöjd	Slöjd	Slöjd					

ämne under en vecka.

	3:e kl.	4:e kl.	5:e kl.	6:e (7:e) kl.
Historia	1	1	2	2
Arbetsövningar	1+1	1+1	—	—
Teckning	1+1	1+1	1+1	1+1
Sång	1	1	1	1
Gymnastik	1½	1½	1½	1½
Summa	28	28	30	30
Slöjd	4	4	4	4

ARBETS-

TREDJE B-

Första, tredje, femte

T i d.	M å n d a g.			T i s d a g.			O n s d a g.		
	1:a kl.	3:e kl.	5:e (7:e) kl.	1:a kl.	3:e kl.	5:e (7:e) kl.	1:a kl.	3:e kl.	5:e (7:e) kl.
8,35—8,45	Morgonandakt			Morgonandakt			Morgonandakt		
8,45—9,30	Kristend. Talövn. ell. läsning	T. Tyst läsning		—	Kristendomskunskap		Talövn. ell. läsning Skrivning	—	T. Skrivning Skrivning
9,45—10,30	Skrivning	Skrivning	Skrivning	—	Räkning	Räkning o. geometri	T. Räkning	Talövning och läsning	
10,30—11									
11—11,45	Talövn. ell. läsning Skrivning	T. Räkning o. geometri	T. Räkning o. geometri	Räkning Talövn. ell. läsning	T. Skrivning	T. Skrivning	T. Skrivning	T. Skrivning	Geografi ell. naturk.
12—12,45	T. Arbetsöv- ningar	Historia		Hembygdsundervisning		T. Teckning	Hembygdsundervisning		T. Räkning o. geometri
1—1,45	Sång Gymn.	Sång Gymnastik		T. Arbetsöv- ningar	T. Arbetsöv- ningar	Geografi ell. naturk.	Arbetsöv- ningar	Arbetsöv- ningar	Teckning
1,45—2,30									
2,30—3,15								Slöjd	Slöjd
3,30—4,15								Slöjd	Slöjd

Antal timmar för varje

	1:a kl.	3:e kl.	5:e (7:e) kl.
Kristendomskunskap	1	2	2
Modersmålet:		H	T
Talövningar och läsning	4	3+1	3+1½
Skrivning och språklära	4+3	3+3	3½+3
Räkning och geometri	2+1	2+4	2+4
Hembygdsundervisning	2	2	—
Geografi	—	—	2
Naturkunnighet	—	—	2

ORDNING.

FORMEN (B 3).

(och sjunde) klassen.

T o r s d a g .			F r e d a g .			L ö r d a g		
1:a kl.	3:e kl.	5:e (7:e) kl.	1:a kl.	3:e kl.	5:e (7:e) kl.	1:a kl.	3:e kl.	5:e (7:e) kl.
Morgonandakt			Morgonandakt			Morgonandakt		
—	Kristendomskunskap		Kristend. Talövn. ell. läsning	—	T. Tyst läsning ell. skrivning	—	Historia	
—	Räkning	Räkning och geometri	T. Skrivning	Talövning och läsning		—	Talövning och läsning	
Räkning Talövn. ell. läsning	T. Skrivning	T. Skrivning	Räkning Talövn. ell. läsning	T. Räkning	T. Räkning och geometri	Räkning Talövn. ell. läsning	T. Räkning	T. Räkning och geometri
T. Skrivning	T. Räkning	Geografi ell. naturk.	Skrivning	Skrivning	Skrivning	Skrivning	Skrivning	Skrivning
Sång	Sång		T. Arbetsöv- ningar	T. Arbetsöv- ningar	Geografi ell. naturk.	Sång	Sång	
Gymnastik	Gymnastik					Gymnastik	Gymnastik	
				Slöjd	Slöjd			
				Slöjd	Slöjd			

ämne under en vecka.

	1:a kl.	3:e kl.	5:e (7:e) kl.
Historia	H — T	2	2
Arbetsövningar	1+3	1+2	—
Teckning	—	—	1+1
Sång	1 1/2	1 1/2	1 1/2
Gymnastik	1 1/2	1 1/2	1 1/2
	Summa	24	28
Slöjd	—	4	4

**ARBETS-
TREDJE B-**
Andra, fjärde och

T i d.	M å n d a g.			T i s d a g.			O n s d a g.		
	2:a kl.	4:e kl.	6:e kl.	2:a kl.	4:e kl.	6:e kl.	2:a kl.	4:e kl.	6:e kl.
8,35—8,45	Morgonandakt			Morgonandakt			Morgonandakt		
8,45—9,30	Kristend. Talövn. ell. läsning	T. Tyst läsning		—	Kristendoms-kunskap		Talövn. ell. läsning	—	T. Skrivning
9,45—10,30	Skrivning	Skrivning	Skrivning	—	Räkning	Räkning o. geometri	T. Räkning	Talövning och läsning	
10,30—11									
11—11,45	Talövn. ell. läsning Skrivning	T. Räkning o. geometri	T. Räkning o. geometri	Räkning Talövn. ell. läsning	T. Skrivning	T. Skrivning	T. Skrivning	Geografi eller natur- kunnighet	
12—12,45	T. Arbetsöv- ningar	Historia		Hembygds- undervisn.	T. Teckning	T. Teckning	Hembygds- undervisn.	T. Räkning o. geometri	T. Räkning o. geometri
1—1,45	Sång Gymnastik	Sång Gymnastik		T. Arbetsöv- ningar	Geografi eller natur- kunnighet		Arbetsöv- ningar	Teckning	Teckning
1,45—2,30									
2,30—3,15								Slöjd	Slöjd
3,30—4,15								Slöjd	Slöjd

Antal timmar för varje

	2:a kl.	4:e kl.	6:e kl.
Kristendoms-kunskap	1	2	2
Modersmålet:			
Talövningar och läsning	4	3+1 ¹ / ₂	3+1 ¹ / ₂
Skrivning och språklära	4+3	3+2 ¹ / ₂	3 ¹ / ₂ +3
Räkning och geometri	2+1	2+4	2+4
Hembygdsundervisning	2	—	—
Geografi	—	2	2
Naturkunnighet	—	2	2

ORDNING.
FORMEN (B 3).

sjätte klassen.

T o r s d a g.			F r e d a g.			L ö r d a g.		
2:a kl.	4:e kl.	6:e kl.	2:a kl.	4:e kl.	6:e kl.	2:a kl.	4:e kl.	6:e kl.
Morgonandakt			Morgonandakt			Morgonandakt		
—	Kristendomskunskap		Kristend. Talövn. ell. läsning	T. Tyst läsning ell. skrivning	T. Tyst läsning ell. skrivning	—	Historia	
—	Räkning	Räkning och geometri	T. Skrivning	Talövning och läsning		—	Talövning och läsning	
Räkning Talövn. ell. läsning	T. Skrivning	T. Skrivning	Räkning Talövn. ell. läsning	T. Räkning	T. Räkning och geometri	Räkning Talövn. ell. läsning	T. Räkning	T. Räkning och geometri
T. Skrivning	Geografi eller natur- kunnighet		Skrivning	Skrivning	Skrivning	Skrivning	Skrivning	Skrivning
Sång	Sång		T. Arbetsöv- ningar	Geografi eller natur- kunnighet		Sång	Sång	
Gymnastik	Gymnastik					Gymnastik	Gymnastik	
				Slöjd	Slöjd			
				Slöjd	Slöjd			

ämne under en vecka.

	2:a kl.	4:e kl.	6:e kl.
Historia	—	2	2
Arbetsövningar	1+3	—	—
Teckning	—	1+1	1+1
Sång	1½	1½	1½
Gymnastik	1½	1½	1½
	<hr/>		
Summa timmar	24	29	30
Slöjd	—	4	4

ANMÄRKNINGAR TILL ARBETSORDNINGARNA.

1. De här upptagna arbetsordningarna äro givetvis blott att betrakta som *exempel*, och detta gäller såväl i fråga om ämnenas fördelning på de särskilda veckodagarna och på dagens olika timmar som beträffande rasternas längd och förläggning.

2. Arbetsordningarna för sjukklassiga skolor inom de olika skolformerna böra utan svårighet kunna tjäna till ledning jämväl för motsvarande sexklassiga skolor.

3. Då både talövning och läsning upptages för en halv undervisningstimme, bör tiden användas för blott endera av dessa övningar. Är det däremot fråga om en hel undervisningstimme, kan talövningen, då den skall förekomma, lämpligen förläggas till någon del av samma timme som läsningen.

4. För skrivning, räkning och geometri samt för arbetsövningar och teckning anges å arbetsordningarna för skolor, där flera klasser undervisas samtidigt, att omedelbar undervisning skall meddelas åt två eller flera klasser under samma timme, fastän klasserna i stor utsträckning skola erhålla skild undervisning. Läraren bör i sådant fall, allt efter föreliggande behov, lämna omedelbar undervisning åt varje särskild klass under en kortare eller längre del av timmen, under det att de övriga klasserna få arbeta mera på egen hand.

5. Där hembygdsundervisning, geografi, naturkunnighet och historia eller ock två eller tre av dessa ämnen hava upptagits för en och samma timme, har detta skett för att bereda tillfälle att använda flera timmar i veckan för ettdera av ämnena under en del av läsåret.

6. I skolor av tredje B-formen kunna, om den angivna kursfördelningen skall tillämpas, de framlagda arbetsordningarna icke för varje vecka strängt följas. Tredje klassen skall nämligen i vissa ämnen ibland undervisas tillsammans med första och ibland med femte klassen och fjärde klassen ibland tillsammans med andra och ibland med sjätte klassen. Nödiga jämkningar måste därför göras.

UNDANTAGSFORMER.

TIMPLANER.

FÖRSTA C-FORMEN (C1).

SJUKLASSIG SKOLA.

Ä m n e n.	Småskolestadiet.				Folkskolestadiet.									Summa lärjungetimmar.															
	Lärjungetimmar				Lärjungetimmar.																								
	1:a klassen.		2:a klassen.		Lärartimmar.	3:e klassen.		4:e klassen.		5:e klassen.		6:e klassen.		7:e klassen.															
	Omedelbar underv.	Tysta övningar.	Omedelbar underv.	Tysta övningar.		Omedelbar underv.	Tysta övningar.	Omedelbar underv.	Tysta övningar.	Omedelbar underv.	Tysta övningar.	Omedelbar underv.	Tysta övningar.	Omedelbar underv.	Tysta övningar.														
Kristendomskunskap	2	1	—	1	—	4	2	—	2	—	2	—	2	—	2	—	12	—	12										
Modersmålet:																													
Tal- och läsövningar	9	4 ^{1/2}	—	4 ^{1/2}	—	6	3	—	3	—	3	—	3	—	3	—	24	—	24										
Skrivning	5	2 ^{1/2}	—	2 ^{1/2}	—	5	2 ^{1/2}	—	2 ^{1/2}	—	2 ^{1/2}	—	2 ^{1/2}	—	2 ^{1/2}	—	17 ^{1/2}	—	17 ^{1/2}										
Räkning och geometri	4	2	—	2	—	4	2	—	2	—	2	—	2	—	2	—	14	—	14										
Hembygdsundervisning	3	1 ^{1/2}	—	1 ^{1/2}	—	3 ^{1/4}	3	—	3	—	—	—	—	—	—	—	4 ^{1/2}	—	4 ^{1/2}										
Geografi	—	—	—	—	—	1 ^{3/4}											—	3	—	1	—	1	—	1	—	—	4 ^{1/2}	—	4 ^{1/2}
Naturkunnighet	—	—	—	—	—	1 ^{3/4}											—	3	—	1	—	1	—	1	—	—	4 ^{1/2}	—	4 ^{1/2}
Historia	—	—	—	—	—	1 ^{3/4}											—	3	—	1	—	1	—	1	—	—	4 ^{1/2}	—	4 ^{1/2}
	23	11 ^{1/2}	—	11 ^{1/2}	—	25	12 ^{1/2}	—	12 ^{1/2}	—	12 ^{1/2}	—	12 ^{1/2}	—	12 ^{1/2}	—	85 ^{1/2}	—	85 ^{1/2}										
Arbetsövningar	2	1	—	1	—	2	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	3	—	3										
Teckning	—	—	—	—	—		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	—	4								
Sång	1	1/2	—	1/2	—	1	1/2	—	1/2	—	1/2	—	1/2	—	1/2	—	3 ^{1/2}	—	3 ^{1/2}										
Gymnastik med lek och idrott	2	1	—	1	—	2	1	—	1	—	1	—	1	—	1	—	7	—	7										
Trädgårdsskötsel	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—										
	5	2 ^{1/2}	—	2 ^{1/2}	—	5	2 ^{1/2}	—	2 ^{1/2}	—	2 ^{1/2}	—	2 ^{1/2}	—	2 ^{1/2}	—	17 ^{1/2}	—	17 ^{1/2}										
	28	14	—	14	—	30	15	—	15	—	15	—	15	—	15	—	103	—	103										
		14	—	14	—		15	—	15	—	15	—	15	—	15	—													
Slöjd	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—										
Hushållsgöromål	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—										

FÖRKLARANDE ANMÄRKNINGAR TILL TIMPLANERNA.

1. De upptagna timplanerna för undantagsformerna avse blott de skolformer, i vilka varannandagsläsning skulle komma att anordnas.

I fråga om de undantagsformer, för vilka särskilda timplaner sålunda icke upptagits, torde antingen de för huvudformerna eller de för undantagsformerna i undervisningsplanen meddelade timplanerna kunna tjäna till erforderlig ledning.

Skolor med halvtidsläsningen anordnad i form av periodläsning få visserligen blott hälften så lång årlig undervisningstid som skolor med heltidsläsning, men då i en periodläsande skola samtliga barn inom en undervisningsavdelning undervisas veckans alla läsdagar den tid av året, undervisningen för avdelningen i fråga pågår, och då timplanerna angiva veckotimmar, torde en motsvarande timplan för en heltidsläsande skola kunna, med iakttagande av nödiga jämkningar med hänsyn till kursfördelningen för de olika ämnena, tjäna till huvudsaklig ledning vid uppgörande av timplan för en skola med periodläsning.

Sålunda kan vid uppgörande av timplaner för skolor med periodläsning av första C-formen ledning vinnas genom timplanerna för första B-formen och för skolor med periodläsning av andra C-formen och andra D-formen samt för skolor av tredje C-formen genom timplanerna för andra B-formen.

Därest en skola av andra D-formen har varannandagsläsning, bör för densamma tillämpas den för andra C-formen upptagna timplanen.

I en skola av första D-formen, som ju är heltidsläsande, bör utan vidare kunna användas den för tredje B-formen meddelade timplanen, och i en skola av tredje D-formen bör samma timplan kunna tjäna till huvudsaklig ledning.

2. I övrigt gälla de i fråga om timplanerna för huvudformerna (sid. 15—18) lämnade förklarande anmärkningarna i tillämpliga delar jämväl timplanerna för undantagsformerna.

KURSPLANER.

KRISTENDOMSKUNSKAP.

MÅL.

Kristendomsundervisningen i folkskolans undantagsformer bör hava till uppgift att på ett sätt, som kan främja lärjungarnas religiösa och sedliga utveckling, i den mån den begränsade undervisningstiden det tillåter, giva dem en efter deras mottaglighet och behov avpassad kunskap om kristendomens uppkomst, innehåll och utveckling.

KURSFÖRDELNING.

FÖRSTA C-FORMEN (C1).

SJUKLASSIG SKOLA.

Första klassen.

Ett fåtal enkla, muntligt meddelade berättelser ur evangelierna ägnade att grundlägga barnens första religiösa och sedliga föreställningar.

I anslutning härtill: några få psalmverser; morgon-, afton- och bordsböner.

Andra klassen.

Några enkla, muntligt meddelade berättelser ur evangelierna i något fylligare urval än under första skolåret.

I anslutning härtill: några korta minnesord ur bibeln; några få psalmverser; »Fader vår» och »välsignelsen».

Tredje och fjärde klassen.

Ett mindre urval av för barnen lämpliga stycken ur gamla testamentet samt ett något fylligare ur evangelierna huvudsakligen innehållande berättelser, i tidsföljd ur bibeltexten.

I anslutning härtill: några korta minnesord ur bibeln; några psalmverser.

Ena året. Några få för båda årskurserna gemensamma stycken ur gamla och nya testamentet, särskilt ägnade att fasthålla sammanhanget och belysa de olika skedena i tidsföljden, och dessutom enbart för året några andra stycken, som låta anknyta sig till de gemensamma och som icke ingå i den andra årskursen.

I anslutning till bibelstyckena: några få korta minnesord ur bibeln; några få psalmverser.

Andra året. De för båda årskurserna gemensamma styckena ur gamla och nya

testamentet och dessutom enbart för året några andra stycken, som låta anknyta sig till de gemensamma och som icke ingå i den föregående årskursen.

I anslutning till bibelstyckena: några få korta minnesord ur bibeln; några få psalmverser.

Femte, sjätte och sjunde klassen.

Några få för barnen lämpliga stycken ur apostlagärningarna huvudsakligen innehållande berättelser, i tidsföljd ur bibeltexten.

Ett begränsat urval av Jesu tal och liknelser.

Ett fåtal andra för barnen lämpliga stycken ur gamla och nya testamentet med kärnfullt religiöst och sedligt innehåll.

En och annan bild ur reformationens historia och i anslutning därtill Luthers lilla katekes såsom ett historiskt uttryck för Luthers uppfattning av kristendomens huvudstycken.

Jesu bergspredikan och i anknytning därtill en efter barnålderns mottaglighet och behov lämpad kort sammanfattning av den kristna tros- och livsåskådningen.

I anslutning till kursens övriga delar: några minnesord ur bibeln; några psalmverser.

Ena året. Ett fåtal stycken ur apostlagärningarna, vilka icke ingå i de andra årskurserna.

Ett urval av Jesu tal och liknelser.

I anslutning till kursens övriga delar: några få minnesord ur bibeln; några få psalmverser.

Andra året. Ett fåtal stycken ur apostlagärningarna, vilka icke ingå i de andra årskurserna.

Jesu bergspredikan och i anknytning därtill en efter barnålderns mottaglighet och behov lämpad kort sammanfattning av den kristna tros- och livsåskådningen.

I anslutning till kursens övriga delar: några få minnesord ur bibeln; några få psalmverser.

Tredje året. Ett fåtal stycken ur apostlagärningarna, vilka icke ingå i de andra årskurserna.

Läsning ur bibeln av några för barnen lämpliga stycken ur gamla och nya testamentet med kärnfullt religiöst och sedligt innehåll.

En och annan bild ur reformationens historia med därtill anknyten läsning av Luthers lilla katekes.

I anslutning till kursens övriga delar: några få minnesord ur bibeln; några få psalmverser.

SEXKLASSIG SKOLA.

Första—fjärde klassen.

Samma kursfördelning som i motsvarande klasser av sjukklassig skola.

Femte och sjätte klassen.

Några få för barnen lämpliga stycken ur apostlagärningarna huvudsakligen innehållande berättelser, i tidsföljd ur bibeltexten.

Några av Jesu tal och liknelser.

Ett fåtal andra för barnen lämpliga stycken ur gamla och nya testamentet med kärnfullt religiöst och sedligt innehåll.

En och annan bild ur reformationens historia och i anslutning därtill läsning av Luthers lilla katekes såsom ett historiskt uttryck för Luthers uppfattning av kristendomens huvudstycken.

Jesu bergspredikan och i anknytning därtill en efter barnaålderns mottaglighet och behov lämpad kort sammanfattning av den kristna tros- och livsåskådningen.

I anslutning till kursens övriga delar: några minnesord ur bibeln; några psalmverser.

Ena året. Ett fåtal stycken ur apostlagärningarna, vilka icke ingå i den följande årskursen.

Jesu bergspredikan och i anknytning därtill en efter barnaålderns mottaglighet och behov lämpad kort sammanfattning av den kristna tros- och livsåskådningen.

I anslutning till kursens övriga delar: några få minnesord ur bibeln; några få psalmverser.

Andra året. Ett fåtal stycken ur apostlagärningarna, vilka icke ingå i den förra årskursen.

Några av Jesu tal och liknelser.

Läsning ur bibeln av några för barnen lämpliga stycken ur gamla och nya testamentet med kärnfullt religiöst och sedligt innehåll.

En och annan bild ur reformationens historia med därtill anknuten läsning av Luthers lilla katekes.

I anslutning till kursens övriga delar: några få minnesord ur bibeln; några få psalmverser.

ANDRA C-FORMEN (C2).

SJUKLASSIG SKOLA.

Första och andra klassen.

Ett fåtal enkla, muntligt meddelade berättelser ur evangelierna ägnade att grundlägga barnens första religiösa och sedliga föreställningar.

I anslutning härtill: ett och annat kortare minnesord ur bibeln; några få psalmverser; morgon-, afton- och bordsböner; »Fader vår» och »välsignelsen».

Anm. Under andra terminen, i det fall att varannandagsläsning förekommer, och under senare hälften av terminen, om periodläsning äger rum, genomgås ena året vissa stycken av kursen och andra året de återstående.

Tredje och fjärde klassen.

Ett mindre urval av för barnen lämpliga stycken ur gamla testamentet samt ett något fylligare ur evangelierna och apostlagärningarna, i tidsföljd ur bibeltexten.

I anslutning härtill: några korta minnesord ur bibeln; några psalmverser.

Jämte det föregående: åhörande av undervisningen för femte, sjätte och sjunde klassen samt en och annan lämplig enkel uppgift i samband med denna.

Ena året. Några få för båda årskurserna gemensamma stycken ur gamla och nya testamentet, särskilt ägnade att fasthålla sammanhanget och belysa de olika skedena i tidsföljden, och dessutom enbart för året några andra stycken, som låta anknyta sig till de gemensamma och som icke ingå i den andra årskursen.

I anslutning till bibelstyckena: ett litet antal korta minnesord ur bibeln; ett fåtal psalmverser.

Jämte det föregående: åhörande av och deltagande i undervisningen för femte, sjätte och sjunde klassen.

Andra året. De för båda årskurserna gemensamma styckena ur gamla och nya testamentet och dessutom enbart för året några andra stycken, som låta anknyta sig till de gemensamma och som icke ingå i den förra årskursen.

I anslutning till bibelstyckena: ett fåtal korta minnesord ur bibeln; ett fåtal psalmverser.

Jämte det föregående: åhörande av och deltagande i undervisningen för femte, sjätte och sjunde klassen.

Femte, sjätte och sjunde klassen.

Några få för barnen lämpliga stycken ur gamla och nya testamentet med kärnfullt religiöst och sedligt innehåll, främst Jesu tal och liknelser. Jesu bergspredikan och i anknytning därtill en efter barnålderns mottaglighet och behov lämpad kort sammanfattning av den kristna tros- och livsåskådningen.

En och annan bild ur reformationens historia och i anslutning därtill läsning av Luthers lilla katekes såsom ett historiskt uttryck för Luthers uppfattning av kristendomens huvudstycken.

I anslutning till kursens övriga delar: några minnesord ur bibeln; några psalmverser. Jämte det föregående: deltagande i vad som genomgås med tredje och fjärde klassen.

Ena året. Ett urval av Jesu tal och liknelser.

I anslutning till kursens övriga delar: några få minnesord ur bibeln; några få psalmverser.

Jämte det föregående: deltagande i vad som genomgås med tredje och fjärde klassen.

Andra året. Jesu bergspredikan och i anknytning därtill en efter barnålderns mottaglighet och behov lämpad kort sammanfattning av den kristna tros- och livsåskådningen.

I anslutning till kursens övriga delar: några få minnesord ur bibeln; några få psalmverser.

Jämte det föregående: deltagande i vad som genomgås med tredje och fjärde klassen.

Tredje året. Läsning ur bibeln av några för barnen lämpliga stycken ur gamla och nya testamentet med kärnfullt religiöst och sedligt innehåll.

En och annan bild ur reformationens historia med därtill anknuten läsning av Luthers lilla katekes.

I anslutning till kursens övriga delar: några få minnesord ur bibeln; några få psalmverser.

Jämte det föregående: deltagande i vad som genomgås med tredje och fjärde klassen.

SEXKLASSIG SKOLA.

Första—fjärde klassen.

Samma kursfördelning som i motsvarande klasser av sjukklassig skola.

Femte och sjätte klassen.

Ett begränsat urval av Jesu tal och liknelser.

Jesu bergspredikan och i anknytning därtill en efter barnålderns mottaglighet och behov lämpad sammanfattning av den kristna tros- och livsåskådningen.

En och annan bild ur reformationens historia och i anslutning därtill läsning av Luthers lilla katekes såsom ett historiskt uttryck för Luthers uppfattning av kristendomens huvudstycken.

I anslutning till kursens övriga delar: några minnesord ur bibeln; några psalmverser.

Jämte det föregående: deltagande i vad som genomgås med tredje och fjärde klassen.

Ena året. Jesu bergspredikan och i anknytning därtill en efter barnålderns mottaglighet och behov lämpad kort sammanfattning av den kristna tros- och livsåskådningen.

I anslutning till kursens övriga delar: några få minnesord ur bibeln; några få psalmverser.

Jämte det föregående: deltagande i vad som genomgås med tredje och fjärde klassen.

Andra året. Några av Jesu tal och liknelser.

En och annan bild ur reformationens historia med därtill anknuten läsning av Luthers lilla katekes.

I anslutning till kursens övriga delar: några minnesord ur bibeln; några få psalmverser.

Jämte det föregående: deltagande i vad som genomgås med tredje och fjärde klassen.

TREDJE C-FORMEN (C3).

För denna skolform gäller samma kursfördelning som för andra C-formen.

FÖRSTA D-FORMEN (D1).

SJUKLASSIG ELLER SEXKLASSIG SKOLA.

Första klassen.

Enkla, muntligt meddelade berättelser ur evangelierna ägnade att grundlägga barnens första religiösa och sedliga föreställningar.

I anslutning härtill: några psalmverser; morgon-, afton- och bordsböner.

Andra klassen.

Enkla, muntligt meddelade berättelser ur evangelierna i något fylligare urval samt några enkla likaledes muntligt meddelade berättelser ur gamla testamentet.

I anslutning härtill: ett och annat kort minnesord ur bibeln; några psalmverser; »Fader vår» och »välsignelsen».

Tredje klassen.

Ett begränsat urval av för barnen lämpliga stycken ur gamla testamentet huvudsakligen innehållande berättelser, i tidsföljd ur bibeltexten.

I anslutning härtill: korta minnesord ur bibeln; några psalmverser.

Jämte det föregående: åhörande av undervisningen för femte (och sjunde) klassen samt en och annan lämplig enkel uppgift i samband med denna.

Fjärde klassen.

Ett begränsat urval av för barnen lämpliga stycken ur evangelierna och apostlagärningarna huvudsakligen innehållande berättelser, i tidsföljd ur bibeltexten.

I anslutning härtill: korta minnesord ur bibeln; några psalmverser.

Jämte det föregående: åhörande av undervisningen för sjätte klassen samt en och annan lämplig och enkel uppgift i samband med denna.

Femte (och sjunde) klassen.

Några för barnen lämpliga stycken ur gamla och nya testamentet med kärnfullt religiöst och sedligt innehåll.

Jesu bergspredikan och i anslutning därtill en efter barnålderns mottaglighet och behov lämpad sammanfattning av den kristna tros- och livsåskådningen.

Sjätte klassen.

Några för barnen lämpliga stycken ur nya testamentet med kärnfullt religiöst och sedligt innehåll, främst Jesu tal och liknelser.

Några få enkla berättelser och bilder ur kyrkans historia, däribland berättelser och bilder ur reformationens historia. I anslutning till sistnämnda: läsning av Luthers

I anslutning till kursens övriga delar: minnesord ur bibeln; psalmverser.

Jämte det föregående: deltagande i vad som genomgås med tredje klassen.

lilla katekes såsom ett historiskt uttryck för Luthers uppfattning av kristendomens huvudstycken.

I anslutning till kursens övriga delar: minnesord ur bibeln; psalmverser.

Jämte det föregående: deltagande i vad som genomgås med fjärde klassen.

ANDRA D-FORMEN (D2).

För denna skolform gäller samma kursfördelning som för andra C-formen.

TREDJE D-FORMEN (D3).

SJUKLASSIG ELLER SEXKLASSIG SKOLA.

Första klassen.

Ett fåtal enkla, muntligt meddelade berättelser ur evangelierna ägnade att grundlägga barnens första religiösa och sedliga föreställningar.

I anslutning härtill: ett par psalmverser; morgon-, afton- och bordsböner.

Tredje klassen.

Ett mindre urval av för barnen lämpliga stycken ur gamla testamentet huvudsakligen innehållande berättelser, i tidsföljd ur bibeltexten.

I anslutning härtill: några korta minnesord ur bibeln; ett fåtal psalmverser.

Jämte det föregående: åhörande av undervisningen för femte (och sjunde) klassen samt en och annan lämplig enkel uppgift i samband med denna.

Femte (och sjunde) klassen.

Jesu bergspredikan och i anknytning därtill en efter barnålderns mottaglighet och behov lämpad kort sammanfattning av den kristna tros- och livsåskådningen.

I anslutning till kursens övriga delar: några minnesord ur bibeln; några psalmverser.

Jämte det föregående: deltagande i vad som genomgås med tredje klassen.

Andra klassen.

Några enkla, muntligt meddelade berättelser ur evangelierna.

I anslutning härtill: ett och annat kortare minnesord ur bibeln; några få psalmverser; »Fader vår» och »välsignelsen».

Fjärde klassen.

Ett mindre urval av för barnen lämpliga stycken ur evangelierna och aposflagärningarna huvudsakligen innehållande berättelser, i tidsföljd ur bibeltexten.

I anslutning härtill: några korta minnesord ur bibeln; ett fåtal psalmverser.

Jämte det föregående: åhörande av undervisningen för sjätte klassen samt en och annan lämplig enkel uppgift i samband med denna.

Sjätte klassen.

Några av Jesu tal och liknelser.

En och annan bild ur reformationens historia och i anslutning därtill läsning av Luthers lilla katekes såsom ett historiskt uttryck för Luthers uppfattning av kristendomens huvudstycken.

I anslutning till kursens övriga delar: några minnesord ur bibeln; några psalmverser.

Jämte det föregående: deltagande i vad som genomgås med fjärde klassen.

ANVISNINGAR.

De anvisningar, som lämnats beträffande undervisningen i folkskolans huvudformer (sid. 26—29), tillämpas jämväl i görligaste mån vid undervisningen i undantagsformerna, varvid dock nödiga jämkningar måste företagas med hänsyn till kortare undervisningstid och begränsad lärokurs.

MODERSMÅLET.

MÅL.

Modersmålsundervisningen i folkskolans undantagsformer bör hava till uppgift att, i den mån den begränsade undervisningstiden det medgiver, lära barnen med riktig uppfattning, tydligt uttal och god betoning läsa stycken, som till form och innehåll motsvara deras uppfattningsförmåga, samt muntligen och skriftligen uttrycka sig enkelt och klart om sådant, som tillhör deras erfarenhetsområde och intressekrets, ävensom att på ett efter deras ålder och utveckling avpassat sätt giva dem någon bekant-
skap med svensk litteratur och modersmålets byggnad samt att såmedelst vårda och utveckla barnens språkkänsla och öppna deras sinne för modersmålets betydelse och värde.

KURSFÖRDELNING.

FÖRSTA C-FORMEN (C1).

SJUKLASSIG SKOLA.

Första klassen.

Första terminen.

Tal- och läsövningar.

Samtal med innehåll hämtat från skolan och hemmet.

I anslutning härtill: övningar att urskilja och uttala ljuden samt att läsa ljudtecken, ord, uttryck och korta meningar ävensom övningar för vinnande av ett tydligt och vårdat uttal.

Skrivövningar.

Lilla alfabetet samt ord, uttryck och korta meningar hämtade från tal- och läsövningarna, efter lärarens föreskrivning.

Andra terminen.

Talövningar.

Samtal med innehåll hämtat från skolan och hemmet. Återgivande av några korta berättelser ur barnens läsebok, berättade eller förelästa av läraren eller ock av barnen lästa under läsövningarna.

I lämplig anslutning till det föregående: en och annan övning för vinnande av ett tydligt och vårdat uttal.

Läsning.

Omtagning av några grundläggande övningar. Läsning av stycken med klart och enkelt språk samt med innehåll, som ligger barnen nära, i allmänhet förut förelästa eller berättade av läraren och återgivna av barnen.

Inlärande och uppläsning av några korta uttryck och ett litet antal enkla verser.

Skrivning.

Omtagning av några viktigare övningar från föregående termin. Fortsatt inlärande av de små bokstäverna, stor bokstav i egennamn. Skrivning av några uttryck och korta meningar från tal- och läsövningarna, huvudsakligen efter lärarens föreskrivning. Någon gång skrivning ur minnet av ord och korta uttryck. En och annan övning att med urskiljande av ljuden ange deras beteckning; uppdelning i stavelser.

Skiljetecken efter lärarens anvisning.

Välskrivning: i samband med alla skrivövningar inövning av bokstävernas form och sammanbindning samt pennans och handens ställning.

*Andra klassen.**Talövningar.*

Samtal och redogörelser med innehåll hämtat från hemmet och hembygden.

Återgivande av några korta berättelser, av läraren berättade eller förelästa ur läseboken eller ock av barnen lästa under läsövningarna.

I lämplig anslutning till det föregående: en och annan övning för vinnande av ett tydligt och vårdat uttal.

Läsning.

Omläsning vid terminernas början av några grundläggande övningsstycken. Läsning av stycken med klart och enkelt språk samt med innehåll, som ligger barnen nära, i allmänhet förut förelästa eller berättade av läraren och återgivna av barnen.

Inlärande och uppläsning av några korta uttryck och ett fåtal enkla verser valda ur det förut lästa.

Skrivning.

Omtagning av viktigare övningar från föregående år. Fortsatt inlärande av de små och stora bokstäverna.

Rättskrivning samt inövning av uttryck och ordformer genom avskrivning av lästa texter efter föreskrivning eller ur bok. Övningar att med urskiljande av ljuden ange deras beteckning; uppdelning i stavelser.

Någon gång fritt nedskrivande av enkla meningar om ämnen hämtade från talövningarna.

Skiljetecken efter lärarens anvisning.

Välskrivning: i samband med alla skrivövningar inövning av bokstävernas form och sammanbindning samt pennans och handens ställning.

*Tredje och fjärde klassen.**Talövningar.*

Samtal och redogörelser med innehåll hämtat från hemmet och hembygden ävensom någon gång från kursen i naturkunnighet, geografi och historia. Återgivande av en och annan berättelse, berättad av läraren eller läst av barnen under läsövningarna.

Läsning.

Omläsning vid läsårets början av några få under första och andra skolåret lästa stycken. Läsning av stycken med klart och enkelt språk och med innehåll, som ligger barnen nära, ett och annat stycke behandlande svenska bygdens natur och människoliv eller händelser och företeelser ur vår äldre historia.

Inlärande och uppläsning av några enkla verser samt ett och annat kortare prosastycke utgörande urval ur det förut lästa.

Anm. Ena året genomgås en viss följd av talövningar, andra året en annan följd med annat innehåll. Likaså behandlas ena året en följd av läsestycken, andra året en följd av andra stycken.

Skrivning.

Tredje klassen. Rättskrivning samt inövning av uttryck och ordformer genom *dels* avskrivning av lästa texter efter föreskrivning eller ur bok, *dels* skrivning ur minnet av korta, förut avskrivna och inlärdade texter, *dels* skrivning efter föresägning av en och annan kort och enkel, förut avskriven text.

Någon gång fritt nedskrivande av enkla meningar om ämnen, i allmänhet hämtade från talövningarna.

Språkbyggnadsövningar: enkla satser samt benämningar på föremål i ental och flertal.

Skiljetecken efter lärarens anvisning.

Välskrivning: i samband med alla skrivövningar inövning av bokstävernas form och sammanbindning samt pennans och handens ställning; då och då en kortare särskild välskrivningsövning.

Fjärde klassen. Rättskrivning samt inövning av uttryck och ordformer genom *dels* avskrivning av lästa texter efter föreskrivning eller ur bok, *dels* skrivning ur minnet av korta, förut avskrivna och inlärdade texter, *dels* skrivning efter föresägning av några förut avskrivna, korta och enkla texter.

Någon gång fritt nedskrivande av enkla meningar om ämnen hämtade från talövningarna.

Språkbyggnadsövningar: enkla satser; enkla satser förenade genom »och»; substantiv och verb i ental och flertal.

Skiljetecken *dels* efter lärarens anvisning, *dels* även någon gång på egen hand i av barnen bildade meningar.

Välskrivning: vård av handstilen i samband med alla skrivövningar; särskilda övningar med småstil avseende noggrann bokstavsbildning och sammanbindning av bokstäverna under iakttagande av jämna avstånd och jämn lutning.

Anm. De för de båda årsklasserna skilda skrivövningarna kunna ofta behandla ämnen eller texter, som äro för klasserna helt eller delvis gemensamma, och den avsedda stegringen för fjärde klassen kan ernås antingen genom ökning av ämnets eller textens omfång eller genom skärpning av kravet på självständighet vid arbetets utförande eller på annat lämpligt sätt.

*Femte, sjätte och sjunde klassen.**Talövningar.*

Samtal och redogörelser samt återgivande av lästa stycken med innehåll, i allmänhet utgörande urval ur kursen i naturkunnighet, geografi och historia. Mot slutet av året en och annan redogörelse eller berättelse, efter förberedelse enligt av läraren givna anvisningar.

Läsning.

Läsning av stycken med klart och enkelt språk och av litterärt värde samt med innehåll hämtat huvudsakligen från vårt lands natur och arbetsliv samt från händelser och företeelser ur vår medeltids och vår nyare tids historia, bland de senare jämväl sådana, som avse en eller annan bland de främsta av de författare, av vilka stycken blivit lästa i skolan.

Någon övning i tyst läsning av enkla berättelser jämte återgivande av deras innehåll.

Inlärande och uppläsning av ett fåtal verser och korta prosastycken utgörande urval ur det förut lästa.

Anm. Ena året genomgås en viss följd av talövningar, andra året en annan, tredje året ännu en annan följd, i allmänhet med olika innehåll. Likaledes göres urvalet av läsestycken olika för vart och ett av de tre åren.

Skrivning.

Femte klassen. Rättskrivning samt inövning av uttryck och ordformer genom *dels* avskrivning ur bok av lästa texter, *dels* skrivning ur minnet av förut avskrivna och inlärdade texter, *dels* skrivning efter föresägning av några förut avskrivna texter. Tillämpning av behöfliga rättskrivningsregler, särskilt regler för dubbelskrivning av konsonant. Användning av alfabetiskt ordnad ordlista.

Förberedande uppsatsövningar: fria skrivingar med enkla, klart begränsade ämnen hämtade från talövningarna eller från andra områden, som intressera lärjungarna.

Språkbyggnadsövningar: satsens huvuddelar; huvudord med bestämningar; enkla satsföreningar; substantiv och verb jämte några av deras vanligaste böjningsformer; sammansatta ord.

Skiljetecken *dels* efter lärarens anvisning, *dels* på egen hand i av barnen bildade meningar.

Välskrivning: vård av handstilen i samband med alla skrivövningar; särskilda övningar med småstil avseende noggrann bokstavsbildning och sammanbindning av bokstäverna under iakttagande av jämna avstånd och jämn lutning.

Sjätte klassen. Rättskrivning samt inövning av uttryck och ordformer genom *dels* avskrivning av några goda mönster för enkla skrivelser tillhörande det praktiska livet, *dels* skrivning ur minnet av lästa och inlärdade texter, *dels* skrivning efter föresägning av i hemmet lästa korta texter.

Förberedande uppsatsövningar: fria skrivingar med enkla, klart begränsade ämnen hämtade från talövningarna eller från andra områden, som intressera lärjungarna.

Språkbyggnadsövningar: satsens huvuddelar med bestämningar; enkla satsföreningar; något om ordklasserna och ordens vanligaste böjningsformer; sammansatta och avledda ord.

Skiljetecken *dels* efter lärarens anvisning, *dels* på egen hand i av barnen bildade meningar.

Välskrivning: vård av handstilen i samband med alla skrivövningar; särskilda övningar med småstil avseende noggrann bokstavsbildning och sammanbindning av bokstäverna under iakttagande av jämna avstånd och jämn lutning samt jämväl ledigare pennföring och något snabbare skrivning.

Sjunde klassen. Rättskrivning och inövning av uttryck och ordformer genom *dels* avskrivning av några goda mönster för enkla skrivelser tillhörande det praktiska livet, *dels* skrivning ur minnet av inlärdade texter, *dels* skrivning efter föresägning av lästa texter, jämväl någon gång avseende övning att utan lärarens anvisning utsetta skiljetecken.

Uppsatsövningar: enkla korta berättelser och beskrivningar med ämnen hämtade från talövningarna och med stöd av några under lärarens ledning gjorda anteckningar.

Välskrivning: vård av handstilen i samband med alla skrivövningar; särskilda övningar med användning av olika stilhöjd.

Anm. De för de tre årsklasserna skilda skrivövningarna kunna ofta behandla ämnen eller texter, som äro för klasserna helt eller delvis gemensamma, och den avsedda stegringen för sjätte och sjunde klassen kan ernås antingen genom ökning av ämnets och textens omfång eller genom skärpning av kravet på självständighet vid arbetets utförande eller på annat lämpligt sätt.

Språklära.

Sjunde klassen. Några övningar avsedda att giva överskådlighet åt och att inskräpa det oundgängligaste av vad som förut inhämtats om satsbyggnaden, orden och deras böjning, ljuden och deras beteckning samt om skiljetecknens användning.

SEXKLASSIG SKOLA.

Samma kursfördelning som i motsvarande klasser av sjukklassig skola.

ANDRA C-FORMEN (C2).

SJUKLASSIG SKOLA.

Första klassen.

Första terminen.

Tal- och läsövningar.

Samtal med innehåll hämtat från skolan och hemmet.

I anslutning härtill: övningar att urskilja och uttala ljuden samt att läsa ljudtecken, ord, uttryck och korta meningar ävensom övningar för vinnande av ett tydligt och vårdat uttal.

Skrivövningar.

Lilla alfabetet samt ord, uttryck och korta meningar hämtade från tal- och läsövningarna, efter lärarens föreskrivning.

Andra terminen.

Talövningar.

Ett och annat samtal med innehåll hämtat från skolan och hemmet. Återgivande av en och annan kort berättelse ur barnens läsebok, berättad eller föreläst av läraren eller ock läst av barnen under läsövningarna.

I lämplig anslutning till det föregående: en och annan övning för vinnande av ett tydligt och vårdat uttal.

Läsning.

Omtagning av några få grundläggande övningar. Läsning av stycken med klart och enkelt språk samt med innehåll, som ligger barnen nära, i allmänhet förut förelästa eller berättade av läraren och återgivna av barnen.

Inlärande och uppläsning av några korta uttryck och en eller annan enkel vers.

Skrivning.

Omtagning av några viktigare övningar från föregående termin. Fortsatt inlärande av de små bokstäverna. Skrivning av några uttryck och korta meningar från tal- och läsövningarna, huvudsakligen efter lärarens föreskrivning. Någon gång skrivning ur minnet av ord och korta uttryck. En och annan övning att med urskiljande av ljuden ange deras beteckning; uppdelning i stavelser.

Skiljetecken efter lärarens anvisning.

Välskrivning: i samband med alla skrivövningar inlärande av bokstävernas form och sammanbindning samt pennans och handens ställning.

*Andra klassen.**Talövningar.*

Några få samtal och redogörelser med innehåll hämtat från hemmet och hembygden. Återgivande av en och annan kort berättelse, av läraren berättad eller föreläst ur läseboken eller ock läst av barnen under läsövningarna.

I lämplig anslutning till det föregående: en och annan övning för vinnande av ett tydligt och vårdat uttal.

Läsning.

Omläsning vid terminernas början av några få grundläggande övningsstycken. Läsning av stycken med klart och enkelt språk samt med innehåll, som ligger barnen nära, i allmänhet förut förelästa eller berättade av läraren och återgivna av barnen.

Inlärande och uppläsning av några korta uttryck och en och annan enkel vers ur det förut lästa.

Skrivning.

Omtagning av några viktigare övningar från föregående år. Fortsatt inlärande av de små bokstäverna, stor bokstav i egennamn och vid början av en mening.

Rättskrivning samt inövning av uttryck och ordformer genom avskrivning av lästa texter efter föreskrivning eller ur bok. Övningar att med särskiljande av ljuden ange deras beteckning; uppdelning i stavelser.

Någon gång skrivning ur minnet av ord, uttryck och korta satser.

Skiljetecken efter lärarens anvisning.

Välskrivning: i samband med alla skrivövningar inövning av bokstävernas form och sammanbindning samt pennans och handens ställning.

Ann. Under läsårets andra termin äro talövningarna gemensamma för de båda klasserna med nödig stegring för andra klassen. Andra klassen deltagar i första klassens läsövningar, då så erfordras för omläsning av tidigare lästa stycken.

*Tredje och fjärde klassen.**Talövningar.*

Några få samtal och redogörelser med innehåll hämtat från hemmet och hembygden ävensom någon gång från kursen i naturkunnighet, geografi och historia. Återgivande av en och annan berättelse, berättad av läraren eller läst av barnen under läsövningarna.

Läsning.

Omläsning vid läsårets början av några få under första och andra skolåret lästa stycken. Läsning av stycken med klart och enkelt språk och med innehåll, som ligger barnen nära, ett annat stycke behandlande svenska bygdens natur och människoliv eller händelser och företeelser ur vår äldre historia.

Någon övning i tyst läsning av enkla berättelser jämte återgivande av deras innehåll.

Inlärande och uppläsning av några enkla verser samt ett och annat kortare prosastycke utgörande urval ur det förut lästa.

Ann. Ena året genomgås en viss följd av talövningar, andra året en annan följd med annat innehåll. Likaså behandlas ena året en följd av läsestycken, andra året en följd av andra stycken.

Skrivning.

Tredje klassen. Rättskrivning samt inövning av uttryck och ordformer genom *dels* avskrivning av lästa texter efter föreskrivning eller ur bok, *dels* skrivning ur minnet av en och annan kort och enkel, förut avskriven text.

Någon gång fritt nedskrivande av enkla meningar om ämnen hämtade från talövningarna.

Språkbyggnadsövningar: enkla satser samt benämningar på föremål i ental och flertal.

Skiljetecken efter lärarens anvisning.

Välskrivning: i samband med alla skrivövningar inövning av bokstävernas form och sammanbindning samt pennans och handens ställning.

Fjärde klassen. Rättskrivning samt inövning av uttryck och ordformer genom *dels* avskrivning ur bok av lästa texter, *dels* skrivning ur minnet av korta förut avskrivna och inlärdade enkla texter.

Någon gång fritt nedskrivande av enkla meningar om ämnen hämtade från talövningarna.

Språkbyggnadsövningar: enkla satser; enkla satser förenade genom »och»; substantiv och verb i ental och flertal.

Skiljetecken *dels* efter lärarens anvisning, *dels* även någon gång på egen hand i av barnen bildade meningar.

Välskrivning: vård av handstilen i samband med alla skrivövningar; då och då en kortare särskild välskrivningsövning.

Ann. De för de båda årsklasserna skilda skrivövningarna kunna ofta behandla ämnen eller texter, som äro för klasserna helt eller delvis gemensamma, och den avsedda stegringen för fjärde klassen kan ernås antingen genom ökning av ämnets eller textens omfång eller genom skärpning av kravet på självständighet vid arbetets utförande eller på annat lämpligt sätt.

Femte, sjätte och sjunde klassen.

Talövningar.

Några få samtal och redogörelser med innehåll, i allmänhet utgörande urval ur kursen i naturkunnighet, geografi och historia. Mot slutet av året någon gång en redogörelse eller berättelse, efter förberedelse enligt av läraren givna anvisningar.

Läsning.

Läsning av stycken med klart och enkelt språk och av litterärt värde samt med innehåll hämtat huvudsakligen från vårt lands natur och arbetsliv samt från händelser och företeelser ur vår medeltids och vår nyare tids historia, bland de senare jämväl sådana, som avse en och annan bland de främsta av de författare, av vilka stycken blivit lästa i skolan.

Någon övning i tyst läsning av lämpliga stycken med redogörelse för deras innehåll.

Inlärande och uppläsning av ett fåtal verser och korta prosastycken utgörande urval ur det förut lästa.

Anm. Ena året genomgås en viss följd av talövningar, andra året en annan, tredje ännu en annan, i allmänhet med olika innehåll. Likaledes göres urvalet av läsestycken olika för vart och ett av de tre åren.

Skrivning.

Femte klassen. Rättskrivning samt inövning av uttryck och ordformer genom *dels* avskrivning ur bok av lästa texter, *dels* skrivning ur minnet av förut avskrivna och inlärdade texter, *dels* skrivning efter föresägning av några förut avskrivna texter. Tillämpning av oundgängliga rättskrivningsregler, särskilt regler för dubbelskrivning av konsonant. Användning av alfabetiskt ordnad ordlista.

Förberedande uppsatsövningar: fria skrivingar med enkla, klart begränsade ämnen hämtade från talövningarna.

Språkbyggnadsövningar: satsens huvuddelar; huvudord med bestämningar; enkla satsföreningar; substantiv och verb jämte några av deras vanligaste böjningsformer; sammansatta ord.

Skiljetecken *dels* efter lärarens anvisning, *dels* någon gång på egen hand i av barnen bildade meningar.

Välskrivning: vård av handstilen i samband med alla skrivövningar; särskilda övningar med småstil avseende noggrann bokstavsbildning och sammanbindning av bokstäverna under iakttagande av jämna avstånd och jämn lutning.

Sjätte klassen. Rättskrivning samt inövning av uttryck och ordformer genom *dels* avskrivning ur bok, *dels* skrivning ur minnet av lästa och inlärdade texter, *dels* skrivning efter föresägning av i hemmet lästa korta texter.

Förberedande uppsatsövningar: fria skrivingar med enkla, klart begränsade ämnen hämtade från talövningarna.

Språkbyggnadsövningar: satsens huvuddelar; huvudord med bestämningar; enkla satsföreningar; något om ordklasserna och ordens vanligaste böjningsformer; sammansatta och avledda ord.

Skiljetecken *dels* efter lärarens anvisning, *dels* på egen hand i av barnen bildade meningar.

Välskrivning: vård av handstilen i samband med alla skrivövningar; särskilda övningar med småstil avseende noggrann bokstavsbildning och sammanbindning av bokstäverna under iakttagande av jämna avstånd och jämn lutning samt jämväl ledigare pennföring och något snabbare skrivning.

Sjunde klassen. Rättskrivning och inövning av uttryck och ordformer genom *dels* avskrivning av ett och annat mönster för enkla skrivelser tillhörande det praktiska livet, *dels* skrivning ur minnet av inlärdade texter, *dels* skrivning efter föresägning av lästa texter.

Uppsatsövningar: enkla korta berättelser och beskrivningar med ämnen hämtade från talövningarna och med stöd av några under lärarens ledning gjorda anteckningar.

Välskrivning: vård av handstilen i samband med alla skrivövningar; några särskilda övningar med användning av olika stilhöjd.

Anm. De för de tre årsklasserna skilda skrivövningarna kunna ofta behandla ämnen eller texter, som äro för klasserna helt eller delvis gemensamma, och den avsedda stegringen för sjätte och sjunde klassen kan ernås antingen genom ökning av ämnets eller textens omfång eller genom skärpning av kravet på självständighet vid arbetets utförande eller på annat lämpligt sätt.

Språklära.

Sjunde klassen. Några övningar avsedda att giva överskådlighet åt och att inskräpa det oundgängligaste av vad som förut inhämtats om satsbyggnaden, orden och deras böjning, ljuden och deras beteckning samt om skiljetecknens användning.

Anm. I så stor utsträckning som möjligt böra talövningar och läsning vara gemensamma för tredje—sjunde klassen. Detta bör i synnerhet vara fallet, då inom tredje och fjärde klassen förehaves något, som ytterligare bör inskräpas inom femte, sjätte och sjunde klassen.

SEXKLASSIG SKOLA.

Samma kursfördelning som i motsvarande klasser av sjukklassig skola.

TREDJE C-FORMEN (C3).

För denna skolform tillämpas i huvudsak samma kursfördelning som för andra C-formen.

FÖRSTA D-FORMEN (D1).**SJUKLASSIG ELLER SEXKLASSIG SKOLA.***Första klassen.**Andra klassen.*

Första terminen.

Tal- och läsövningar.

Samtal med innehåll hämtat från skolan och hemmet.

I anslutning härtill: övningar att urskilja och uttala ljuden samt att läsa ljudtecken, ord, uttryck och korta meningar ävensom övningar för vinnande av ett tydligt och vårdat uttal.

Skrivövningar.

Lilla alfabetet samt ord, uttryck och korta meningar hämtade från tal- och läsövningarna, efter lärarens föreskrivning.

Andra terminen.

Talövningar.

Samtal med innehåll hämtat från skolan och hemmet. Återgivande av korta berättelser i allmänhet ur barnens läsebok, berättade eller förelästa av läraren eller lästa av barnen själva.

I lämplig anslutning till det föregående: övningar för vinnande av ett tydligt och vårdat uttal.

Talövningar.

Samtal och redogörelser med innehåll hämtat från hemmet och hembygden. Återgivande av några korta berättelser, av läraren berättade eller förelästa ur läseboken eller ock av barnen lästa under läsövningarna.

I lämplig anslutning till det föregående: en och annan övning för vinnande av ett tydligt och vårdat uttal.

Läsning.

Omläsning vid terminernas början av några grundläggande övningsstycken samt av några andra tidigare lästa stycken. Läsning av stycken med klart och enkelt språk samt med innehåll, som ligger barnen nära, i allmänhet förut förelästa eller berättade av läraren och återgivna av barnen.

Inlärande och uppläsning av några korta uttryck och enkla verser, valda ur det förut lästa.

Läsning.

Omtagning av några grundläggande övningar. Läsning av stycken med klart och enkelt språk samt med innehåll, som ligger barnen nära, i allmänhet förut förelästa eller berättade av läraren och återgivna av barnen.

Inlärande och uppläsning av några korta uttryck och ett fåtal enkla verser.

Skrivning.

Omtagning av en och annan viktigare övning från föregående termin. Fortsatta övningar med de små bokstäverna, stor bokstav i egennamn och vid början av en mening. Skrivning av uttryck och korta meningar från tal- och läsövningarna, huvudsakligen efter lärarens föreskrivning. Skrivning ur minnet av ord och korta uttryck. En och annan övning att med urskiljande av ljuden ange deras beteckning; uppdelning i stavelser.

Skiljetecken efter lärarens anvisning.

Välskrivning: i samband med alla skrivövningar inlärande av bokstävernas form och sammanbindning samt pennans och handens ställning.

*Tredje, femte (och sjunde) klassen.**Talövningar.*

Samtal och redogörelser med innehåll hämtat från hemmet och hembygden, någon gång från kursen i naturkunnighet, geografi och historia ävensom från lärjungarnas egna iakttagelser och läsning på egen hand. Återgivande av berättelser, berättade av läraren eller lästa av barnen; någon gång en övning att återgiva gången i en följd av berättelser eller en längre berättelse.

Läsning.

Omläsning vid läsårets början av några få under första och andra skolåret lästa stycken. Läsning av stycken med klart och enkelt språk och av litterärt värde samt med innehåll huvudsakligen behandlande svenska bygdens natur och människoliv samt händelser och företeelser ur vår historia.

Skrivning.

Rättskrivning samt inövning av uttryck och ordformer genom *dels* avskrivning av lästa texter efter föreskrivning eller ur bok, *dels* skrivning ur minnet av enkla och korta, förut avskrivna och inlärdade texter.

Då och då fritt nedskrivande av enkla meningar om ämnen, i allmänhet hämtade från talövningarna.

Språkbyggnadsövningar: enkla satser samt benämningar på föremål i ental och flertal.

Skiljetecken efter lärarens anvisning.

Välskrivning: i samband med alla skrivövningar inövning av bokstävernas form och sammanbindning samt pennans och handens ställning; en och annan kortare särskild välskrivningsövning.

*Fjärde och sjätte klassen.**Talövningar.*

Samtal och redogörelser med innehåll hämtat från hemmet och hembygden, någon gång från kursen i naturkunnighet, geografi och historia. Återgivande av berättelser, berättade av läraren eller lästa av barnen.

Läsning.

Läsning av stycken med klart och enkelt språk och av litterärt värde samt med innehåll huvudsakligen behandlande skilda svenska bygdens natur och arbetsliv samt händelser och företeelser ur vår historia, bland de senare jämväl sådana, som avse en och annan av de främsta bland de författare, av vilka stycken blivit lästa i skolan.

Övningar i tyst läsning med tillhörande redogörelser.

Inlärande och uppläsning av några ver-

Någon övning i tyst läsning av enkla berättelser jämte återgivande av deras innehåll.

Inlärande och uppläsning av några verser och korta prosastycken utgörande urval ur det förut lästa.

Anm. Den avsedda stegringen för femte (och sjunde) klassen tillgodoses vid talövningarna genom större fordringar på lärjungarnas framställning och på deras egen förberedelse på uppgifterna. Från de olika områden, som angivas i kursfördelningen, väljas ämnen, som företrädesvis lämpa sig för än den ena, än den andra av klasserna.

Likaså väljas för läsövningarna olika krävande stycken från olika områden.

Skrivning.

Tredje klassen. Rättskrivning samt inövning av uttryck och ordformer genom *dels* avskrivning av lästa texter efter föreskrivning eller ur bok, *dels* skrivning ur minnet av korta, förut avskrivna och inlärdade texter, *dels* skrivning efter föresägning av en och annan förut avskriven enkel och kort text.

Då och då fritt nedskrivande av enkla meningar om ämnen, i allmänhet hämtade från talövningarna.

Språkbyggnadsövningar: enkla satser; enkla satser förenade genom »och»; substantiv och verb i ental och flertal.

Skiljetecken efter lärarens anvisning.

Välskrivning: i samband med alla skrivövningar inövning av bokstävernas form och sammanbindning samt pennans och handens ställning; då och då en kortare särskild välskrivningsövning.

Femte klassen. Rättskrivning samt inövning av uttryck och ordformer genom *dels* avskrivning ur bok av lästa texter, *dels* skrivning ur minnet av inlärdade texter, *dels* skrivning efter föresägning av i hemmet lästa och genomsedda texter. Tillämpning av behövliga rättskrivningsregler, särskilt regler för dubbelskrivning av konsonant.

ser och korta prosastycken utgörande urval ur det förut lästa.

Anm. Den avsedda stegringen för sjätte klassen vid tal och läsövningarna tillgodoses på det sätt, som i fråga om femte och sjunde klassen är angivet.

Skrivning.

Fjärde klassen. Rättskrivning samt inövning av uttryck och ordformer genom *dels* avskrivning ur bok av lästa texter, *dels* skrivning ur minnet av förut avskrivna och inlärdade texter, *dels* skrivning efter föresägning av några förut avskrivna enkla texter. Användning av alfabetiskt ordnad ordlista.

Förberedande uppsatsövningar: friaskrivningar med enkla, klart begränsade ämnen hämtade från talövningarna.

Språkbyggnadsövningar: enkla satser; satsens huvuddelar; huvudord med bestämmningar; förening av två satser; substantiv och verb jämte några av deras vanligaste böjningsformer; sammansatta ord.

Skiljetecken *dels* efter lärarens anvisning, *dels* även någon gång på egen hand i av barnen bildade meningar.

Välskrivning: vård av handstilen i samband med alla skrivövningar; särskilda övningar med småstil avseende noggrann bokstavsbildning och sammanbindning av bokstäverna under iakttagande av jämna avstånd och jämn lutning.

Sjätte klassen. Rättskrivning samt inövning av uttryck och ordformer genom *dels* avskrivning ur bok, *dels* skrivning ur minnet av inlärdade texter, *dels* skrivning efter föresägning av lästa texter, även avseende någon övning att utan lärarens anvisning utsätta skiljetecken.

Uppsatsövningar: enkla, korta beskrivningar, redogörelser och berättelser med ämnen hämtade bland annat från talövningarna.

Välskrivning: vård av handstilen i samband med alla skrivövningar; särskilda övningar med småstil avseende noggrann och regelbunden skrivstil och ledig pennförling.

Förberedande uppsatsövningar: korta berättelser och beskrivningar med ämnen hämtade bland annat från talövningarna.

Språkbyggnadsövningar: satsens huvuddelar, huvudord med bestämningar, enkla satsföreningar, de viktigaste ordklasserna och ordens vanligaste böjningsformer, sammansatta och avledda ord.

Skiljetecken dels efter lärarens anvisning, dels på egen hand i av barnen bildade meningar.

Välskrivning: vård av handstilen i samband med alla skrivövningar; särskilda övningar med småstil avseende noggrann bokstavsbildning och sammanbindning av bokstäverna under iakttagande av jämna avstånd och jämn lutning.

Sjunde klassen. Rättskrivning och inövning av uttryck och ordformer genom *dels* skrivning ur minnet av inlärd texter, *dels* skrivning efter föresägning, jämväl avseende övning att utan lärarens anvisning utsätta skiljetecken.

Efterbildning efter förut avskrivna mönster av enkla praktiska skrivelser, såsom kvitton, annonser, brev, arbetsbetyg och fullmakter.

Uppsatsövningar: enkla beskrivningar, redogörelser och berättelser med ämnen hämtade bland annat från talövningarna.

Välskrivning: vård av handstilen i samband med alla skrivövningar; särskilda övningar med användning av olika stilhöjd avseende regelbunden skrivstil, ledig pennföring och efter olika stilhöjd avpassad hastighet.

Språklära.

Sjunde klassen. Några övningar avsedda att giva överskådlighet åt och att inskräpa vad som förut inhämtats om satsbyggnaden, orden och deras böjning, ljuden och deras beteckning samt om skiljetecknens användning.

Anm. De för de olika klasserna skilda skrivövningarna kunna stundom behandla ämnen eller texter, som äro för klasserna gemensamma, och den avsedda stegringen för femte (och sjunde) klassen kan ernås

Språklära.

Sjätte klassen. Några övningar avsedda att giva överskådlighet åt och att inskräpa det oundgängligaste av vad som förut inhämtats om satsbyggnaden, orden och deras böjning, ljuden och deras beteckning samt om skiljetecknens användning.

Viss gemensam undervisning i skrivning för de båda klasserna kan anordnas på liknande sätt, som angives för tredje—sjunde klassen.

genom ökning av ämnets eller textens omfång eller genom skärpning av kravet på självständighet vid arbetets utförande eller på annat lämpligt sätt.

ANDRA D-FORMEN (D2).

För denna skolform tillämpas i huvudsak samma kursfördelning som för andra C-formen.

TREDJE D-FORMEN (D3).

SJUKLASSIG ELLER SEXKLASSIG SKOLA.

Första klassen.

Första terminen.

Tal- och läsövningar.

Ett och annat samtal med innehåll hämtat från skolan och hemmet.

I anslutning härtill: övningar att urskilja och uttala ljuden samt att läsa ljudtecken, ord, uttryck och korta meningar ävensom övningar för vinnande av ett tydligt och vårdat uttal.

Skrivövningar.

Lilla alfabetet samt ord, uttryck och korta meningar hämtade från tal- och läsövningarna, efter lärarens föreskrivning.

Andra terminen.

Talövningar.

Ett och annat samtal med innehåll hämtat från skolan och hemmet. Återgivande av en och annan kort berättelse ur barnens läsebok, berättad eller föreläst av läraren eller ock läst av barnen under läsövningarna.

I lämplig anslutning till det föregående: en och annan övning för vinnande av ett tydligt och vårdat uttal.

Läsning.

Omtagning av några få grundläggande övningar. Läsning av stycken med klart och enkelt språk samt med innehåll, som ligger barnen nära, i allmänhet förut förelästa eller berättade av läraren och återgivna av barnen.

Inlärande och uppläsning av några korta uttryck och en och annan enkel vers.

Andra klassen.

Talövningar.

Några få samtal och redogörelser med innehåll hämtat från hemmet och hembygden. Återgivande av en och annan kort berättelse, av läraren berättad eller föreläst ur läseboken eller ock läst av barnen under läsövningarna.

I lämplig anslutning till det föregående: en och annan övning för vinnande av ett tydligt och vårdat uttal.

Läsning.

Omläsning vid terminens början av några få grundläggande övningsstycken. Läsning av stycken med klart och enkelt språk samt med innehåll, som ligger barnen nära, i allmänhet förelästa eller berättade av läraren och återgivna av barnen.

Inlärande och uppläsning av några korta uttryck och en och annan enkel vers ur det förut lästa.

Skrivning.

Omtagning av några viktigare övningar från föregående år. Fortsatt inlärande av de små bokstäverna, stor bokstav i egenamn och vid början av en mening.

Rättskrivning samt inövning av uttryck och ordformer genom avskrivning av lästa texter efter föreskrivning eller ur bok. Övningar att med urskiljande av ljuden angiva deras beteckning; uppdelning i stavelser.

Någon gång skrivning ur minnet av ord, uttryck och korta satser.

Skrivning.

Omtagning av några viktigare övningar från föregående termin. Fortsatt inlärande av de små bokstäverna. Skrivning av några uttryck och korta meningar från tal- och läsövningarna, huvudsakligen efter lärarens föreskrivning. Någon gång skrivning ur minnet av ord och korta uttryck. En och annan övning att med urskiljande av ljuden angiva deras beteckning; uppdelning i stavelser.

Skiljetecken efter lärarens anvisning.

Välskrivning: i samband med alla skrivövningar inlärande av bokstävernas form och sammanbindning samt pennans och handens ställning.

Tredje, femte (och sjunde) klassen.

Talövningar.

Några få samtal och redogörelser med innehåll hämtat från hemmet och hembygden samt någon gång från kursen i naturkunnighet, geografi och historia. Återgivande av en och annan berättelse, berättad av läraren eller läst av barnen.

Läsning.

Omläsning vid läsårets början av några få under första och andra skolåret lästa stycken. Läsning av stycken med klart och enkelt språk och av litterärt värde samt med innehåll hämtat från hemmet och hembygden, från svenska bygdens natur och människoliv samt även då och då från händelser och företeelser ur vår historia.

Någon övning i tyst läsning av enkla berättelser jämte återgivande av deras innehåll.

Inlärande och uppläsning av några enkla verser samt ett och annat kortare prosastycke utgörande urval ur det förut lästa.

Anm. Den avsedda stegringen för femte (och sjunde) klassen tillgodoses vid talövningarna genom större fordringar på lärjungarnas framställning och på deras egen förberedelse på uppgifterna. Från de olika områden, som angivas i kursfördelningen, väljas ämnen, som företrädesvis

Skiljetecken efter lärarens anvisning.

Välskrivning: i samband med alla skrivövningar inövning av bokstävernas form och sammanbindning samt pennans och handens ställning.

Fjärde och sjätte klassen.

Talövningar.

Några få samtal och redogörelser med innehåll hämtat från hemmet och hembygden samt någon gång från kursen i naturkunnighet, geografi och historia. Återgivande av en och annan berättelse, berättad av läraren eller läst av barnen.

Läsning.

Läsning av stycken med klart och enkelt språk och av litterärt värde samt med innehåll huvudsakligen behandlande skilda svenska bygdens natur och arbetsliv samt då och då även händelser och företeelser ur vår historia.

Någon övning i tyst läsning med tillhörande redogörelser.

Inlärande och uppläsning av några enkla verser samt ett och annat kortare prosastycke utgörande urval ur det förut lästa.

Anm. Den avsedda stegringen för sjätte klassen vid tal- och läsövningarna tillgodoses på det sätt, som i fråga om femte och sjunde klassen är angivet.

Skrivning.

Fjärde klassen. Rättskrivning samt inövning av uttryck och ordformer genom *dels* avskrivning ur bok av lästa texter, *dels* skrivning ur minnet av korta, förut avskrivna och inlärdade enkla texter. Användning av alfabetiskt ordnad ordlista.

lämpa sig för än den ena, än den andra av klasserna.

Likaså väljas för läsövningarna olika krävande stycken från olika områden.

Skrivning.

Tredje klassen. Rättskrivning samt inövning av uttryck och ordformer genom *dels* avskrivning av lästa texter efter föreskrivning eller ur bok, *dels* skrivning ur minnet av korta, förut avskrivna och inlärdade texter.

Någon gång nedskrivande av enkla meningar om ämnen hämtade från talövningarna.

Språkbyggnadsövningar: enkla satser samt benämningar på föremål i ental och flertal.

Skiljetecken efter lärarens anvisning.

Välskrivning: i samband med alla skrivövningar inövning av bokstävernas form och sammanbindning samt pennans och handens ställning.

Femte klassen. Rättskrivning samt inövning av uttryck och ordformer genom *dels* avskrivning ur bok av lästa texter, *dels* skrivning ur minnet av inlärdade texter, *dels* skrivning efter föresägning av en och annan förut avskriven enkel text. Tillämpning av behövlige rättskrivningsregler, särskilt regler för dubbelskrivning av konsonant.

Någon gång nedskrivande av enkla meningar och korta berättelser om ämnen hämtade från talövningarna.

Språkbyggnadsövningar: satsens huvuddelar, huvudord med bestämmningar, enkla satsföreningar; substantiv och verb jämte några av deras vanligaste böjningar.

Skiljetecken *dels* efter lärarens anvisning, *dels* även någon gång på egen hand i av barnen bildade meningar.

Välskrivning: vård av handstilen i samband med alla skrivövningar; särskilda övningar med småstil avseende noggrann bokstavsbildning och sammanbindning av bokstäverna under iakttagande av jämna avstånd och jämn lutning.

Sjunde klassen. Rättskrivning och

Någon gång nedskrivande av enkla meningar om ämnen, hämtade från talövningarna.

Språkbyggnadsövningar: enkla satser; enkla satser förenade genom »och»; substantiv och verb i ental och flertal.

Skiljetecken efter lärarens anvisning.

Välskrivning: vård av handstilen i samband med alla skrivövningar; då och då en kortare särskild välskrivningsövning.

Sjätte klassen. Rättskrivning samt inövning av uttryck och ordformer genom *dels* avskrivning ur bok, *dels* skrivning ur minnet av lästa och inlärdade texter, *dels* skrivning efter föresägning av i hemmet lästa korta texter.

Någon gång nedskrivande av enkla berättelser från talövningarna.

Språkbyggnadsövningar: satsens huvuddelar, huvudord med bestämmningar, enkla satsföreningar; något om ordklasserna och ordens vanligaste böjningar; sammansatta ord.

Skiljetecken *dels* efter lärarens anvisningar, *dels* på egen hand i av barnen bildade meningar.

Välskrivning: vård av handstilen i samband med alla skrivövningar; särskilda övningar med småstil avseende noggrann och regelbunden skrivstil.

Anm. Vid gemensam undervisning i skrivning för de båda klasserna kan anordnas på liknande sätt, som angives för tredje, femte och sjunde klassen.

inövning av uttryck och ordformer genom *dels* avskrivning av ett och annat mönster för enkla skrivelser tillhörande det praktiska livet, *dels* skrivning ur minnet av inlärd text, *dels* skrivning efter föresägning av genomlästa texter.

Uppsatsövningar: enkla, korta berättelser och beskrivningar med ämnen, hämtade från talövningarna.

Språkbyggnadsövningar: satsföreningar; ordklasserna och ordens vanligaste böjningsformer; sammansatta och avledda ord.

Välskrivning: vård av handstilen i samband med alla skrivövningar; några särskilda övningar med användning av olika stilhöjd.

Anm. De för de olika klasserna skilda skrivövningarna kunna stundom behandla ämnen eller texter, som äro för klasserna gemensamma, och den avsedda stegringen för femte (och sjunde) klassen kan ernås antingen genom ökning av ämnets eller textens omfång eller genom skärpning av kravet på självständighet vid arbetets utförande eller på annat lämpligt sätt.

ANVISNINGAR.

De anvisningar, som lämnats beträffande undervisningen i folkskolans huvudformer (sid. 50—58), tillämpas jämväl i görligaste mån vid undervisningen i undantagsformerna, varvid dock nödiga jämkningar måste företagas med hänsyn till kortare undervisningstid och begränsad lärokurs.

RÄKNING OCH GEOMETRI.

MÅL.

Undervisningen i räkning och geometri i folkskolans undantagsformer bör hava till uppgift att, så långt den begränsade undervisningstiden tillåter, bibringa barnen en efter deras ålder och utveckling avpassad insikt och färdighet i räkning, framför allt med hela tal, med särskild hänsyn till vad som erfordras i det dagliga livet.

KURSFÖRDELNING.**FÖRSTA C-FORMEN (C1).****SJUKLASSIG SKOLA.***Första klassen.*

Behandling av talområdet 1—20, därvid övningar för vinnande av färdighet särskilt böra avse tilläggning och frändragning.

Några övningar i användning av mått: centimeter och deciliter; vikter: hektogram; mynt: ören.

Andra klassen.

Behandling av talområdet 1—50, därvid övningar för vinnande av färdighet särskilt böra avse tilläggning och frändragning.

Några övningar i användning av mått: centimeter, decimeter och meter, deciliter och liter; vikter: hektogram och kilogram; mynt: ören och kronor. Några vanligare stycketalssorter och tidsmått.

Tredje klassen.

De fyra räknesätten med högst tresiffriga hela tal jämte tillämpningar, dock med den begränsningen, att multiplikator och divisor hämtas blott från talområdet 1—10 samt att endast ett räknesätt förekommer i varje uppgift.

Särskilda huvudräkningsövningar.

Några övningar i mätning och vägning med användande av vanligast förekommande mått och vikter. Några särskilda övningar i sortförvandling.

Fjärde klassen.

De fyra räknesätten med högst firsiffriga hela tal jämte tillämpningar, dock med den begränsningen, att multiplikator och divisor hämtas endast från talområdet 1—10 samt att i allmänhet blott ett räknesätt förekommer i varje uppgift.

Särskilda huvudräkningsövningar.

Några övningar i mätning och vägning. Några särskilda övningar i sortförvandling omfattande även vanligare stycketalssorter och tidsmått.

Anm. Undervisningen meddelas på samma timmar åt tredje och fjärde klassen. I den utsträckning hänsynen till barnens olika utvecklingsståndpunkt fordrar, böra emellertid de båda klasserna erhålla olika uppgifter, varför läraren, allt efter föreliggande behov, under kortare eller längre del av timmen, meddelar omedelbar undervisning åt den ena klassen, under det att den andra sysselsättes med tyst räkning. Dock böra de bägge klasserna, så långt detta kan förenas med undervisningens syfte, hållas samman vid den omedelbara undervisningen, varvid emellertid uppgifterna så vitt möjligt givas så, att större krav komma att ställas på den högre klassen. Gemensam undervisning bör särskilt ifrågakomma, då under föregående år genomgångna övningar behöva ånyo upptagas i fjärde klassen.

Femte klassen.

De fyra räknesätten med hela tal jämte tillämpningar, omfattande även enkla uppgifter med mera än ett räknesätt.

Några särskilda övningar i sortförvandling. Översikt av vanligast använda mått och vikter.

Särskilda huvudräkningsövningar.

I samband med mättningsövningar en och annan enkel geometrisk beräkning.

Sjätte klassen.

Fortsatt övning i de fyra räknesätten med hela tal jämte tillämpningar.

Det enklaste om bråks uppkomst och beteckning; någon övning i addition och subtraktion med två liknämninga bråk med liten nämnare; någon övning i addition och subtraktion med decimalbråk; enkla tillämpningsuppgifter.

Särskilda huvudräkningsövningar.

I samband med mättningsövningar en och annan enkel geometrisk beräkning.

Sjunde klassen.

Fortsatt övning i de fyra räknesätten med hela tal jämte tillämpningar.

Fortsatt övning i räkning med decimalbråk, upptagande även multiplikation och division, dock endast sådana uppgifter, i vilka multiplikator och divisor äro hela tal; allmänna bråks förvandling till decimalbråk; enkla tillämpningsuppgifter.

Särskilda huvudräkningsövningar.

I samband med mättningsövningar en och annan enkel geometrisk beräkning.

Ann. Undervisningen meddelas på samma timmar åt femte, sjätte och sjunde klassen. I den utsträckning hänsynen till barnens olika utvecklingsståndpunkt fordrar, böra emellertid de särskilda klasserna erhålla olika uppgifter, varför läraren vid sin omedelbara undervisning, under kortare eller längre del av timmen, allt efter föreliggande behov, sysselsätter sig med blott en klass, under det att de övriga klasserna få räkna på egen hand. Dock böra två klasser och understundom alla tre, då så finnes ändamålsenligt, hållas samman vid den omedelbara undervisningen, varvid uppgifterna emellertid så långt möjligt ordnas så, att större krav komma att ställas på en högre klass än på en lägre. Särskilt bör sådan gemensam undervisning förekomma, då något förhaves i en lägre klass, som behöver ytterligare inskärpas i en högre.

SEXKLASSIG SKOLA.

Första—fjärde klassen.

Samma kursfördelning som i motsvarande klasser av sjukklassig skola.

Femte klassen.

De fyra räknesätten med hela tal jämte tillämpningar omfattande även enkla uppgifter med mera än ett räknesätt.

Några särskilda övningar i sortförvandling. Översikt av vanligast använda mått och vikter.

Det enklaste om bråks uppkomst och beteckning.

Särskilda huvudräkningsövningar.

I samband med mättningsövningar en och annan enkel geometrisk beräkning.

Sjätte klassen.

Fortsatt övning i de fyra räknesätten med hela tal jämte tillämpningar.

Någon övning i de fyra räknesätten med decimalbråk, dock i multiplikation och division endast sådana uppgifter, i vilka multiplikator och divisor äro hela tal; allmänna bråks förvandling till decimalbråk; enkla tillämpningsuppgifter.

Särskilda huvudräkningsövningar.

I samband med mättningsövningar en och annan enkel geometrisk beräkning.

Anm. Vad ovan anmärkts angående gemensam och skild undervisning i sjukklassig skola gäller i tillämpliga delar även för sexklassig skola.

ANDRA C-FORMEN (C2).

SJUKLASSIG SKOLA.

Första klassen.

Behandling av talområdet 1—20, därvid övningar för vinnande av färdighet särskilt böra avse tilläggning och fråndragning.

Några övningar i användning av mått: centimeter och deciliter; vikter: hektogram; mynt: ören.

Andra klassen.

Behandling av talområdet 1—50, därvid övningar för vinnande av färdighet särskilt böra avse tilläggning och fråndragning.

Några övningar i användning av mått: centimeter, decimeter och meter, deciliter och liter; vikter: hektogram och kilogram; mynt: ören och kronor. Några vanligare stycketalssorter och tidsmått.

Anm. Första och andra klassen undervisas i regel på samma timmar i räkning. De båda klasserna böra dock i allmänhet erhålla olika uppgifter. Någon gång torde de emellertid med fördel kunna undervisas gemensamt, vilket särskilt är lämpligt, då grundläggande övningar, som förekomma i första klassen, behöva ånyo genomgås i andra klassen.

Tredje klassen.

De fyra räknesätten med högst tresiffriga hela tal jämte enkla tillämpningar, dock med den begränsningen, att multiplikator och divisor hämtas blott från talområdet 1—10 samt att endast ett räknesätt förekommer i varje uppgift.

Några särskilda huvudräkningsövningar.

Några övningar i mätning och vägning med användande av allmännast brukliga mått och vikter. Några särskilda övningar i sortförvandling.

Fjärde klassen.

De fyra räknesätten med högst firsiffriga hela tal jämte enkla tillämpningar, dock med den begränsningen, att multiplikator och divisor hämtas endast från talområdet 1—10 samt att i regel blott ett räknesätt förekommer i varje uppgift.

Några särskilda huvudräkningsövningar.

Några övningar i mätning och vägning med användande av allmännast brukliga mått och vikter. Några särskilda övningar i sortförvandling.

Femte klassen.

De fyra räknesätten med hela tal jämte enkla tillämpningar, omfattande även uppgifter med mera än ett räknesätt.

Några särskilda huvudräkningsövningar.

Några särskilda övningar i sortförvandling. Kort översikt av vanligast använda mått och vikter.

I samband med mättningsövningar en och annan enkel geometrisk beräkning.

Sjätte klassen.

Fortsatt övning i de fyra räknesätten med hela tal jämte enkla tillämpningsuppgifter.

Det enklaste om bråks uppkomst och beteckning; någon övning i addition och subtraktion med två liknämninga bråk med liten nämnare; någon övning i addition och subtraktion med decimalbråk; enkla tillämpningsuppgifter.

Några särskilda huvudräkningsövningar.

I samband med mätningar en och annan enkel geometrisk beräkning.

Sjunde klassen.

Fortsatt övning i de fyra räknesätten med hela tal jämte enkla tillämpningar.

Någon fortsatt övning i räkning med decimalbråk, upptagande även några enkla uppgifter i multiplikation och division, dock endast sådana, i vilka multiplikator och divisor äro hela tal; allmänna bråks förvandling till decimalbråk; enkla tillämpningsuppgifter.

Några särskilda huvudräkningsövningar.

I samband med mätningar en och annan enkel geometrisk beräkning.

Ann. Samtliga klasser på folkskolestadiet undervisas i regel i räkning på samma timmar. I den mån hänsynen till lärjungarnas olika utvecklingsståndpunkt så kräver, böra klasserna undervisas var för sig. Så långt som möjligt böra dock olika klasser erhålla gemensam undervisning, varvid uppgifterna emellertid givas så, att större krav komma att ställas på en högre klass än på en lägre. Särskilt bör sådan gemensam undervisning förekomma, då något förhaves i en lägre klass, som behöver ytterligare inskärpas i en högre. Lämpligast är att å ena sidan sammanhålla tredje och fjärde klassen och å andra sidan femte, sjätte och sjunde klassen, antingen samtliga dessa tre senare klasser eller två av dem.

SEXKLASSIG SKOLA.*Första—fjärde klassen.*

Samma kursfördelning som för motsvarande klasser av sjukklassig skola.

Femte klassen.

De fyra räknesätten med hela tal jämte tillämpningar omfattande även enkla uppgifter med mera än ett räknesätt.

Några särskilda övningar i sortförvandling. Kort översikt av vanligast använda mått och vikter.

Det enklaste om bråks uppkomst och beteckning.

Några särskilda huvudräkningsövningar.

I samband med mätningar en och annan enkel geometrisk beräkning.

Sjätte klassen.

Fortsatt övning i de fyra räknésätten med hela tal jämte enkla tillämpningar.

Någon övning i de fyra räknésätten med decimalbråk, dock i multiplikation och division endast sådana uppgifter, i vilka multiplikator och divisor äro hela tal; allmänna bråks förvandling till decimalbråk; enkla tillämpningsuppgifter.

Några särskilda huvudräkningsövningar.

I samband med mätningsovningar en och annan enkel geometrisk beräkning.

Anm. Vad ovan anmärkts angående gemensam och skild undervisning i sjukklassig skola gäller i tillämpliga delar även för sexklassig skola.

TREDJE C-FORMEN (C3).

För denna skolform tillämpas i huvudsak samma kursfördelning som för andra C-formen.

FÖRSTA D-FORMEN (D1).**SJUKKLASSIG ELLER SEXKLASSIG SKOLA.***Första klassen.*

Behandling av talområdet 1—20, därvid övningar för vinnande av färdighet särskilt böra avse tilläggning och från dragning.

Övningar i användning av mått: centimeter och deciliter; vikter: hektogram; mynt: ören. Några vanligare stycketalssorter och tidsmått.

Tredje klassen.

De fyra räknésätten med hela tal jämte tillämpningar, dock med den begränsningen, att multiplikator och divisor hämtas blott från talområdet 1—10 samt att endast ett räknésätt förekommer i varje uppgift.

Särskilda huvudräkningsövningar.

Övningar i användning av allmänt brukliga mått och vikter. Särskilda övningar i sortförvandling, även omfattande stycketalssorter och tidsmått.

Femte klassen.

Fortsatt övning i de fyra räknésätten med hela tal jämte tillämpningar.

Allmänna bråk: det enklaste om bråks uppkomst och beteckning; någon övning i

Andra klassen.

Behandling av talområdet 1—100, därvid övningar för vinnande av färdighet särskilt böra avse tilläggning och från dragning.

Övningar i användning av mått: centimeter, decimeter och meter — i samband därmed någon användning av större tal än 100—, deciliter och liter; vikter: hektogram och kilogram; mynt: ören och kronor. Vanligare stycketalssorter och tidsmått.

Fjärde klassen.

De fyra räknésätten med hela tal jämte några enkla tillämpningar, i allmänhet omfattande uppgifter med endast ett räknésätt.

Särskilda huvudräkningsövningar.

Särskilda övningar i sortförvandling.

Översikt av mått och vikter ävensom av andra förut genomgångna sorter.

Sjätte klassen.

Fortsatt övning i de fyra räknésätten med hela tal; någon fortsatt övning i allmänna bråk och decimalbråk, dock med den begränsningen, att i fråga om all-

addition och subtraktion, med begränsning till sådana uppgifter, som innehålla blott två bråk med liten gemensam nämnare; någon övning i multiplikation och division, dock endast sådana uppgifter, i vilka multiplikator och divisor äro hela tal; enkla tillämpningsuppgifter.

Decimalbråk: någon övning i de fyra räknesätten jämte tillämpningar; i multiplikation och division dock endast sådana uppgifter, i vilka multiplikator och divisor äro hela tal.

Särskilda huvudräkningsövningar.

Geometrisk kurs omfattande linjer, vinklar och parallelogrammer samt rätvinkliga kroppar och huvudsakligen avseende de nämnda storheternas uppritning, beskrivning och mätning i förening med enkla praktiska beräkningar.

Sjunde klassen.

Räkneuppgifter utgörande tillämpningar av vad som inhämtats i de föregående klasserna och valda med särskild hänsyn till det praktiska livets fordringar.

Anm. Vartannat år undervisas första, tredje, femte (och sjunde) klassen och vartannat år andra, fjärde och sjätte klassen på samma timmar i ämnet. De särskilda klasserna erhålla i regel olika uppgifter, varför läraren vid sin omedelbara undervisning, allt efter föreliggande behov, under kortare eller längre del av timmen i allmänhet sysselsätter sig med blott en klass, under det att de övriga klasserna räkna på egen hand. Detta bör dock icke hindra, att två klasser, om så skulle finnas ändamålsenligt, erhålla gemensam undervisning. Särskilt bör detta ske, då något förhålls i en lägre klass, som behöver ytterligare inskräpas i en högre.

ANDRA D-FORMEN (D2).

För denna skolform tillämpas i huvudsak samma kursfördelning som för andra C-formen.

TREDJE D-FORMEN (D3).

SIJKLASSIG ELLER SEXKLASSIG SKOLA.

Första klassen.

Behandling av talområdet 1—20, därvid övningar för vinnande av färdighet särskilt böra avse tilläggning och fråndragning.

Några övningar i användning av mått: centimeter; vikter: hektogram; mynt: ören.

Andra klassen.

Behandling av talområdet 1—50, därvid övningar för vinnande av färdighet särskilt böra avse tilläggning och fråndragning.

Några övningar i användning av mått: centimeter, decimeter och meter, deciliter

männa bråk upptagas blott uppgifter, innehållande bråk med liten nämnare och med användning i det praktiska livet samt att därvid i multiplikations- och divisionsuppgifter multiplikator och divisor utgöras av hela tal.

Enkla tillämpningsuppgifter av praktisk innebörd.

Särskilda huvudräkningsövningar.

Förande av en enkel kassabok.

Geometrisk kurs omfattande utom redan genomgångna ytor och kroppar jämväl trianglar, förut icke genomgångna fyrsidningar samt cirklar ävensom sådana kroppar, som hava de behandlade ytorna till bas och mot basen vinkelräta sidor, och huvudsakligen avseende dessa storheters uppritning, beskrivning och mätning i förening med enkla praktiska beräkningar.

Tredje klassen.

De fyra räknesätten med högst tresiffriga hela tal jämte enkla tillämpningar, dock med den begränsningen, att multiplikator och divisor hämtas blott från talområdet 1—10 samt att endast ett räknesätt förekommer i varje uppgift.

Några särskilda huvudräkningsövningar.

Några övningar i mätning och vägning med användande av allmänast brukliga mått och vikter. Några särskilda övningar i sortförvandling.

Femte klassen.

De fyra räknesätten med hela tal jämte enkla tillämpningar, omfattande även uppgifter med mera än ett räknesätt.

Några särskilda huvudräkningsövningar.

Några särskilda övningar i sortförvandling.

Sjunde klassen.

Räkneuppgifter utgörande tillämpningar av vad som inhämtats i de föregående klasserna och valda med särskild hänsyn till det praktiska livets fordringar.

Anm. Vartannat år undervisas första, tredje, femte (och sjunde) klassen och vartannat år andra, fjärde och sjätte klassen på samma timmar i ämnet. De särskilda klasserna erhålla i regel olika uppgifter, varför läraren vid sin omedelbara undervisning, allt efter föreliggande behov, under kortare eller längre del av timmen i allmänhet sysselsätter sig med blott en klass, under det att de övriga klasserna räkna på egen hand. Detta bör dock icke hindra, att två klasser, om så skulle befinnas ändamålsenligt, erhålla gemensam undervisning.

och liter; vikter: hektogram och kilogram; mynt: ören och kronor.

Fjärde klassen.

De fyra räknesätten med högst fyrsiffriga hela tal jämte enkla tillämpningar, dock med den begränsningen, att multiplikator och divisor hämtas blott från talområdet 1—10 samt att i allmänhet endast ett räknesätt förekommer i varje uppgift.

Några särskilda huvudräkningsövningar.

Några övningar i mätning och vägning med användande av allmänast brukliga mått och vikter. Några särskilda övningar i sortförvandling.

Sjätte klassen.

Fortsatt övning i de fyra räknesätten med hela tal jämte tillämpningsuppgifter av praktisk innebörd.

Några särskilda huvudräkningsövningar.

Några särskilda övningar i sortförvandling. Kort översikt av förut genomgångna sorter.

ANVISNINGAR.

De anvisningar, som lämnats beträffande undervisningen i folkskolans huvudformer (sid. 67—69), tillämpas jämväl i görligaste mån vid undervisningen i undantagsformerna, varvid dock nödiga jämkningar måste företagas med hänsyn till kortare undervisningstid och begränsad lärokurs.

HEMBYGDSUNDERVISNING MED ARBETSÖVNINGAR.

MÅL.

Hembygdsundervisningen i folkskolans undantagsformer bör hava till syfte att, så långt den begränsade undervisningstiden medgiver, genom av barnen i deras omgivning gjorda iakttagelser och till dessa knutna enkla beskrivningar och berättelser samt lämpliga arbetsövningar för barnen förmedla övergången från hemmet till skolan, utveckla deras iakttagelseförmåga, ordna och vidga deras föreställningskrets och bereda dem tillfälle till någon övning i att på olika sätt giva uttryck åt sina föreställningar samt på samma gång i någon mån främja deras kännedom om hembygden, framför allt dess natur och arbetsliv.

Hembygdsundervisningen avser tillika att lämna en grundläggande undervisning i geografi och naturkunnighet samt i någon mån även i historia, varjämte i samband med hembygdsundervisningen ställda arbetsövningar äro ägnade att utgöra en förberedande undervisning i teckning och slöjd.

KURSFÖRDELNING.

FÖRSTA C-FORMEN (C1).

SJUKLASSIG ELLER SEXKASSIG SKOLA.

För att fylla sitt syfte måste hembygdsundervisningen hämta sitt innehåll från barnens omgivning, och planen för denna undervisning måste därför bliva väsentligen olika för olika skolor. Här angivas därför blott *exempel* på enheter, kring vilka undervisningen lämpligen kan samlas.

Första klassen.

Något om följande undervisningsenheter: Skolan. Trädgården om hösten. Hemmet. Lantgården. Handelsboden. Julen. Vintern. Våren. Sommaren.

Andra klassen.

Något om följande undervisningsenheter: Vår föda. Våra kläder. Våra bostäder; deras uppvärmning och belysning. Våra möbler och vårt husgeråd. Klockan (med tidsindelningen). Olika sätt att färdas. Djur- och växtliv om våren och sommaren.

Tredje och fjärde klassen.

För hembygden mest kännetecknande yt- och vattenförhållanden, väderleksförhållanden, arbetsliv och samfärdsel.

Ena året. Något om hembygdens yt- och vattenförhållanden och dess väderleksförhållanden samt i samband därmed iakttagelser och övningar i syfte att bibringa barnen förmåga att förstå och använda karta.

Något om vissa sidor av hembygdens arbetsliv, vilka icke behandlas i den andra årskursen.

Andra året. Något om hembygdens yt- och vattenförhållanden och dess väderleksförhållanden samt i samband därmed iakttagelser och övningar i syfte att bibringa barnen förmåga att förstå och använda karta.

Något om vissa sidor av hembygdens arbetsliv, vilka icke behandlats i den förra årskursen.

ANDRA C-FORMEN (C2).

SJUKLASSIG ELLER SEXKLASSIG SKOLA.

För att fylla sitt syfte måste hembygdsundervisningen hämta sitt innehåll från barnens omgivning, och planen för denna undervisning måste därför bliva väsentligen olika för olika skolor. Här angivas därför blott *exempel* på enheter, kring vilka undervisningen lämpligen kan samlas.

Första och andra klassen.

Ena året. Ett och annat om följande undervisningsenheter: Skolan. Trädgården om hösten. Hemmet. Lantgården. Handelsboden. Julen. Vintern. Våren. Sommaren.

Andra året. Ett och annat om följande undervisningsenheter: Skolan. Trädgården om hösten. Vår föda. Våra kläder. Våra bostäder; deras uppvärmning och belysning. Våra möbler och vårt husgeråd. Klockan (med tidsindelningen). Olika sätt att färdas. Djur- och växtliv om våren och sommaren.

Tredje och fjärde klassen.

Något om för hembygden mest kännetecknande yt- och vattenförhållanden, väderleksförhållanden, arbetsliv och samfärdsel.

Ena året. Ett och annat om det viktigaste av hembygdens yt- och vattenförhållanden och dess väderleksförhållanden samt i samband därmed iakttagelser och övningar i syfte att bibringa barnen förmåga att förstå och använda karta.

Ett och annat om vissa sidor av hembygdens arbetsliv, vilka icke behandlas i den andra årskursen.

Andra året. Ett och annat om det viktigaste av hembygdens yt- och vattenförhållanden och dess väderleksförhållanden samt i samband därmed iakttagelser och övningar i syfte att bibringa barnen förmåga att förstå och använda karta.

Ett och annat om vissa sidor av hembygdens arbetsliv, vilka icke behandlats i den förra årskursen.

TREDJE C-FORMEN (C3).

För denna skolform gäller i huvudsak samma kursfördelning som för andra C-formen.

FÖRSTA D-FORMEN (D1).

SJUKLASSIG ELLER SEXKLASSIG SKOLA.

För att fylla sitt syfte måste hembygdsundervisningen hämta sitt innehåll från barnens omgivning, och planen för denna undervisning måste därför bliva väsentligen olika för olika skolor. Här angivas därför blott *exempel* på enheter, kring vilka undervisningen lämpligen kan samlas.

Första klassen.

Skolan. Trädgården om hösten. Hemmet. Lantgården. Handelsboden. Julen. Vintern. Olika sätt att färdas. Våren. Sommaren.

Tredje klassen.

Skolan. Skoltomten. Det egna samhället. Yt- och vattenförhållanden i hembygden. Lantgården. Djur och växter under vintern; arbetet i skogen. Hembygdens näraste omgivning. Växter, djur och arbetsliv om våren och sommaren. I samband med undervisningen i övrigt övningar i syfte att bibringa barnen förmåga att förstå och använda karta.

Anm. Undervisningen sker gemensamt för första och tredje klassen, varvid dock de båda klassernas olika ståndpunkt och behov i möjligaste mån tillgodoses.

Andra klassen.

Vår föda. Våra kläder. Våra bostäder; deras uppvärmning och belysning. Våra möbler och vårt husgeråd. Klockan (med tidsindelningen). Djur- och växtliv om våren och sommaren.

Anm. Undervisningen om djur- och växtliv sker gemensamt med fjärde klassen.

ANDRA D-FORMEN (D2).

För denna skolform gäller i huvudsak samma kursfördelning som för andra C-formen.

TREDJE D-FORMEN (D3).**SJUKLASSIG ELLER SEXKLASSIG SKOLA.**

För att fylla sitt syfte måste hembygdsundervisningen hämta sitt innehåll från barnens omgivning, och planen för denna undervisning måste därför bli väsentligen olika för olika skolor. Här angivas därför blott *exempel* på enheter, kring vilka undervisningen lämpligen kan samlas.

Första klassen.

Ett och annat om följande undervisningsenheter: Skolan. Trädgården om hösten. Hemmet. Lantgården. Handelsboden. Julen. Vintern. Våren. Sommaren.

Anm. I undervisningen om djur och växter i hembygden deltagar även tredje klassen.

Andra klassen.

Ett och annat om för hembygden mest kännetecknande yt- och vattenförhållanden, väderleksförhållanden, växter och djur samt arbetsliv och i samband därmed några iakttagelser och övningar i syfte att bibringa barnen förmåga att förstå och använda karta.

Anm. I undervisningen om djur och växter i hembygden deltagar även fjärde klassen.

ANVISNINGAR.

De anvisningar, som lämnats beträffande undervisningen i folkskolans huvudformer (sid. 72—79), tillämpas jämväl i görligaste mån vid undervisningen i undantagsformerna, varvid dock nödiga jämkningar måste företagas med hänsyn till kortare undervisningstid och begränsad lärokurs.

GEOGRAFI OCH NATURKUNNIGHET.

MÅL.

Geografi.

Undervisningen i geografi i folkskolans undantagsformer bör hava till uppgift att, i den utsträckning den begränsade undervisningstiden medgiver, i sammanhang med utbildandet av barnens förmåga att använda karta meddela dem någon kunskap i fäderneslandets geografi samt göra dem något bekanta med de viktigaste grunddragen av det övriga Europas och av de främmande världsdelarnas geografi, dock med huvuduppgift att lära dem känna fäderneslandets natur och därav betingade näringsförhållanden.

Naturkunnighet.

Undervisningen i naturkunnighet i folkskolans undantagsformer bör hava till uppgift att, i den utsträckning den begränsade undervisningstiden medgiver, bibringa barnen en så långt möjligt på egna iakttagelser grundad, för det praktiska livet värdefull kunskap om naturen med särskild vikt lagd på att lära dem känna något om villkoren för människans liv och för hälsans bevarande.

KURSFÖRDELNING.

FÖRSTA C-FORMEN (C1).

SJUKLASSIG SKOLA.

Geografi.

Första och andra klassen.

Geografiundervisningen förberedes i dessa klasser genom hembygdsundervisningen.

Tredje och fjärde klassen.

Sverige: något av det viktigaste om de olika landskapen.

Ena året. Ett antal av de svenska landskapen: något av det viktigaste om deras yt- och vattenförhållanden, naturtillgångar, klimat, växt- och djurvärld, arbetsliv och samfärdsel; de viktigaste orterna.

Andra året. De förut icke behandlade svenska landskapen: något av det viktigaste om deras yt- och vattenförhållanden, naturtillgångar, klimat, växt- och djurvärld, arbetsliv och samfärdsel; de viktigaste orterna.

Femte, sjätte och sjunde klassen.

Något om de viktigaste av de länder i det övriga Europa och i de främmande världsdelarna, som det är av särskilt intresse för vårt folk att lära känna.

Några viktiga drag av fäderneslandets geografi.

Ena året. Något av det viktigaste om Nordeuropa och Östeuropa med hänsyn framför allt till sådana länder, som det är av särskilt intresse för vårt folk att lära känna.

Några viktiga drag av fäderneslandets geografi med hänsyn till dess natur och i samband därmed anknytningar till hembygdens förhållanden.

Andra året. Något om de viktigaste av de länder i Mellaneuropa och Sydeuropa, som det är av särskilt intresse för vårt folk att lära känna.

Några viktiga drag av fäderneslandets geografi med hänsyn till naturtillgångar och näringar samt i samband därmed anknytningar till hembygdens förhållanden.

Tredje året. Något om de främmande världsdelarnas viktigaste områden.

Några viktiga drag av fäderneslandets geografi med hänsyn till handel och samfärdsel samt indelning och viktigaste orter och i samband därmed anknytningar till hembygdens förhållanden.

Naturkunnighet.

Första och andra klassen.

I dessa klasser ingår i hembygdsundervisningen en första enkel undervisning om människokroppen samt en grundläggande undervisning om hembygdens natur, framför allt dess djur och växter.

Tredje och fjärde klassen.

Märkligare svenska djur och växter samt berg- och jordarter.

Det enklaste om växternas blomning samt om deras frukter och frön.

Ena året. Några av de förnämsta i hembygden förekommande djur och växter samt berg- och jordarter, som icke upptagas i andra årskursen, och dessutom de märkligaste av de djur och växter samt berg- och jordarter, som äro kännetecknande för de vid geografiundervisningen samtidigt behandlade svenska landskapen.

Det enklaste om växternas blomning.

Andra året. Några av de förnämsta i hembygden förekommande djur och växter samt berg- och jordarter, som icke upptagits i den förra årskursen, och dessutom de märkligaste av de djur och växter samt berg- och jordarter, som äro kännetecknande för de vid geografiundervisningen samtidigt behandlade svenska landskapen.

Det enklaste om växternas frukter och frön.

Femte, sjätte och sjunde klassen.

Några märkliga utländska djur och växter.

Djurrikets förnämsta huvudgrupper.

Något av det enklaste om växternas näringsliv.

Det viktigaste om människokroppens byggnad och livsförrättningar samt i samband därmed det nödvändigaste av hälsoläran.

Några få sådana fysiska och kemiska företeelser, som äro särskilt ägnade att förklara innehållet i andra delar av kursen eller i övrigt äro av synnerlig betydelse.

Ena året. Några av de märkligaste djur och växter, som äro kännetecknande för de områden, som tillhöra årets kurs i geografi.

Något av det enklaste om växternas näringsliv med särskild hänsyn till rotens och bladens förrättningar och med tillämpning på i trakten vanligast odlade växter. Något av det enklaste om kroppars utvidgning genom värme, om smältning och stelning, kokning, avdunstning och förtätning, om vattnets kretslopp, om lösning samt om förbränning, allt grundat på enkla försök.

Andra året. Några av de märkligaste djur och växter, som äro kännetecknande för de områden, som tillhöra årets kurs i geografi.

Det viktigaste om människokroppens byggnad och i samband därmed det nödvändigaste av hälsoläran, upptagande det enklaste om renlighet i allmänhet, hudens och munhålans vård, frisk luft, föda, kroppsrörelse, arbete, vila och sömn, om smitta och skydd däremot samt om njutningsmedlens faror för hälsan.

Tredje året. Några av de märkligaste djur och växter, som äro kännetecknande för de områden, som tillhöra årets kurs i geografi.

Djurrikets förnämsta huvudgrupper i samband med återblick på djur, som tidigare förekommit i undervisningen.

Något av det enklaste om ångan och vattnet som drivkraft samt om elektriciteten och dess viktigaste praktiska användningar.

Anm. Angående den ordningsföljd, vari de olika kursmomenten inom de särskilda klasserna böra inträda i undervisningen, se anv. 2, sid. 93—94.

SEXKLASSIG SKOLA.

Geografi.

Första och andra klassen.

Se kursfördelningen för sjukklassig skola.

Tredje och fjärde klassen.

Samma kursfördelning som i motsvarande klasser av sjukklassig skola.

Femte och sjätte klassen.

Något om de viktigaste av de länder i det övriga Europa och i de främmande världsdelarna, som det är av särskilt intresse för vårt folk att lära känna.

Några viktiga drag av fäderneslandets geografi.

Ena året. Något om de viktigaste av de länder i Nord-, Öst- och Mellaneuropa, som det är av särskilt intresse för vårt folk att lära känna.

Några viktiga drag av fäderneslandets geografi med hänsyn till natur och näringar och i samband därmed anknytningar till hembygdens förhållanden.

Andra året. Något om de viktigaste av de områden i Sydeuropa och i de främmande världsdelarna, som det är av särskilt intresse för vårt folk att lära känna.

Några viktiga drag av fäderneslandets geografi med hänsyn till handel och samfärd-sel samt viktigaste orter och i samband därmed anknytningar till hembygdens förhållanden.

Naturkunnighet.

Första och andra klassen.

Se kursfördelningen för sjukklassig skola.

Tredje och fjärde klassen.

Samma kursfördelning som i motsvarande klasser av sjukklassig skola.

Femte och sjätte klassen.

Några märkliga utländska djur och växter.

Djurrikets förnämsta huvudgrupper.

Något av det enklaste om växternas näringsliv.

Det viktigaste om människokroppens byggnad och livsförrättningar samt i samband därmed det nödvändigaste av hälsoläran.

En och annan av sådana fysiska och kemiska företeelser, som äro särskilt ägnade att förklara innehållet i andra delar av kursen eller i övrigt äro av synnerlig betydelse.

Ena året. Några av de märkligaste djur och växter, som äro kännetecknande för de områden, som tillhöra årets kurs i geografi.

Något av det enklaste om växternas näringsliv med särskild hänsyn till rotens och bladens förrättningar och med tillämpning på i trakten vanligast odlade växter.

Något av det enklaste om smältning och stelning, kokning, avdunstning och förtätning, om vattnets kretslopp, om lösning och om förbränning samt om elektriciteten och dess allra viktigaste praktiska användningar, allt grundat på enkla försök.

Andra året. Några av de märkligaste djur och växter, som äro kännetecknande för de områden, som tillhöra årets kurs i geografi.

Djurrikets förnämsta huvudgrupper i samband med återblick på djur, som tidigare förekommit i undervisningen.

Det viktigaste om människokroppens byggnad och livsförrättningar och i samband därmed det nödvändigaste av hälsoläran, upptagande det enklaste om renlighet i allmänhet, hudens och munhålan's vård, frisk luft, föda, kroppsrörelse, arbete, vila och sömn, om smitta och skydd däremot samt om njutningsmedlens faror för hälsan.

Anm. Angående den ordningsföljd, vari de olika kursmomenten inom de särskilda klasserna böra inträda i undervisningen, se anv. 2, sid. 93—94.

ANDRA C-FORMEN (C2).

SJUKKLASSIG SKOLA.

Geografi.

Första och andra klassen.

Geografiundervisningen förberedes i dessa klasser genom hembygdsundervisningen.

Tredje och fjärde klassen.

Sverige: ett och annat av det viktigaste om de svenska landskapen.

Ena året. Ett antal av de svenska landskapen: ett och annat av det viktigaste om deras yt- och vattenförhållanden, naturtillgångar, klimat, växt- och djurvärld, arbetsliv och samfärdsel; de allra viktigaste orterna.

Andra året. De förut icke behandlade svenska landskapen: ett och annat av det viktigaste om deras yt- och vattenförhållanden, naturtillgångar, klimat, växt- och djurvärld, arbetsliv och samfärdsel; de allra viktigaste orterna.

Femte, sjätte och sjunde klassen.

Ett och annat om de viktigaste av de länder i det övriga Europa och i de främmande världsdelarna, som det är av särskilt intresse för vårt folk att lära känna.

Några viktigare drag av fäderneslandets geografi.

Ena året. Ett och annat av det viktigaste om Nordeuropa och Östeuropa med hänsyn framför allt till sådana länder, som det är av särskilt intresse för vårt folk att lära känna.

Några viktigare drag av fäderneslandets geografi med hänsyn till dess natur och i samband därmed anknytningar till hembygdens förhållanden.

Andra året. Ett och annat om de viktigaste av de länder i Mellaneuropa och Syd-europa, som det är av särskilt intresse för vårt folk att lära känna.

Några viktigare drag av fäderneslandets geografi med hänsyn till naturtillgångar och näringar samt i samband därmed anknytningar till hembygdens förhållanden.

Tredje året. Ett och annat om de främmande världsdelarnas allra viktigaste områden.

Några viktigare drag av fäderneslandets geografi med hänsyn till handel, samfärdsel och viktigaste orter och i samband därmed anknytningar till hembygdens förhållanden.

Naturkunnighet.*Första och andra klassen.*

I dessa klasser ingår i hembygdsundervisningen en första enkel undervisning om människokroppen samt en grundläggande undervisning om hembygdens natur, framför allt dess djur och växter.

Tredje och fjärde klassen.

Några märkligare svenska djur och växter samt berg- och jordarter.

Ett och annat av det enklaste om växternas blomning samt om deras frukter och frön.

Ena året. Några av de förnämsta i hembygden förekommande djur och växter samt berg- och jordarter, som icke upptagas i den andra årskursen, och dessutom några av de märkligaste djur och växter, som äro kännetecknande för de vid geografiundervisningen samtidigt behandlade svenska landskapen.

Ett och annat av det enklaste om växternas blomning.

Andra året. Några av de förnämsta i hembygden förekommande djur och växter samt berg- och jordarter, som icke upptagits i den förra årskursen, och dessutom

några av de märkligaste djur och växter, som äro kännetecknande för de vid geografi-undervisningen samtidigt behandlade svenska landskapen.

Ett och annat av det enklaste om växternas frukter och frön.

Femte, sjätte och sjunde klassen.

Ett fåtal märkliga utländska djur och växter.

Något om djurrikets förnämsta huvudgrupper.

Ett och annat av det enklaste om växternas näringsliv.

Något av det viktigaste om människokroppens byggnad och livsförrättningar samt i samband därmed det nödvändigaste av hälsoläran.

En och annan av sådana fysiska och kemiska företeelser, som äro särskilt ägnade att förklara innehållet i andra delar av kursen eller i övrigt äro av synnerlig betydelse.

Ena året. Några få av de märkligaste djur och växter, som äro kännetecknande för de områden, som tillhöra årets kurs i geografi.

Ett och annat av det enklaste om växternas näringsliv med hänsyn till rotens och bladens förrättningar och med tillämpning på i trakten vanligast odlade växter.

Ett och annat av det enklaste om smältning och stelning, kokning, avdunstning och förtätning, om vattnets kretslopp, om lösning samt om förbränning, allt grundat på enkla försök.

Andra året. Några få av de märkligaste djur och växter, som äro kännetecknande för de områden, som tillhöra årets kurs i geografi.

Något av det viktigaste om människokroppens byggnad och livsförrättningar samt i samband därmed det nödvändigaste av hälsoläran upptagande det enklaste om renlighet i allmänhet, hudens och munhålans vård, frisk luft, föda, kroppsrörelse, arbete, vila och sömn, om smitta och skydd däremot samt om njutningsmedlens faror för hälsan.

Tredje året. Några av de märkligaste djur och växter, som äro kännetecknande för de områden, som tillhöra årets kurs i geografi.

Något om djurrikets förnämsta huvudgrupper med återblick på djur, som tidigare förekommit i undervisningen.

Ett och annat av det enklaste om ångan och vattnet som drivkraft samt om elektriciteten och dess allra viktigaste praktiska användningar.

Anm. Angående den ordningsföljd, vari de olika kursmomenten inom de särskilda klasserna böra inträda i undervisningen, se anv. 2, sid. 93—94.

SEXKLASSIG SKOLA.

Geografi.

Första och andra klassen.

Se kursfördelningen för sjukklassig skola.

Tredje och fjärde klassen.

Samma kursfördelning som i motsvarande klasser av sjukklassig skola.

Femte och sjätte klassen.

Ett och annat om de viktigaste av de länder i det övriga Europa och i de främmande världsdelarna, som det är av särskilt intresse för vårt folk att lära känna.

Några viktigare drag av fäderneslandets geografi med hänsyn till natur, näringar, samfärdsel och viktigaste orter.

Ena året. Ett och annat om de viktigaste av de länder i Nord-, Öst- och Mellan-europa, som det är särskilt intresse för vårt folk att lära känna.

Några viktigare drag av fäderneslandets geografi med hänsyn till natur och näringar samt i samband därmed anknytningar till hembygdens förhållanden.

Andra året. Ett och annat om de viktigaste av de områden i Sydeuropa och i de främmande världsdelarna, som det är särskilt intresse för vårt folk att lära känna.

Några viktigare drag av fäderneslandets geografi med hänsyn till handel och samfärdsel samt viktigaste orter och i samband därmed anknytningar till hembygdens förhållanden.

Naturkunnighet.

Första och andra klassen.

Se kursfördelningen för sjukklassig skola.

Tredje och fjärde klassen.

Samma kursfördelning som i motsvarande klasser av sjukklassig skola.

Femte och sjätte klassen.

Några få märkliga utländska djur och växter.

Ett och annat om djurrikets förnämsta huvudgrupper.

Ett och annat av det enklaste om växternas näringsliv.

Något av det viktigaste om människokroppens byggnad och livsförrättningar samt i samband därmed det nödvändigaste av hälsoläran.

En och annan av sådana fysiska och kemiska företeelser, som äro särskilt ägnade att förklara innehållet i andra delar av kursen.

Ena året. Några få av de märkligaste djur och växter, som äro kännetecknande för de områden, vilka tillhöra årets kurs i geografi.

Ett och annat av det enklaste om växternas näringsliv med hänsyn till rotens och bladens förrättningar och med tillämpning på i trakten vanligast odlade växter.

Något av det enklaste om smältning och stelning, kokning, avdunstning och förtätning, om vattnets kretslopp, om lösning och om förbränning, allt grundat på enkla försök.

Andra året. Några få av de märkligaste djur och växter, som äro kännetecknande för de områden, vilka tillhöra årets kurs i geografi.

Ett och annat om djurrikets förnämsta huvudgrupper i samband med återblick på djur, som tidigare förekommit i undervisningen.

Något av det viktigaste om människokroppens byggnad och livsförrättningar samt i samband därmed det nödvändigaste av hälsoläran upptagande det enklaste om renlighet i allmänhet, hudens och munhålans vård, frisk luft, föda, kroppsrörelse, arbete, vila och sömn, om smitta och skydd däremot samt om njutningsmedlens faror för hälsan.

Anm. Angående den ordningsföljd, vari de olika kursmomenten inom de särskilda klasserna inträda i undervisningen, se anv. 2, sid. 93—94.

TREDJE C-FORMEN (C3).

För denna skolform tillämpas i huvudsak samma kursfördelning som för andra C-formen.

FÖRSTA D-FORMEN (D1).**SJUKLASSIG ELLER SEXKLASSIG SKOLA.****Geografi.***Första och andra klassen.*

Geografiundervisningen förberedes genom hembygdsundervisningen.

Tredje klassen.

Även i tredje klassen förberedes undervisningen i geografi genom hembygdsundervisningen, som särskilt i denna klass har till syfte att göra barnen förtrogna med hembygdens yt- och vattenförhållanden, dess väderleksförhållanden, jordmån och arbetsliv samt att lära dem förstå och använda karta.

Fjärde klassen.

Sverige: de svenska landskapen, deras yt- och vattenförhållanden, naturtillgångar, klimat, växt- och djurvärld, arbetsliv och samfärdsel samt viktigaste orter.

Femte (och sjunde) klassen.

Det övriga Europas viktigaste länder samt något om de främmande världsdelarna med hänsyn framför allt till sådana områden, som det kan vara av särskilt intresse för vårt folk att lära känna.

Sjätte klassen.

Sverige: de svenska landskapen, deras yt- och vattenförhållanden, naturtillgångar, klimat, växt- och djurvärld, arbetsliv och samfärdsel samt viktigaste orter med särskild hänsyn fäst på fäderneslandet som en enhet.

Anm. Undervisningen sker gemensamt för fjärde och sjätte klassen.

Naturkunnighet.*Första och andra klassen.*

Naturkunnighetsundervisningen förberedes genom hembygdsundervisningen, vari ingår en första enkel undervisning om människokroppen samt en grundläggande undervisning om hembygdens natur, framför allt dess djur och växter.

Tredje klassen.

Även i tredje klassen förberedes undervisningen i naturkunnighet genom hembygdsundervisningen, vilken för denna klass bör upptaga en något mera ingående undervisning särskilt om hembygdens djur och växter.

Fjärde klassen.

Viktigare svenska djur och växter samt berg- och jordarter, vilka icke blivit behandlade vid hembygdsundervisningen, med särskilt avseende fäst, där så lämpligen kan ske, vid vad som därutinnan är kännetecknande för olika delar av landet.

Något om växternas blomning samt om deras frukter och frön.

Anm. Undervisningen om växternas blomning samt om deras frukter och frön sker gemensamt med andra klassen på timmar för hembygdsundervisningen. Viktigare djur och växter samt berg- och jordarter behandlas gemensamt för fjärde och sjätte klassen.

Femte (och sjunde) klassen.

Några viktigare utländska djur och växter, vilka äro kännetecknande för de områden, som tillhöra årets kurs i geografi.

Djurrikets förnämsta huvudgrupper i samband med återblick på djur, som tidigare förekommit i undervisningen.

Något om det enklaste av växternas näringsliv med särskild hänsyn till rotens och bladens förrättningar samt till groningen och med tillämpning på de odlade växterna och skogsträden.

Något av det enklaste om vätskors och gasers egenskaper, om kroppars utvidgning genom värme, om smältning och stelning, kokning, avdunstning och förtätning, om vattnets kretslopp, om lösning, om kemisk förening och sönderdelning samt om förbränning, allt grundat på enkla försök.

Anm. Angående den ordningsföljd, vari de olika kursmomenten inom de särskilda klasserna böra följa på varandra, se anv. 2, sid. 93—94.

ANDRA D-FORMEN (D2).

För denna skolform tillämpas i huvudsak samma kursfördelning som för andra C-formen.

TREDJE D-FORMEN (D3).

SIJKLASSIG ELLER SEXKLASSIG SKOLA.

Geografi.

Första och andra klassen.

Geografiundervisningen förberedes genom hembygdsundervisningen, som särskilt i andra klassen har till syfte att göra barnen något förtrogna med hembygdens yt- och vattenförhållanden, dess väderleksförhållanden, jordmån och arbetsliv samt att lära dem förstå och använda karta.

Sjätte klassen.

Viktigare svenska djur och växter; en och annan av de förnämsta naturliga växtfamiljerna.

Det viktigaste om människokroppens byggnad och livsförrättningar och i samband därmed hälsolära upptagande det enklaste om renlighet i allmänhet, hudens och munhålans vård, kläder, frisk luft, föda, kroppsrörelse, arbete, vila och sömn, om smitta och skydd däremot samt om njutningsmedlens faror för hälsan.

Något om de i ekonomiskt hänseende mest betydelsefulla husdjurens viktigaste organ och livsvillkor.

Något om ljudet och ljuset.

Tredje klassen.

Sverige: ett antal av de svenska landskapen: något av det viktigaste om deras yt- och vattenförhållanden, naturtillgångar, klimat, växt- och djurvärld, arbetsliv och samfärdsel; de allra viktigaste orterna.

Femte (och sjunde) klassen.

Sverige: ett antal av de svenska landskapen: det viktigaste om deras yt- och vattenförhållanden, naturtillgångar, klimat, växt- och djurvärld, arbetsliv och samfärdsel; de viktigaste orterna.

En och annan typisk bild från det övriga Europa.

Anm. Undervisningen sker gemensamt å ena sidan för tredje samt femte (och sjunde) klassen och å andra sidan för fjärde och sjätte klassen men bör för de högre klasserna upptaga mera krävande uppgifter, varvid på grundval av gjorda jämförelser hänsyn särskilt tages till fäderneslandet betraktat såsom en enhet.

Fjärde klassen.

Sverige: de förut icke behandlade svenska landskapen: något av det viktigaste om deras yt- och vattenförhållanden, naturtillgångar, klimat, växt- och djurvärld, arbetsliv och samfärdsel; de allra viktigaste orterna.

Sjätte klassen.

Sverige: de återstående svenska landskapen: det viktigaste om deras yt- och vattenförhållanden, naturtillgångar, klimat, växt- och djurvärld, arbetsliv och samfärdsel; de viktigaste orterna.

En och annan typisk bild från de främmande världsdelarna.

Naturkunnighet.*Första och andra klassen.*

Naturkunnighetsundervisningen förberedes genom hembygdsundervisningen, vari ingår en första enkel undervisning om människokroppen samt en grundläggande undervisning om hembygdens natur, framför allt dess djur och växter.

Tredje klassen.

Några viktiga djur och växter i hembygden.

Några av de märkligaste djur och växter, som äro kännetecknande för de vid geografiundervisningen samtidigt behandlade svenska landskapen.

Fjärde klassen.

Några viktiga djur och växter samt berg- och jordarter i hembygden. Något om växternas blomning samt om deras frukter och frön.

Några av de märkligaste djur och växter samt berg- och jordarter, som äro kännetecknande för de vid geografiundervisningen samtidigt behandlade svenska landskapen.

Anm. Den undervisning, som rör sig om hembygdens naturförhållanden, sker för tredje klassen gemensamt med första och för fjärde klassen gemensamt med andra klassen och förlägges till timmar för hembygdsundervisning. Däremot bör den naturkunnighetsundervisning, som avser växter och djur m. m. i de vid geografiundervisningen behandlade svenska landskapen, vara gemensam å ena sidan för tredje samt femte (och sjunde) och å andra sidan för fjärde samt sjätte klassen.

Femte (och sjunde) klassen.

Några av de märkligaste djur och växter, som äro kännetecknande för de vid geografiundervisningen samtidigt behandlade svenska landskapen.

Några få märkliga djur och växter, som tillhöra vid geografiundervisningen omtalade utländska områden.

Ett och annat av det enklaste om växternas näringsliv och som inledning därtill något av det enklaste om smältning och stelning, om kokning, avdunstning och förtätning, om lösning samt om förbränning, allt grundat på enkla försök.

Sjätte klassen.

Några av de märkligaste djur och växter, som äro kännetecknande för de vid geografiundervisningen samtidigt behandlade svenska landskapen.

Några få märkliga djur och växter, som tillhöra vid geografiundervisningen omtalade utländska områden.

Något om djurrikets förnämsta huvudgrupper.

Ett och annat av det viktigaste om människokroppens byggnad och livsförättningar samt i samband därmed det nödvändigaste av hälsoläran upptagande det enklaste om renlighet, frisk luft, föda, kroppsrörelse, arbete, vila och sömn, om smitta och skydd däremot samt om njutningsmedlens faror för hälsan.

Anm. Angående den ordningsföljd, vari de olika kursmomenten inom de särskilda klasserna böra inträda i undervisningen, se anv. 2, sid. 93—94.

ANVISNINGAR.

De anvisningar, som lämnats beträffande undervisningen i folkskolans huvudformer (sid. 93—100), tillämpas i görligaste mån jämväl vid undervisningen i undantagsformerna, varvid dock nödiga jämkningar måste företagas med hänsyn till kortare undervisningstid och begränsad lärokurs.

HISTORIA.**MÅL.**

Historieundervisningen i folkskolans undantagsformer bör hava till uppgift att, i den utsträckning den begränsade undervisningstiden sådant tillåter, giva barnen en efter deras ålder och utveckling avpassad framställning av vårt folks historia, att därvid giva dem någon kännedom om betydelsefulla personligheter, händelser och tidsföreteelser, som bidragit till kulturens höjande eller äro av större betydelse för förstående av vår egen tids samfundsliv och sociala förhållanden samt såmedelst hos barnen lägga grund för sund fosterlandskänsla och god samfundsanda.

KURSFÖRDELNING.

FÖRSTA C-FORMEN (C1).

SJUKLASSIG SKOLA.

Första och andra klassen.

Undervisningen i historia förberedes dels genom vissa av de berättelser, som ingå i kristendomsundervisningen eller meddelas i samband med undervisningen i modersmålet, dels särskilt genom hembygdsundervisningen.

Tredje och fjärde klassen.

Ett mindre urval berättelser och bilder från Sveriges äldsta tider, ur Nordens guda- och hjältesaga, ur vikingafärdernas, den första kristna tidens, folkungarnas och början av unionstidens historia.

Ena året. Ett fåtal för båda årskurserna gemensamma berättelser och bilder, som äro särskilt ägnade att fasthålla sammanhanget och att belysa de olika tidsskedena, och dessutom enbart för året ett antal andra berättelser och bilder, vilka låta anknyta sig till de gemensamma och som icke ingå i den andra årskursen.

Andra året. De för båda årskurserna gemensamma berättelserna och bilderna och dessutom enbart för året ett antal andra berättelser och bilder, vilka låta anknyta sig till de gemensamma och som icke ingå i den förra årskursen.

Femte, sjätte och sjunde klassen.

Ett mindre urval berättelser och bilder ur vårt folks historia under unionsbrytningarnas, Gustav Vasas och hans söners, Gustav II Adolfs och hans båda närmaste efterträdare samt Karl XI:s och Karls XII:s tid, ur frihetstidens och gustavianska tidens historia och från det nya statskicketens tid.

Ena året. Ett fåtal för alla tre årskurserna gemensamma berättelser och bilder, som äro särskilt ägnade att fasthålla sammanhanget och att belysa de olika tidsskedena, och dessutom enbart för året ett antal andra berättelser och bilder, vilka låta anknyta sig till de gemensamma och som icke ingå i de andra årskurserna.

Andra året. De för alla tre årskurserna gemensamma berättelserna och bilderna och dessutom enbart för året ett antal andra berättelser och bilder, vilka låta anknyta sig till de gemensamma och som icke ingå i de andra årskurserna.

Tredje året. De för alla tre årskurserna gemensamma berättelserna och bilderna och dessutom enbart för året ett antal andra berättelser och bilder, vilka låta anknyta sig till de gemensamma och som icke ingå i de andra årskurserna.

SEXKLASSIG SKOLA.

Första och andra klassen.

Se kursfördelningen för sjukklassig skola.

Tredje och fjärde klassen.

Ett mindre urval berättelser och bilder från Sveriges äldsta tider, ur Nordens guda- och hjältesaga, ur vikingafärdernas, den första kristna tidens, folkungarnas och unionstidens historia.

Ena året. Ett fåtal för båda årskurserna gemensamma berättelser och bilder, som äro särskilt ägnade att fasthålla sammanhanget och att belysa de olika tidskedena, och dessutom enbart för året ett antal andra berättelser och bilder, vilka låta anknyta sig till de gemensamma och som icke ingå i den andra årskursen.

Andra året. De för båda årskurserna gemensamma berättelserna och bilderna och dessutom enbart för året ett antal andra berättelser och bilder, vilka låta anknyta sig till de gemensamma och som icke ingå i den förra årskursen.

Femte och sjätte klassen.

Ett mindre urval berättelser och bilder ur vårt folks historia under Gustav Vasas och hans söners, Gustav II Adolfs och hans båda närmaste efterträdarens samt Karl XI:s och Karl XII:s tid, ur frihetstidens och gustavianska tidens historia och från det nya statsskickets tid.

Ena året. Ett fåtal för båda årskurserna gemensamma berättelser och bilder, som äro särskilt ägnade att fasthålla sammanhanget och att belysa de olika tidskedena, och dessutom enbart för året ett antal andra berättelser och bilder, vilka låta anknyta sig till de gemensamma och som icke ingå i den andra årskursen.

Andra året. De för båda årskurserna gemensamma berättelserna och bilderna och dessutom enbart för året ett antal andra berättelser och bilder, vilka låta anknyta sig till de gemensamma och som icke ingå i den förra årskursen.

ANDRA C-FORMEM (C2).**SJUKKLASSIG SKOLA.***Första och andra klassen.*

Undervisningen i historia förberedes dels genom vissa av de berättelser, som ingå i kristendomsundervisningen eller meddelas i samband med undervisningen i modersmålet, dels särskilt genom hembygdsundervisningen.

Tredje och fjärde klassen.

Ett mindre urval berättelser och bilder från Sveriges äldsta tider, ur Nordens guda- och hjältesaga, ur vikingafärdernas, den första kristna tidens, folkungarnas och början av unionstidens historia.

Ena året. Ett fåtal för båda årskurserna gemensamma berättelser och bilder, som äro särskilt ägnade att fasthålla sammanhanget och att belysa de olika tidskedena, och dessutom enbart för året ett antal andra berättelser och bilder, vilka låta anknyta sig till de gemensamma och som icke ingå i den andra årskursen.

Andra året. De för båda årskurserna gemensamma berättelserna och bilderna och dessutom enbart för året ett antal andra berättelser och bilder, vilka låta anknyta sig till de gemensamma och som icke ingå i den förra årskursen.

Femte, sjätte och sjunde klassen.

Ett mindre urval berättelser och bilder ur vårt folks historia under unionsbrytningarnas, Gustav Vasas och hans söners, Gustav II Adolfs och hans båda närmaste efterträdare samt Karl XI:s och Karl XII:s tid, ur frihetstidens och gustavianska tidens historia och från det nya statsskickets tid.

Ena året. Ett fåtal för alla tre årskurserna gemensamma berättelser och bilder, som äro särskilt ägnade att fasthålla sammanhanget och att belysa de olika tidsskedena, och dessutom enbart för året ett antal andra berättelser och bilder, vilka låta anknyta sig till de gemensamma och som icke ingå i de andra årskurserna.

Andra året. De för alla tre årskurserna gemensamma berättelserna och bilderna och dessutom enbart för året ett antal andra berättelser och bilder, vilka låta anknyta sig till de gemensamma och som icke ingå i de andra årskurserna.

Tredje året. De för alla tre årskurserna gemensamma berättelserna och bilderna och dessutom enbart för året ett antal andra berättelser och bilder, vilka låta anknyta sig till de gemensamma och som icke ingå i de andra årskurserna.

SEXKLASSIG SKOLA.*Första och andra klassen.*

Se kursfördelningen för sjukklassig skola.

Tredje och fjärde klassen.

Ett fåtal berättelser och bilder från Sveriges äldsta tider, ur Nordens guda- och hjältesaga, ur vikingafärdernas, den första kristna tidens, folkungarnas och unions-tidens historia.

Ena året. Några få för båda årskurserna gemensamma berättelser och bilder, som äro särskilt ägnade att fasthålla sammanhanget och att belysa de olika tidsskedena, och dessutom enbart för året ett antal andra berättelser och bilder, vilka låta anknyta sig till de gemensamma och som icke ingå i den andra årskursen.

Andra året. De för båda årskurserna gemensamma berättelserna och bilderna och dessutom enbart för året ett antal andra berättelser och bilder, vilka låta anknyta sig till de gemensamma och som icke ingå i den förra årskursen.

Femte och sjätte klassen.

Ett fåtal berättelser och bilder ur vårt folks historia under Gustav Vasas och hans söners, Gustav II Adolfs och hans båda närmaste efterträdare samt Karl XI:s och Karl XII:s tid, ur frihetstidens och gustavianska tidens historia samt från det nya statsskickets tid.

Ena året. Några få för båda årskurserna gemensamma berättelser och bilder, som äro särskilt ägnade att fasthålla sammanhanget och att belysa de olika tidsskedena, och dessutom enbart för året ett antal andra berättelser och bilder, vilka låta anknyta sig till de gemensamma och som icke ingå i den andra årskursen.

Andra året. De för båda årskurserna gemensamma berättelserna och bilderna och dessutom enbart för året ett antal andra berättelser och bilder, vilka låta anknyta sig till de gemensamma och som icke ingå i den förra årskursen.

TREDJE C-FORMEN (C3).

För denna skolform gäller i huvudsak samma kursfördelning som för andra C-formen.

FÖRSTA D-FORMEN (D1).**SJUKLASSIG ELLER SEXKLASSIG SKOLA.***Första och andra klassen.*

Undervisningen i historia förberedes dels genom vissa av de berättelser, som ingå i kristendomsundervisningen eller meddelas i samband med undervisningen i modersmålet, dels särskilt genom hembygdsundervisningen.

Tredje klassen.

Några enkla berättelser och bilder från Sveriges äldsta tider, ur Nordens guda- och hjältesaga, ur vikingafärdernas, den första kristna tidens, folkungarnas och unionstidens historia.

Fjärde klassen.

Några enkla berättelser och bilder ur vårt folks historia under Gustav Vasas och hans söners, Gustav II Adolfs och hans båda närmaste efterträdares samt Karl XI:s och Karl XII:s tid, ur frihetstidens och gustavianska tidens historia samt från det nya statskicketets tid.

Femte (och sjunde) klassen.

Enkla berättelser och bilder från Sveriges äldsta tider, ur Nordens guda- och hjältesaga, ur vikingafärdernas, den första kristna tidens, folkungarnas och unions-tidens historia.

Sjätte klassen.

Enkla berättelser och bilder ur vårt folks historia under Gustav Vasas och hans söners, Gustav II Adolfs och hans båda närmaste efterträdares samt Karl XI:s och Karl XII:s tid, ur frihetstidens och gustavianska tidens historia samt från det nya statskicketets tid.

Anm. Undervisningen är gemensam å ena sidan för tredje och femte samt, där sådan förekommer, sjunde klassen och å andra sidan för fjärde och sjätte klassen. Urvalet av berättelser och bilder innefattar dels samma stycken för de sålunda gemensamt undervisade klasserna, dels särskilt för de högre klasserna andra stycken, som ställa något större krav på barnens utveckling.

ANDRA D-FORMEN (D2).

För denna skolform gäller i huvudsak samma kursfördelning som för andra C-formen.

TREDJE D-FORMEN (D3).**SJUKLASSIG ELLER SEXKLASSIG SKOLA.***Första och andra klassen.*

Undervisningen i historia förberedes dels genom vissa av de berättelser, som ingå i kristendomsundervisningen eller meddelas i samband med undervisningen i modersmålet, dels särskilt genom hembygdsundervisningen.

Tredje klassen.

Några få enkla berättelser och bilder från Sveriges äldsta tider, ur Nordens guda- och hjältesaga, ur vikingafärdernas, den första kristna tidens, folkungarnas och unionstidens historia.

Femte (och sjunde) klassen.

Ett mindre urval enkla berättelser och bilder från Sveriges äldsta tider, ur Nordens guda- och hjältesaga, ur vikingafärdernas, den första kristna tidens, folkungarnas och unionstidens historia.

Fjärde klassen.

Några få enkla berättelser och bilder ur vårt folks historia under Gustav Vasas och hans söners, Gustav II Adolfs och hans båda närmaste efterträdare samt Karl XI:s och Karl XII:s tid, ur frihetstidens och gustavianska tidens historia samt från det nya statsskickets tid.

Sjätte klassen.

Ett mindre urval enkla berättelser och bilder ur vårt folks historia under Gustav Vasas och hans söners, Gustav II Adolfs och hans båda närmaste efterträdare samt Karl XI:s och Karl XII:s tid, ur frihetstidens och gustavianska tidens historia samt från det nya statsskickets tid.

Anm. Undervisningen är gemensam å ena sidan för tredje och femte samt, där sådan förekommer, sjunde klassen och å andra sidan för fjärde och sjätte klassen. Urvalet av berättelser och bilder innefattar dels samma stycken för de sålunda gemensamt undervisade klasserna, dels särskilt för de högre klasserna andra stycken, som ställa något större krav på barnens utveckling.

ANVISNINGAR.

De anvisningar, som lämnats beträffande undervisningen i folkskolans huvudformer (sid. 106—109), tillämpas i görligaste mån jämväl vid undervisningen i undantagsformerna, varvid dock nödiga jämkningar måste företagas med hänsyn till kortare undervisningstid och begränsad lärokurs.

TECKNING.**MÅL.**

Teckningsundervisningen i folkskolans undantagsformer bör hava till uppgift att, i den utsträckning den begränsade undervisningstiden medger, på samma gång den övar barnens iakttagelseförmåga och utvecklar deras skönhetssinne, giva dem någon övning att i bild återgiva enkla föremål.

KURSFÖRDELNING.**FÖRSTA C-FORMEN (C1).****SJUKLASSIG SKOLA.***Första och andra klassen.*

Teckning ingår i de arbetsövningar, som förekomma i samband med hembygdsundervisningen.

Tredje och fjärde klassen.

Teckning under de arbetsövningar, som förekomma i samband med hembygdsundervisningen;

teckning efter lärarens företeckning samt ur minnet i anslutning till årets undervisning i övrigt och till barnens liv utanför skolan; lättare färgläggning i samband med teckningsövningarna.

Anm. Uppgifterna för de båda klasserna hava i allmänhet samma innehåll, men i fråga om utförandet ställas större krav på den högre klassen än på den lägre.

Femte och sjätte klassen.

Någon enkel profilteckning efter naturföremål och industriella föremål ävensom teckning efter lärarens företeckning samt ur minnet, allt i möjligast nära anslutning till årets undervisning i övrigt och till barnens liv utanför skolan; lättare färgläggning i samband med teckningsövningarna.

Anm. Vid teckning efter företeckning och ur minnet erhålla de båda klasserna uppgifter med samma innehåll men med olika krav i fråga om utförandet; vid profilteckning däremot givas i regel olika uppgifter, men även vid denna teckning böra dock klasserna erhålla gemensam undervisning, då så lämpar sig.

Sjunde klassen.

För gossar: någon övning i uppgörande av enkla arbetsritningar huvudsakligen efter slöjdföremål.

För flickor: profilteckning efter naturföremål samt efter några enkla slöjdalster och allmogemönster; lättare färgläggning i samband med teckningsövningarna.

Anm. Sjunde klassen undervisas i teckning under samma timmar som femte och sjätte klassen men erhåller i regel särskilda uppgifter.

SEXKLASSIG SKOLA.*Första—sjätte klassen.*

Samma kursfördelning som i motsvarande klasser av sjukklassig skola.

ANDRA C-FORMEN (C2).**SJUKLASSIG SKOLA.***Första och andra klassen.*

Teckning ingår i de arbetsövningar, som förekomma i samband med hembygdsundervisningen.

Tredje och fjärde klassen.

Teckning under de arbetsövningar, som förekomma i samband med hembygdsundervisningen;

någon teckning efter lärarens företeckning och ur minnet i anslutning till årets undervisning i övrigt och till barnens liv utanför skolan; lättare färgläggning i samband med teckningsövningarna.

Femte, sjätte och sjunde klassen.

Någon teckning efter lärarens företeckning och ur minnet ävensom någon övning i enkel profilteckning efter naturföremål och industriella föremål, allt i närmast möjliga anslutning till årets undervisning i övrigt och till barnens liv utanför skolan; lättare färgläggning i samband med teckningsövningarna.

Anm. Samtliga klasser på folkskolestadiet undervisas i teckning under samma timmar. I allmänhet erhålla tredje och fjärde klassen å ena sidan samt de övriga klasserna å den andra uppgifter med samma innehåll. I fråga om själva arbetet böra däremot, så långt som möjligt, ställas större krav på en högre klass än på en lägre. Vid den profilteckning, som i någon mån tänkes ingå i kursen för femte, sjätte och sjunde klassen, böra klasserna hållas mera skilda, men även i detta fall bör gemensam undervisning, så långt ske kan, förekomma.

SEXKLASSIG SKOLA.*Första—sjätte klassen.*

Samma kursfördelning som för motsvarande klasser av sjukklassig skola.

TREDJE C-FORMEN (C3).

För denna skolform tillämpas i huvudsak samma kursfördelning som för andra C-formen.

FÖRSTA D-FORMEN (D1).**SJUKKLASSIG ELLER SEXKLASSIG SKOLA.***Första och andra klassen.*

Teckning ingår i de arbetsövningar, som förekomma i samband med hembygdsundervisningen.

Tredje klassen.

Även i tredje klassen förberedes teckningsundervisningen genom arbetsövningar, vilka i denna klass huvudsakligen böra utgöras av teckning av föremål, som omtalats vid hembygdsundervisningen.

Femte (och sjunde) klassen.

Teckning efter lärarens företeckning och ur minnet samt någon övning i enkel pro-

Fjärde klassen.

Teckning efter lärarens företeckning och ur minnet i anslutning till årets undervisning i övrigt och till barnens liv utanför skolan; lätta färglägningsövningar i samband med teckningsövningarna.

Sjätte klassen.

Teckning efter lärarens företeckning och ur minnet samt någon övning i enkel pro-

filteckning efter naturföremål och industriella föremål, allt i närmaste anslutning till årets undervisning i övrigt och till barnens liv utanför skolan; lätta färgläggningsövningar i samband med teckningsövningarna.

filteckning efter naturföremål och industriella föremål, allt i närmaste anslutning till årets undervisning i övrigt och till barnens liv utanför skolan; lätta färgläggningsövningar i samband med teckningsövningarna.

Anm. Vartannat år kommer läraren att på samma timmar meddela omedelbar undervisning åt såväl första och tredje klassen i arbetsövningar som åt femte (och sjunde) klassen i teckning och vartannat år att på samma timmar lämna omedelbar undervisning åt såväl andra klassen i arbetsövningar som åt fjärde och sjätte klassen i teckning. Tyst övning i teckning, medan läraren lämnar omedelbar undervisning i annat ämne, kan allt efter omständigheterna förekomma för en klass ensamt eller för två klasser samtidigt. De klasser, som undervisas gemensamt, böra, så långt deras olika utvecklingsståndpunkt medgiver, erhålla uppgifter med samma innehåll. I fråga om själva arbetet böra dock, så långt möjligt, större krav ställas på en högre klass än på en lägre. Särskilt då profildeckning förekommer, böra klasserna hållas skilda.

ANDRA D-FORMEN (D2).

För denna skolform tillämpas i huvudsak samma kursfördelning som för andra C-formen.

TREDJE D-FORMEN (D3).

SJUKLASSIG ELLER SEXKLASSIG SKOLA.

Första och andra klassen.

Teckning ingår i de arbetsövningar, som förekomma i samband med hembygdsundervisningen.

Tredje klassen.

Någon teckning efter lärarens företeckning och ur minnet i närmaste anslutning till årets undervisning i övrigt och barnens liv utanför skolan; lätta färgläggningsövningar i samband med teckningsövningarna.

Fjärde klassen.

Någon teckning efter lärarens företeckning och ur minnet i närmaste anslutning till årets undervisning i övrigt och barnens liv utanför skolan; lätta färgläggningsövningar i samband med teckningsövningarna.

Femte (och sjunde) klassen.

Någon teckning efter lärarens företeckning och ur minnet samt någon övning i enkel profildeckning efter ett och annat naturföremål, allt i närmaste anslutning till årets undervisning i övrigt och till barnens liv utanför skolan; lätta färgläggningsövningar i samband med teckningsövningarna.

Sjätte klassen.

Någon teckning efter lärarens företeckning och ur minnet samt någon övning i enkel profildeckning efter ett och annat naturföremål, allt i närmaste anslutning till årets undervisning i övrigt och till barnens liv utanför skolan; lätta färgläggningsövningar i samband med teckningsövningarna.

Anm. Vartannat år kommer läraren att på samma timmar meddela omedelbar undervisning åt såväl första klassen i arbetsövningar som åt tredje, femte (och sjunde) klassen i teckning och vartannat år att på samma timmar lämna omedelbar undervisning åt såväl andra klassen i arbetsövningar som åt fjärde och sjätte klassen i teckning. Tyst övning, medan läraren lämnar omedelbar undervisning i annat ämne, kan allt efter omständigheterna förekomma för en klass ensamt eller för två klasser samtidigt. De klasser, som undervisas gemensamt, böra, så långt deras olika utvecklingsståndpunkt medgiver, erhålla uppgifter med samma innehåll. I fråga om själva arbetet böra dock, så långt möjligt, större krav ställas på en högre klass än på en lägre. Särskilt då profilteckning förekommer, böra klasserna hållas skilda.

ANVISNINGAR.

De anvisningar, som lämnats beträffande undervisningen i folkskolans huvudformer (sid. 115—118), tillämpas i görligaste mån jämväl vid undervisningen i undantagsformerna, varvid dock nödiga jämkningar måste företagas med hänsyn till kortare undervisningstid och begränsad lärokurs.

SÅNG.

MÅL.

Sångundervisningen i folkskolans undantagsformer bör hava till syfte att väcka håg för sång samt att, så långt den begränsade undervisningstiden medgiver, bilda rösten och det musikaliska gehöret samt tillföra barnen ett förråd av sånger och psalmer att sjunga inom och utom skolan.

KURSFÖRDELNING.

FÖRSTA C-FORMEN (C1).

SJUKLASSIG SKOLA.

Första klassen.

Ett mindre antal lätta barnvisor samt en och annan av sådana lättare psalmer, som lämpa sig för morgon- och aftonbönerna i skolan eller som ingå i årets kurs i kristendomskunskap, i båda fallen med melodier, som röra sig huvudsakligen inom ettstrukna oktaven; i samband härmed några enkla övningar för vinnande av god tonbildning.

Andra klassen.

Ett mindre antal lätta barnvisor samt en och annan av sådana lättare psalmer, som lämpa sig för morgon- och aftonbönerna i skolan eller som ingå i årets kurs i kristendomskunskap, i båda fallen med melodier, som röra sig huvudsakligen inom ettstrukna oktaven; i samband härmed några enkla övningar för vinnande av god tonbildning.

Tredje och fjärde klassen.

Några lätta sånger, lämpade efter barnens ålder, särskilt sådana, som beröra hemmet, hembygden och fosterlandet, jämte några lättare psalmer, som lämpa sig för morgon- och aftonbönerna i skolan eller som ingå i kursen i kristendoms-kunskap; i samband härmed några enkla tonbildningsövningar samt en och annan rytmisk övning.

Anm. Av sånger och psalmer sjunges en och annan varje år, men i regel göres urvalet olika.

Femte, sjätte och sjunde klassen.

Några lätta sånger, särskilt fosterländska sånger och folkvisor, jämte några lättare psalmer, företrädesvis sådana som ingå i kursen i kristendoms-kunskap, ävensom några av de viktigaste delarna av musiken till svenska mässan; i samband härmed några enkla tonbildningsövningar samt en och annan rytmisk övning.

Anm. Av sånger och psalmer sjunges en och annan varje år, men i regel göres urvalet olika.

SEXKLASSIG SKOLA.*Första—sjätte klassen.*

Samma kursfördelning som för motsvarande klasser av sjukklassig skola.

ANDRA C-FORMEN (C2).**SJUKLASSIG SKOLA.***Första och andra klassen.*

Ett fåtal lätta barnvisor samt en och annan av sådana lättare psalmer, som lämpa sig för morgon- och aftonbönerna i skolan eller som ingå i årets kurs i kristendoms-kunskap, i båda fallen med melodier, som röra sig huvudsakligen inom ettstrukna oktaven; i samband härmed några enkla övningar för vinnande av god tonbildning.

Anm. Av sånger och psalmer sjunges en och annan varje år, men i regel göres urvalet olika.

Tredje—sjunde klassen.

Några för barn lämpliga sånger, särskilt sådana, som beröra hemmet, hembygden och fosterlandet, jämte några lättare psalmer, som lämpa sig för morgon- och aftonbönerna eller som ingå i kursen i kristendoms-kunskap; i samband härmed en och annan enkel tonbildningsövning.

Anm. I regel undervisas samtliga klasser gemensamt, vilket dock icke bör hindra, att någon gång uppdelning i grupper äger rum. Av sånger och psalmer sjunges en och annan varje år, men i allmänhet göres urvalet olika.

SEXKLASSIG SKOLA.*Första—sjätte klassen.*

Samma kursfördelning som för motsvarande klasser av sjukklassig skola.

TREDJE C-FORMEN (C3).

För denna skolform gäller i huvudsak samma kursfördelning som för andra C-formen.

FÖRSTA D-FORMEN (D1).

SJUKLASSIG ELLER SEXKLASSIG SKOLA.

Första klassen.

Ett fåtal lättare barnvisor samt en och annan av sådana lättare psalmer, som lämpa sig för morgon- och aftonböerna i skolan eller som ingå i årets kurs i kristendoms-kunskap, i båda fallen med melodier, som röra sig huvudsakligen inom ettstrukna oktaven; i samband härmed några enkla övningar för vinnande av god tonbildning.

Tredje, femte (och sjunde) klassen.

För barn lämpliga sånger, särskilt sådana, som beröra hemmet, hembygden och fosterlandet, jämte några lättare psalmer, som lämpa sig för morgon- och aftonböerna i skolan eller som ingå i kursen i kristendoms-kunskap; i samband härmed några enkla tonbildningsövningar samt en och annan lättare rytmisk övning.

Anm. Vartannat år erhålla första, tredje, femte (och sjunde) klassen undervisning i sång på samma tider, och vartannat år tillämpas motsvarande anordning i fråga om andra, fjärde och sjätte klassen. Inom de båda årsavdelningar, som sålunda uppkomma, undervisas i regel den lägsta klassen för sig, under det att de övriga klasserna i allmänhet hållas tillsammans. Till den särskilda undervisningen åt den lägsta klassen inom årsavdelningen beräknas omkring en tredjedel av den anslagna tiden. Den nu angivna uppdelningen bör dock icke hindra, att å ena sidan samtliga klasser inom årsavdelningen, då så befinner lämpligt, undervisas gemensamt och å andra sidan en längre gående uppdelning i grupper vare sig efter klasser eller på annat sätt någon gång genomföres. I varje fall bör eftersträvas, att större krav så långt möjligt komma att ställas på de mera försigkomna lärjungarna. Vid urvalet av sånger och psalmer bör tillses, att nya sådana upptagas för varje år, men också, att nödig omtagning av redan inövade sker, så att barnen vid avgången från skolan förfoga över ett litet begränsat förråd av våra vackraste melodier.

ANDRA D-FORMEN (D2).

För denna skolform gäller i huvudsak samma kursfördelning som för andra C-formen.

Andra klassen.

Ett fåtal lättare barnvisor samt en och annan av sådana lättare psalmer, som lämpa sig för morgon- och aftonböerna i skolan eller som ingå i årets kurs i kristendoms-kunskap, i båda fallen med melodier, som röra sig huvudsakligen inom ettstrukna oktaven; i samband härmed några enkla övningar för vinnande av god tonbildning.

Fjärde och sjätte klassen.

För barn lämpliga sånger, särskilt sådana, som beröra hemmet, hembygden och fosterlandet, jämte några lättare psalmer, som lämpa sig för morgon- och aftonböerna i skolan eller som ingå i kursen i kristendoms-kunskap; i samband härmed några enkla tonbildningsövningar samt en och annan lättare rytmisk övning.

TREDJE D-FORMEN (D3).

SJUKLASSIG ELLER SEXKLASSIG SKOLA.

Första, tredje, femte (och sjunde) klassen.

Några för barn lämpliga sånger, särskilt sådana, som beröra hemmet, hembygden och fosterlandet, jämte några lättare psalmer, som lämpa sig för morgon- och aftonbönerna i skolan eller som ingå i kursen i kristendomskunskap; i samband härmed en och annan enkel övning för vinnande av god tonbildning.

Andra, fjärde och sjätte klassen.

Några för barn lämpliga sånger, särskilt sådana, som beröra hemmet, hembygden och fosterlandet, jämte några lättare psalmer, som lämpa sig för morgon- och aftonbönerna i skolan eller som ingå i kursen i kristendomskunskap; i samband härmed en och annan enkel övning för vinnande av god tonbildning.

Anm. Vartannat år erhålla första, tredje, femte (och sjunde) klassen undervisning i sång på samma tider, och vartannat år tillämpas motsvarande anordning i fråga om andra, fjärde och sjätte klassen. Inom de båda årsavdelningar, som sålunda uppstå, undervisas samtliga klasser i allmänhet gemensamt i sång. Uppdelning i grupper bör dock äga rum, i den mån den begränsade undervisningstiden så medgiver. Vid urvalet av sånger och psalmer bör tillses, att nya sådana upptagas för varje år, men också att nödig omtagning av redan inövade sker.

ANVISNINGAR.

De anvisningar, som lämnats beträffande undervisningen i folkskolans huvudformer (sid. 123—125), tillämpas i görligaste mån jämväl vid undervisningen i undantagsformerna, varvid dock nödiga jämkningar måste företagas med hänsyn till kortare undervisningstid och begränsad lärokurs.

GYMNASTIK MED LEK OCH IDROTT.

MÅL.

Undervisningen i gymnastik med lek och idrott i folkskolans undantagsformer bör hava till uppgift att, i den utsträckning den begränsade undervisningstiden medgiver, i enlighet med Lingska gymnastikens grundsatser genom lämpliga övningar befordra lärjungarnas sunda allsidiga kroppsutveckling, att vänja lärjungarna vid god kroppshållning och ett för det praktiska livets arbetsuppgifter ändamålsenligt rörelse- och vilosätt, att hos dem väcka lust för fortsatta stärkande kroppsövningar och såmedelst befordra deras kraft, hälsa och levnadsglädje.

KURSFÖRDELNING.

FÖRSTA C-FORMEN (C1).

SJUKLASSIG SKOLA.

Första klassen.

Några få lätta kortvariga lekar, såsom spring- och kampelekar samt kastlekar med stora mjuka bollar.

Gymnastiska lekrörelser ägnade att tilltala barnens fantasi, särskilt rytmiska.

Lätta övningar, som kräva ringa ansträngning samt ansluta sig till barnens egna friare former av rörelser — utförda utan redskap eller med redskap, t. ex. bänk eller ribbstol, på ringa höjd över golvet — såsom låga klättringar på ribbstol, lätta hopp, kullerbytta och balansgång på ovänd bänk. — Enkla hållningsrättande rörelser och andningsövningar.

Vanlig gång utan strängare fordran på samtakt, kortvarig fri löpning.

Andra klassen.

Lekar, lekrörelser och övningar, likartade med dem i första klassen men med något skärpta fordringar på uthållighet och utförande.

Tredje och fjärde klassen.

Lätta övningar, såsom ben-, arm- och bålrorelser, utförda i enkla utgångsställningar. Lätta rörelser på bom och ribbstol med något ökad höjd från golvet, balansrörelser på golv, bänkkribba eller låg vänd bom, fria hopp på stället och svikthopp samt stödhopp med låga redskap. — Rytmiska gymnastiska lekrörelser. — Enkla hållningsrättande rörelser och andningsövningar.

Vanlig gång och löpning med fordran på samtakt; andra lätta gångarter, såsom gång på tå och gång med markering av takten.

Några få mera krävande lekar, såsom spring- och kampelekar, kastlekar med större och mindre bollar samt sånglekar.

Idrottsövningar omfattande begynnande övningar i simning, skridskoåkning, kälkäkning och skidlöpning, där förhållandena sådant medgiva.

Anm. I allmänhet undervisas tredje och fjärde klasserna gemensamt på samma tid. Dock böra de båda klasserna få utföra något skilda övningar under varje undervisningstimme. Detta kan ske på så sätt, att vissa grupper få utföra övningar, som icke kräva lärarens omedelbara ledning utan kunna utföras under övervakande av mera försigkomna lärjungar.

Femte, sjätte och sjunde klassen.

Övningar med ökade krav i fråga om rörelsernas sammansättning samt större fordran på uthållighet och snabbhet i utförandet. Hävrörelser på bom och ribbstol, något mera sammansatta balansrörelser samt balansgång på bänk, även i förening med lätta arm- och benrörelser, jämte fria hopp på stället och framåt, även i höjd över lina, samt stödhopp. — Hållningsrättande rörelser och andningsövningar.

Vanlig gång och löpning med aktgivande på god hållning och ledigt rörelsesätt; gång med sång; andra enkla gångarter, såsom gång med fotombyte samt några i folkdanser och folkvisedanser förekommande dansgångarter med tillämpning på sånglekar.

Lekar, som kräva större uppmärksamhet, snarrådighet och snabbhet, övade inomhus och i det fria med lärjungarna delade i leklag och samarbete inom varje lag, såsom spring- och komplekar samt bollspel jämte sånglekar.

Idrottsövningar i simning, skridskoåkning, kälkåkning och skidloppning, där förhållandena sådant medgiva.

Anm. I allmänhet undervisas femte—sjunde klasserna gemensamt på samma tid. Dock böra klasserna få utföra något skilda övningar under varje undervisningstimme. Detta kan ske på så sätt, att vissa grupper få utföra övningar, som icke kräva lärarens omedelbara ledning utan kunna utföras under övervakande av mera försigkomna lärjungar.

SEXKLASSIG SKOLA.

Första—sjätte klassen.

Samma kursfördelning som för motsvarande klasser av sjukklassig skola.

ANDRA C-FORMEN (C2).

SJUKKLASSIG SKOLA.

Första och andra klassen.

Några få lätta kortvariga lekar, såsom spring- och komplekar samt kastlekar med stora mjuka bollar.

Gymnastiska lekrörelser ägnade att tilltala barnens fantasi, särskilt rytmiska.

Lätta övningar, som kräva ringa ansträngning samt ansluta sig till barnens egna friare former av kroppsrörelser — utförda utan redskap eller med redskap, t. ex. bänk eller ribbstol, på ringa höjd över golvet — såsom låga klättringar på ribbstol, lätta hopp, kullerbyttor och balansgång på ovänd bänk. — Enkla hållningsrättande rörelser och andningsövningar.

Vanlig gång utan strängare fordran på samtakt, kortvarig fri löpning.

Anm. För andra klassen skärpas i någon mån fordringarna på uthållighet och utförande.

Tredje och fjärde klassen.

Lätta övningar, såsom ben-, arm- och bålrörelser, utförda i enkla utgångsställningar. Lätta rörelser på bom och ribbstol med något ökad höjd från golvet, balansrörelser på golv, bänkräbba eller låg vänd bom, fria hopp på stället och svikthopp samt stöd- hopp med låga redskap. — Rytmiska gymnastiska lekrörelser. — Enkla hållningsrättande rörelser och andningsövningar.

Vanlig gång och löpning med fordran på samtakt; andra lätta gångarter, såsom gång på tå och gång med markering av takten.

Några få mera krävande lekar, såsom spring- och komplekar, kastlekar med större och mindre bollar samt sånglekar.

Idrottsövningar omfattande begynnande övningar i simning, skridskoåkning, kälkåkning och skidloppning, där förhållandena sådant medgiva.

Femte, sjätte och sjunde klassen.

Övningar med ökade krav i fråga om rörelsernas sammansättning samt större fordran på uthållighet och snabbhet i utförandet. Hävrörelser på bom och ribbstol, något mera sammansatta balansrörelser samt balansgång på bänk, även i förening med lätta arm- och benrörelser jämte fria hopp på stället och framåt, även i höjd över lina, samt stödhopp. — Hållningsrättande rörelser och andningsövningar.

Vanlig gång och löpning med aktgivande på god hållning och ledigt rörelsesätt, gång med sång; andra enkla gångarter, såsom gång med fotombyte samt några få i folkdanser och folkvisedanser förekommande dansgångarter med tillämpning på sånglekar.

Några få lekar, som kräva större uppmärksamhet, snarrådighet och snabbhet, övade inomhus och i det fria med lärjungarna delade i leklag och samarbete inom varje lag, såsom spring- och kampelekar samt bollspel jämte sånglekar.

Idrottsövningar i simning, skridskoåkning, kälkäkning och skidlöpning, där förhållandena sådant medgiva.

Anm. I allmänhet undervisas tredje—sjunde klasserna gemensamt på samma tid. Dock böra de båda avdelningarna (tredje och fjärde klassen samt femte—sjunde klassen) få utföra något skilda övningar under varje undervisningstimme. Detta kan ske på så sätt, att vissa grupper få utföra övningar, som icke kräva lärarens omedelbara ledning utan kunna utföras under övervakande av mera försigkomna lärjungar.

SEXKLASSIG SKOLA.*Första—sjätte klassen.*

Samma kursfördelning som för motsvarande klasser av sjukklassig skola.

TREDJE C-FORMEN (C3).

För denna skolform tillämpas samma kursfördelning som för andra C-formen.

FÖRSTA D-FORMEN (D1).**SJUKKLASSIG ELLER SEXKLASSIG SKOLA.***Första klassen.**Andra klassen.*

Några få lätta kortvariga lekar, såsom spring- och kampelekar, kastlekar med stora mjuka bollar.

Gymnastiska lekrörelser ägnade att tilltala barnens fantasi.

Lätta övningar, som kräva ringa ansträngning samt ansluta sig till barnens egna friare former av kroppsrörelser — utförda utan redskap eller med enkel red-

Några lätta kortvariga lekar, såsom spring- och kampelekar samt kastlekar med stora mjuka bollar.

Gymnastiska lekrörelser ägnade att tilltala barnens fantasi.

Lätta övningar, som kräva ringa ansträngning samt ansluta sig till barnens egna friare former av kroppsrörelser — utförda utan redskap eller med enkel red-

skap, t. ex. bänk — såsom lätta hopp, kul-
lerbytta och balansgång på ovänd bänk. —
Några få hållningsrättande rörelser och and-
ningsövningar av enklaste slag.

Vanlig gång utan strängare fordran på
samtakt, kortvarig fri löpning.

Tredje, femte (och sjunde) klassen.

Övningar, såsom lätta ben-, arm- och bål-
rörelser, utförda i enkla utgångsställningar.
Balansrörelser på golv eller bänkkribba, fria
hopp på stället och svikhopp. — Några
få enkla hållningsrättande rörelser och and-
ningsövningar.

Vanlig gång och löpning med fordran
på samtakt samt andra lätta gångarter, så-
som gång på tå och gång med markering
av takten.

Några få mera krävande lekar, såsom
spring- och kampekar, kastlekar med större
och mindre bollar samt sånglekar.

Idrottsövningar i simning, skridskoåk-
ning och skidloppning, där förhållandena
sådant medgiva.

skap, t. ex. bänk — såsom fria hopp över
låga hinder, stödhopp på golv, balansrörel-
ser samt balansgång på ovänd bänk. —
Några få hållningsrättande rörelser och
andningsövningar av enklaste slag.

Vanlig gång utan strängare fordran på
samtakt, kortvarig löpning.

Fjärde och sjätte klassen.

Övningar med ökade krav i fråga om
rörelsernas sammansättning och utförande.
Något mera sammansatta balansrörelser
samt balansgång på bänk, även i förening
med lätta arm- och benrörelser, jämte fria
hopp på stället och framåt, även i höjd över
lina. — Några få enkla hållningsrättande
rörelser och andningsövningar.

Vanlig gång och löpning med aktgi-
vande på god hållning och ledigt rörelse-
sätt, gång med sång; andra enkla gång-
arter, såsom gång med fotombytte samt en
och annan dansgångart ur folkdanser eller
folkvisedanser med tillämpning på sång-
lekar.

Några få lekar, som kräva större upp-
märksamhet, snarrådighet och snabbhet,
övade inomhus och i det fria med lär-
jungarna delade i leklag och samarbete
inom varje lag, såsom spring- och kamp-
lekar samt bollspel jämte sånglekar.

Idrottsövningar i simning, skridskoåk-
ning, källkåkning och skidloppning, där för-
hållandena sådant medgiva.

Anm. Lärjungarna i varje årsavdelning undervisas på samma tid och uppdelas i
tvenne gymnastikavdelningar, den ena bestående av lägsta klassen, den andra av de
övriga klasserna inom årsavdelningen. De båda gymnastikavdelningarna undervisas
i allmänhet var för sig. Detta kan ske på så sätt, att den avdelning, som icke
undervisas omedelbart av läraren, får utföra övningar, vilka icke kräva lärarens ome-
delbara ledning utan kunna utföras under övervakande av mera försigkomna lär-
jungar.

ANDRA D-FORMEN (D2).

SJUKLASSIG SKOLA.

Första och andra klassen.

En och annan lätt kortvarig spring- och kampek samt kastlek med stora mjuka
bollar.

Gymnastiska lekrörelser ägnade att tilltala barnens fantasi.

Några få lätta övningar, som kräva ringa ansträngning samt ansluta sig till barnens egna friare former av kroppsrörelser, såsom lätta hopp, kullerbytta, balansgång på ovänd bänk.

Vanlig gång utan strängare fordran på samtakt, kortvarig fri löpning.

Anm. För andra klassen skärpas i någon mån fordringarna på uthållighet och utförande.

Tredje och fjärde klassen.

Några få lätta övningar, såsom ben-, arm- och bålrörelser. Balansrörelser på golv eller bänkräbba, fria hopp på stället och svikhopp. — Gymnastiska rörelser. — En och annan hållningsrättande rörelse och andningsövning av enklaste slag.

Vanlig gång och löpning med fordran på samtakt samt andra lätta gångarter, såsom gång på tå och gång med markering av takten.

En och annan mera krävande spring- och kamplek, kastlek med större och mindre bollar samt sånglek.

Idrottsövningar omfattande begynnande övningar i simning, skridskoåkning, kälkäkning och skidlöpning, där förhållandena sådant medgiva.

Femte, sjätte och sjunde klassen.

Lätta övningar. Balansrörelser samt balansgång på bänk, även i förening med lätta arm- och benrörelser, jämte fria hopp på stället och framåt, även i höjd över lina. — En och annan enkel hållningsrättande rörelse och andningsövning av enklaste slag.

Vanlig gång och löpning med aktgivande på god hållning och ledigt rörelsesätt, gång med sång samt en och annan enkel dansgångart ur någon folkdans eller folkvisedans.

Lekar övade inomhus och i det fria med lärjungarna delade i leklag och samarbete inom varje lag, såsom spring- och kamplekar samt bollspel jämte sånglekar.

Idrottsövningar i simning, skridskoåkning, kälkäkning och skidlöpning, där förhållandena sådant medgiva.

Anm. I allmänhet undervisas tredje—sjunde klasserna gemensamt på samma tid. Dock böra de båda avdelningarna (tredje och fjärde klassen samt femte—sjunde klassen) få utföra något skilda övningar under varje undervisningstimme. Detta kan ske på så sätt, att vissa grupper få utföra övningar, som icke kräva lärarens omedelbara ledning utan kunna utföras under övervakande av mera försigkomna lärjungar.

SEXKLASSIG SKOLA.

Första—sjätte klassen.

Samma kursfördelning som för motsvarande klasser av sjukklassig skola.

TREDJE D-FORMEN (D3).

SJUKLASSIG ELLER SEXKLASSIG SKOLA.

Första klassen.

Några få lätta kortvariga lekar, såsom spring- och komplekar samt kastlekar med stora mjuka bollar.

Gymnastiska lekrörelser ägnade att tilltala barnens fantasi.

Lätta övningar, som kräva ringa ansträngning samt ansluta sig till barnens egna friare former av kroppsrörelser, såsom lätta hopp, kullerbytta och balansgång på ovänd bänk. — Några få hållningsrättande rörelser och andningsövningar av enklaste slag.

Vanlig gång utan strängare fordran på samtakt, kortvarig fri löpning.

Tredje, femte (och sjunde) klassen.

Några få lätta övningar, såsom ben-, arm- och hålrörelser. Balansrörelser på golv eller bänkkribba, fria hopp på stället och svikthopp. — Gymnastiska lekrörelser. — Några få enkla hållningsrättande rörelser och andningsövningar.

Vanlig gång och löpning med fordran på samtakt; andra lätta gångarter, såsom gång på tå och gång med markering av takten.

En och annan mera krävande lek, såsom spring- och komplekar, kastlekar med större och mindre bollar samt sanglekar.

Idrottsövningar i simning, skridskoåkning, kalkåkning och skidlöpning, där förhållandena sådant medgiva.

Anm. Lärjungarna i varje årsavdelning undervisas på samma tid och uppdelas i tvenne gymnastikavdelningar, den ena bestående av lägsta klassen, den andra av de övriga klasserna inom årsavdelningen. De båda gymnastikavdelningarna undervisas i allmänhet var för sig. Detta kan ske på så sätt, att den avdelning, som icke undervisas omedelbart av läraren, får utföra övningar, vilka icke kräva lärarens omedelbara ledning utan kunna utföras under övervakande av mera försigkomna lärjungar.

Andra klassen.

Några lätta kortvariga lekar, såsom spring- och komplekar samt kastlekar med stora mjuka bollar.

Gymnastiska lekrörelser ägnade att tilltala barnens fantasi.

Lätta övningar, som kräva ringa ansträngning samt ansluta sig till barnens egna friare former av kroppsrörelser, såsom fria hopp över låga hinder, stödhopp på golv, balansrörelser samt balansgång på ovänd bänk. — Några få hållningsrättande rörelser och andningsövningar av enklaste slag.

Vanlig gång utan strängare fordran på samtakt, kortvarig löpning.

Fjärde och sjätte klassen.

Lätta övningar. Något mera sammanfattade balansrörelser samt balansgång på bänk, även i förening med lätta arm- och benrörelser, jämte fria hopp på stället och framåt, även i höjd över lina. — Några få enkla hållningsrättande rörelser och andningsövningar.

Vanlig gång och löpning med aktgivande på god hållning och ledigt rörelsesätt, gång med sång samt en och annan enkel dansgångart ur någon folkdans eller folkvisedans.

Lekar övade inomhus och i det fria med lärjungarna delade i leklag och samarbete inom varje lag, såsom spring- och komplekar samt bollspel jämte sanglekar.

Idrottsövningar i simning, skridskoåkning, kalkåkning och skidlöpning, där förhållandena sådant medgiva.

ANVISNINGAR.

De anvisningar, som lämnats beträffande undervisningen i folkskolans huvudformer (sid: 131—134), tillämpas jämväl i görligaste mån vid undervisningen i undantagsformerna, varvid dock nödiga jämkningar måste företagas med hänsyn till kortare undervisningstid och begränsad lärokurs.

TRÄDGÅRDSSKÖTSEL.

MÅL.

Undervisningen i trädgårdsskötsel i folkskolans undantagsformer bör hava till uppgift att, i den utsträckning den begränsade undervisningstiden medgiver, genom trädgårdsarbete och i anslutning därtill meddelade insikter bibringa barnen någon grundläggande kännedom om skötseln av en mindre hushållsträdgård samt därigenom hos dem väcka intresse och håg för arbetet i jorden samt kärlek till naturen.

KURSFÖRDELNING.

C-FORMERNA (C1, C2, C3) OCH D-FORMERNA (D1, D2, D3).

SJUKLASSIG SKOLA.

Fjärde klassen (vårterminen) och femte klassen (höstterminen).

Trädgårdslandens vårberedning, rensning och vattning; odling och skörd av frököksväxter; trädgårdslandens höstberedning.

Femte klassen (vårterminen) och sjätte klassen (höstterminen).

Trädgårdslandens vårberedning, rensning och vattning; odling och skörd av rotköksväxter; plantering och skötsel av fleråriga blomsterväxter; trädgårdslandens höstberedning.

Sjätte klassen (vårterminen) och sjunde klassen (höstterminen).

Trädgårdslandens vårberedning, rensning och vattning; jordförbättring, naturliga gödselmedel och deras tillvaratagande, konstgödsel; odling och skörd av bladköksväxter; trädgårdslandens höstberedning.

Sjunde klassen (vårterminen).

Sådd och plantering av ettåriga blomsterväxter.

Några korta anvisningar för anläggning av en mindre trädgård.

SEXKLASSIG SKOLA.

Fjärde klassen (vårterminen) och femte klassen (höstterminen).

Trädgårdslandens vårberedning, rensning och vattning; odling och skörd av frö- och rotköksväxter; trädgårdslandens höstberedning.

Femte klassen (vårterminen) och sjätte klassen (höstterminen).

Trädgårdslandens vårberedning, rensning och vattning; jordförbättring, naturliga gödselmedel och deras tillvaratagande, konstgödsel; odling och skörd av bladköksväxter; trädgårdslandens höstberedning.

Sjätte klassen (vårterminen).

Sädd och plantering av ettåriga blomsterväxter.

Några korta anvisningar för anläggning av en mindre trädgård.

ANVISNINGAR.

De anvisningar, som lämnats beträffande undervisningen i folkskolans huvudformer (sid. 135—136), tillämpas jämväl i görligaste mån vid undervisningen i undantagsformerna, varvid dock nödiga jämkningar måste företagas med hänsyn till kortare undervisningstid och begränsad lärokurs.

SLÖJD FÖR GOSSAR.**MÅL.**

Undervisningen i slöjd för gossar i folkskolans undantagsformer bör hava till uppgift att, i den utsträckning den begränsade undervisningstiden medger, bibringa barnen förmåga att självständigt förfärdiga enkla föremål företrädesvis av trä, att hos dem utbilda god smak, praktiskt omdöme och allmän händighet samt därmed hos dem väcka aktning och håg för kroppsligt arbete.

KURSFÖRDELNING.

C-FORMERNA (C1, C2, C3) OCH D-FORMERNA (D1, D2, D3).

SJUKLASSIG SKOLA.

Första och andra klassen.

Arbetsövningar förekomma i dessa klasser i samband med hembygdsundervisningen.

Tredje klassen.

Arbetsövningar i samband med hembygdsundervisningen.

Förfärdigande av något enkelt föremål medelst sömnad på grovtrådigt mjukt tyg med användande av olika slags styng.

Förfärdigande av enkla sömnadsarbeten medelst förstyng och kaststyng; isättning av band och knappar; märkning med efterstyng; stoppning.

Fjärde klassen.

Pappslöjd: förfärdigande av några enkla föremål, huvudsakligen genom skärning, falsning, beklädning med papper samt uppfodring; påsättning av klothörn och utförande av klotförbindelser på pärmor, väskor m. m.; ritsning och hopfästning av askar och lådor. Kännedom om de förekommande verktygens riktiga användning och vård.

Femte klassen.

Träslöjd: förfärdigande av enkla föremål, huvudsakligen medelst sågning, hyvling, täljning, borring, stiekning med stämjärn, huggning, formning med spåckskiva, urholkning och spikning. Kännedom om verktygens riktiga användning och vård.

Sjätte klassen.

Träslöjd: förfärdigande av enkla föremål med vanligast förekommande sammansättningar, såsom skruvning, limning, spårfogning, fogning, borrhappning och gradning. Kännedom om verktygens riktiga användning och vård.

Sjunde klassen.

Träslöjd: förfärdigande av föremål med något svårare sammansättningar, såsom olika slag av sinkning, tappning och slitsning. Kännedom om verktygens riktiga användning och vård; skärpning av verktyg.

SEXKLASSIG SKOLA.*Första—femte klassen.*

Se kursfördelningen för sjukklassig skola.

Sjätte klassen.

Träslöjd: förfärdigande av enkla föremål med vanligen förekommande sammansättningar, såsom skruvning, limning, spårfogning, fogning, borrhappning, gradning, sinkning och tappning. Kännedom om verktygens riktiga användning och vård; skärpning av verktyg.

ANVISNINGAR.

De anvisningar, som lämnats beträffande undervisningen i folkskolans huvudformer (sid. 139—141), tillämpas jämväl i görligaste mån vid undervisningen i undantagsformerna.

SLÖJD FÖR FLICKOR.

MÅL.

Undervisningen i slöjd för flickor i folkskolans undantagsformer bör hava till uppgift att, i den utsträckning den begränsade undervisningstiden medgiver, bibringa lärjungarna förmåga att förfärdiga enkla, för dem nyttiga föremål, att hos dem utbilda god smak, praktiskt omdöme och allmän händighet samt därmed hos dem väcka aktning och håg för husligt arbete.

KURSFÖRDELNING.

C-FORMERNA (C1, C2, C3) OCH D-FORMERNA (D1, D2, D3).

SJUKLASSIG SKOLA.

Första och andra klassen.

Arbetsövningar förekomma i dessa klasser i samband med hembygdsundervisningen.

Tredje klassen.

Arbetsövningar i samband med hembygdsundervisningen.

Förfärdigande av något enkelt föremål medelst sömnad på grovtrådigt mjukt tyg.

Förfärdigande av något enkelt sömnadsarbete medelst förstyg och kaststyg; isättning av band och knappar; märkning med efterstyg.

Fjärde klassen.

Förfärdigande av enkla föremål genom stickning med två stickor (uppläggning, rät stickning, avig stickning) samt genom sömnad för hand (fällstyg, efterstyg, fällsöm); stoppning.

Femte klassen.

Stickning med fem stickor. Tillämpning av förut inövade sömnadsarter under förfärdigande genom sömnad för hand av enkla underkläder efter av barnen själva utförd måttagning och tillklippning.

Sjätte klassen.

Lappning och stoppning av söndriga persedlar. Övning i symaskinens skötsel och vård. Förfärdigande för hand och på maskin av föremål företrädesvis av bomullstyg efter av lärjungarna utförd måttagning och tillklippning. Någon enkel prydnadssöm.

Sjunde klassen.

Fortsatta övningar i lagning av söndriga persedlar. Förfärdigande företrädesvis på maskin av underkläder av något ökad svårighetsgrad samt enkel klädsöm, allt efter av lärjungarna utförd mönsterritning och tillklippning. Någon enkel prydnadssöm.

SEXKLASSIG SKOLA.*Första—sjätte klassen.*

Se kursfördelningen för sjuklassig skola.

ANVISNINGAR.

De anvisningar, som lämnats beträffande undervisningen i folkskolans huvudformer (sid. 143—145), tillämpas jämväl i görligaste mån vid undervisningen i undantagsformerna.

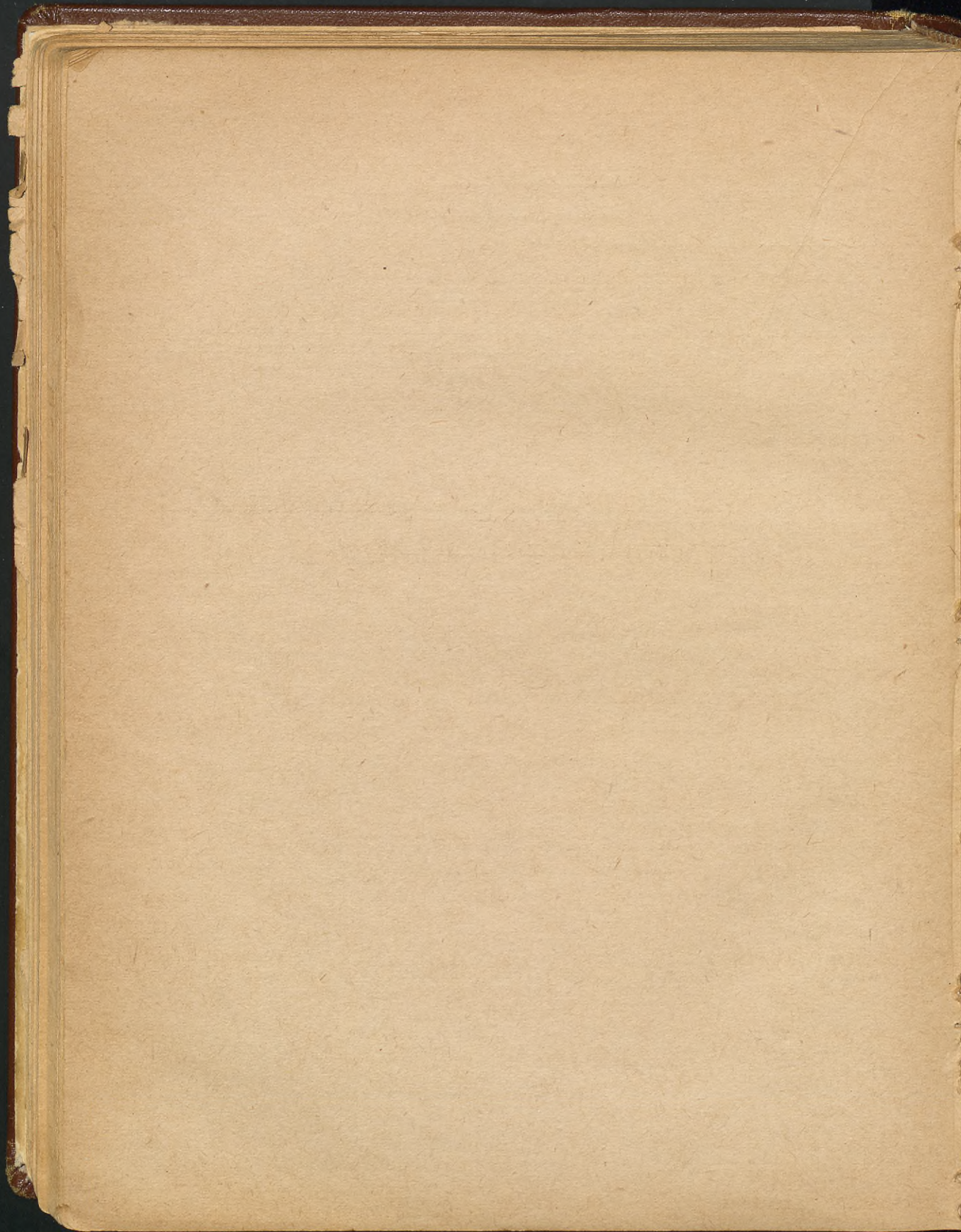

HUSHÅLLSGÖROMÅL.

Se kursplanen för huvudformerna.

**EXEMPEL PÅ ARBETSORDNINGAR FÖR
UNDANTAGSFORMERNA.**

BILAGOR.

ARBETS-
FÖRSTA C-
Första och

Tid	M å n d a g.	T i s d a g.	O n s d a g.
	1:a klassen	2:a klassen	1:a klassen
8,20—8,30	Morgonandakt	Morgonandakt	Morgonandakt
8,30—9,15	Kristendomskunskap	Kristendomskunskap	Talövning och läsning
	Talövning eller läsning	Talövning eller läsning	
9,30—10,15	Skrivning	Skrivning	Skrivning
	Räkning	Räkning	Räkning
10,30—11,15	Hembygdsundervisning	Hembygdsundervisning	Hembygdsundervisning
	Arbetsövningar	Arbetsövningar	Sång
11,15—12			
12—12,45	Talövning och läsning	Talövning och läsning	Talövning eller läsning
			Skrivning
1—1,45	Skrivning	Skrivning	
	Gymnastik	Gymnastik	

Antal timmar för varje

	1:a kl.	2:a kl.
Kristendomskunskap	1	1
Modersmålet:		
Talövningar och läsning	4 $\frac{1}{2}$	4 $\frac{1}{2}$
Skrivning	2 $\frac{1}{2}$	2 $\frac{1}{2}$
Räkning	2	2
Hembygdsundervisning	1 $\frac{1}{2}$	1 $\frac{1}{2}$

**ORDNING.
FORMEN (C 1).**

andra klassen.

T o r s d a g .	F r e d a g .	L ö r d a g .
2:a klassen	1:a klassen	2:a klassen
Morgonandakt	Morgonandakt	Morgonandakt
Kristendoms-kunskap	Kristendoms-kunskap	Talövning och läsning
Talövning eller läsning	Talövning eller läsning	
Skrivning	Skrivning	Skrivning
Räkning	Räkning	Räkning
Hembygdsundervisning	Hembygdsundervisning	Hembygdsundervisning
Arbetsövningar	Arbetsövningar	Sång
Talövning och läsning	Talövning och läsning	Talövning eller läsning
		Skrivning
Räkning	Räkning	
Gymnastik	Gymnastik	

ämne under en vecka.

	1:a kl.	2:a kl.
Arbetsövningar	1	1
Sång	1/2	1/2
Gymnastik	1	1
Summa	14	14

**ARBETS-
FÖRSTA C-**

Tredje—

Tid	M å n d a g.			T i s d a g.		O n s d a g.		
	5:e kl.	6:e kl.	7:e kl.	3:e kl.	4:e kl.	5:e kl.	6:e kl.	7:e kl.
8,20—8,30	Morgonandakt			Morgonandakt		Morgonandakt		
8,30—9,15	Kristendoms-kunskap			Kristendoms-kunskap		Geografi, naturkunnighet eller historia		
9,30—10,15	Räkning och geometri	Räkning och geometri	Räkning och geometri	Räkning	Räkning	Talövning och läsning		
10,30—11,15	Talövning och läsning			Hembygdsundervisning, geografi, naturkunnighet eller historia		Skrivning	Skrivning	Skrivning
11,15—12								
12—12,45	Teckning	Teckning	Teckning	Talövning och läsning		Slöjd	Slöjd	Slöjd
1—1,45	Geografi, naturkunnighet eller historia			Arbetsövningar eller teckning	Arbetsövningar eller teckning	Slöjd	Slöjd	Slöjd
2—2,45	Skrivning	Skrivning	Skrivning	Skrivning	Skrivning	Slöjd	Slöjd	Slöjd
	Gymnastik			Gymnastik				
3—3,45						Slöjd	Slöjd	Slöjd

	Antal timmar för varje				
	3:e kl.	4:e kl.	5:e kl.	6:e kl.	7:e kl.
Kristendoms-kunskap	2	2	2	2	2
Modersmålet:					
Talövningar och läsning . . .	3	3	3	3	3
Skrivning	2 ¹ / ₂	2 ¹ / ₂	2 ¹ / ₂	2 ¹ / ₂	2 ¹ / ₂
Räkning och geometri	2	2	2	2	2
Hembygdsundervisning					
Geografi	3	3	1	1	1
Naturkunnighet			1	1	1
Historia			1	1	1

**ORDNING.
FORMEN (C 1).**

sjunde klassen.

T o r s d a g.		F r e d a g.			L ö r d a g.	
3:e kl.	4:e kl.	5:e kl.	6:e kl.	7:e kl.	3:e kl.	4:e kl.
Morgonandakt		Morgonandakt			Morgonandakt	
Kristendomskunskap		Kristendomskunskap			Talövning och läsning	
Räkning	Räkning	Räkning och geometri	Räkning och geometri	Räkning och geometri	Skrivning	Skrivning
Hembygdsundervisning, geografi, naturkunnighet eller historia		Talövning och läsning			Hembygdsundervisning, geografi, naturkunnighet eller historia	
Talövning och läsning		Geografi, naturkunnighet eller historia			Slöjd	Slöjd
Skrivning	Skrivning	Skrivning	Skrivning	Skrivning	Slöjd	Slöjd
Sång		Sång			Slöjd	Slöjd
Gymnastik		Gymnastik				
					Slöjd	Slöjd

ämne under en vecka.

	3:e kl.	4:e kl.	5:e kl.	6:e kl.	7:e kl.
Arbetsövningar . . . . . }	1	1	1	1	1
Teckning . . . . . }					
Sång . . . . . }	1/2	1/2	1/2	1/2	1/2
Gymnastik . . . . . }	1	1	1	1	1
Summa	15	15	15	15	15
Slöjd . . . . . }	4	4	4	4	4

**ARBETS-
ANDRA C-
Första—sjätte**

Tid	M å n d a g.				T i s d a g.		O n s d a g.			
	3:e kl.	4:e kl.	5:e kl.	6:e kl.	1:a kl.	2:a kl.	3:e kl.	4:e kl.	5:e kl.	6:e kl.
8,5—8,15	Morgonandakt						Morgonandakt			
8,15—9	T. Skrivning	T. Skrivning	Kristendoms-kunskap		9,5—9,15 Morgonandakt		Kristendoms-kunskap		Kristendoms-kunskap	
9,15—10	Talövning och läsning				Kristendoms-kunskap		Räkning	Räkning	Räkning	Räkning
					Talövn. ell. läsn.	Skrivning				
10,15—11	Hembygdsund., geografi, naturk. eller historia		T. Skrivning	T. Skrivning	Skrivning	Talövn. ell. läsn.	Skrivn.	Skrivn.	Skrivn.	Skrivn.
					Räkning	Räkning	Gymnastik			
11—12										
12—12,45	T. Räkning	T. Räkning	Geografi, naturk. eller historia		Hembygdsundervisning		T. Skrivning	T. Skrivning	Geografi, naturk. eller historia	
					Arbetsövningar	Arbetsövningar				
1—1,45	Arbetsövning eller teckn.	Arbetsövning eller teckn.	Teckning	Teckning	Skrivning	Talövn. ell. läsn.	Talövning och läsning			
					Talövn. ell. läsn.	Skrivning				
2—2,45	Slöjd	Slöjd	Slöjd	Slöjd	Räkning	Räkning	Slöjd	Slöjd	Slöjd	Slöjd
					Gymnastik					
3—3,45	Slöjd	Slöjd	Slöjd	Slöjd			Slöjd	Slöjd	Slöjd	Slöjd

Antal timmar för varje

	1:a kl.	2:a kl.	3:e kl.	4:e kl.	5:e kl.	6:e kl.
Kristendoms-kunskap	1	1	2	2	3	3
Modersmålet:						
Talövningar och läsning . . .	3	3	3	3	3	3
Skrivning	2½	2½	1½+3	1½+3	1½+2	1½+2
Räkning och geometri	3	3	2+1	2+1	2	2
Hembygdsundervisning	1½	1½				
Geografi			} 2	2	1	1
Naturkunnighet					1	1
Historia					1	1

**ORDNING.
FORMEN (C 2).**

klassen.

T o r s d a g.		F r e d a g.				L ö r d a g.	
1:a kl.	2:a kl.	3:e kl.	4:e kl.	5:e kl.	6:e kl.	1:a kl.	2:a kl.
		Morgonandakt					
9,5—9,15 Morgonandakt		Kristendoms- kunskap		Kristendoms- kunskap		9,5—9,15 Morgonandakt	
Kristendomskunskap		Räkning	Räkning	Räkning	Räkning	Talövn. ell. läsn.	Skrivning
Talövn. ell. läsn.	Skrivning					Skrivning	Talövn. ell. läsn.
Skrivning	Talövn. ell. läsn.	T. Skriv- ning	T. Skriv- ning	Geografi, naturk. eller historia		Räkning	Räkning
Räkning	Räkning						
Hembygdsundervisning		Talövning och läsning				Hembygdsundervisning	
Arbetsövningar	Arbetsövningar					Sång	
Skrivning	Talövn. ell. läsn.	Hembygdsund., geografi, naturk. eller historia	T. Skriv- ning	T. Skriv- ning	T. Arbetsövningar	Talövn. ell. läsn.	
Talövn. ell. läsn.	Skrivning		Talövn. ell. läsn.	T. Arbetsövningar			
Räkning	Räkning	Sång					
Gymnastik		Gymnastik					

ämne under en vecka.

	1:a kl.	2:a kl.	3:e kl.	4:e kl.	5:e kl.	6:e kl.
Arbetsövningar	1+1/2	1+1/2	} 1	1	1	1
Teckning	1/2	1/2		1/2	1/2	1/2
Sång	1	1	1	1	1	1
Gymnastik						
Summa	14	14	16	16	16	16
Slöjd	—	—	4	4	4	4

8,4
8,
9
10
11
1
1
1-
2-
3-

ANMÄRKNINGAR TILL ARBETSORDNINGARNA.

1. Vad som anförts i den första bland anmärkningarna till timplanerna för undantagsformerna (sid. 181), gäller i motsvarande mån även i fråga om arbetsordningarna för dessa skolformer.

2. I övrigt gälla de i fråga om arbetsordningarna för huvudformerna (sid. 176) lämnade anmärkningarna i tillämpliga delar jämväl för undantagsformerna.

INNEHÅLLSÖVERSIKT.

	Sid.
Kungl. Maj:ts kungörelse angående undervisningsplan för rikets folkskolor den 31 oktober 1919	3
Översikt av skolformer, som upptagits i undervisningsplanen	4
 Huvudformer:	
Timplaner	7
Förklarande anmärkningar till timplanerna	15
Tysta övningar	16
 Kursplaner:	
<i>Kristendomskunskap:</i>	
Mål	19
Kursfördelning:	
A-formen	19
Första B-formen	21
Andra » »	23
Tredje » »	25
Anvisningar	26
 <i>Modersmålet:</i>	
Mål	29
Kursfördelning:	
A-formen	30
Första B-formen	36
Andra » »	40
Tredje » »	46
Anvisningar	50
 <i>Räkning och geometri:</i>	
Mål	58
Kursfördelning:	
A-formen	58
Första B-formen	61
Andra » »	63
Tredje » »	66
Anvisningar	67
 <i>Hembygdsundervisning med arbetsövningar:</i>	
Mål	70

	Sid.
Kursfördelning:	
A-formen	70
Första B-formen	71
Andra » »	71
Tredje » »	72
Anvisningar	72
<i>Geografi och naturkunnighet:</i>	
Mål	79
Kursfördelning:	
A-formen	80
Första B-formen	83
Andra » »	87
Tredje » »	91
Anvisningar	93
<i>Historia:</i>	
Mål	100
Kursfördelning:	
A-formen	101
Första B-formen	102
Andra » »	103
Tredje » »	105
Anvisningar	106
<i>Teckning:</i>	
Mål	110
Kursfördelning:	
A-formen	110
Första B-formen	111
Andra » »	112
Tredje » »	114
Anvisningar	115
<i>Sång:</i>	
Mål	118
Kursfördelning:	
A-formen	118
Första B-formen	120
Andra » »	121
Tredje » »	122
Anvisningar	123
<i>Gymnastik med lek och idrott:</i>	
Mål	125
Kursfördelning:	
A-formen	125
Första B-formen	127
Andra » »	129
Tredje » »	130
Anvisningar	131

	259
	Sid.
<i>Trädgårdsskötsel:</i>	
Mål	134
Kursfördelning:	
A-formen och B-formerna	134
Anvisningar	135
<i>Slöjd för gossar:</i>	
Mål	137
Kursfördelning:	
A-formen och B-formerna	137
Anvisningar	139
<i>Slöjd för flickor:</i>	
Mål	142
Kursfördelning:	
A-formen och B-formerna	142
Anvisningar	143
<i>Hushållsgöromål:</i>	
Mål	146
Kursfördelning:	
A-formen och B-formerna	146
Anvisningar	147
Exempel på arbetsordningar för huvudformerna	149
<i>Anmärkingar till arbetsordningarna . . . . .</i>	<i>176</i>

Undantagsformer:

Timplaner	177
Förklarande anmärkingar till timplanerna	181

Kursplaner:

<i>Kristendomskunskap:</i>	
Mål	182
Kursfördelning:	
Första C-formen	182
Andra » »	184
Tredje » »	186
Första D-formen	186
Andra » »	187
Tredje » »	187
Anvisningar	188
<i>Modersmålet:</i>	
Mål	188
Kursfördelning:	
Första C-formen	188

Andra C-formen	Sid.
Tredje » »	192
Första D-formen	196
Andra » »	196
Tredje » »	200
Anvisningar	200
<i>Räkning och geometri:</i>	
Mål	203
Kursfördelning:	
Första C-formen	204
Andra » »	206
Tredje » »	208
Första D-formen	208
Andra » »	209
Tredje » »	209
Anvisningar	210
<i>Hembygdsundervisning med arbetsövningar:</i>	
Mål	211
Kursfördelning:	
Första C-formen	211
Andra » »	212
Tredje » »	212
Första D-formen	212
Andra » »	213
Tredje » »	213
Anvisningar	214
<i>Geografi och naturkunnighet:</i>	
Mål	214
Kursfördelning:	
Första C-formen	214
Andra » »	217
Tredje » »	221
Första D-formen	221
Andra » »	222
Tredje » »	222
Anvisningar	224
<i>Historia:</i>	
Mål	224
Kursfördelning:	
Första C-formen	225
Andra » »	226
Tredje » »	228
Första D-formen	228
Andra » »	228
Tredje » »	228
Anvisningar	229

261

Sid.

Teckning:

Mål	229
Kursfördelning:	
Första C-formen	230
Andra » »	230
Tredje » »	231
Första D-formen	231
Andra » »	232
Tredje » »	232
Anvisningar	233

Sång:

Mål	233
Kursfördelning:	
Första C-formen	233
Andra » »	234
Tredje » »	235
Första D-formen	235
Andra » »	235
Tredje » »	236
Anvisningar	236

Gymnastik med lek och idrott:

Mål	236
Kursfördelning:	
Första C-formen	237
Andra » »	238
Tredje » »	239
Första D-formen	239
Andra » »	240
Tredje » »	242
Anvisningar	243

Trädgårdsskötsel:

Mål	243
Kursfördelning:	
C- och D-formerna	243
Anvisningar	244

Slöjd för gossar:

Mål	244
Kursfördelning:	
C- och D-formerna	244
Anvisningar	245

Slöjd för flickor:

Mål	246
---------------	-----

	Sid.
Kursfördelning:	
C- och D-formerna	246
Anvisningar	247
Hushållsgöromål	247
Exempel på arbetsordningar för undantagsformerna	249
<i>Anmärkingar till arbetsordningarna . . . . .</i>	<i>256</i>

